

SRI LANKA ÜLKE PROFİLİ

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM	5
3. DIŞ TİCARET	7
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	10
5. TÜRKİYE ile TİCARET	11
EKLER:.....	13

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti
Nüfus	22,04 milyon
Dil	Sinhala ve Tamil
Yüzölçümü	65.610 km ²
Başkent	Colombo (Sri Jayawardenapura Kotte resmi başkenttir)
Başlıca Şehirleri	Gumpaha, Kurunegala, Kandy, Ratnapura, Kaluatar
Yönetim Şekli	Üniter Cumhuriyet (Başkanlık Sistemi)
Devlet Başkanı	Gotabaya Rajapaksa
Para Birimi	Sri Lanka Rupisi (LKR)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Asya Kalkınma Bankası (ADB), ASEAN Bölgesel Forum (ARF), Çok Sektörlü Teknik ve Ekonomik İşbirliği için Bengal Körfezi Ülkeleri Girişimi (BIMSTEC), İngiliz Uluslar Topluluğu (C), Colombo Planı (CP), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), G-11, G-15, G-24, G-77, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO), Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICC), Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi (ICRC), Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA), Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD), Uluslararası Finans Kurumu (IFC), Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRCS), Uluslararası Hidrografi Örgütü (IHO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), Uluslararası Mobil Uydu Örgütü (IMSO), Uluslararası Polis Teşkilatı (INTERPOL), Hükümetler arası Oşinografi Komisyonu (IOC), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Parlamentolar Arası Birlik (IPU), Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO), Uluslararası Telekomünikasyon Uyduları Örgütü (ITSO), Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU), Uluslararası Ticaret Birliği Konfederasyonu (ITUC), Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA), BM Batı Sahrada Referandum Misyonu (MINURSO), BM Haiti'de İstikrar Sağlama Misyonu (MINUSTAH), BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti Misyonu (MONUSCO), Bağlantısızlar Hareketi (NAM), Amerika Devletleri Örgütü (OAS) (gözlemci), Kimyasal Silahların Yasaklanması Teşkilatı (OPCW), Daimi Tahkim Mahkemesi (PCA), Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü (SAARC), Güney Asya Müşterek Çevre Programı (SACEP), Şangay İşbirliği Örgütü (SCO) (diyalog üyesi), Birleşmiş Milletler (UN), BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), BM Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), BM Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Evrensel Posta Birliği (UPU), Dünya Gümrük Örgütü (WCO), Dünya Ticaret Birlikleri Federasyonu (WFTU), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO), Dünya Ticaret Örgütü (WTO)

Coğrafi Konum

Hindistan'ın 31 kilometre güneyinde Hint Okyanusu'nda yer alan Sri Lanka, Güney Asya'da, bir ada devletidir. 1972 yılından önce Seylan olarak bilinen ülke, 65.610 km² yüzölçümüne ve yaklaşık 22 milyon nüfusa sahiptir. 1.340 km'lik sahil şeridinde sahip olan ülke, coğrafi olarak bir ada olduğundan herhangi bir kara komşusuna veya kara sınırına sahip değildir. Sri Lanka'nın Kuzeybatıda Mannar Körfezi ve Palk Boğazı vasıtasıyla Hindistan'la, Güneybatıda ise Maldivler'le deniz sınırı (karasuları

sınırı) vardır. Ülke, Batı Asya ile Güneydoğu Asya arasındaki ana deniz rotaları üzerinde yer alması ve derin doğal limanları nedeniyle, antik İpek Yolu üzerinde önemli bir durak olduğu eski tarihlerden beri stratejik bir konuma sahiptir.

Siyasi ve İdari Yapı

Sri Lanka 133 yıl İngiliz Egemenliğinde kaldıktan sonra 1948 yılında bağımsızlığını kazanmıştır. 1972 yılına kadar İngiliz Uluslar Topluluğu üyesi bir dominyon (Seylan Dominyonu) olarak tanınan ülke 1972'de adını Sri Lanka Cumhuriyeti olarak değiştirdiğini ilan etmiş ve cumhuriyet olmuştur.

Ülkeyi yaklaşık son 30 yıldır etkileyen ayrılıkçı Tamil hareketi (Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları-TEKK) Mayıs 2009'da yenilgiye uğratılmıştır. Mayıs 1983'te başlayan ve hükümet güçleri ile Tamil Kaplanları arasındaki çatışmalar ülkeyi iç savaş koşullarına sürüklemiştir. Tamil nüfusunun yoğun olduğu Doğu ve Kuzey Eyaletlerinin Sri Lanka'dan ayrılmasını ve bağımsız bir Tamil Devleti kurulmasını savunan TEKK hareketi ile hükümet güçleri arasında yaşanan çatışma süreci 26 yıl sürmüş ve 60 bin ila 100 bin kişinin ölümüne neden olmuştur. Sonuçta her iki taraf da Mayıs 2009'da Tamil Kaplanlarının yenilgiye uğradığını ilan etmiş ve iç savaş sona ermiştir.

Ülke siyasi olarak, parlamenter demokrasi ile doğrudan seçilen, güçlü bir icracı başkanın yer aldığı başkanlık sisteminin bileşiminden oluşan bir yapıya sahiptir. Başkan hem devletin hem de hükümetin başıdır. Başbakanlık ise icrai değil temsili bir görevdir. Kabine üyeleri başkanın başbakanla istişare ederek atadığı bakanlardan oluşmaktadır. Sri Lanka Parlamentosu, halkoyuyla 6 yıllığına seçilen 225 üyeden oluşmaktadır.

Sri Lanka idari olarak 9 eyaletten oluşmaktadır. Bu eyaletler de bölgelere ayrılmıştır. 9 eyalet altında 25 bölge mevcuttur. Eyaletler Merkez, Doğu, Kuzey Merkez, Kuzey, Kuzeybatı, Sabaragamuwa, Güney, Uva ve Batı'dır. Ülkenin mevcut idari yapısı, yıllardır süregelen ademi-merkeziyet talepleri sonucunda 1978 Anayasası'nda 1987 yılında yapılan değişikliklerle şekillendirilmiştir.

Nüfus

Sri Lanka'nın toplam nüfusu 22,04 milyondur. Ülke nüfusu giderek yaşlanmaktadır. Nüfusun yaş gruplarına dağılımına şu şekildedir: 0-14 yaş grubu nüfusun %35'ini, 15-54 yaş grubu nüfusun %60'ını, 55 ve üstü yaş grubu nüfusun %4'ünü oluşturmaktadır. Sri Lanka'da nüfusun kentleşme düzeyi düşüktür. Nüfus ve İstatistik idaresi tahminlerine göre nüfusun yaklaşık %80'i kırsal bölgelerde, %20'si de kentlerde yaşamaktadır.

Sri Lanka çok kültürlü bir ülkedir. Ülke nüfusunun %73,9'unu Sinhalalar, %12,7'sini Sri Lanka Tamilleri, %5,5'ini Hint Tamilleri, %7,1'ini Moorlar ve kalan %0,8'ini diğer etnik gruplar oluşturmaktadır. Sri Lanka nüfusunun dini dağılımına bakıldığında ise; nüfusun %69,3'ünü Budistlerin, %15,5'ini Hinduların, %7,6'sını Müslümanların, %7,6'sını Hristiyanların ve %0,1'ini diğer dini grupların oluşturduğu görülmektedir.

Doğal Kaynaklar

Sri Lanka coğrafi Őeklinden ve konumundan dolayı eski dđnemlerden beri ‘‘Hint Okyanusu’nun İncisi’’ olarak adlandırılmaktadır. Ada tropik ormanlar ve daha birĀok farklı doğa karakteristiklerini bir arada barındırmaktadır. Őlkedeki 103 nehirden en uzununu 335 kilometre boyunca uzanan Mahaweli Nehri’dir. Bu karasular aynı zamanda en yũkseđi 263 metre olan, 10 metreden yũksek 51 adet doğal Őelale oluşturmaktadır. Sri Lanka aynı zamanda 45 haliĀ ve 40 lagũne de ev sahipliği yapmaktadır. Őlkenin kıyı kesimi ve bitiŐiđindeki karasal sular mercan resifleri, sığ kıyı ve haliĀ su yosunu yatakları gibi verimli deniz ekosistemlerine sahiptir. 7000 hektarlık alana yayılan mangrove ormanları (ekosistemi), 2004 yılında yaşanan Hint Okyanusu Tsunamisi sırasında adaya ulaşan dalgaların kırılmasında hayati bir rol oynamıŐtır.

Sri Lanka feldspat, grafit, silisyum (silika), kaolin, mika, toryum ve ilmenit gibi mineraller aĀısından zengindir. Mannar Kđrfezi’nde varlığı kanıtlanmış petrol rezervleri mevcuttur ve arama-Āıkarma faaliyetlerine 6nũmũzdeki dđnemde baŐlanması beklenmektedir. Őlkenin bir diğer 6nemli varlığı değerli taŐlardır. 6zellikle mavi safir taŐında Sri Lanka uluslararası bir ũne sahiptir.

Sri Lanka doğal ĀeŐitliliđe, tropik ormanlara ve muson b6lgesinde yer almasından dolayı zengin su kaynaklarına sahip olmasına rağmen ciddi bazı Āevre sorunları yaşamaktadır. Bu sorunların başında, aşırı kesim nedeniyle ũlkenin orman 6rtũsũnũn hızla tũketilmesi ve su kaynaklarının endũstriyel atıklar ve kanalizasyon sularıyla kirletilmesi gelmektedir. Sri Lanka’nın kapsamlı ve iyi hazırlanmış bir Āevre mevzuatı ve imzalayıp onayladığı pek Āok uluslararası Āevre anlaşması olmasına rağmen, tũm bu yasal ĀerĀeve uygulama aŐamasındaki sorunlar nedeniyle yeterince etkili olamamaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
GSYİH (Cari Fiyatlar- milyar \$)	83,98	80,70	80,79	83,32	88,91	94,97	101,44
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar-%)	2,3	-3,6	3,6	3,3	3,9	4,1	4,1
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	3 852	3 682	3 666	3 760	3 991	4 241	4 505
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	4,3	4,6	5,1	6,3	6,5	6,3	5,8
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-2,2	-1,3	-3,2	-2,9	-2,5	-2,4	-2,5
Devletin Genel Net Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	-	-	-	-	-	-	-
Toplam Yatırımların GSYİH'ya Oranı (%)	26,8	25,4	23,4	23,5	23,7	23,8	24,0
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	4,8	5,5	5,3	5,1	5,0	4,4	4,4
Nüfus (milyon)	21,80	21,92	22,04	22,16	22,28	22,39	22,51

Kaynak: IMF

Sri Lanka, ekonomisini diğer gelişmekte olan ülkelerden önce, 1970'lerde liberalize etmiştir. Ancak, etnik çatışmalar ve değişken ekonomik reform ortamı nedeniyle sonraki dönemlerde rekabet avantajını yitirmiştir. Özellikle vergi, özelleştirme, iş reformu, ticaretin serbestleştirilmesi (gümrük vergileri sürekli olarak bir aşağı bir yukarı çekilmektedir), kamu hizmetleri ve emeklilik reformu ve devlet sübvansiyonları gibi politika alanları daha istikrarsız alanlar olmuştur.

Sri Lanka ekonomisi ticaret ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Toptan ve perakende ticaret, iç pazardaki ürün ve hizmet ticareti ile dış ticareti kapsamaktadır. İmalat sanayi GSYİH'nin %22'sini oluşturmaktadır ve GSYİH içindeki en büyük alt sektördür. Ulaştırma, iletişim, mali hizmetler ve turizmi de kapsayan toplam hizmet sektörü hasılası ise GSYİH'nin yaklaşık %58'ini oluşturmaktadır. İmalat sanayi, toplam sanayi üretiminin %61 oluşturarak sanayi sektöründeki en büyük alt sektör olmuştur. Madencilik, elektrik, su ve inşaat alt sektörleri de sanayi sektörü altında yer almaktadır. İmalat sanayi üretiminin büyük bir kısmı özel sektöre ait ihracat odaklı üretim tesislerinde gerçekleştirilmektedir. İmalat sanayinde başlıca hazır giyim sektörü çekmektedir. Diğer yandan gıda ve içecek, kimyasal ürünler, kauçuk ürünler üretimi de önem taşımaktadır. Tarım sektörünün hasılası azalmaktaysa da işgücünün üçte birini istihdam ettiğinden ve imalat sanayiiyle, hizmetler sektörüyle güçlü dolaylı bağları nedeniyle sektör GSYİH açısından önemini korumaktadır.

Özelleştirme süreci kamunun imalat sanayindeki varlığını küçülmüştür, ancak devletin mali sektördeki, eğitim ve sağlık sektörlerindeki ağırlığı devam etmektedir. Buna ek olarak, ülke topraklarının %90'ı kamuya ait olduğundan, devlet aynı zamanda ülkedeki en büyük emlak sahibidir. Ayrıca kamu hizmetinde ve yarı-kamusal kurumlarda 1 milyondan fazla kişi istihdam edildiğinden, kamu çalışanlarının nüfusa oranı bakımından, Sri Lanka Asya ülkeleri arasındaki en yüksek oranlardan birine sahiptir.

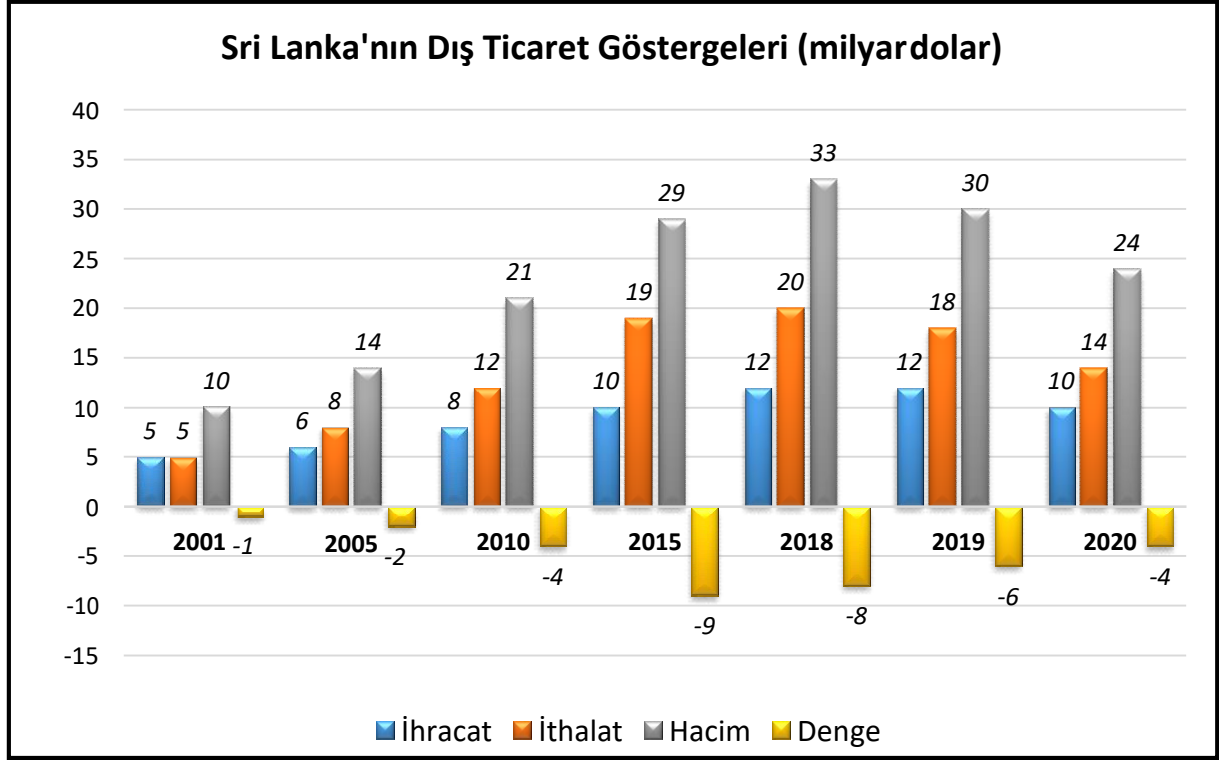
Yükselen gelirler ve yurt dışındaki Sri Lankalıların para transferleriyle desteklenen ve nominal GSYİH'nin %70'ini oluşturan özel tüketim, önümüzdeki 5 yıllık dönemde ekonomik büyümenin lokomotifini olmuştur. Yatırımlardaki istikrarlı büyümenin önümüzdeki dönemde de devam etmesi beklenmektedir. Yatırımlardaki büyümenin 4 temel dayanak noktası vardır: Kuzey ve Doğu eyaletlerindeki yeniden yapılanma faaliyetleri; iç savaş döneminde uzun süre ihmal edilen altyapıya dönük kamu harcamaları; hızlı ekonomik büyüme ortamında pazar payı kapmak isteyen firmaların yapacakları iş yatırımlar ve artmakta olan gayrimenkul yatırımlarıdır.

Dış denge, önümüzdeki 5 yıllık süreçte büyümeyi olumsuz etkilemeye devam edecektir. Ülkede sık yaşanan elektrik kesintileri, AB ve ABD'den gelen ithalat talebinin zayıf seyretmesi nedenleriyle ihracattaki büyüme sınırlı olacaktır. Diğer yandan, Çin'deki hazır giyim tesislerinin Sri Lanka gibi daha düşük maliyetli bölgelere kayması, ihracattaki büyümeye destek olacaktır. Özellikle gıda maddelerinde yerel tedarikin gelişmesinin ithalattaki artışın frenlenmesine yardımcı olması beklenmekle birlikte, yerel imalat sanayindeki kapasitenin iç talebi karşılayamaması nedeniyle ithalattaki artış devam edecektir.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

2020 yılında 10 milyar dolarlık ihracatla dünyada 84. sırada olan ülkenin ihracat yaptığı başlıca ülkeler; ABD, Hindistan, İngiltere, Almanya ve İtalya'dır. Ülkenin ihracatında Türkiye %0,9 pay ile 23. sıradadır.

İhraç ettiği başlıca ürünler çay, iç giyim ve aksesuarları, hazır giyim ürünleridir.

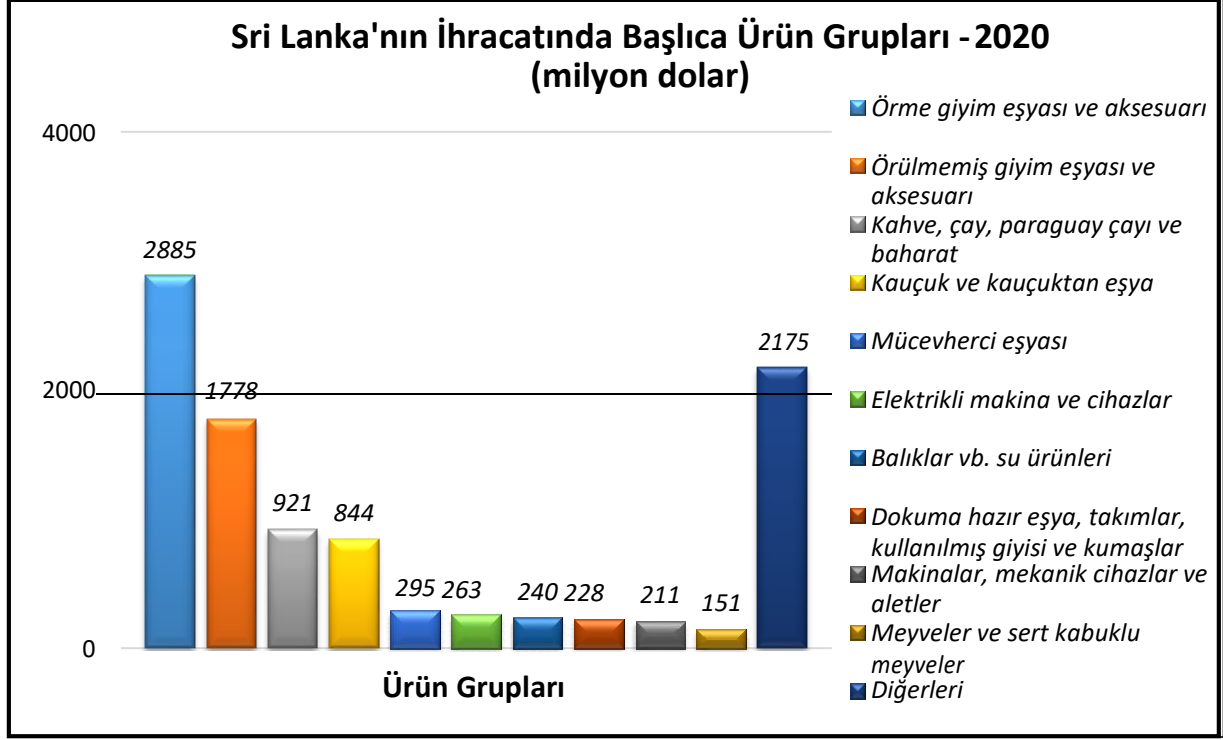
2020 yılında 13,8 milyar dolarlık ithalatla dünyada 87. sırada olan ülkenin ithalat yaptığı başlıca ülkeler; Çin, Hindistan, Singapur, Malezya ve Hong Kong'dur. Ülkenin ithalatında Türkiye %0,6 pay ile 23. sıradadır.

2020 yılında ithal ettiği başlıca ürünler: Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar; tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar ve örme mensucatıdır.

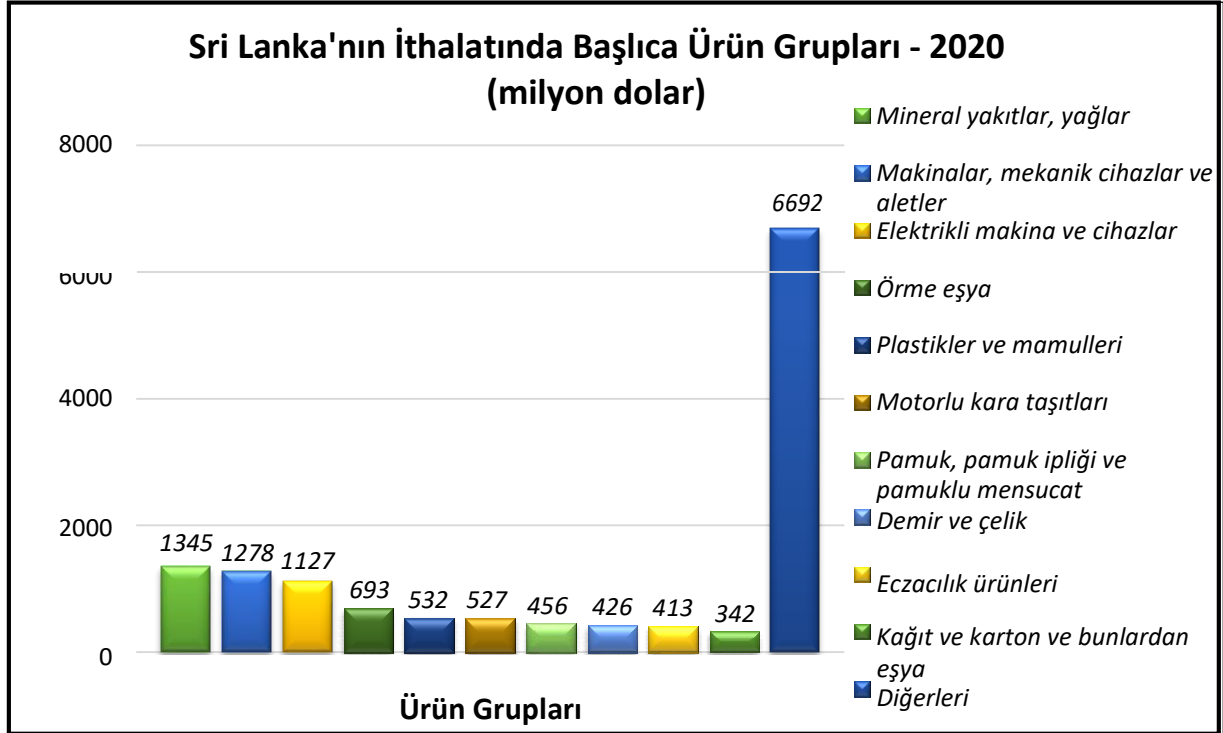
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap

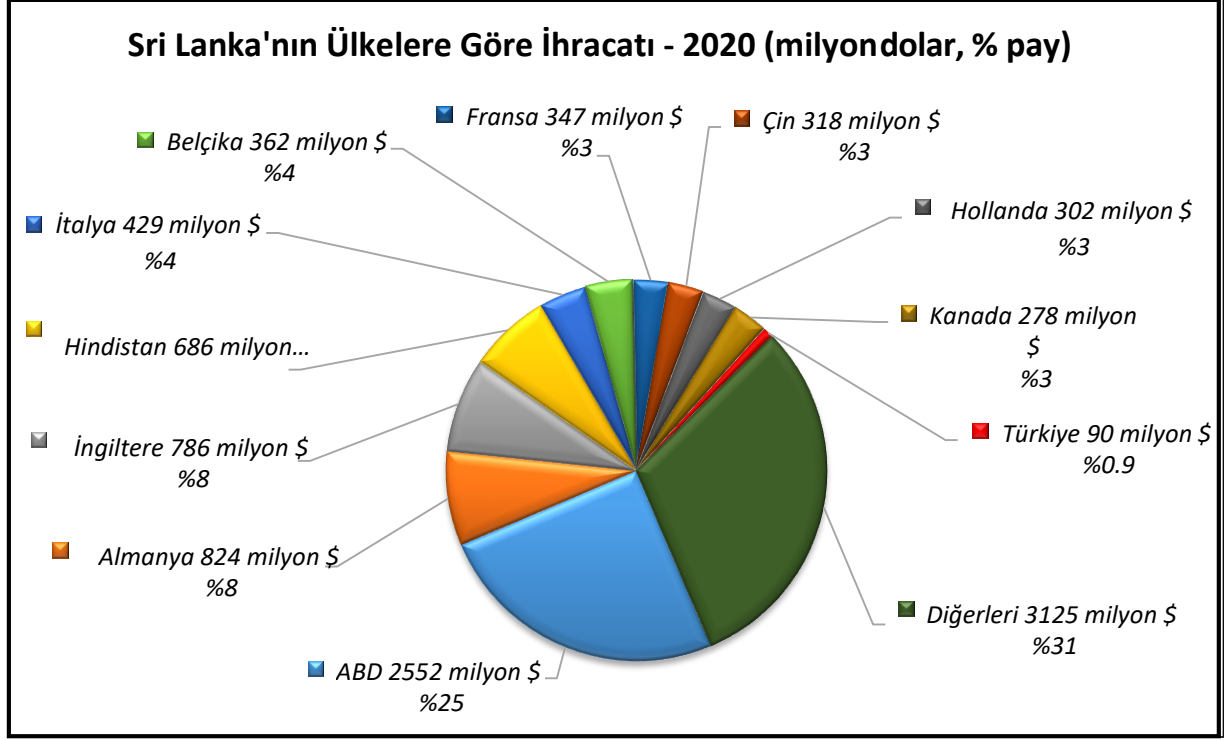
İthalat

Kaynak: Trademap

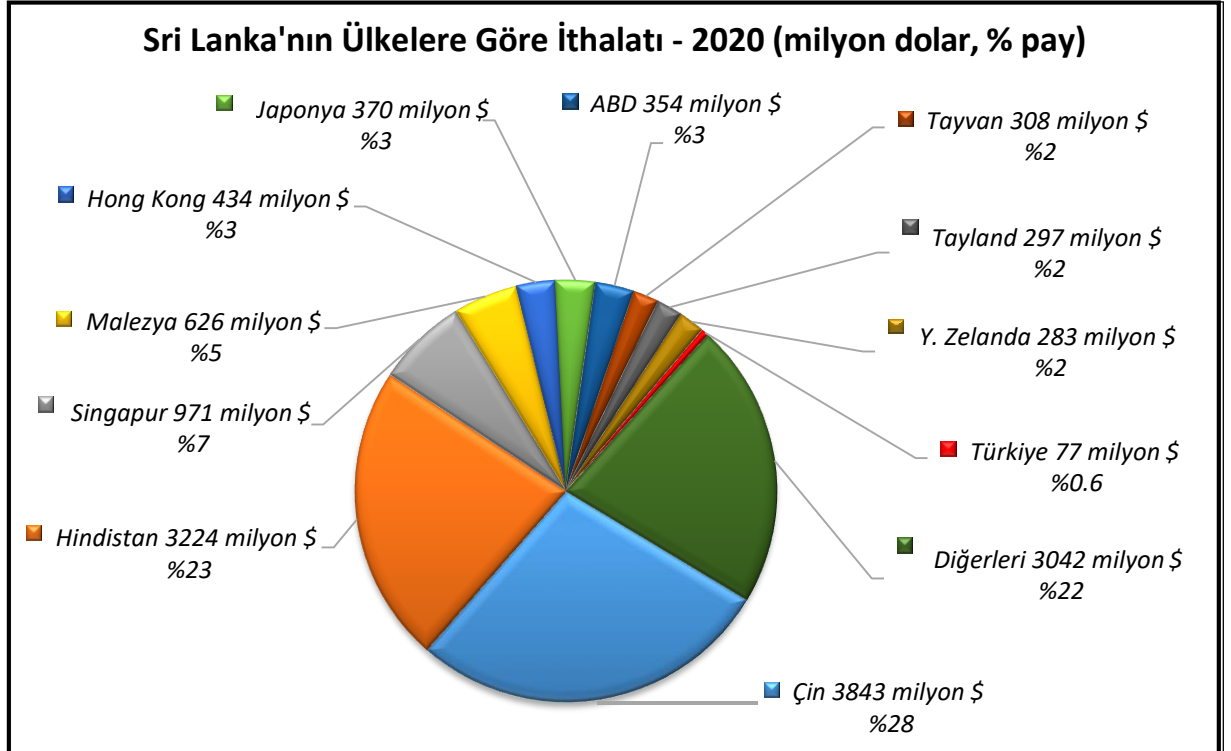
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap

İthalat

Kaynak: Trademap

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

EIU'e göre Sri Lanka'ya gerçekleşen doğrudan yabancı yatırım miktarı 2019'da yaklaşık 1 milyar dolar olmuştur. Ülkedeki toplam doğrudan yatırım stoku miktarı 15 milyar dolara yükselmiştir.

Ülkeye gelen yatırımlar ağırlıklı olarak hizmetler (özellikle turizm ve telekom) ve hazır giyim sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda gıda ve içecek, petrokimya ve kauçuk endüstrilerine yapılan yabancı yatırımlar da hızla artmıştır. Bunlara ek olarak liman ve elektrik üretimi projelerine yapılan yatırımlarda da belirgin bir artış gözlemlenmektedir.

Sri Lanka'ya doğrudan yatırım yapan ülkeler arasında İngiltere, Malezya, Avustralya, Japonya, Almanya, ABD ve Hindistan başı çekmektedir. Çin pek çok yatırıma fon sağlamıştır, ancak bunlar DYY'den ziyade müteahhitlik sözleşmeleri yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri (milyar dolar)

	2016	2017	2018	2019	2020*	2021*	2022*	2023*
Ülkeye giren DYY	0,9	1,4	1,6	0,8	0,5	1,1	1,6	2,1
Ülkeye giren DYY (% GSYİH)	1,1	1,6	1,8	0,9	0,6	1,3	1,8	2,2
Ülkeye giren DYY (Gayrisafi sabit sermaye yatırımlarındaki payı, %)	4,1	6,0	7,1	3,3	2,3	4,8	6,4	7,7
Ülkeden çıkan DYY	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3
Net DYY	0,7	1,3	1,5	0,7	0,4	0,9	1,4	1,9
DYY stoğu	11,6	13,0	14,6	15,3	15,8	16,9	18,5	20,6
Kişi başına DYY stoğu (\$)	551	613	686	719	739	788	859	953
DYY stoğu (% GSYİH)	14,1	14,8	16,6	18,3	19,6	20,3	20,6	21,2

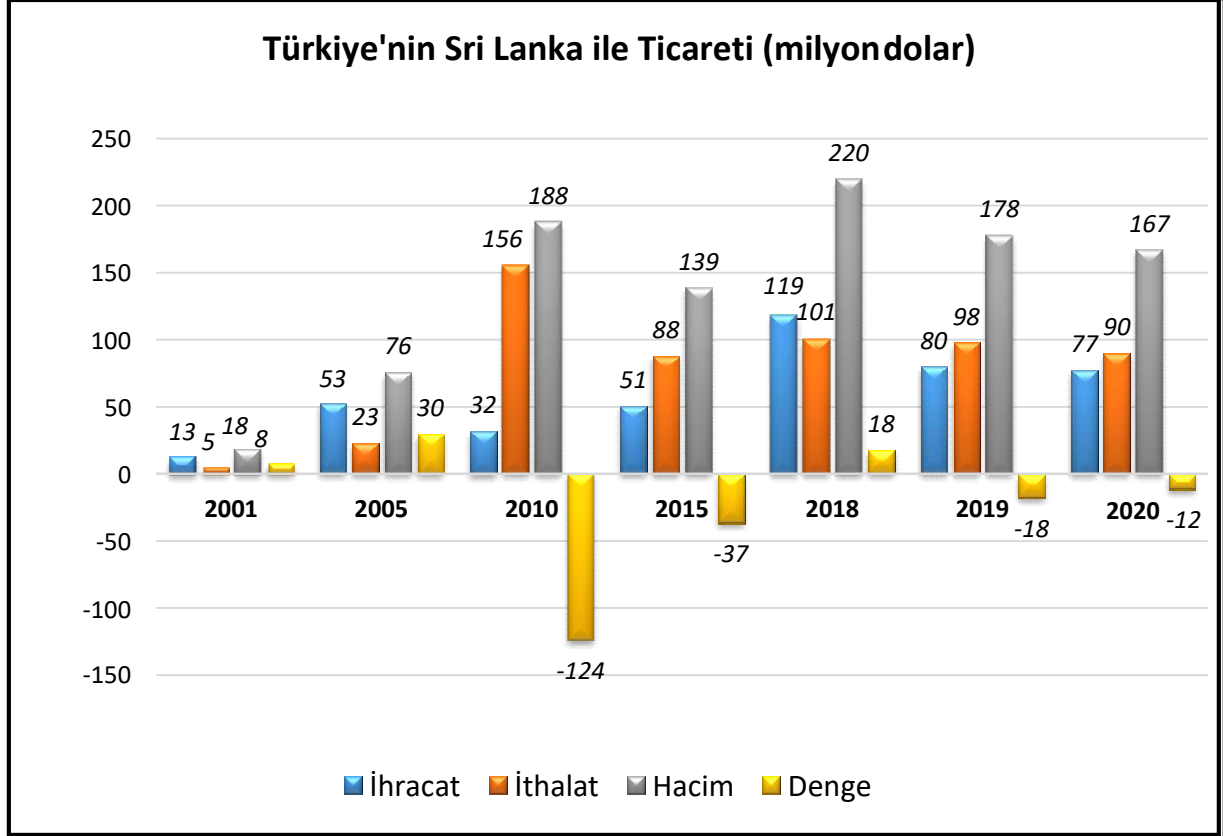
Kaynak: EIU

*: Tahmin

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

Türkiye-Sri Lanka Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

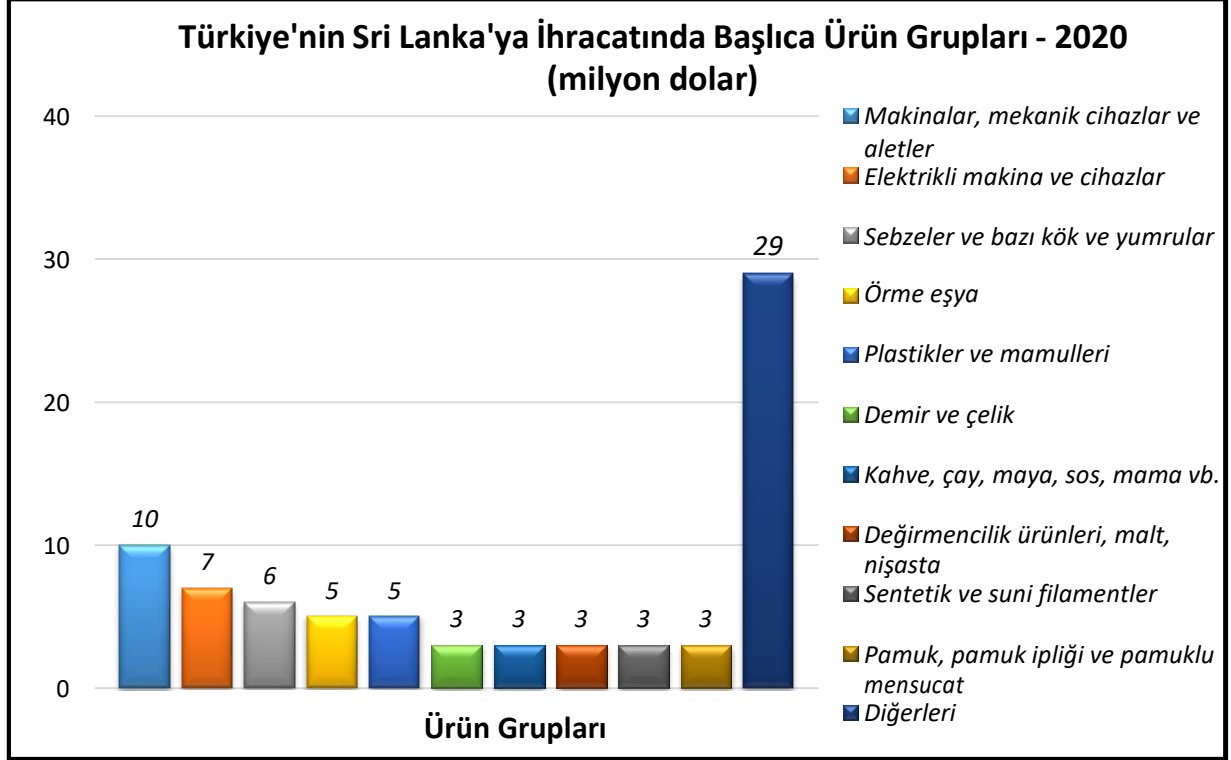
2020 yılında ülkeye ihracatımız 77 milyon dolardır. Ülkenin toplam ihracatımızdaki payı %0,07 olup 116. sıradadır.

Türkiye'nin Sri Lanka'ya ihraç etmiş olduğu başlıca ürünler; örme mensucat, soğan, şalot, sarımsak, pırasa ve diğer soğanımsı sebzeler, elektrik transformatörleri, statik konvertörler ve endüktörler, maya, buğday unudur.

2020 yılında ülkeden ithalatımız 90 milyon dolardır. Ülkenin toplam ithalatımızdaki payı %0,05 olup 86. sıradadır.

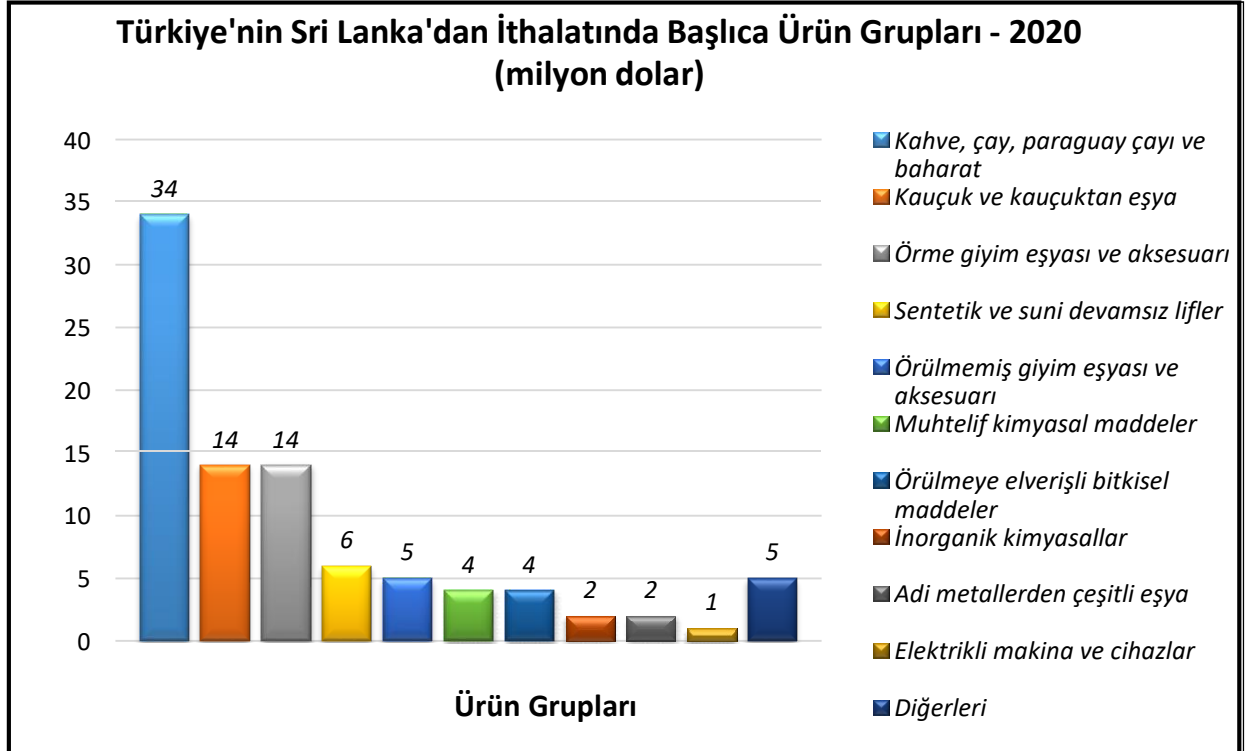
Sri Lanka'dan ithal etmiş olduğu başlıca ürünler ise çay, kauçuktan sırt geçirilmiş veya kullanılmış dış lastikler, dolgu lastikleri, tekerlek bandajları, sırtlar ve kolanlar, örme eldiven, sentetik devamsız liflerden iplikler, aktif hale getirilmiş karbon (aktif kömür), tabii mineral maddeler ve hayvansal karalardır.

Türkiye'nin Sri Lanka'ya İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Sri Lanka'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

EKLER:***EK-1: Sri Lanka'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2020	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		12 310 368	12 020 305	10 100 511	100	-16
0902	Çay	953 990	871 408	712 159	7,1	-18,3
6212	Sütyen, korse, korse kemer, pantolon askısı, çorap bağı, jartiyer vb.	727 334	708 855	566 355	5,6	-20,1
6108	Kadın ve kız çocuk için kombinezon, jüp veya jüpon, külot, gecelik, pijama, vb. eşya (örme)	552 505	575 406	490 793	4,9	-14,7
6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme) (yüzme kıyafeti hariç)	490 533	509 314	487 997	4,8	-4,2
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb. (yüzme kıyafetleri hariç)	474 540	534 023	424 940	4,2	-20,4
6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	400 674	436 367	369 636	3,7	-15,3
6116	Eldiven (örme)	375 904	394 005	365 623	3,6	-7,2
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	409 779	403 990	320 141	3,2	-20,8
4012	Kauçuktan sırt geçirilmiş veya kullanılmış dış lastikler, dolgu lastikleri, tekerlek bandajları, sırtlar ve kolanlar	381 710	370 635	286 067	2,8	-22,8
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	302 106	341 220	268 901	2,7	-21,2
6107	Erkek ve erkek çocuk için külotlar, slipler, gece gömlekleri, pijamalar, bornozlar ve benzeri eşya	249 174	321 242	264 237	2,6	-17,7
4015	Vulkanize kauçuktan her türlü giyim eşyası ve aksesuarı (eldiven gibi)	196 778	230 774	260 655	2,6	12,9
7103	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	287 625	237 740	184 111	1,8	-22,6
6307	Diğer hazır eşya (elbise patronları dahil)	22 082	25 661	169 542	1,7	560,7
6111	Bebek için giyim eşyası ve aksesuarı (örme)	198 933	180 574	167 179	1,7	-7,4

Kaynak: Trademap, Sri Lanka Verileri

EK-2: Sri Lanka'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2020	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		20 232 865	18 014 586	13 829 201	100	-23,2
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2 304 271	1 873 562	1 134 420	8,2	-39,5
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	470 443	426 495	347 264	2,5	-18,6
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	306 926	298 343	323 653	2,3	8,5
6006	Diğer örme mensucat	397 139	394 948	312 251	2,3	-20,9
6004	Diğer örme mensucat (en>30cm, elastomerik/kauçuk iplik=>%5)	323 863	370 025	302 590	2,2	-18,2
0402	Süt, krema (konsantre edilmiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içerenler)	286 814	296 641	298 073	2,2	0,5
1001	Buğday ve mahlut	272 018	216 471	284 307	2,1	31,3
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	174 906	173 813	215 699	1,6	24,1
8703	Otomobiller	1 198 689	557 192	192 841	1,4	-65,4
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar ve insan veya yük taşımaya mahsus benzeri gemiler	60 010	208 421	191 903	1,4	-7,9
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	182 256	162 395	176 184	1,3	8,5
5407	Sentetik filament iplikten dokunmuş kumaşlar	215 572	232 491	171 234	1,2	-26,3
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	176 416	170 154	159 441	1,2	-6,3
0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	131 493	124 175	154 056	1,1	24,1
5208	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içerenler)(m2. ağırlığı 200 gr. ı geçmeyenler)	259 931	222 782	147 788	1,1	-33,7

Kaynak: Trademap, Sri Lanka Verileri

EK-3: Sri Lanka'nın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%) 2020	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		12 310 368	12 020 305	10 100 511	100	-16,0
1.	ABD	2 799 690	2 867 529	2 552 281	25,3	-11,0
2.	Almanya	855 848	846 766	824 380	8,2	-2,6
3.	İngiltere	822 894	855 527	786 223	7,8	-8,1
4.	Hindistan	1 329 040	994 026	686 318	6,8	-31,0
5.	İtalya	512 929	476 262	429 181	4,2	-9,9
6.	Belçika	382 244	389 813	361 608	3,6	-7,2
7.	Fransa	392 541	370 296	347 406	3,4	-6,2
8.	Çin	340 882	396 576	317 749	3,1	-19,9
9.	Hollanda	249 576	298 884	302 119	3,0	1,1
10.	Kanada	291 630	322 226	278 336	2,8	-13,6
11.	Rusya	294 413	289 417	258 764	2,6	-10,6
12.	Japonya	273 564	332 804	245 360	2,4	-26,3
13.	İsviçre	203 186	219 467	202 333	2,0	-7,8
14.	Meksika	221 464	206 931	179 045	1,8	-13,5
15.	Avustralya	191 775	196 506	170 578	1,7	-13,2
...	...	...	...	...	...	...
23.	Türkiye	100 682	101 458	89 890	0,9	-11,4

Kaynak: Trademap, Sri Lanka Verileri

EK-4: Sri Lanka'nın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%) 2020	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		20 232 865	18 014 586	13 829 201	100	-23,2
1.	Çin	4 266 680	4 088 061	3 842 837	27,8	- 6,0
2.	Hindistan	4 677 951	4 226 735	3 224 132	23,3	-23,7
3.	Singapur	1 782 018	1 201 224	970 537	7,0	-19,2
4.	Malezya	717 102	860 031	625 621	4,5	-27,3
5.	Hong Kong	519 561	479 083	433 513	3,1	-9,5
6.	Japonya	1 250 971	632 632	370 499	2,7	-41,4
7.	ABD	371 525	390 338	354 152	2,6	-9,3
8.	Tayvan	405 534	374 139	308 012	2,2	-17,7
9.	Tayland	434 103	374 673	297 279	2,1	-20,7
10.	Y. Zelanda	284 011	272 308	282 999	2,0	3,9
11.	Almanya	413 360	354 158	266 451	1,9	-24,8
12.	Endonezya	320 578	321 364	265 928	1,9	-17,3
13.	Pakistan	356 750	323 868	253 711	1,8	-21,7
14.	İtalya	298 421	290 829	245 534	1,8	-15,6
15.	Rusya	105 732	107 910	239 606	1,7	122
...	...	...	...	...	...	...
23.	Türkiye	119 050	84 367	77 476	0,6	-8,2

Kaynak: Trademap, Sri Lanka Verileri

Ek-5: Türkiye'nin Sri Lanka'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2020	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		119 050	84 367	77 476	100	-8,2
6006	Diğer örme mensucat	3 914	4 493	4 715	6,1	4,9
0703	Soğan, şalot, sarımsak, pırasa ve diğer soğanımsı sebzeler (taze/soğutulmuş)	0	2 309	4 186	5,4	81,3
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	3 570	261	3 892	5,0	1391,2
2102	Maya	4 081	2 344	3 269	4,2	39,5
1101	Buğday unu	0	481	2 197	2,8	356,8
8436	Tarla ve bahçe tarımına, ormancılığa, kümes hayvancılığına, arıcılığa mahsus diğer makina ve cihazlar, civciv makinaları	544	939	2 132	2,8	127,1
4112	Koyun veya kuzuların dabalama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleleri	3 347	2 749	2 066	2,7	-24,8
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	601	742	1 952	2,5	163,1
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	4 580	2 722	1 928	2,5	-29,2
5516	Suni devamsız liflerden dokunmuş mensucat	2 028	4 302	1 875	2,4	-56,4
3926	Plastikten diğer eşya	1 711	731	1 773	2,3	142,5
5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	1 870	1 786	1 646	2,1	-7,8
5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	999	1 723	1 513	2,0	-12,2
0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	295	913	1 508	1,9	65,2
7326	Demir veya çelikten eşya	921	1 094	1 359	1,8	24,2

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

Ek-6: Türkiye'nin Sri Lanka'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2020	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		100 682	101 458	89 890	100	-11,4
0902	Çay	25 688	32 421	33 222	37,0	2,5
4012	Kauçuktan sırt geçirilmiş veya kullanılmış dış lastikler, dolgu lastikleri, tekerlek bandajları, sırtlar ve kolanlar	6 012	7 002	6 642	7,4	-5,1
6116	Eldiven (örme)	7 041	3 448	5 748	6,4	66,7
5509	Sentetik devamsız lifden iplik (dikiş ipliği hariç) (toptan)	4 829	4 423	4 950	5,5	11,9
3802	Aktif hale getirilmiş karbon (aktif kömür), tabii mineral maddeler ve hayvansal karalar	4 836	5 931	4 123	4,6	-30,5
1404	Tarifenin başka yerinde yer almayan bitkisel ürünler	2 691	2 892	3 834	4,3	32,6
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	2 793	2 935	3 382	3,8	15,2
4015	Vulkanize kauçuktan her türlü giyim eşyası ve aksesuarı (eldiven gibi)	3 518	2 966	3 162	3,5	6,6
6212	Sütyen, korse, korse kemer, pantolon askısı, çorap bağı, jartiyer vb. Eşya ve bunlar için parçalar	3 612	3 081	2 465	2,7	-20,0
2824	Kurşun oksitleri, minyum ve minoranj	3 332	2 505	1 897	2,1	-24,3
6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	2 235	2 636	1 748	1,9	-33,7
8309	Her türlü tıpalılar, şişeler için kapsüller, yırtılabilen kapsüller, dişli kapaklar vb.	0	0	1 647	1,8	0
6108	Kadın ve kız çocuk için kombinezon, jüp veya jupon, slip ve külot, gecelik, pijama, lizöz, bornoz vb. eşya (örme)	2 188	2 313	1 610	1,8	-30,4
6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	1 877	1 909	1 319	1,5	-30,9
6107	Erkek ve erkek çocuk için külotlar, slipler, gece gömlekleri, pijamalar, bornozlar, robdöşambırlar ve benzeri eşya (örme)	1 089	1 287	832	0,9	-35,4

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

TAYVAN PROFİLİ

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	4
3. DIŞ TİCARET	6
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	11
5. TÜRKİYE ile TİCARET	12
EKLER:.....	16

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Nüfus	23,52 milyon
Dil	Çince (Mandarin)
Yüzölçümü	35.980 km ²
Başkent	Taipei
Başlıca Şehirleri	Taoyuan, Taichung, Tainan, Kaohsiung

Coğrafi Konum

Tayvan, Pasifik Okyanusu'nda, Çin Halk Cumhuriyeti'nin güney doğusunda yer almaktadır. Çin ana karasının güneydoğu kıyılarının 160 km açığında yer alan bir adadır. Tayvan Adası'nın yanı sıra Tayvan Takımadaları'ndaki 21 adayı, batıdaki Pescadores Adaları'nı kapsar. Tayvan Adası, kuzeyde Doğu Çin Denizi, doğuda Büyük Okyanus, güneyde Bashi Kanalı, batıda da Tayvan (Formoza) Boğazı ile çevrilidir.

Siyasi ve İdari Yapı

Tayvan idari olarak 4 bölge, 5 özel idare ve 17 il (Hsien) bölünmüştür. Her ilin, kendisine ait kaza ve nahiyeler üzerinde geniş nüfuzu ve otoritesi mevcuttur.

Nüfus ve İstihdam

2021 yılı tahminlerine göre Tayvan'ın nüfusu 23,52 milyondur. Nüfusun artış oranı giderek düşmektedir ve bu oran sifıra yaklaşmıştır. Nüfus artışının sifıra yaklaşmasının yanı sıra giderek artan ortalama yaşam beklentilerinin sonucu olarak, nüfus içerisinde yaşlıların gençlere oranı giderek artmaktadır. 2026 yılında 65 yaş üstü insanların toplam nüfusa oranının %20,6'ya yükseleceği tahmin edilmektedir. Nüfusun %2'si yerli halktan oluşurken, geri kalanı ise Çin ana karasından gelen göçmenlerden oluşmaktadır. Bu göçmenlerin %85'ini Fujian eyaletinden gelenler, %15'ini ise anadili Hakkaca olan Guangdong bölgesinden gelen Hakka kökenli Çinliler oluşturmaktadır.

Düzenli olarak artan iş gücü ile işsizlik oranındaki güçlü doğrusal bir ilişki dikkat çekmektedir. 2003 yılında 9,6 milyon kişi olan iş gücü 2018 yılında 11,4 milyon kişiye, 2021 yılı tahminlerine göre ise 11,6 milyona yükselmiştir. 2017 yılında %3,76 olan işsizlik oranı, zaman zaman inişler sergilese de 2021 yılı tahminlerine göre %3,8'a olmuştur. Nüfusun giderek yaşlanacağı düşünüldüğünde, Tayvan'ın bu işsizlik oranı seviyelerini gelecekte de koruması beklenmektedir.

Doğal Kaynaklar

Tayvan tarihi boyunca tarım, Tayvan ekonomisinin ana unsurlarından biri olsa da şehirleşme ve sanayileşmeyle birlikte yıllar geçtikçe önemini yitirmiştir ve günümüzde tarımın GSYİH'deki payı %1 dolaylarındadır. Tayvan topraklarının aslında dörtte biri ekilebilir alanlardan oluşmaktadır. Fakat

zamanla katma değeri daha yüksek olan sanayinin tarımın önüne geçmesiyle tarım yapılabilir alanın oranı giderek azalmıştır. Tarım yapılabilir alanın sınırlı olması dolayısıyla tarım potansiyeli sınırlı olan Tayvan'ın tarım konusunda dışa bağımlı olması kaçınılmazdır. Pirinç ve çay en önemli iki üründür. Bundan başka egzotik meyveler, tatlı patates, buğday, yerkıştığı, soya fasulyesi, darı, muz, şekerkamışı ve yerelması da yetiştirilir. Tayvan aynı zamanda, göreli olarak sınırlı miktarda maden ve minerallere sahiptir. Fakat Tayvan'da geniş kömür yataklarının olduğu bilinmektedir. Kömür, doğalgaz, kireçtaşı, mermer, alüminyum ve petrol başlıca mineralleridir. Ancak bu kaynakların genel olarak ticari bir değeri bulunmamaktadır ve Tayvan enerji ihtiyaını karşılamak için ithalat yapmak zorundadır. Bunun yanı sıra Tayvan'da 3 tane nükleer santral bulunmaktadır. Dördüncü nükleer santral inşaatının devam etmesine rağmen halkın tepkisinden dolayı alternatif kaynaklar üzerinde de çalışılmaktadır. Bu yüzden son yıllarda Tayvan'ın hidrokarbon ürünleri tüketimi artmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021*	2022*	2023*	2024*	2025*
GSYİH (Cari Fiyatlar - milyar \$)	612,17	668,16	785,59	850,53	899,87	953,31	999,55
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	3,0	3,1	5,9	3,3	2,6	2,2	2,1
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar - \$)	25.936	28.358	33.402	36.227	38.397	40.750	42.802
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	0,5	-0,2	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	10,6	14,2	15,6	15,2	14,3	13	11,8
Devletin Genel Net Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	30,8	30,8	25,3	20,9	16,4	11,7	7,0
Toplam Yatırımların GSYİH'ya Oranı (%)	23,6	23,7	24,2	24,2	24,0	23,8	23,6
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	3,7	3,9	3,8	3,6	3,6	3,6	3,6
Nüfus (milyon)	23,60	23,56	23,52	23,48	23,44	23,39	23,35

Kaynak: IMF

(*) Tahmin

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin başarılı olmasını sağlayacak koşulları yaratmak üzere Tayvan yönetimi, politikalarını özellikle 3 konu üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bunlar; yeni işletmelerin kurulmasını teşvik etmek, altyapıyı geliştirmek ve bebek endüstrileri korumaktır. Bu yönde ilk önemli adım, yatırımları teşvik amacıyla, yeni kurulan firmalara vergi indirimi sağlanması olmuştur. Ayrıca Tayvan yönetimi ihracatı arttırmak için 1960'lı yılların ortasında Kaohsiung Şehri'nde, dünyanın ilk ihracat serbest bölgesini (export processing zone) açmıştır. Yine aynı amaçlarla 1970 ve 1980'li yıllarda yoğun altyapı yatırımları yapılmıştır.

1990 yılında yönetim, Tayvan'ı çok uluslu faaliyetler için bir "Asya-Pasifik Bölgesel Operasyonlar Merkezi" (Asia-Pacific Regional Operations Center-APROC) haline getirmeyi planladığını açıklamıştır. Başlangıç itibarıyla APROC, Tayvan'ı imalat, telekomünikasyon, hava ve deniz taşımacılığı, finansal hizmetler ve medya alanlarında bölgesel bir merkez haline getirmeyi amaçlamıştır. Ancak bu plan çok eleştirilmiş ve 1997 yılında Yönetim, öncelikle Tayvan'ın imalat ve telekom alanlarında sahip olduğu çekiciliğinin arttırılması konusunda yoğunlaşılacağını açıklamak durumunda kalmıştır.

Tayvan yönetimi, geleneksel olarak çok uluslu yabancı şirketlerin Tayvan'daki doğrudan yatırımları üzerinde sıkı kontrol uygulamış ve ancak stratejik açıdan yararlı olan ve yüksek teknoloji transferi vadeden şirketleri teşvik etmiştir. Bu korumacı eğilim, enerji gibi bazı sektörlerde sürmekle beraber, bazı telekom sektörlerine yabancı yatırımcıların girişi 1996 yılı ortalarından bu yana kolaylaştırılmıştır.

Tayvan'ı ekonomik liberalizasyonunu hızlandırması yönünde zorlayan önemli bir nedenlerden birisi, Tayvan'ın Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) yapmış olduğu üyelik başvurusudur. DTÖ'ye üye olmak için gerekli koşulları karşılamak üzere bazı sektörlerde giriş serbestleştirilmiştir. 1994 yılından bu yana, yabancı portföy yatırımcıları için Tayvan piyasasına giriş çok kolaylaşmış ve 1997 yılının Mart ayında da emlak sektörü yabancılara açılmıştır. 1999'da yabancı yatırımcıların Tayvan'daki azami ortaklık payları oranı %50'ye çıkarılmış, DTÖ'ye girişten sonra

bu sınırlamanın da kalkacağı belirtilmiştir. 2002 yılında Tayvan'ın DTÖ üyeliğine kabul edilmesi neticesinde ekonominin dış rekabete açılması hızlandırılmıştır.

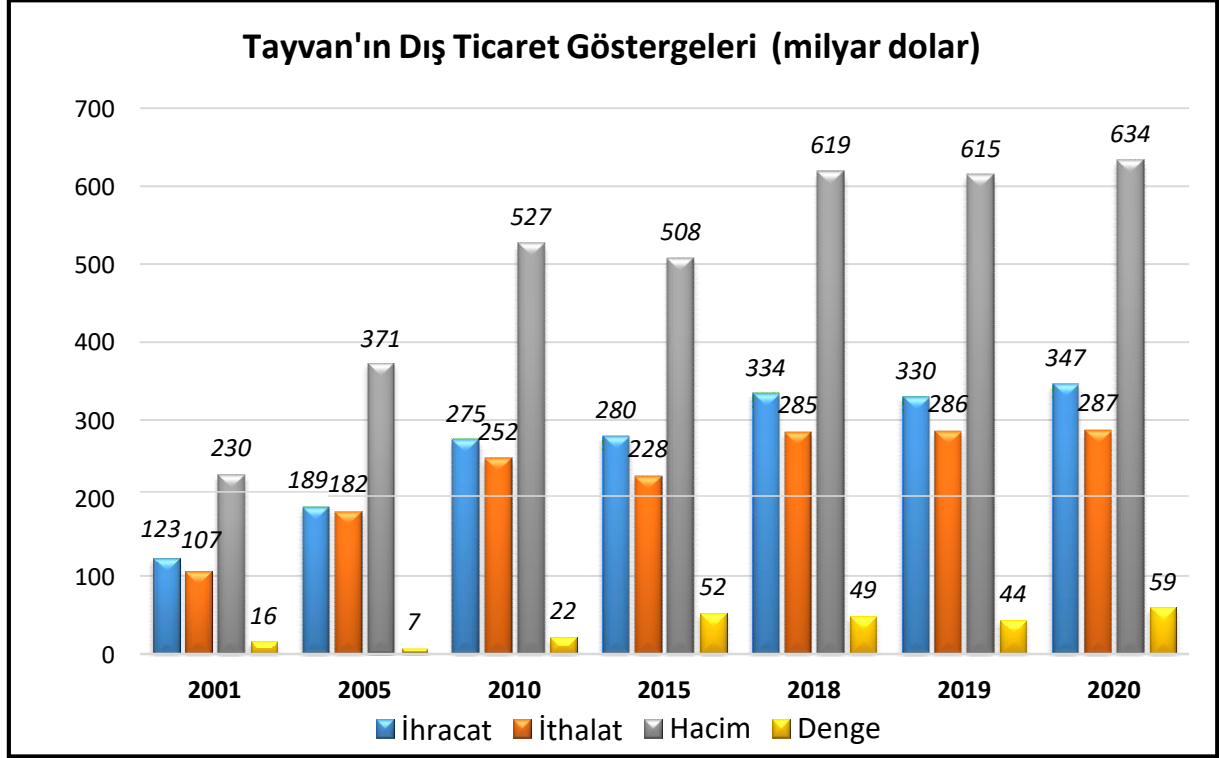
1949 yılından önce, özellikle şeker ve pirince dayalı tarım temelli bir ekonomiye sahip olan Tayvan, Kore Savaşı nedeniyle ABD'den gelen büyük miktardaki yardımlar ve yapılan arazi reformları sayesinde elde edilen tarımsal üretim fazlasını, sanayileşme amacıyla kullanmıştır. Böylece 1952-1960 yılları arasında endüstriyel üretim yaklaşık %240 yükselmiş ve sürdürülen ihracata yönelik sanayileşme programları başarı sağlamıştır. 1970'lerde ise Tayvan ağır sanayi ve kimyasallar üzerinde yoğunlaşınca ekonomik büyüme daha da büyük oranlarda petrol krizine rağmen devam etti. 1980'li yılların başında dünya piyasalarında rekabete imkan verecek şekilde ucuz, düşük katma değerli ve emek yoğun tüketim mallarının kitle üretiminde zorluklarla karşılaşıldığından, bunun üzerine başta elektrikli ürünler ve kimyasallar olmak üzere, sermaye ve teknoloji yoğun endüstrilerde üretime yönelme olmuştur.

1990'larda birçok emek-yoğun üretim yapan Tayvan firması, üretim merkezlerini ucuz işgücünün olduğu Çin ana karasına kaydırmıştır. 1990 yılından bu yana, Çin ana karasındaki Tayvan kaynaklı yatırımlar 100 milyar doları geçmiştir.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Kaynak: Trademap

Doğal kaynakları görel olarak sınırlı olan Tayvan, hammadde ve ara mal ithal ederek mamul mal ihraç etme stratejisinde uzmanlaşmıştır. Bundan dolayı hem ithalatı hem de ihracatı büyük rakamlara ulaşmıştır. 2020 yılında ihracat 346,6 milyar dolar, ithalat ise 287,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Birkaç yıl öncesine kadar Tayvan'ın dış ticaretinde ABD ve Japonya en önemli ülkeler olmakla birlikte son yıllarda Çin ana karası bu iki ülkeyi geçmeye başlamıştır. Bu üç ülkenin ekonomilerindeki gelişmeler doğrudan Tayvan'ın dış ticaretini etkilemektedir.

Çin ana karası, Tayvan'ın ihracattaki en büyük pazarıdır. 2020 yılında Çin ana karasına ihracat yaklaşık 102,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Çin ana karası, Tayvan'ın özellikle elektronik ürünlerdeki ihracatında önemli bir rol üstlenmektedir. Tayvanlı ihracatçılar Çin ana karasındaki ucuz maliyetlerden faydalanmak için burada ürettikleri ürünleri reeksport yoluyla ABD, AB ülkeleri ve Japonya'ya satmaktadırlar. Çin ana karasının yanı sıra Tayvan'ın önemli miktardaki ihracatı, ABD ve Asya kıtasında başta Hong Kong olmak üzere; Japonya, Singapur ve Güney Kore'ye yönelmiştir. Diğer taraftan Japonya, Çin ve Güney Kore; Tayvan'ın ithalatında ve karşılıklı ticarete giderek önemi artan ticari ortaklarıdır. ABD ve başta Almanya olmak üzere bazı AB ülkeleri de Tayvan'ın önemli ticari ortakları arasındadır.

Tayvan'ın ihracatı 2020 yılında, azalış yaşanmış olan 2019 yılına göre %5,2 oranında artarak 346,6 milyar dolar olmuştur. Yabancı sermayeli şirketlerin önünde engeller bulunan Tayvan'ın bu engelleri önce sektör bazında olmak üzere yavaş yavaş kaldırmaktadır. Telekomünikasyon

sektörüne yapılan yabancı yatırımların önündeki engeller kısa süre içinde tamamen kaldırılacaktır. Böylece yabancı sermayeli şirketlerin Tayvan'ın ihracatına gelecekte önemli katkıda bulunması beklenmektedir.

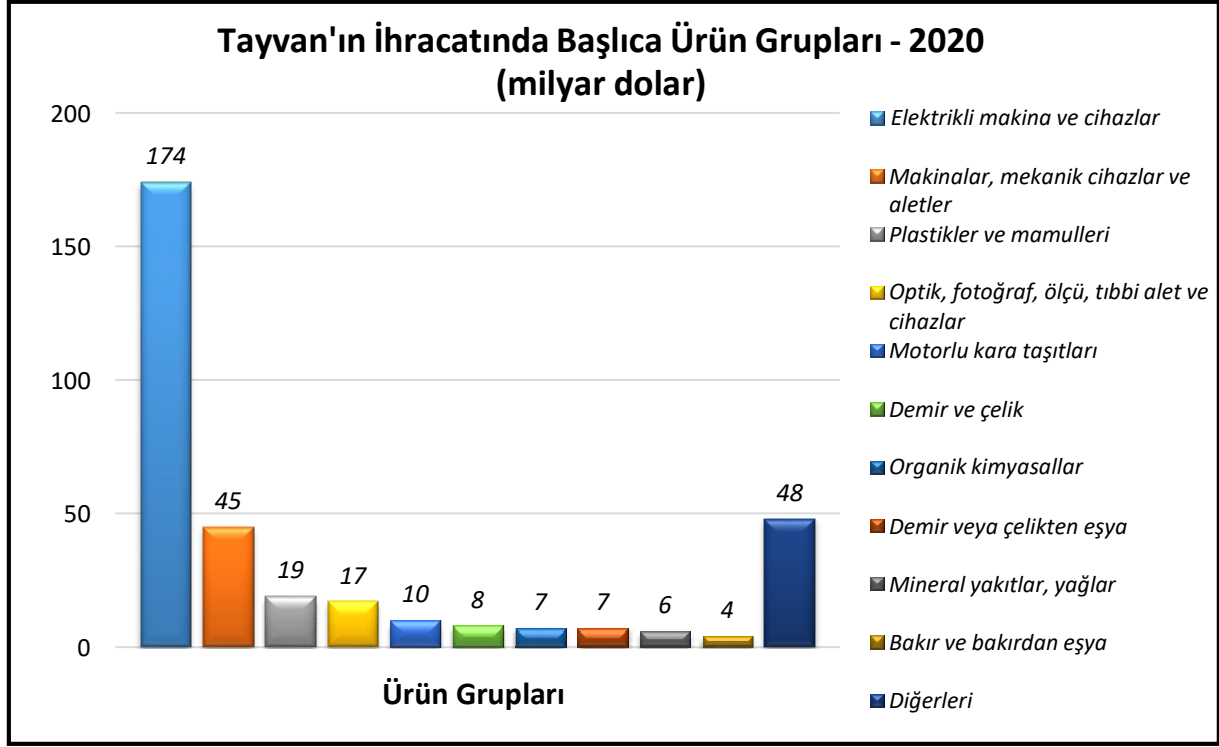
Yerli özel sermayeye sahip şirketlerin ihracat içindeki oranı da giderek artmaktadır. Son yıllarda, özellikle yabancı sermayeli şirketler de üretimde katma değer düzenli bir şekilde artmaktadır. Buna bağlı olarak da otomatik bilgi işlem makineleri gibi katma değeri yüksek ürünlerin ihracatı da artmaktadır.

İhracat artışına karşılık pek çok ihraç ürününün ithal girdiler içermesi nedeniyle ithalatta da önemli bir büyüme olmuştur. Petrol ve maden cevherleri gibi hammaddelerin ithalatında düzenli bir artış eğilimi görülmektedir. Zira yerli üretim artık ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Tayvan'da hasadın kötü olduğu yıllarda mısır, soya fasulyesi gibi temel gıdaların ithalatında da artışlar görülmektedir. Bu ihtiyacın görülmesinde tarımla uğraşan Tayvan nüfusunun üretimde katma değeri yüksek olan organik gıda ve çiçek gibi ürünlere yönelmesinin büyük etkisi vardır.

2013 yılına kadar Tayvan'ın en çok ithalat gerçekleştirdiği ülke Japonya iken bu yıldan itibaren Çin ana karası ilk sıraya yükselmiştir. Tayvan'ın ithalatında Çin ana karasını Japonya ve ABD takip etmektedir.

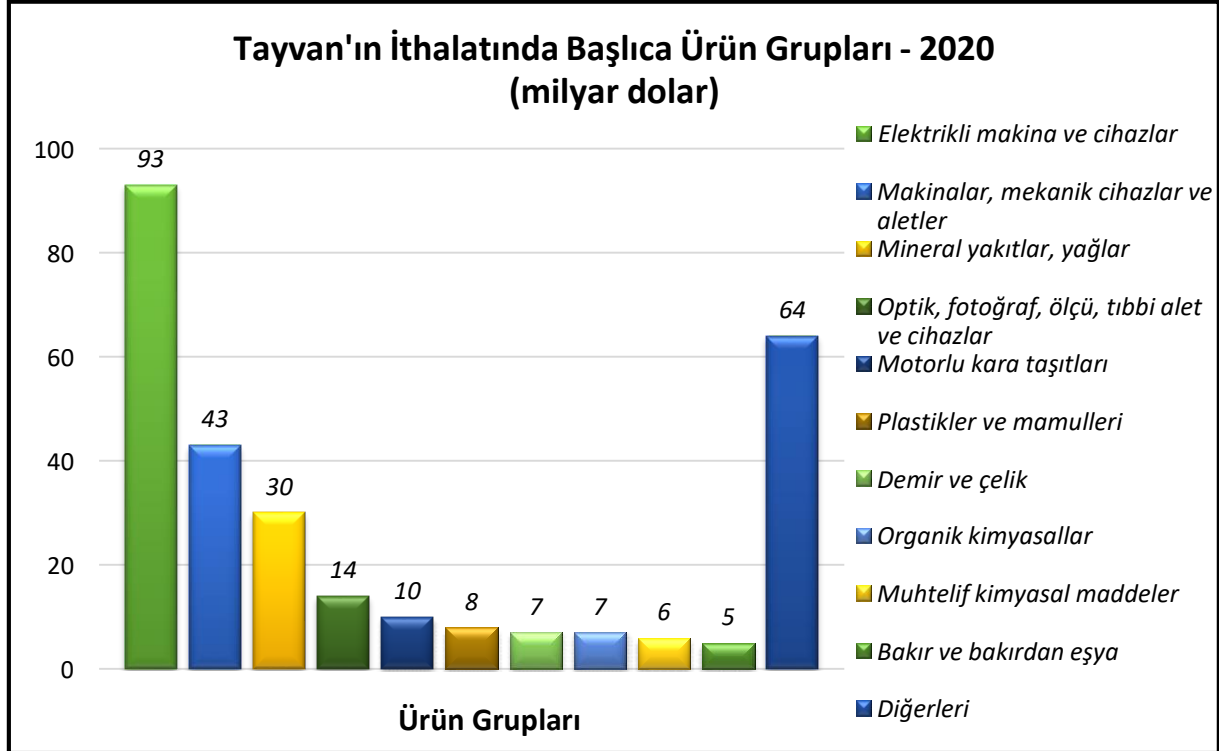
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap

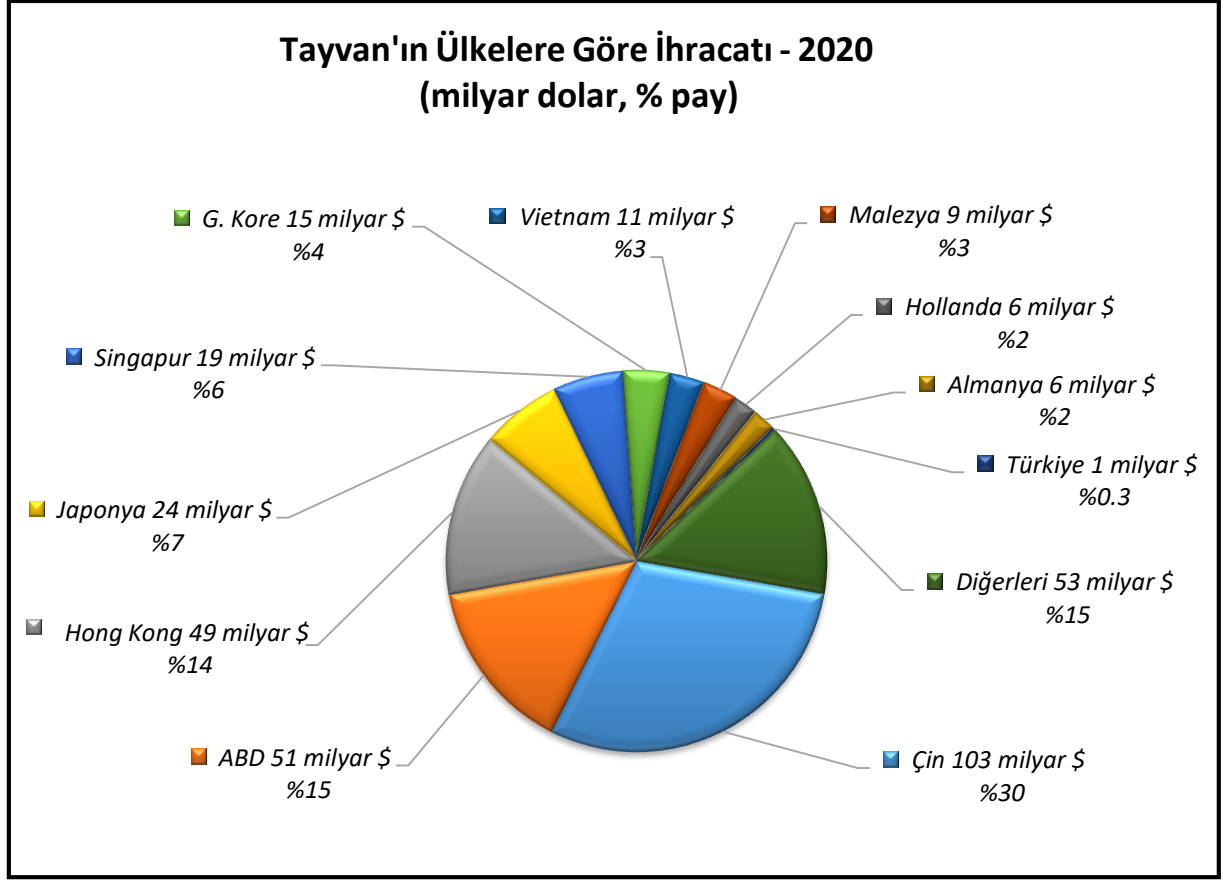
İthalat

Kaynak: Trademap

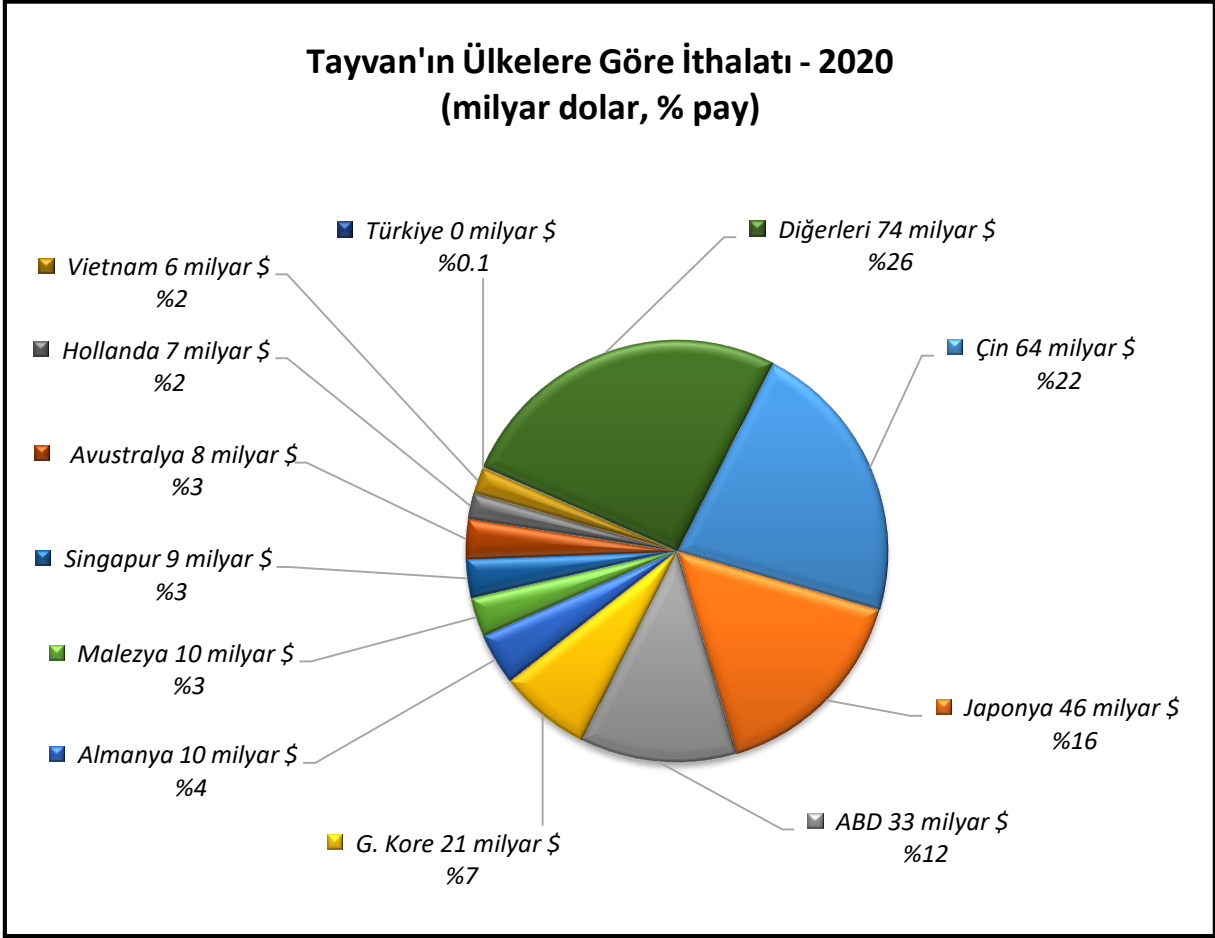
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap

İthalat

Kaynak: Trademap

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) Tayvan için diğer Asya ekonomilerine göre daha az önem arz etmektedir. Tayvan Merkez Bankası verilerine göre Tayvan'a gelen DYY miktarı 1990'lar boyunca hiçbir zaman 3 milyar doları (GSYİH'nin %1'i) geçmemiştir. Sınırlı pazar fırsatları, düzenleyici kurallar hakkında şüpheler gibi faktörler Tayvan'a gelen DYY miktarının sınırlı olmasına yol açmıştır. Tayvan DYY konusunda net olarak ihracatçıdır. Tayvan'dan çıkan sermaye ağırlıklı olarak Çin ana karasına ve diğer Güneydoğu Asya ekonomilerine doğru yönelmektedir.

Tayvan'a gelen doğrudan yabancı yatırımların menşei incelendiğinde Çin ana karası, ABD, Japonya, Hong Kong ve Singapur öne çıkan ülkelerdir. İletişim teknolojisine yönelik parça üreten sektörler ile kimya sektörü DYY yatırımlarının yöneldiği önemli sektörlerdir. Hizmetler sektöründe finansal hizmetler ile emlak sektörü en çok yatırımı çeken alanlardır.

1990'larda birçok emek-yoğun üretim yapan Tayvan firması, üretim merkezlerini ucuz işgücünün olduğu Çin ana karasına kaydırmıştır. 1990 yılından bu yana, Çin ana karasındaki Tayvan kaynaklı yatırımlar 100 milyar doları aşmıştır.

Tayvan, 2020 yılında 8,8 milyar dolarlık doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. Ülke, 2020 yılı itibariyle 109,6 milyar dolarlık toplam yabancı sermaye stokuna sahiptir.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

1995 yılına kadar göreceli olarak dengeli bir biçimde ilerleyen Türkiye ile Tayvan arasındaki dış ticaret rakamları, 1995 sonrasında Türkiye aleyhine bir seyir izlemeye başlamıştır. Türkiye ile Tayvan arasındaki ticari ilişkiler, 1996 yılından bu yana ticaret hacmi açısından değerlendirildiğinde, zaman zaman inişler ve çıkışlar gösterse de genel olarak düzenli sayılabilecek bir gelişme göstermektedir. Ticaret hacmi, 2004 yılında 1 milyar dolara ulaşmıştır. İkili ticaret 2004 yılında 1,37 milyar, 2010 yılında ise yaklaşık 2 milyar Amerikan dolarına yükselmiştir. 2011 yılında 2,2 milyar Amerikan dolarına ulaşan dış ticaret hacmi, 2015 yılında 2,1 milyar dolara, 2020 yılında 1,7 milyar dolara gerilemiştir.

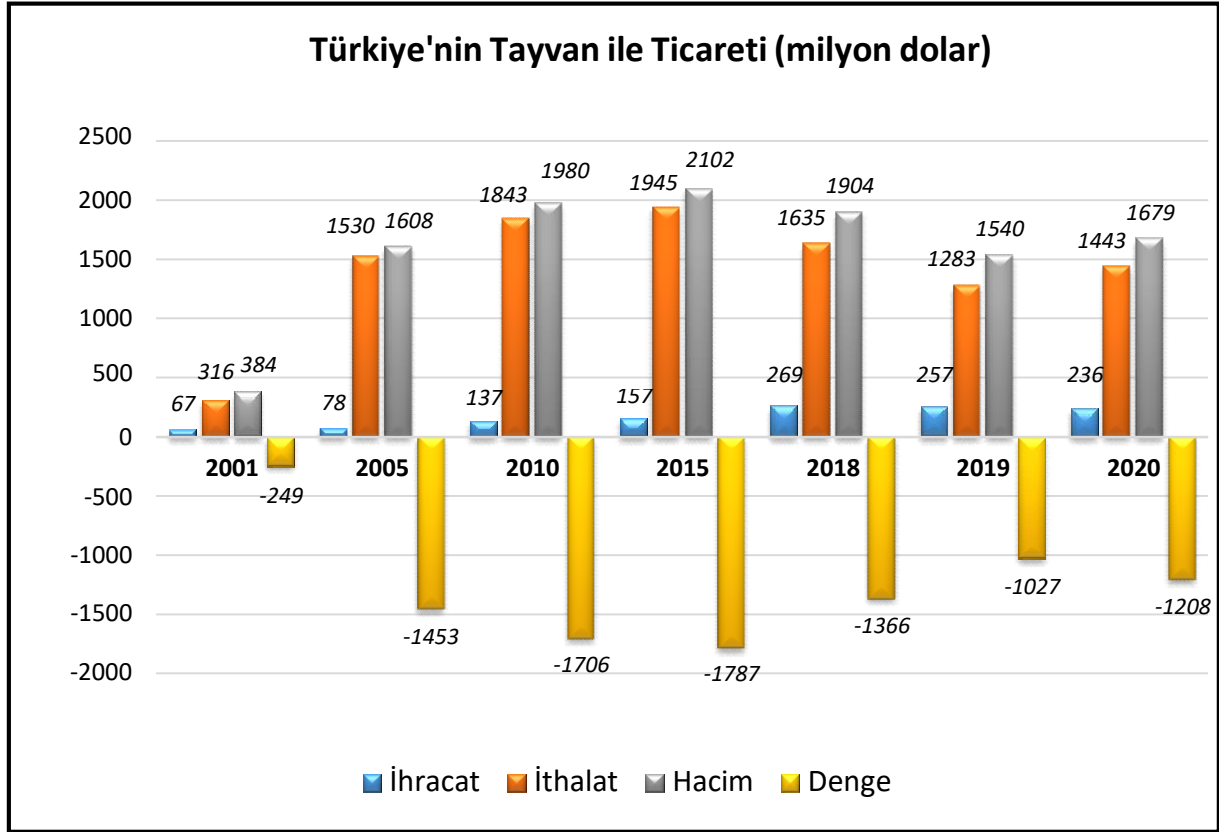
Tayvan'la ikili ticarete, 2017 yılı itibariyle 1,8 milyar Amerikan doları olarak kaydedilen ticaret açığı, 2018 yılında 1,4 milyar dolara, 2020 yılında ise 1,2 milyar dolara gerilemiştir. Rakamsal büyüklüğü azalma eğiliminde olsa da, ülkemiz Tayvan'la ticarete sürekli açık vermeye devam etmektedir.

Türkiye'nin Tayvan'a ihracatı 2018 yılında bir önceki yıla göre %31,9 artışla 269 milyon dolara yükselmiş, ancak 2019 yılında yıllık bazda %4,5 azalarak 257 milyon dolar, 2020 yılında ise %8,2 oranında azalarak 235,9 milyon dolar olmuştur. Fakat bu seviye gerek Tayvan'ın ithalat potansiyeli gerek Türkiye'nin üretim ve ihracat kapasitesi dikkate alındığında yeterli görülmemektedir.

Yaklaşık 300 milyar Amerikan dolarını aşan ithalat potansiyeline sahip olan ve yüksek kişi başına düşen milli geliri ile iç tüketime dayalı büyüme sürecine geçmeye çalışan Tayvan'a yönelik Türkiye'nin ihracatının yeterli bir seviyeye ulaşmamasının temel nedenleri olarak, bu Tayvan'daki tüketim eğilimleri ile pazar farklılığı, Tayvan pazarının "kendine özgü" yapısı, bölge içi (Güneydoğu Asya ve Pasifik) ticaretin çok güçlü olması, Tayvan'ın başta Çin ana karası ve Japonya olmak üzere önemli küresel ticaret ülkeleri ve blokları tarafından çevrelenmesi, Türkiye ile Tayvan arasında özel ticaret anlaşmalarının bulunmaması ve karşılıklı yatırım ilişkilerinin yeterince gelişmemiş olması ve ihracatçılarımızın Tayvan ve Asya-Pasifik bölgesine yönelik sistematik çalışmalar yürütmemesi gösterilebilir.

Tayvan ile ticari ilişkilerimiz ithalat ağırlıklı bir gelişim sergilemektedir. 2002 yılında 522 milyon Amerikan doları olan ithalatımız, 2005 yılında 1,5 milyar, 2010 yılında ise bir önceki yıla göre %37,5 oranında artarak 1,8 milyar Amerikan doları olarak gerçekleşmiştir. İthalat 2012 yılında 2,1 milyar dolara ulaşmıştır. 2017 yılında yaklaşık 2,0 milyar dolar olan ithalat, 2018'de %17,7 oranında azalışla 1,6 milyar dolara, 2019 yılında bir önceki yıla göre %22,6 azalışla 1,3 milyar dolara gerilemiştir. 2020 yılında ise, bir önceki yıla göre %12,5 oranında artan Tayvan ithalatı, 1,4 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

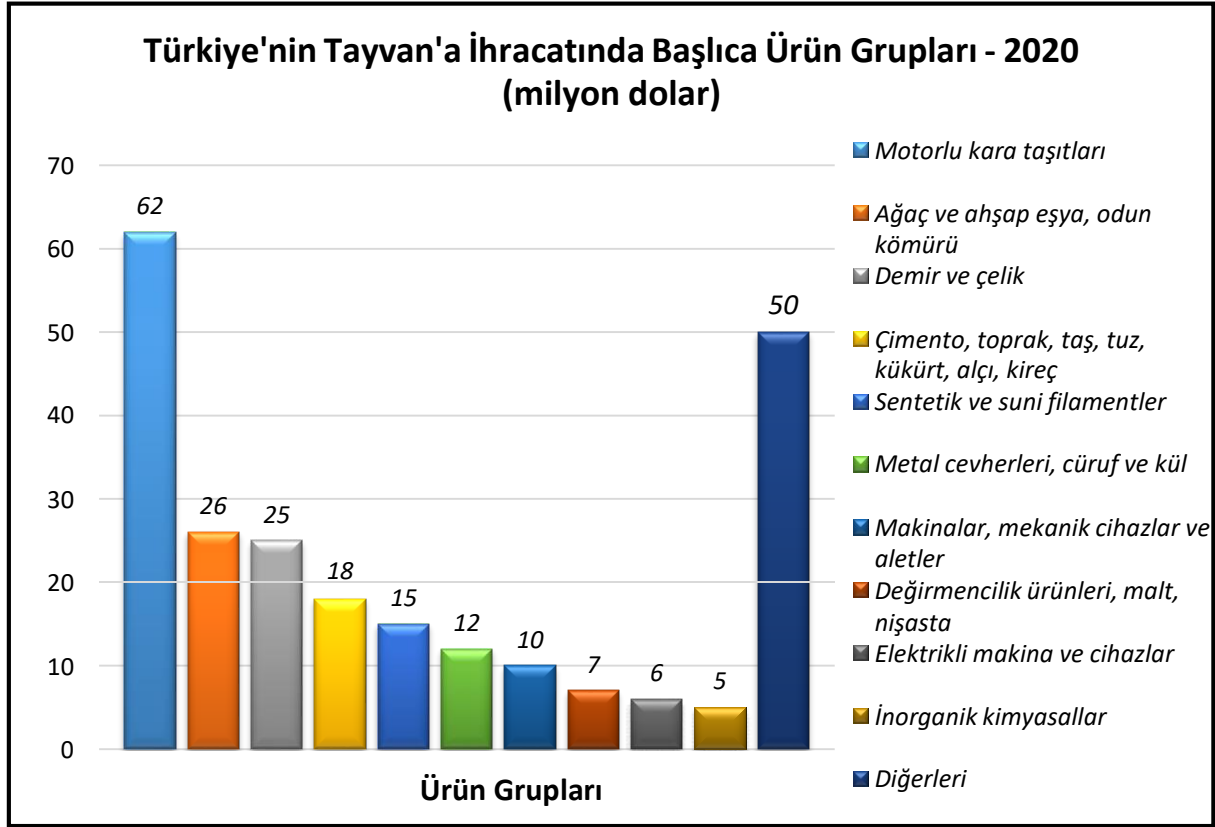
Türkiye-Tayvan Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

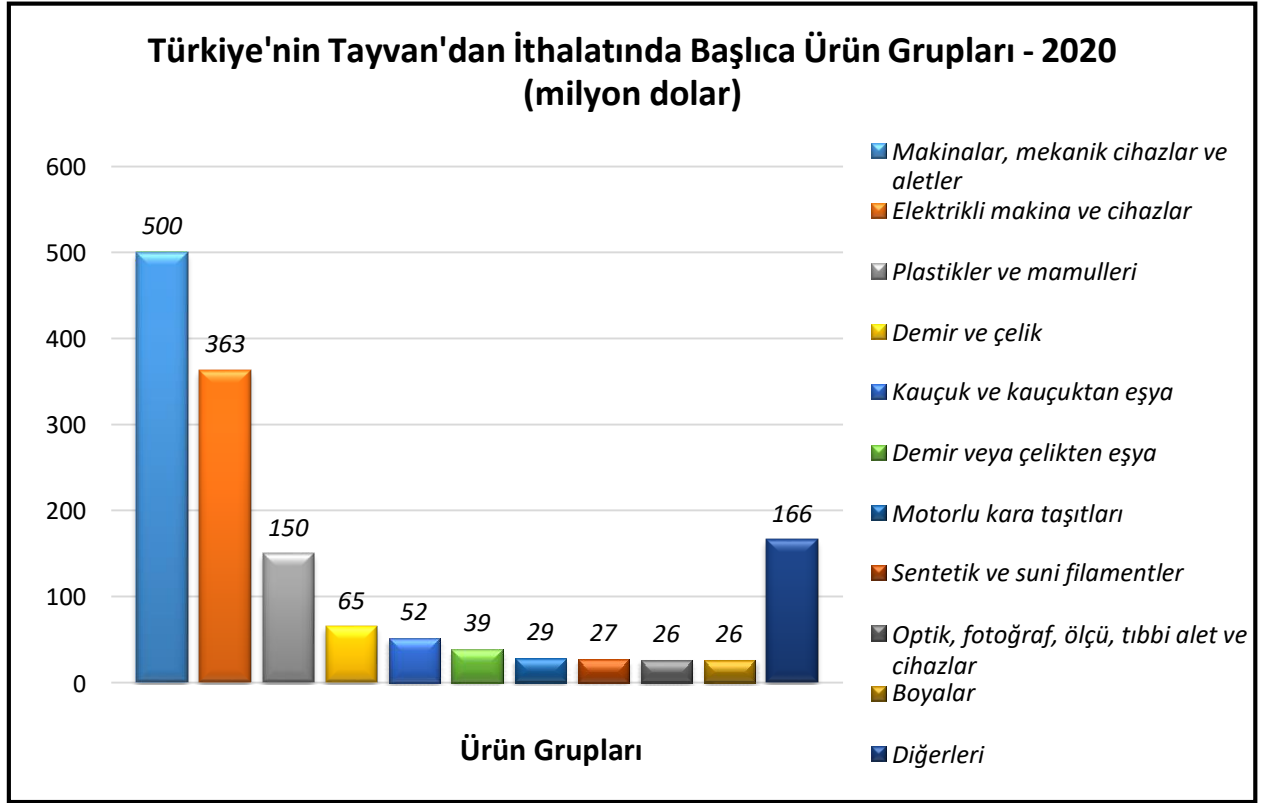
Türkiye'nin Tayvan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Tayvan'a ihracatının yapısı incelendiğinde diğer Doğu Asya ülkeleriyle benzerlikler dikkati çekmektedir. Tayvan'a ihracatta ilk sırada yer alan otomobiller hariç tutulursa, Türkiye'nin Tayvan'a ihracatının ara mamuller ağırlıklı bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu kapsamda; ağaç ve diğer odunsu maddelerden mamul yonga levha vb. levhalar, demir- çelik yarı mamuller, sentetik filament iplikleri, kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri, boratlar ve bunların konsantreleri, nişastalar ve inülin, mermer ve diğer doğal taşlar Türkiye'nin Tayvan'a temel ihraç ürünlerini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Tayvan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Tayvan'dan gerçekleştirilen ithalatın yapısı incelendiğinde, geniş bir ürün çeşitliliği ile karşılaşılmaktadır. İthalatın önemli bir bölümünü yatırım ve ara malları, geri kalanını ise tüketim malları oluşturmaktadır. 2020 yılı verilerine göre Türkiye'nin Tayvan'dan ithalatında öne çıkan kalemler: Elektronik entegre devreler; metal işleme merkezleri (takım tezgahları); torna tezgahları; otomatik bilgi işlem makineleri; diğer akrilik polimerleri (ilk şekillerde); telefon cihazları; paslanmaz çelikten yassı hadde mamulleri sentetik kauçuk veya sıvı yağlardan türetilen taklit kauçuk; 84.69 ila 84.72 pozisyonlarındaki makine ve cihazlarda kullanılmaya elverişli aksam-parça-aksesuarlardır.

EKLER:***EK-1: Tayvan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2019	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		334 244 241	329 512 433	346 633 936	100	5,2
8542	Elektronik entegre devreler	96 016 402	100 408 127	122 940 227	35,5	22,4
8473	84.69 ila 84.72 pozisyonlarındaki makina ve cihazlarda kullanılmaya elverişli aksam-parça-aksesuarlar (kutu, kılıf vb)	7 829 017	10 484 846	12 119 753	3,5	15,6
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	5 593 645	8 837 714	10 599 608	3,1	19,9
8523	Sesleri ve diğer fenomenleri kaydetmeye mahsus diskler, bantlar, katı hal kalıcı depolama aygıtları, akıllı kartlar vb	6 979 131	7 687 504	9 279 678	2,7	20,7
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	5 641 221	7 504 389	8 898 616	2,6	18,6
9013	Sıvı kristalli tertibat, lazerler, diğer optik cihaz ve aletler	7 288 819	6 575 365	6 940 396	2,0	5,6
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	13 162 651	12 237 935	5 793 886	1,7	-52,7
8534	Baskı devreler	5 599 101	5 289 025	5 636 487	1,6	6,6
8529	Sadece veya esas itibarıyla 85.25 ila 85.28 pozisyonlarında yer alan cihazlara mahsus aksam ve parçalar	6 661 651	5 469 569	5 598 730	1,6	2,4
8541	Diyodlar, transistörler vb yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	6 041 308	4 698 681	4 795 465	1,4	2,1
7318	Demir veya çelikten vidalar, civatalar, somunlar, tirfonlar, perçin çivileri, pimler, kamalar, rondelalar vb eşya	4 641 143	4 320 808	3 988 314	1,2	-7,7
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	4 118 819	3 910 371	3 683 794	1,1	-5,8
8486	Yarı iletken disklerin, külçelerin, entegre devrelerin vb imalatında kullanılan makine ve cihazlar; aksam-parça-aksesuar	3 132 786	3 226 430	3 536 090	1,0	9,6
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialliesterler, vb. (ilk şekilde)	4 832 106	3 920 222	3 473 206	1,0	-11,4
8714	87.11 ila 87.13 Pozisyonlarındaki taşıtların aksam, parça ve aksesuarı	2 776 247	2 930 824	3 156 591	0,9	7,7

Kaynak: Trademap, Tayvan Verileri

EK-2: Tayvan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2019	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		285 050 277	285 906 281	287 171 262	100	0,4
8542	Elektronik entegre devreler	50 887 978	53 745 279	62 556 628	21,8	16,4
8486	Yarı iletken disklerin, külçelerin, entegre devrelerin vb imalatında kullanılan makine ve cihazlar; aksam-parça-aksesuar	11 700 169	19 333 951	18 186 230	6,3	-5,9
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	23 346 537	21 326 199	12 624 769	4,4	-40,8
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	4 970 805	5 710 265	6 388 983	2,2	11,9
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	8 968 662	8 387 332	6 080 891	2,1	-27,5
8703	Otomobiller	5 572 496	5 518 422	6 060 210	2,1	9,8
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	10 065 391	6 872 730	5 574 463	1,9	-18,9
8473	84.69 ila 84.72 pozisyonlarındaki makina ve cihazlarda kullanılmaya elverişli aksam-parça-aksesuarlar (kutu, kılıf vb)	3 293 604	3 918 005	5 275 220	1,8	34,6
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	8 066 065	6 979 946	4 946 176	1,7	-29,1
9030	Osiloskop, spektrum analizörleri vb cihazlar; alfa, beta, gama, X-ışını, kozmik ve diğer ışınları ölçme-bulma cihazları	3 585 178	3 550 104	4 291 306	1,5	20,9
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	3 538 385	3 517 021	4 000 770	1,4	13,8
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	2 706 496	2 982 025	3 126 987	1,1	4,9
9031	Diğer ölçme veya muayene alet, cihaz ve makinaları; profil projektörleri	1 758 447	2 444 812	2 880 220	1,0	17,8
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	3 244 176	2 953 171	2 784 382	1,0	-5,7
8541	Diyodlar, transistörler vb yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	2 759 608	2 382 140	2 755 289	1,0	15,7

Kaynak: Trademap, Tayvan Verileri

EK-3: Tayvan'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%) 2019	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		334 244 241	329 512 433	346 633 936	100	5,2
1.	Çin	96 587 555	91 886 693	102 808 205	29,7	11,9
2.	ABD	39 609 584	46 351 140	50 827 727	14,7	9,7
3.	Hong Kong	41 413 854	40 373 382	49 183 941	14,2	21,8
4.	Japonya	22 816 205	23 305 107	23 526 084	6,8	0,9
5.	Singapur	17 349 423	18 210 376	19 170 195	5,5	5,3
6.	G. Kore	15 771 048	16 927 538	15 207 219	4,4	-10,2
7.	Vietnam	10 781 740	10 784 693	10 558 211	3,0	-2,1
8.	Malezya	10 604 916	9 411 326	9 493 098	2,7	0,9
9.	Hollanda	5 858 419	5 869 323	6 071 974	1,8	3,5
10.	Almanya	7 061 054	6 527 932	6 069 098	1,8	-7,0
11.	Filipinler	8 917 756	6 165 905	5 677 670	1,6	-7,9
12.	Tayland	6 168 630	5 523 178	5 315 036	1,5	-3,8
13.	İngiltere	3 862 028	3 579 964	3 357 363	1,0	-6,2
14.	Avustralya	3 401 479	3 241 088	3 248 455	0,9	0,2
15.	Meksika	2 487 052	2 847 245	2 709 156	0,8	-4,8
...	...	...	...	...	...	...
24.	Türkiye	1 324 797	1 022 209	1 077 976	0,3	5,5

Kaynak: Trademap, Tayvan Verileri

EK-4: Tayvan'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%) 2019	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		285 050 277	285 906 281	287 171 262	100	0,4
1.	Çin	53 835 461	57 432 534	63 833 789	22,2	11,1
2.	Japonya	44 147 244	44 060 592	46 105 764	16,1	4,6
3.	ABD	33 456 185	35 150 696	33 024 793	11,5	-6,0
4.	G. Kore	19 560 192	17 758 502	20 664 352	7,2	16,4
5.	Almanya	9 974 456	9 409 848	10 218 540	3,6	8,6
6.	Malezya	9 326 855	10 387 427	9 929 093	3,5	-4,4
7.	Singapur	8 419 337	7 926 319	9 032 490	3,1	14,0
8.	Avustralya	9 566 021	10 072 701	8 069 050	2,8	-19,9
9.	Hollanda	3 897 919	7 875 097	6 552 325	2,3	-16,8
10.	Vietnam	3 704 366	5 285 475	5 527 711	1,9	4,6
11.	S. Arabistan	8 608 171	7 738 427	4 883 753	1,7	-36,9
12.	Tayland	4 577 951	4 256 468	4 566 202	1,6	7,3
13.	Endonezya	5 504 274	4 693 611	4 526 425	1,6	-3,6
14.	Rusya	4 265 731	3 148 510	3 253 666	1,1	3,3
15.	Fransa	3 705 754	3 232 461	2 983 697	1,0	-7,7
...	...	...	...	...	...	...
45.	Türkiye	372 328	336 683	361 254	0,1	7,3

Kaynak: Trademap, Tayvan Verileri

EK-5: Türkiye'nin Tayvan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2019	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		269 068	256 925	235 903	100	-8,2
8703	Otomobiller	100 751	77 152	57 677	24,4	-25,2
4410	Ağaçtan ve diğer odunsu maddelerden yonga levha, oriented strand board (OSB), vb. levhalar	19 287	21 414	25 982	11,0	21,3
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	0	7 121	19 400	8,2	172,4
5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	17 305	16 335	14 698	6,2	-10,0
2616	Kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri	0	0	11 501	4,9	0
2528	Tabii boratlar ve bunların konsantreleri	13 913	11 250	9 812	4,2	-12,8
1108	Nişastalar ve inülin	6 421	9 357	6 977	3,0	-25,4
2515	Mermer ve traverten, ekosin, su mermeri, kireçli taşlar	9 737	8 048	6 848	2,9	-14,9
2836	Karbonat; peroksikarbonat; amonyum karbomat içeren ticari amonyum karbonat	4 101	2 118	4 045	1,7	91,0
1902	Makarnalar ve kuskus	2 882	3 131	3 566	1,5	13,9
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	142	639	2 907	1,2	354,9
2008	Yer fıstığı ve diğer kabuklu yemiş ve meyve konserveleri	1 489	2 005	2 314	1,0	15,4
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	944	1 121	2 034	0,9	81,4
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1 414	1 976	1 981	0,8	0,3
7202	Ferro alyajlar	321	2 330	1 657	0,7	-28,9

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

EK-6: Türkiye'nin Tayvan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) 2019	Değişim (%) 2019-2020
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		1 635 408	1 283 468	1 443 471	100	12,5
8542	Elektronik entegre devreler	160 306	172 383	174 009	12,1	0,9
8457	Metal işlemeye mahsus işleme merkezleri, tek istasyonlu tezgahlar ve çok istasyonlu transfer tezgahları	94 269	49 508	142 705	9,9	188,2
8458	Metal işlemeye mahsus torna tezgahları (tornalama merkezleri dahil)	48 024	22 354	81 893	5,7	266,3
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	29 607	33 431	61 749	4,3	84,7
3906	Akrilik polimerleri (ilk şekillerde)	61 684	51 327	53 443	3,7	4,1
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	39 764	35 141	52 784	3,7	50,2
7219	Paslanmaz çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği 600 mm. veya fazla olanlar)	55 825	44 956	46 498	3,2	3,4
4002	Sentetik kauçuk veya sıvı yağlardan türetilen taklit kauçuk (ilk şekillerde, veya levha, tabaka, şerit halinde)	58 556	46 438	44 113	3,1	-5,0
8473	84.69 ila 84.72 pozisyonlarındaki makina ve cihazlarda kullanılmaya elverişli aksam-parça-aksesuarlar (kutu, kılıf vb)	15 374	21 342	31 571	2,2	47,9
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialiesterler, vb. (ilk şekilde)	27 337	21 815	26 571	1,8	21,8
8477	Kauçuk veya plastiğin işlenmesine veya kauçuk veya plastikten eşyanın imaline mahsus diğer makina ve cihazlar	35 419	13 369	24 384	1,7	82,4
7318	Demir veya çelikten vidalar, civatalar, somunlar, tirfonlar, perçin çivileri, pimler, kamalar, rondelalar vb eşya	35 398	28 548	24 105	1,7	-15,6
8529	Sadece veya esas itibarıyla 85.25 ila 85.28 pozisyonlarında yer alan cihazlara mahsus aksam ve parçalar	68 303	37 949	21 829	1,5	-42,5
5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	49 891	43 067	21 481	1,5	-50,1
3204	Sentetik organik boyayıcı maddeler, fluoresanlı aydınlatma maddeleri veya lüminofor olarak kullanılan organik ürünler	21 643	21 030	18 733	1,3	-10,9

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

UMMAN ÜLKE PROFİLİ

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
3. DIŞ TİCARET.....	8
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	13
5. TÜRKİYE ile TİCARET	15
EKLER:	18

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Umman Sultanlığı
Yüzölçümü	309 500 km ²
Nüfusu	4,6 milyon (2021)
Başkenti	Muskat
Eyaletleri	Ad Dakhiliyah, Al Batinah, Al Buraymi, Al Wusta, Ash Sharqiyah, Az Zahirah, Maskat, Musandam, (Dhofar)
Devlet Başkanı	Sultan Haitham bin Tariq bin Taimur Al Said
Yönetimi	Mutlak monorşi.
Dili	Arapça (Resmi dilin yanı sıra iş hayatında İngilizce çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.
Dini	İslam
Para Birimi	Umman Riyali

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar: ABEDA, ACC, AFESD, AMF, FAO, G-77, GCC, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IDB, IFAD, IFC, IFRCs, IHO, ILO, IMF, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IPU, ISO, ITSO, ITU, LAS, MIGA, NAM, OAPEC, OAS (gözlemci), OIC, OPCW, OPEC, PCA, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNIFIL, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO

Coğrafi Konum

Umman Sultanlığı, Arap Yarımadası'nın güneydoğu kıyısında yer almaktadır. Hürmüz Boğazı'ndan Yemen'e kadar uzanan kıyıların uzunluğu 1700 km'dir. Kuzeybatıda Birleşik Arap Emirlikleri, batıda Suudi Arabistan, güneybatıda ise Yemen ile sınır komşusudur. Güneyde ve doğuda Hint Okyanusu, kuzeydoğuda ise Basra Körfezi ile çevrilidir. Ülke ayrıca tamamı Birleşik Arap Emirlikleri ile çevrili bir toprağa da sahiptir.

Yüzölçümü 309 500 km² olan Umman'ın yer şekilleri ova, tepe ve dağlardan oluşmaktadır. Ovalar toplam alanın %3'üne yakın bir bölümünü, dağlık bölgeler %15'ini oluşturmaktadır. Geriye kalan %82 civarındaki arazi ise çöllerden oluşmaktadır. Al Hajr Dağları ile Al Qara Dağları ülkenin en yüksek dağlarıdır.

Siyasi ve İdari Yapı

Umman'ın ismini nasıl aldığı konusunda farklı yorumlar yapılmaktadır. Değişik kaynaklar Umman'ı Qahtani kabilesi ile ilişkilendirirken, diğerleri Arapça sıfat olarak kullanılan ve "yerleşik insanlar" anlamına gelen "aamen" kelimesini kullanmaktadırlar. Roma tarihinin ilk zamanlarında, Yalainous'un (MS 23–79 yıllarında) "Omana" ismini ilk olarak onaylayanlardan olduğu söylenmektedir.

Umman, aynı zamanda "Mazoun" ve "Magan" olarak da söylenmektedir. "Magan" geminin şasesi anlamına gelmektedir. Umman, okyanus denizciliğinde gemilerinin gücü ile ve bakır, doğal taş ve Mezopotamya şehirlerine kereste ticareti ile önem kazanmıştır. Dünyanın önemli

ticaret yolları üzerindeki stratejik konumundan dolayı da, tarih boyunca Sohar Limanı ile Muttrah Limanı baharat ticareti, yenilebilir yağlar ve tekstil ürünleri ticaretinde kullanılmıştır. "Frankincense" adı verilen ve altından daha değerli olan bir aromatik reçinenin bu topraklarda yetişmesi de MS 300 yıllarında Umman'ı dünyanın en zengin ülkelerinden biri haline getirmiştir.

Muskat'taki Al-Qurum bölgesinin, Arap Yarımadası'ndaki en eski yerleşim yerlerinden biri olduğu düşünülmektedir. Arkeolojik kazılar sırasında MÖ 6000'lere kadar uzanan bir zaman diliminde kurulan köylere ve taş devrinde yaşayan toplulukların izine rastlanmıştır.

1970 yılı öncesinde 18. yüzyıldan itibaren Al Bu Said kabilesi tarafından yönetilen, 1850'li yıllara kadar da günümüzde Tanzanya'ya bağlı olan Zanzibar Adası'nı da topraklarında barındıran Umman devleti daha sonra bölünmüş ve farklı Bu Said yöneticileri Muskat ve Zanzibar'a yerleşmiştir. 1964 yılında ise Zanzibar hanedanlığı kanlı bir darbe ile yok edilmiş ve pek çok Ummanlı ülkeyi terk etmiştir.

19. yüzyılın sonlarında Umman hükümeti artan borçlar nedeniyle İngilizler'den aldığı finansal yardımlar neticesinde İngiliz etkisi altında kalmıştır. 1932 yılında Said bin Taimur (şimdiki sultanın babası) yönetimi devralmış, dikkatli bir yönetim ile ülkenin borçlarını kapatarak İngiliz etkisinden ülkeyi kurtarmayı amaçlamıştır. 1950'li yıllarda çıkan bir iç ayaklanma ve 1960'larda güneydeki Dhofar bölgesinde ortaya çıkan bir direniş sonucunda ise Sultan Said bin Taimur İngilizler'e başvurmak zorunda kalmıştır. 1970'lerde devam etmekte olan Dhofari Ayaklanması, Sultan Said egemenliğinin oğlu Qaboos bin Said al-Said tarafından devrilmesi ile sona ermiştir.

Sultan Qaboos yönetime geçtiğinde yoksulluk içinde ve diğer ülkelerden izole biçimde yaşayan Umman için 1967 yılında başlayan petrol ihracatı, kalkınma yatırımlarına büyük bir kaynak oluşturmuştur. Bu yatırımlar, güneydeki isyanların bastırılmasında da etkili olmuş, ülke içinde bütünlük yeniden sağlanmış, ekonomik altyapının kurulmasında ve gerekli hizmetlerin sağlanmasında beş yıllık kalkınma planlarının büyük etkisi olmuştur. Demokratikleşme hareketleri de bu dönemde başlamıştır.

Monarşi ile yönetilen Umman Sultanlığı'nda Devlet Başkanlığı görevini 2020 yılına kadar Sultan Qaboos bin Said al-Said yürütmüştür. 1970 yılında kansız bir darbe ile iktidara geçen Sultan Qaboos bin Said, öncelikle iç güvenliği sağlamış ve zaman içinde güttüğü akılcı ve barışçı politikalarla Umman'ı hem Arap Devletleri Ligi'nin hem de uluslararası toplumun saygın bir üyesi yapmıştır.

Sultan Qaboos 2020 yılı Ocak ayında vefat edince yerine Haitham bin Tarık al Said geçmiştir.

Sultanlık, idari açıdan Muskat, Dhofar ve Musandam olarak adlandırılan üç ana eyalet ile Al Batinah, Adh Dhahirah, Ad Dakhliyah, Ash Sharqiyah ve Al Wusta olarak adlandırılan beş bölgeden oluşmaktadır. Bu eyalet ve bölgeler, toplam 59 adet vilayetten oluşmaktadır.

Eyaletleri

1. Muskat

Muskat eyaleti, Umman Körfezi'nde ve Al Batinah kıyısının güneyinde yer almaktadır. Muskat, Sultanlık'ın nüfus açısından en büyük eyaletidir. Ortalama nüfus yoğunluğu, diğer bölgelerin ortalamasınının 24 katına ulaşmıştır.

Eyalet altı adet vilayetten oluşmakta olup bu eyaletlerin isimleri; Muskat, Muttrah, Bowshar, A'Seeb, Al Amerat ve Quriyat'tır. Muskat, Sultanlık'ın başkenti ve aynı zamanda da idari merkezi konumundadır.

İslamiyet'in ilk zamanlarından bu yana ticarete önemli rol oynayan Muskat, Al Jalali ve Al Mirani Kaleleri ile de meşhurdur. Muskat ve vilayetlerinde eski çağlar ile modern yaşamın uyumu dikkate çarpılmaktadır.

2. Musandam

Musandam eyaleti, ülkenin kuzeyinde yer almaktadır. Dağlarının yüksekliği deniz seviyesinden 1800 metreye kadar ulaşmaktadır. Bu eyalet de stratejik konumundan dolayı denizcilik için uygun bir bölgede kuruludur. Hürmüz Boğazı'nın stratejik önemi günümüzde daha da artmış olup, Körfez'de yapılan yüklemelerin yaklaşık %90'ı bu boğazdan yapılmaktadır.

Musandam eyaleti, dört valilikten oluşmakta olup; eyaletin başkenti olan Madha Khasab, Muskat'ın 481 km ötesinde yer almaktadır.

3. Dhofar

Dhofar eyaleti Umman'ın güneyinde yer almaktadır. Kıyı şeridi 560 km'ye kadar uzanmakta olup, kapladığı alan yaklaşık 1500 km²'dir. Bu bölgenin 130 km²'lik kısmı muson yağmurlarının etkisi altındadır. Dhofar kıyıları, balıkçılık endüstrisi için önem arz etmektedir. Sardunya, karides ve ıstakoz en önemli balıkçılık ürünleri arasında yer almaktadır. Dhofar'ın başlıca tarım ürünleri; hindistan cevizi, muz, tatlı patates, limon, papaya ve mısırdır. Geleneksel sanatlar içerisinde ise demircilik, altıncılık, nakışçılık ve iğne işi öneme sahiptir.

Nüfus Yapısı ve İşgücü

Umman nüfusunun yaklaşık % 44'ünü yabancılar oluşturmaktadır. Yabancılar içinde Hintliler ağırlıkta olup ucuz işgücü olarak ülkede bulunduran diğer ülke vatandaşlarını ise Pakistanlılar, Bangladeşliler, Filipinliler olarak sıralamak mümkündür. Yabancı işçilerin çokluğu, devam eden projeler ve ekonominin genel gidişatına bağlı olarak ülke nüfusu yıllar içinde farklılık göstermektedir.

Kamu sektöründe çalışanların % 85,6'sını Ummanlılar oluşturmaktadır. Uygulanan Omanizasyon politikaları ile özel sektörde çalışan Ummanlı sayısı artırılmaya çalışılmaktadır. Umman vatandaşlarının önemli bir bölümü kamu kurumlarında çalışmak istemekte, özel sektör ise daha ucuz olan yabancı işgücüne yönelmektedir. Bu durumun özel sektör için

hedeflenen Omanizasyon rakamlarına ulaşılmasında olumsuz etkisi olabileceği değerlendirilmektedir.

Umman oldukça genç bir nüfusa sahiptir. Nüfusunun % 30'unu 14 yaş altı oluşturmaktadır. 2019 yılı itibariyle Umman nüfusu 4,6 milyon rakamına ulaşmıştır. Bu rakamın % 60'ını Umman vatandaşları, geri kalan % 40'luk oranı yabancılar oluşturmaktadır. 2021 yılında nüfusun 4,9 milyon olması öngörülmektedir. (Kaynak: IHS Markit)

Ummanlı nüfusun tamamı Müslüman olan Umman'da başlıca mezhep İbadilik olup, daha sonra Sünnilik ve Şiiilik gelmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Umman toprakları; Hürmüz Boğazı'ndaki Musandum Yarımadası, BAE toprakları içindeki Madha kasabası ve Umman Denizi'ne açılan ana alan olmak üzere üç ayrı bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgelerin iklimi ve coğrafi yapısı, mesafenin yakınlığına rağmen farklılık göstermektedir. Tarım alanı olarak da kullanılan kuzeydeki Batinah kıyısı düzlüklerinde sıcak ve nemli bir hava görülürken; iç bölgelerde dağlık araziler, platolar ve çöllere rastlanmaktadır. Dhofar kıyıları, Mayıs-Eylül ayları arasında görülen muson yağmurlarının etkisiyle ekilebilir alanlardır. Ülke genelinde yaşanan su sıkıntısı nedeniyle içilebilir su kaynakları deniz suyunun arıtılması ile sağlanmakta; bu su ise tarım arazilerine olumsuz etki yapmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	76,33	63,37	80,61	85,72	86,82	88,91	91,71	95,51
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	-0,8	-2,8	2,5	2,9	4,2	2,9	3,3	2,6
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	16,529	14,255	17,633	18,227	17,889	17,751	17,742	17,904
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	0,1	-0,9	3	2,7	2,6	2,6	2,5	2,5
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-5,5	-13,7	-5,8	-0,9	-0,4	-0,4	-0,3	-0,3
Devletin Genel Net Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	12,9	33	30,3	26,1	23,2	20	16,6	12,8
Toplam Yatırımların GSYİH'ya Oranı (%)	20,5	19	20,5	21,2	21,5	21,7	22	22,1
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	-	-	-	-	-	-	-	-
Nüfus (milyon)	4,62	4,45	4,57	4,7	4,85	5,01	5,17	5,33

Kaynak: IMF

Umman ekonomisi diğer Körfez ülkelerinde olduğu gibi hidrokarbona yani petrole dayanmaktadır. Ülkenin keşfedilmiş petrol varlığı 5,5 milyar varil olarak belirtilse de açıklanan üretim ve ihracat rakamları bunun daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Ülke sürekli olarak petrol üretimini arttırabilmek için yeni yatırımları teşvik etmektedir. Konuya dair zaman zaman açılan imtiyaz ihalelerinin www.mog.gov.om adresinden izlenmesi mümkündür.

Petrol endüstrisi Umman'ın görece yüksek hayat standardı ve iyi bir alt yapıya sahip olmasının temel aktörü olmuştur. Petrol öncesi ise Umman ekonomisi balıkçılık, küçük çaplı tarım ve madencilğe dayanmıştır.

Muskat Ticaret Müşavirliğimizden gelen bilgilere göre; 2020 yılında Umman ekonomik sorunlar yaşamış alınan önlemler ile kamu harcamalarında kısıntıya gitmiştir. Bu kapsamda, 2021 yılı için tüm kamu birimlerinin 2020'de yakaladıkları harcama daralmasını sürdürmeleri ve 2020 harcama seviyelerinin üzerine çıkmamaları beklenmektedir. Alınan önlemler ile bütçede 1.4 milyar Riyallik tasarruf sağlanmış olup, 2021 için bu oranın 2,9 milyar Dolara yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Umman'ın 2021 bütçesi, petrol fiyatlarının ortalama 45 Dolar olacağı beklentisi ile düzenlenmiştir. 2020'de Umman petrol fiyatları 65 Dolar ortalamasında olmuştur. 2021 bütçesi, yeni 10. Beş Yıllık Plan ile birlikte Vizyon 2040 belgesi için de önemli bir uygulama metni olacaktır. Bütçe ile birlikte 10. Beş Yıllık Plan, Sultan Haitham tarafından hazırlanmış metinler olup, Sultanın politikalarına dair temel hususları içermektedir. Bütçe kapsamında kamu harcamaları 11 milyar riyal (yaklaşık 28 milyar dolar), gelirler 8,6 milyar riyal ve bütçe açığı da 2,24 milyar riyal olacaktır. Kamu gelirlerinin %63'ü petrolden

kaynaklı olacak şekilde oluşturulurken, kalan %37'lik kısmın yarıya yakınının vergi gelirlerinden sağlanması beklenmektedir.

Bütçenin %8'i (900 milyon riyal) yatırımlara, %9'u ise (960 milyon riyal) desteklere ayrılmıştır.2021 bütçesindeki açık oranının, GSYİH'nın %8'i civarında olması beklenmektedir. 2,2 milyar riyale denk gelen bu miktarın %70'inden fazlası iç ve dış borçlanma ile kalan 600 milyon riyal kısmı ise rezervler kullanılarak karşılanacaktır. Kamu borçlarının yıl sonuna kadar 21,7 milyar riyale ulaşması beklenmektedir; bu miktarın %76'sı dış borç ile karşılanacaktır.

Ekonomik yapılanması petrol gelirleri üzerine kurulu olmasına rağmen Umman, petrol zengini bir ülke değildir. Bu itibarla, ülkede petrol dışı ekonominin geliştirilmesi adına çalışmalar devam etmektedir.

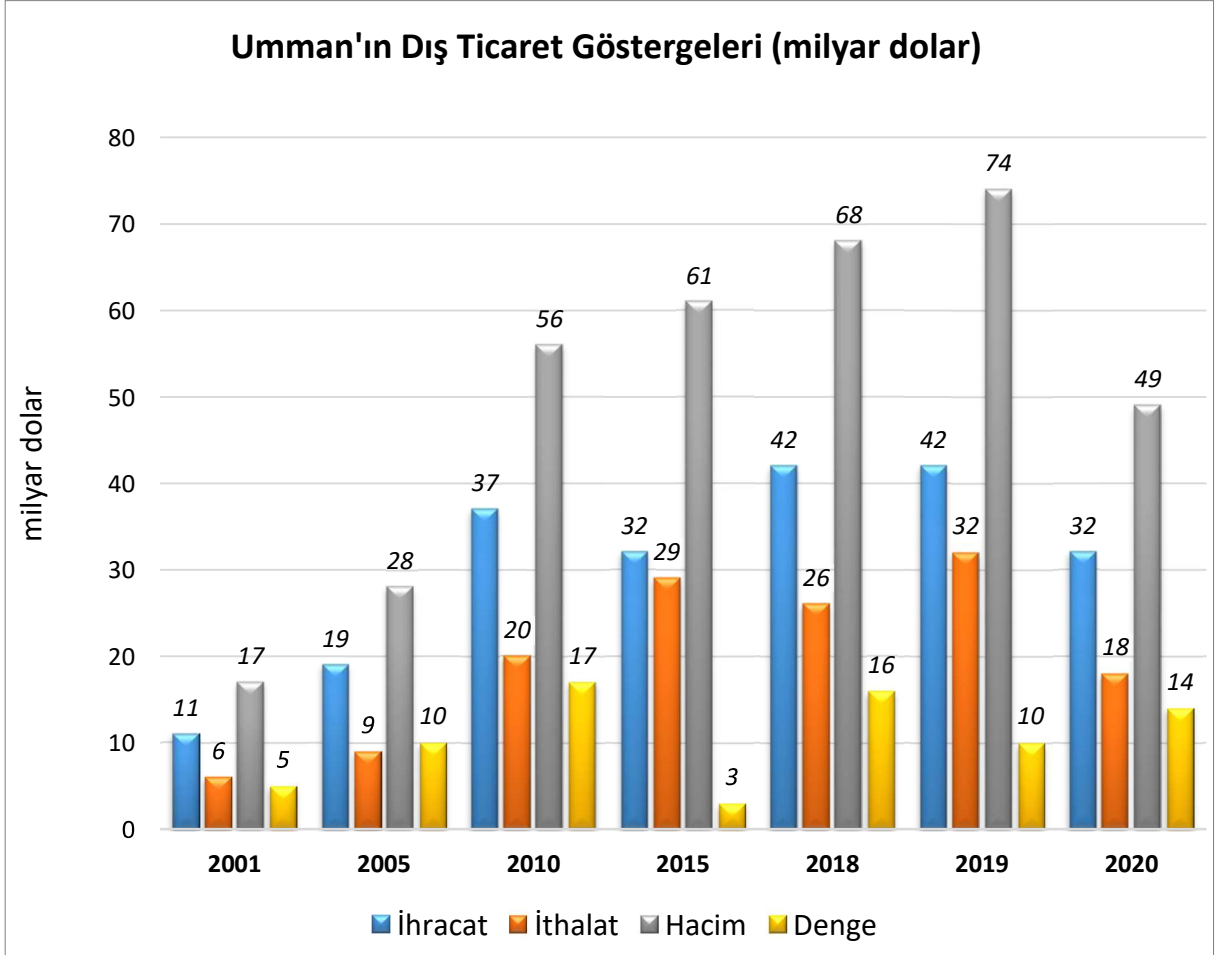
Bu kapsamda hazırlanan 10. Beş Yıllık Kalkınma Planı, "yaratıcı bireylerden oluşan toplum," "rekabetçi bir ortamda bulunan ekonomi," "sürdürülebilir çevre," "sorumlu devlet kurumları" altında dört temel başlıktan oluşmaktadır. Söz konusu beş yıllık sürede GSYİH'nın en az %3,5 büyümesi, petrol dışı alanlara yabancı yatırımın GSYİH'nın %10'una ulaşması, aynı zamanda ekonominin çeşitlendirilmesi hedeflenmektedir.

10. Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında, ülkenin işgücü yapısının niteliksiz elemana dayalı olduğu vurgulanarak; nitelikli işgücünün istihdamına yönelik olarak gerekli çalışmaların yapılması ve ekonominin bilgi ve teknoloji ağırlıklı hale getirilerek eğitim sisteminin de buna uygun şekilde geliştirilmesi; ayrıca, kadınların istihdamının artırılması hususlarının altı çizilmektedir.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trademap *2019-2020 tahmini

Yirmi yıldan fazla süredir her yıl dış ticaret fazlası veren Umman'ın ithalat ve ihracat değerleri, uluslararası petrol fiyatlarından etkilenerek yıllar itibarıyla değişkenlik göstermektedir. Petrol, ülkenin ihracat gelirlerinin yaklaşık % 70'ini oluşturmaktadır.

Umman hızla büyüyen bir ekonomi olduğu için buna paralel olarak ithalatı ve ihracatı da artmaktadır. 2014 yılında ihracatı 51 milyar dolar, ithalatı da 29,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında ham petrol ihracatındaki azalıştan dolayı Umman'ın ihracatı 32 milyar dolara gerilemiştir. 2018 yılında Umman'ın ihracatı 42 milyar dolar; ithalatı ise 26 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Trademap verilerine göre, 2019 yılında Umman'ın ihracatı 42 milyar dolar ithalatı da 32 milyar dolar, 2020 yılında da ihracatının 32 milyar dolar ithalatının da 18 milyar olduğu tahmin edilmektedir.

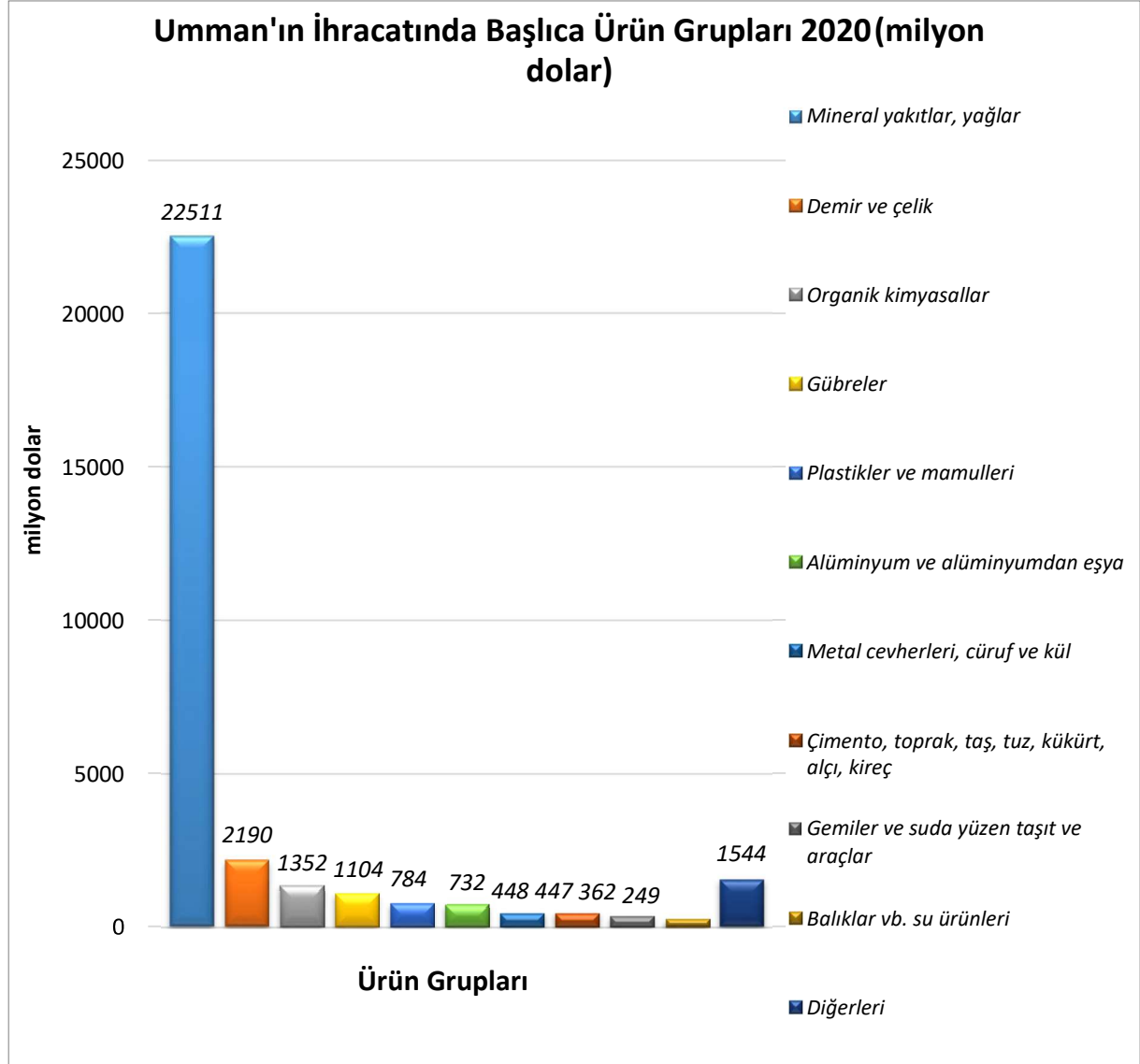
Hızlı nüfus artışı ve coğrafî koşulların elverişsizliği nedeniyle özellikle gıda ve tarım ürünleri ithalatında daha fazla artış yaşanacağı öngörülmektedir.

Umman'ın başlıca ihraç ürünleri arasında petrol ve petrol yağları ilk sırada yer almaktadır. Kimyasal ürünler, gübreler, demir cevherleri ve işlenmemiş alüminyum Umman'ın diğer önemli ihraç ürünleridir.

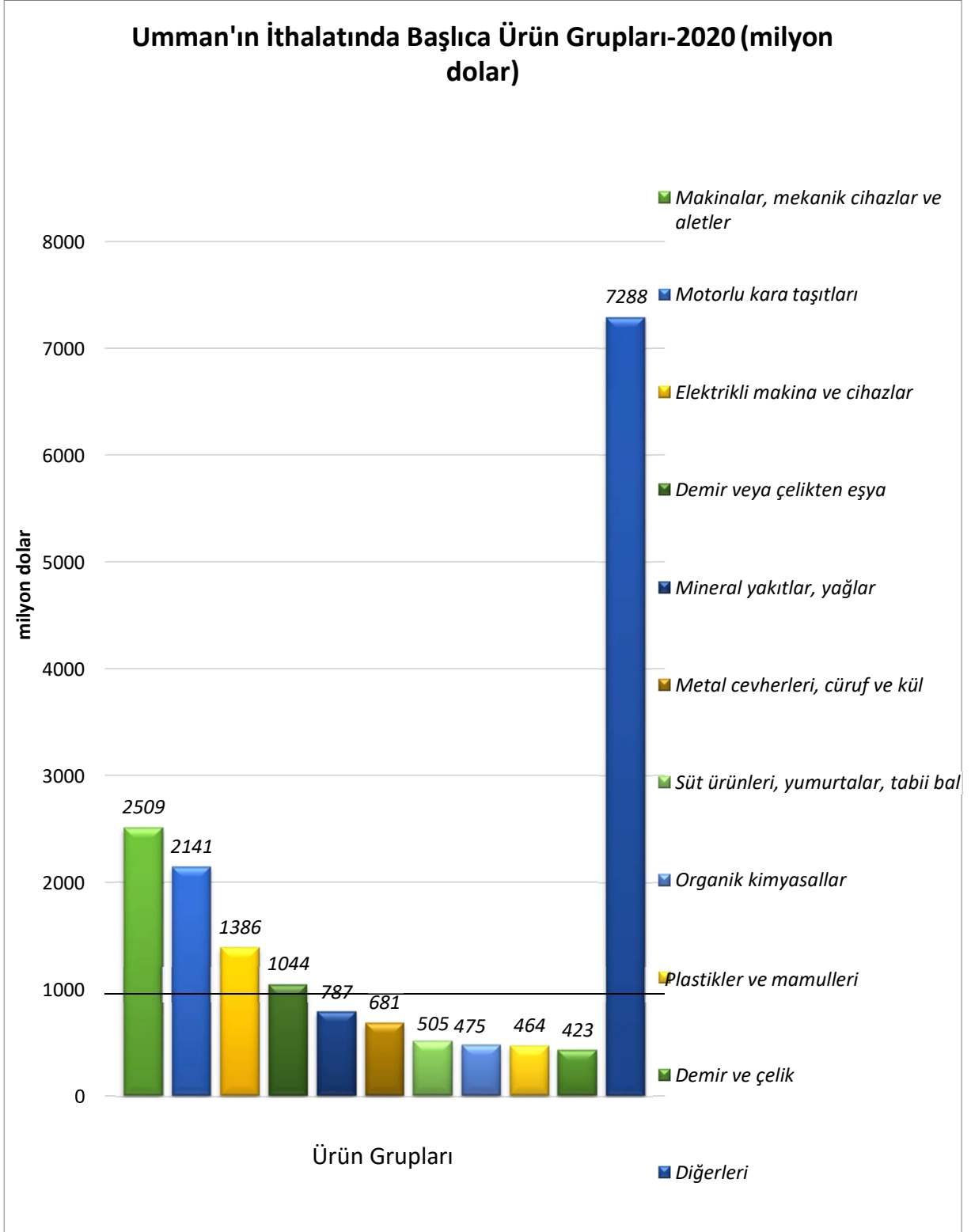
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap tahmini

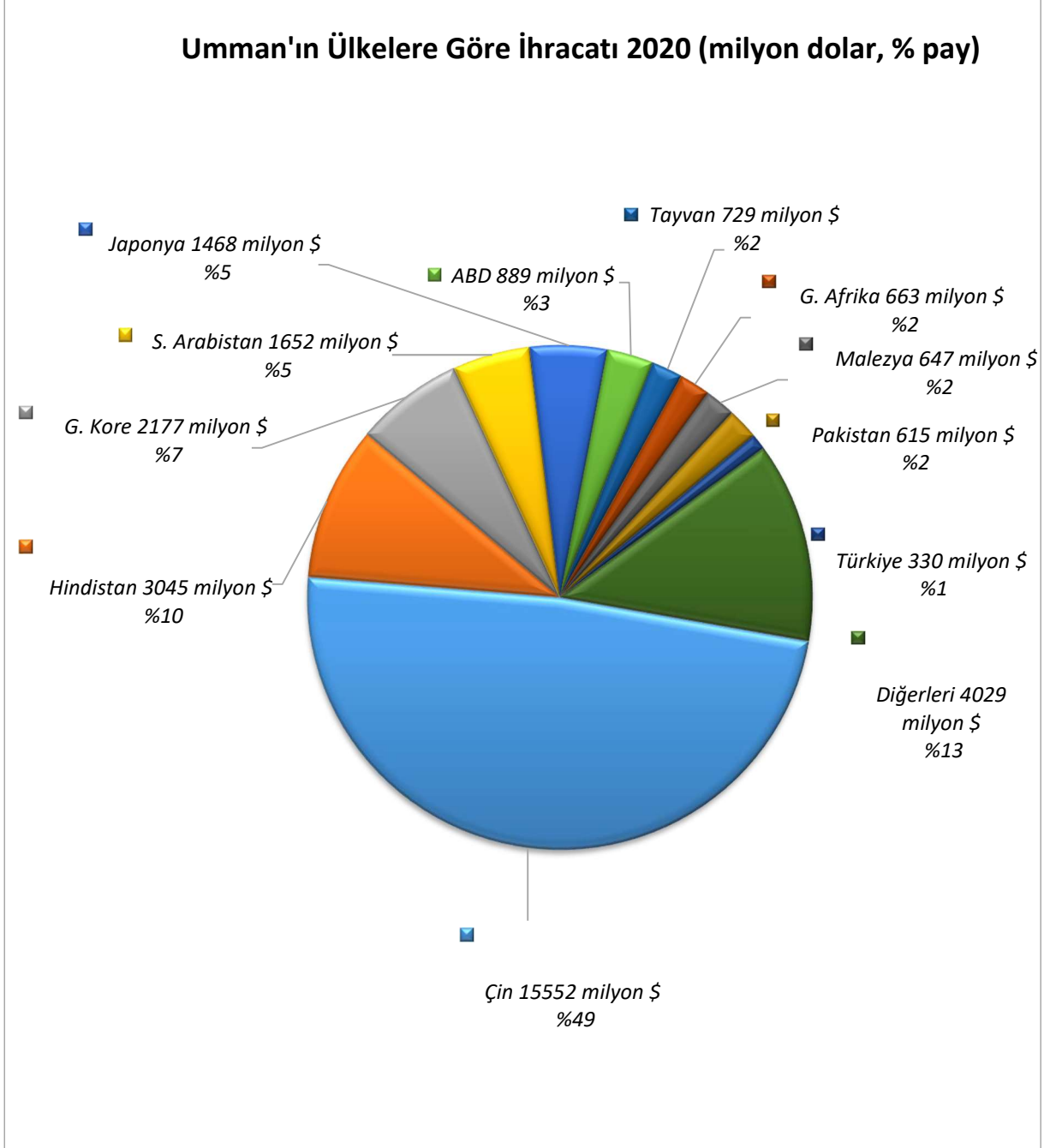
İthalat

Kaynak: Trademap tahmini

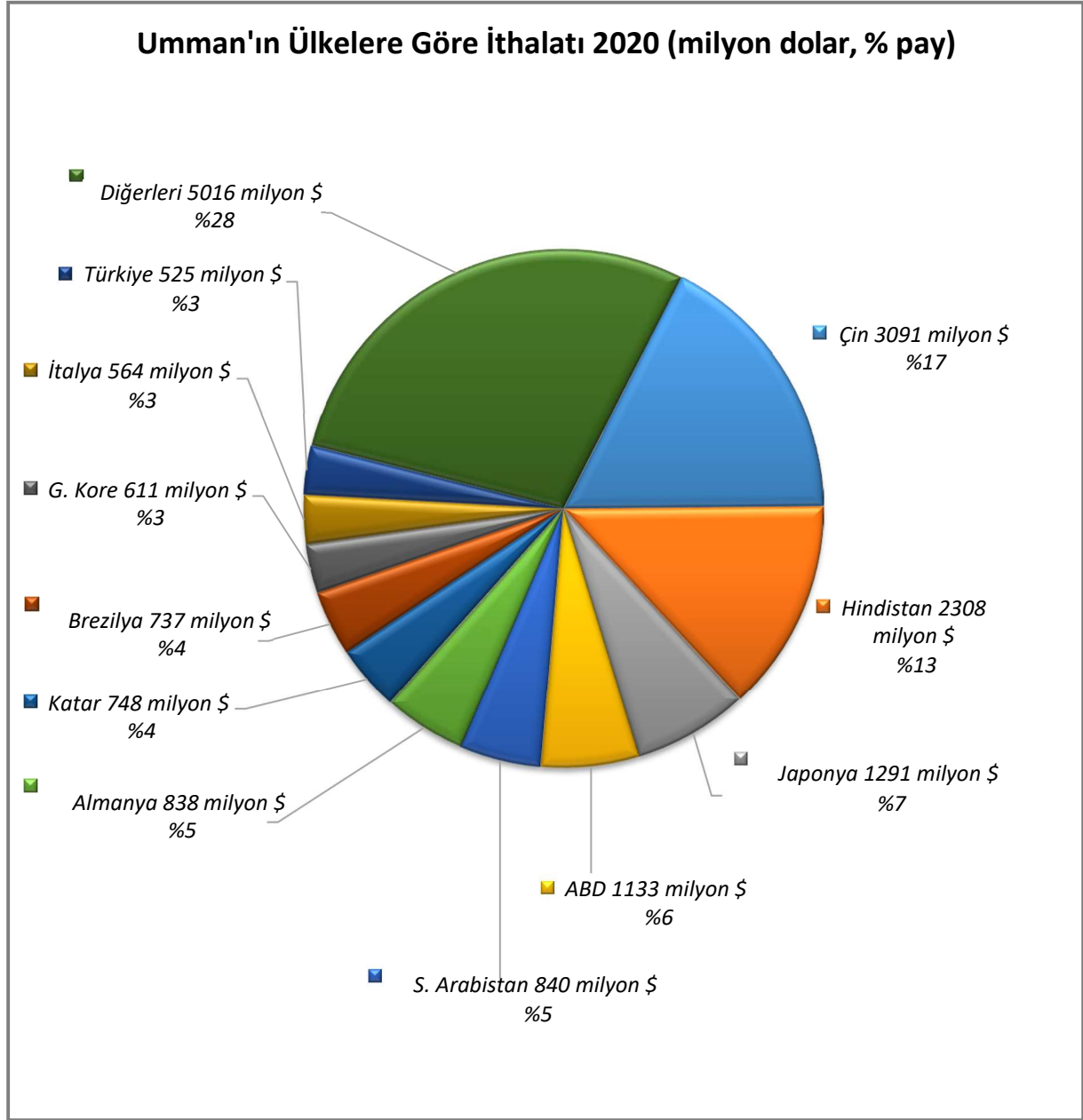
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak:Trademap

İthalat

Kaynak:Trademap

ABD ile Serbest Ticaret Anlaşması:

ABD ile Umman Sultanlığı arasında 19 Haziran 2006 tarihinde bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış ve Ocak 2009 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Anlaşma hakkında daha geniş bilgi için:

http://ustr.gov/assets/Document_Library/Fact_Sheets/2005/asset_upload_file189_8115.pdf

adresi ziyaret edilebilir. Söz konusu Anlaşma, özellikle ABD'ni hedef pazar olarak seçen yatırımcı firmalar için büyük önem arz etmektedir.

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Umman’da yabancı sermayenin ülkeye çekilebilmesi için son yıllarda önemli adımlar atılmış, yabancı sermaye mevzuatında önemli değişiklikler yapılmış ve yabancı sermayeli şirket kurma prosedürü kolaylaştırılmıştır. Ülkede gelir vergisinin olmaması, kurumlar vergisinin % 12 gibi düşük bir seviyede uygulanması, sermaye ve kar transferlerinde kısıtlama olmaması da birçok Körfez ülkesine nazaran Umman’ı daha çekici bir hale getirmektedir. Yabancı yatırımlar için 10 yıllık vergi muafiyeti, üretimde kullanılacak hammadde ve makine ithalatı için 10 yıllık gümrük vergisi muafiyeti ise diğer avantajlar arasındadır. Ayrıca yabancı yatırımlar için 10 yıllık vergi muafiyeti ve üretimde kullanılacak makine ithalatı için 10 yıllık gümrük vergisi muafiyeti diğer avantajlar arasındadır.

2000 yılında Dünya Ticaret Örgütü’ne üyelikle birlikte ülkede yapılacak yatırımlarda yabancı sermaye tavanı % 70’e çıkarılmış olup; bu oranın % 70’ten fazla olabilmesi için Bakanlar Kurulu’nun onayı gerekmektedir. Rusayl, Raysut, Sohar, Nizwa, Buraimi ve Sur’daki sanayi bölgeleri ile Al Mazunah Serbest Bölgesi’nde gerçekleştirilecek sanayi yatırımlarında da önemli kolaylıklar sağlanmaktadır. Nitekim bu bölgelerde arsa kirası yıllık m² başına 65 cent, elektrik ücreti kwh başına 3–6 cent, su ücreti galon başına 1 cent, gaz ücreti m³ başına 8 cent’tir.

Enerjinin önemli girdi olarak kullanıldığı sektörlerde Umman’da yapılacak yatırımlar oldukça avantajlıdır. Ayrıca bu sektörlerdeki yatırımlarda yabancı sermaye oranı % 100 olabilmektedir. Dünya Bankası’nın kriterleri ışığında Umman’ın yatırım ortamı ve iş kurma prosedürleri değerlendirildiğinde; Umman’ın iş kurma prosedürüne verilen değer OECD yüksek gelir grubu ülkelerine verilen değere yakın olduğu ve iş kurma sürecinin 34 gün, sürdüğü, aynı sürenin Körfez İşbirliği Konseyi bölgesinde ortalama 47 gün olduğu görülmektedir. İş kurmanın maliyeti ve iş kurmak için gereken minimum sermaye de Umman’da son derece düşüktür. Dünya Bankası verileri, işe alma sürecinin Umman’da son derece zor olduğunu; buna karşılık işten çıkarma sürecinin ve maliyetinin son derece kolay olduğunu göstermektedir. Umman’da çalışma saatleri ise tüm KİK bölgesinde olduğu gibi pek esnek değildir.

Umman’da mülkiyet kaydı ve devri ile ilgili düzenlemelerin sayısı, süresi ve maliyeti son derece düşüktür. Bu da ülkede mülkiyet haklarının iyi korunduğunun işaretidir. Kurumsal yönetim ve bilgilendirme konusunda Umman iyi bir performans göstermektedir. Uyuşmazlıkların çözümü için gereken zaman son derece uzun olmasına rağmen; maliyeti son derece düşüktür. İflas durumundaki bir işletmenin kapatılması için ayrılan süre de dünya geneline ve kendi bölgesine kıyasla oldukça uzun olup; iflas sürecinin maliyeti son derece düşüktür.

Umman Yatırım ve İhracat Geliştirme Merkezi (OCIPED) yabancı yatırımcılar için gerekli her türlü bilgiyi temin eden bir “one stop shop” özelliği taşımaktadır (www.ociped.com). Toplam sermayesi 52 000 ABD doları ve üstü olan işletmelerin Ticaret ve Sanayi Bakanlığı’na kayıt yaptırması zorunlu olup; ilgili firmanın bölgesel belediyelerden ve Çevre ve Su İşleri Bakanlıklarından da izin almış olması gerekmektedir. Yabancı çalışanların ise İşgücü Bakanlığı ve Umman Göçmenlik Ofisi’nden konaklama ve çalışma izni almaları gerekmektedir. Umman’da yerel bir temsilcilik ve şube açmak için de yine Ticaret ve Sanayi Bakanlığı’na

(www.mocioman.gov.om) ya da Umman Ticaret ve Sanayi Odası'na (www.chamberoman.com) ve Belediyelere (www.mctmnet.gov.om) kayıt mecburiyeti vardır.

Yatırımlara Sağlanan Teşvikler

İç pazar hacminin çok büyük olmaması nedeniyle imalat sektöründe ihracata yönelik yatırımlar teşvik edilmektedir. Bu proje alanları şunlardır:

- Yerli hammaddeleri kullanan sanayiler
- İhracatı esas alan sanayiler
- Sermaye, bilgi ve teknoloji yoğun olan projeler
- Umman vatandaşlarına istihdam imkânı yaratan projeler
- Petro-kimya sanayileri
- Reeksport için hammadde ve yarı mamul işleyen sanayiler
- Çok uluslu şirketler için üretim merkezleri

5. TÜRKİYE ile TİCARET

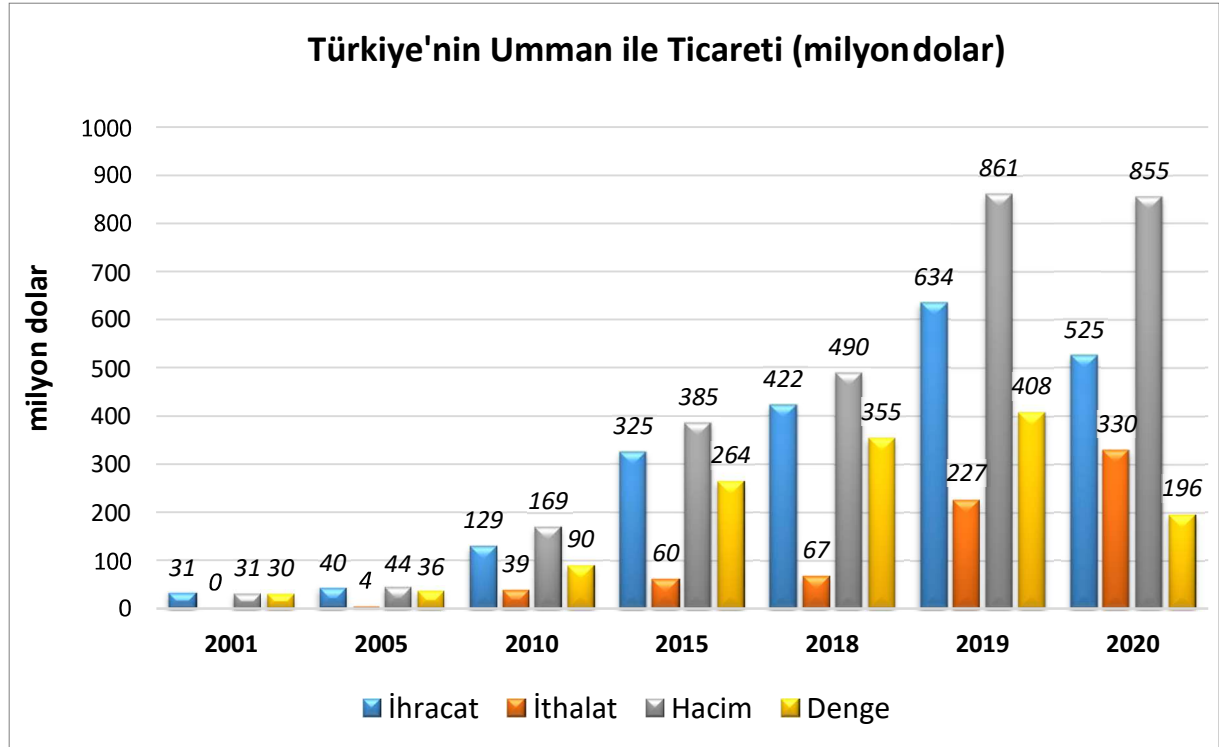
Genel Durum

Türkiye'nin Umman ile geçmiş yıllarda gerçekleştirdiği ticarete bakıldığında, dış ticaret dengesinde her yıl fazla verildiği görülmektedir.

2014 yılında Umman'ın petrol gelirlerindeki azalma ekonomisini olumsuz etkilemiş ve 2014 yılı ithalatında bir önceki yıla göre %15 azalma gerçekleşmiştir. Bu süreç 2015 ve 2016 yılında da devam etmiştir. Umman'ın 2015 yılı ve 2016 yılı ithalatı incelendiğinde düşüşün devam ettiği görülmektedir. Umman'ın ithalatındaki düşme Türkiye'nin Umman'a olan ihracatını da etkilemiş, 2015 yılında 325 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracatımız, 2016 yılında % 24 azalarak 245 milyon dolara 2017 yılında da 221 milyon dolara gerilemiştir. Ancak 2018 ve 2019 yıllarında ihracatımız tekrar artarak sırasıyla 422 milyon dolar ve 613 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında pandemi nedeniyle ihracatımız % 14,5 azalarak 525 milyon dolara gerilemiştir.

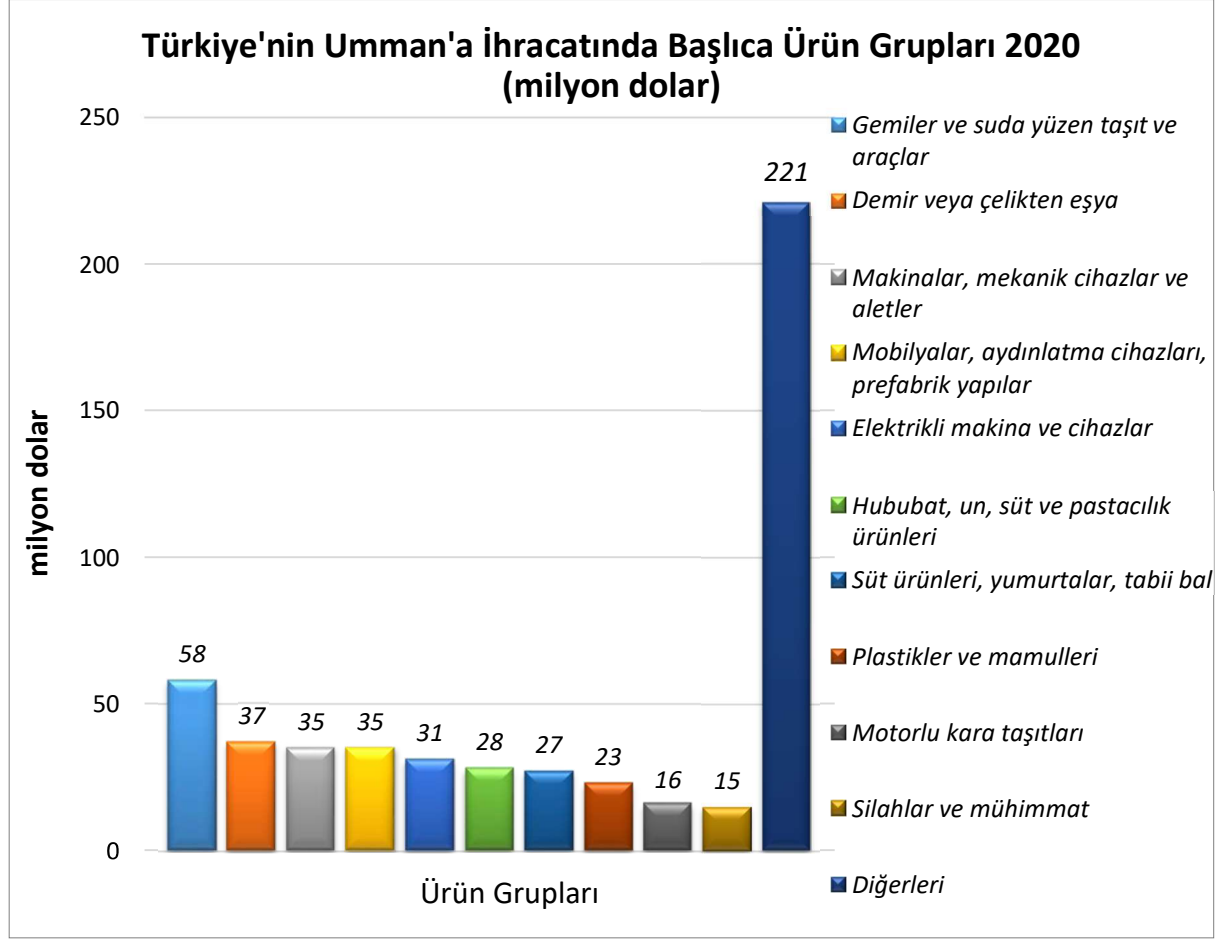
2020 yılında Türkiye'nin Umman'a gerçekleştirdiği ihracatta ilk sıraya römorkörler ve itici gemi ihracatımız yerleşmiştir. Diğer önemli ihraç ürünlerimiz sırasıyla diğer gemiler, tatlı bisküvi ve gofretler, demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı ve diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları yer almaktadır.

Türkiye-Umman Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK

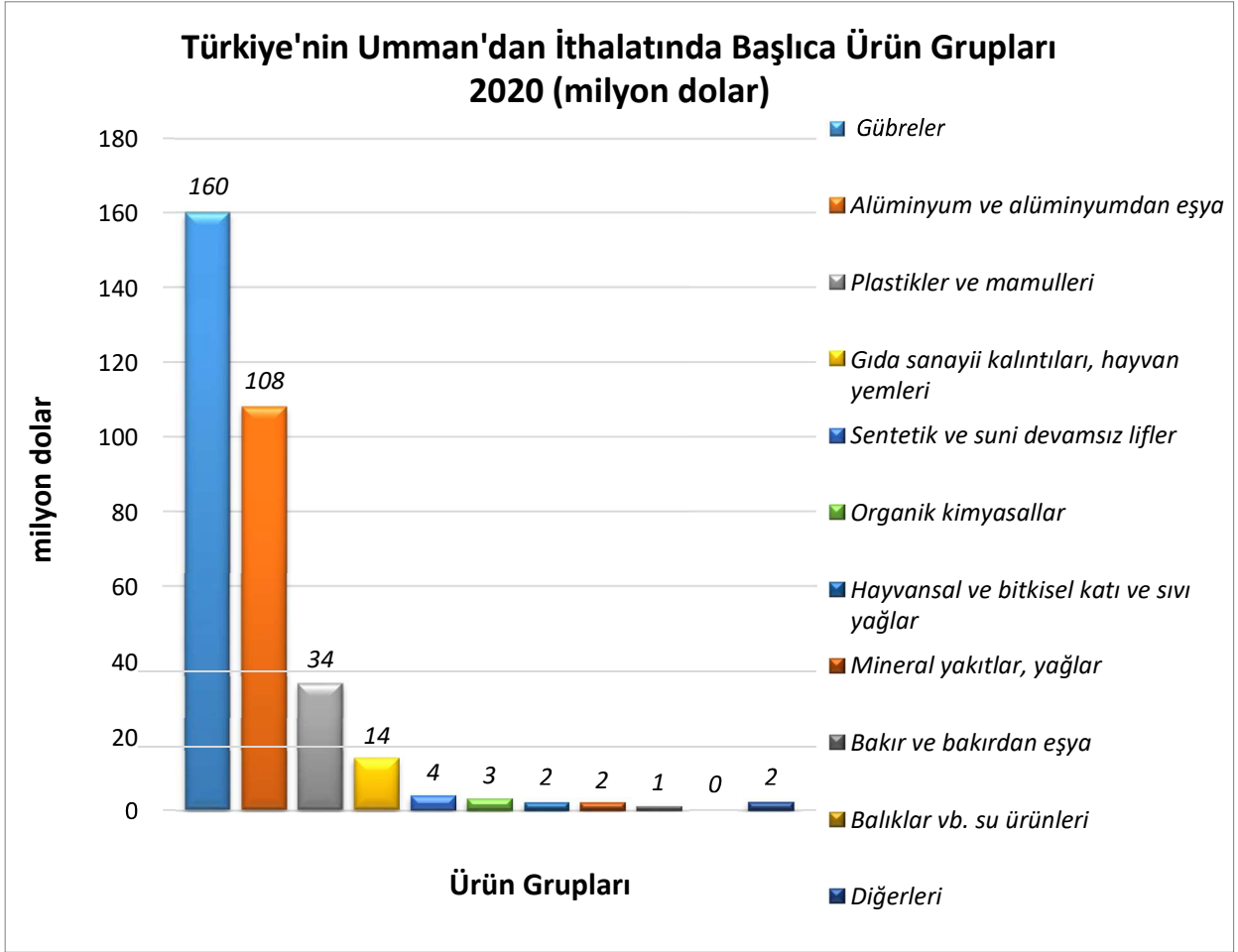
Türkiye'nin Umman'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Umman'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

EKLER:***EK-1: Umman'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% , 2020)	Değişim (% , 2019-2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			41 760 976	41 871 167	31 793 890	100	-24,1
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	20 099 283	20 185 478	15 023 518	47,3	-25,6
2.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	4 497 193	6 189 046	4 899 580	15,4	-20,8
3.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	4 362 339	2 663 921	2 394 687	7,5	-10,1
4.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	719 718	1 045 682	1 087 172	3,4	4
5.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	567 946	1 010 816	1 020 590	3,2	1
6.	7203	Demir cevherinin doğrudan indirgenmesi ile elde edilen demirli ürünler (parça, pellet) (demir oranı >= %99.94)	2 051	774 963	910 312	2,9	17,5
7.	2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	519 840	943 780	855 270	2,7	-9,4
8.	2902	Siklik hidrokarbonlar	754 540	872 246	472 775	1,5	-45,8
9.	7601	İşlenmemiş alüminyum	462 729	395 823	432 520	1,4	9,3
10.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	527 631	791 537	364 103	1,1	-54
11.	3920	Plastikten diğer levha, plaka, şerit, film, folye (gözeneksiz)	109 667	475 618	331 116	1	-30,4
12.	3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialisterler, vb. (ilk şekilde)	44 537	283 644	200 535	0,6	-29,3
13.	2517	Çakıl taşı, kırılmış/ezilmiş taş, çakmak ve yassı iri çakıl taşı, cüruf, moloz vs.	94 794	252 717	183 793	0,6	-27,3
14.	8906	Diğer gemiler (savaş gemileri ve kurtarma gemileri dahil, kürekli olanlar hariç)	13	144	180 119	0,6	124982,6
15.	0303	Balıklar (dondurulmuş)	119 560	112 868	178 377	0,6	58

Kaynak: Trademap

EK-2: Umman'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			25 770 092	31 640 069	17 703 034	100	-44
1.	8703	Otomobiller	1 224 692	3 294 704	1 500 999	8,5	-54,4
2.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1 285 681	1 232 315	700 610	4	-43,1
3.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	543 641	1 020 480	655 710	3,7	-35,7
4.	8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	424 365	388 842	300 391	1,7	-22,7
5.	0402	Süt, krema (konsantre edilmiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içerenler)	386 051	297 265	299 257	1,7	0,7
6.	8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	501 695	311 453	298 988	1,7	-4
7.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	348 877	274 977	293 662	1,7	6,8
8.	2917	Polikarboksilik asitler, anhidritleri, halojenürleri ve türevleri	5 516	404 376	286 751	1,6	-29,1
9.	7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	339 047	519 440	283 337	1,6	-45,5
10.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	180 644	427 710	265 883	1,5	-37,8
11.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	693 192	1 171 918	232 884	1,3	-80,1
12.	8541	Diyodlar, transistörler vb yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	7 292	134 344	211 625	1,2	57,5
13.	8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	254 004	223 545	204 902	1,2	-8,3
14.	1006	Pirinç	237 099	210 621	196 226	1,1	-6,8
15.	8904	Römorkörler ve itici gemiler	7 910	110 049	192 584	1,1	75

Kaynak: Trademap

EK-3: Umman'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (% , 2020)	Değişim (% , 2019-2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		41 760 976	41 871 167	31 793 890	100	-24,1
1.	Çin	18 821 414	19 460 465	15 551 773	48,9	-20,1
2.	Hindistan	3 508 419	3 294 921	3 045 148	9,6	-7,6
3.	G. Kore	2 775 737	2 677 007	2 176 821	6,8	-18,7
4.	S. Arabistan	1 779 601	1 883 991	1 651 689	5,2	-12,3
5.	Japonya	2 923 544	2 735 017	1 467 607	4,6	-46,3
6.	ABD	1 343 266	1 235 011	888 823	2,8	- 28
7.	Tayvan	2 043 979	1 401 782	728 842	2,3	- 48
8.	G. Afrika	1 123 988	927 735	662 745	2,1	-28,6
9.	Malezya	563 618	433 344	647 010	2	49,3
10.	Pakistan	788 342	608 637	614 814	1,9	1
11.	Katar	971 488	995 712	602 916	1,9	-39,4
12.	Tayland	202 093	499 214	564 465	1,8	13,1
13.	Endonezya	348 943	460 155	341 629	1,1	-25,8
14.	Türkiye	67 441	226 561	329 577	1	45,5
15.	Mısır	217 503	260 613	310 166	1	19

Kaynak: Trademap- Umman verileri

EK-4: Umman'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (% , 2020)	Değişim (% , 2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		25 770 092	31 640 069	17 703 034	100	- 44
1.	Çin	2 875 748	3 020 370	3 091 184	17,5	2,3
2.	Hindistan	2 294 127	2 066 706	2 308 351	13	11,7
3.	Japonya	2 029 031	2 116 973	1 291 234	7,3	- 39
4.	ABD	2 415 359	1 937 699	1 132 932	6,4	-41,5
5.	S. Arabistan	1 062 835	827 670	839 949	4,7	1,5
6.	Almanya	950 859	978 404	838 081	4,7	-14,3
7.	Katar	885 096	550 737	747 622	4,2	35,7
8.	Brezilya	674 666	937 585	737 319	4,2	-21,4
9.	G. Kore	675 151	641 326	610 735	3,4	-4,8
10.	İtalya	791 293	541 104	564 338	3,2	4,3
11.	İngiltere	1 351 307	694 990	546 431	3,1	-21,4
12.	Türkiye	422 235	634 475	525 283	3	-17,2
13.	Hollanda	553 403	518 344	402 721	2,3	-22,3
14.	Tayland	558 029	532 992	360 020	2	-32,5
15.	İsviçre	264 031	256 299	317 046	1,8	23,7

Kaynak: Trademap-Umman verileri

Ek-5: Türkiye'nin Umman'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			422 235	634 475	525 283	100	-17,2
1.	8904	Römorkörler ve itici gemiler	0	0	29 352	5,6	0
2.	8906	Diğer gemiler (savaş gemileri ve kurtarma gemileri dahil, kürekli olanlar hariç)	0	8 550	28 401	5,4	232,2
3.	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	5 770	9 255	24 756	4,7	167,5
4.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	14 877	11 317	24 280	4,6	114,5
5.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	16 916	17 650	21 518	4,1	21,9
6.	407	Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları	6 161	8 575	20 347	3,9	137,3
7.	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	8 406	4 985	18 220	3,5	265,5
8.	9306	Bomba, torpido, mayın, güdümlü mermiler vb harp mühimmatı vb aksam ve parçaları; fişekler, mermi ve diğer mühimmat	9 453	21 461	15 033	2,9	-30
9.	5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	12 370	13 370	12 943	2,5	-3,2
10.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	5 985	7 664	10 164	1,9	32,6
11.	9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	6 905	9 915	9 907	1,9	-0,1
12.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	9 451	5 327	9 711	1,8	82,3
13.	1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	5 140	6 147	9 172	1,7	49,2
14.	3916	Plastikten monofiller, ince ve kalın çubuklar ve profiller (enine kesitinin en geniş yeri > 1mm)	6 737	6 886	8 389	1,6	21,8
15.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1 091	3 778	7 662	1,5	102,8

Kaynak: Trademap -Türkiye verileri

Ek-6: Türkiye'nin Umman'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		67 441	102 671	329 575	100	221
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	0	0	159 691	48,5	0
7601	İşlenmemiş alüminyum	35 713	28 611	104 586	31,7	265,5
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksi reçineler, polikarbonatlar, alkit reçineler, polialisterler, vb. (ilk şekilde)	6 060	21 340	24 798	7,5	16,2
2301	Et, sakatat, deniz hayvanı vs. (yemeye uygun olmayan) unu, pelleti, kıkırdakları (donyağı tortusu)	251	8 474	13 898	4,2	64
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	13 362	15 561	9 214	2,8	-40,8
5508	Suni ve sentetik devamsız liflerden dikiş ipliği	5 161	3 888	3 804	1,2	-2,2
7606	Alüminyum saclar, levhalar, şeritler (kalınlığı 0,2 mm. yi geçenler)	0	87	3 200	1	3578,2
1504	Balıkların veya deniz memelilerinin katı ve sıvı yağları	1 947	1 431	1 955	0,6	36,6
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1	0	1 630	0,5	0
2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	0	9 032	1 411	0,4	-84,4
2909	Eterler, eter-alkoller, eter fenoller, fenoller, peroksitler ve bunların türevleri	0	327	1 338	0,4	309,2
7404	Bakır döküntü ve hurdaları	0	1 759	955	0,3	-45,7
307	Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)	116	155	399	0,1	157,4
5509	Sentetik devamsız lifden iplik (dikiş ipliği hariç) (toptan)	11	343	389	0,1	13,4
7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	0	763	311	0,1	-59,2

Kaynak: Trademap-Türkiye verileri

ÇİN

ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü
2021

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
3. DIŞ TİCARET	9
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	12
5. TÜRKİYE ile TİCARET	14
EKLER:	17

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC)
Nüfus	1,398 milyar (2019)
Dil	Mandarin (Pekin Lehçesi)
Yüzölçümü	9 561 000 km ²
Başkenti	Pekin
Başlıca Şehirleri	Şanhay (22 milyon), Pekin (18,1 milyon), Guanco (10 milyon), Shenzhen (11 milyon)
Yönetim Şekli	Tek parti yönetimi
Devlet Başkanı	Xi Jinping (14 Mart 2013'ten beri)
Para Birimi	Yuan (Renminbi)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar:

APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İş birliği Forumu), ADB (Asya Kalkınma Bankası), ASEAN- (Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü), WTO (Dünya Ticaret Örgütü)

Coğrafi Konum

Ülke dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkeler sıralamasında Rusya ve Kanada'nın ardından 3. sıradadır. Asya kıtasının doğusunda yer almaktadır. Doğuda Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti; güneydoğuda Makao, güneyde Laos, Birmanya, Vietnam, Hindistan, Bhutan, Nepal; batıda Pakistan, Afganistan, Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan; kuzeyde Moğolistan Halk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu ile komşudur. Çin'in doğusunda Doğu Çin Denizi ve güneydoğusunda Güney Çin Denizi yer almaktadır. Çin'in toplam kara sınırları uzunluğu 20 000 km'den fazla olup Çin anakarasının toplam sahil uzunluğu ise 18 000 km'nin üstündedir.

Ülke çok geniş bir coğrafi alana sahip olması nedeni ile soğuk kara ikliminden sub-tropik iklime kadar geniş bir iklim kuşağına sahiptir.

Ülkenin başlıca şehirleri Şanhay (22 milyon kişi), Pekin (18,1 milyon kişi), Guanco (10 milyon kişi), Shenzhen (11 milyon kişi)

Siyasi ve İdari Yapı

1 Ekim 1949 tarihinde kurulan ÇHC'nin siyasi yapısı tek parti yönetimine dayanmaktadır. Çin Komünist Partisi (ÇKP) ülkenin tek siyasi hâkimidir. ÇKP 1921 yılında kurulmuştur ve 86 milyonu aşkın üyesi bulunmaktadır. Parti devletle bütünleşmiş olup, devlet politikası parti vasıtasıyla uygulanmaktadır. Devlet Başkanı aynı zamanda ÇKP'nin Genel Sekreteridir.

ÇHC'nin bugünkü Anayasası 1982 yılında onaylanmıştır. Anayasa'ya göre devletin merkez organları; Ulusal Halk Kongresi (UHK), ÇHC Devlet Başkanlığı, Devlet Konseyi, Merkezi Askeri Komisyon, Yüksek Mahkeme ve Başsavcılıktır.

Ulusal Halk Kongresi (Meclis) üyeleri ÇKP tarafından seçilen temsilcilerden oluşmaktadır. Ülkede genel seçim uygulaması yoktur.

Devlet Konseyi (hükümet), devlet idaresinin ve yürütme erkinin en üst organıdır. Hükümet işlerini Devlet Konseyi takip etmektedir. Devlet Konseyi 4 başbakan yardımcısı, 4 konsey üyesi, 25 bakandan oluşmakta ve başında başbakan bulunmaktadır. Devlet Konseyi, idari mevzuata ilişkin yasama işlemlerini gerçekleştirmeye yetkilidir. Ekonomiyi ve diplomatik ilişkileri yönetir ve toplumsal konuları ele alır. Başbakan, Devlet Başkanı tarafından atanır ve görevinden alınır.

Ayrıca, ÇKP liderliğinde siyasi danışma ve istişarelerin yapıldığı “Çin Halkının Siyasi Danışma Konferansı” (ÇHSDK) adlı bir mekanizma da mevcuttur.

Devlet yönetiminin en yetkili organı ÇKP Merkez Komitesi'ne bağlı olan Politbüro Daimî Komitesi'dir. Daimî Komite, Hükümetin de üzerinde bir kurum olup, ülkeyi ilgilendiren önemli konularda son söz sahibidir. Yedi üyeden oluşan Daimî Komite'nin başkanı Devlet Başkanı Xi Jinping'dir. Başbakan Komitenin üyeleri arasında yer almaktadır. Komitenin tüm üyeleri devlet lideri olarak kabul edilmektedir. ÇHC Devlet Başkanı Xi Jinping, Mart 2013 'de göreve başlamış olup, 2018 yılındaki seçimlerin ardından ömür boyu Başkan olarak kalmasına karar verilmiştir.

Çin'de meclisin görevi daha çok temsilidir. Ulusal Halk Kongresi (UHK) adı verilen meclisin üyeleri halk tarafından değil, ÇKP tarafından belirlenmektedir. Üyelerin seçiminde geniş tabanlı temsil gözetilmektedir. UHK yılda bir kez mart ayında toplanmakta ve Hükümet programını ve ihtiyaca göre hazırlanan yeni yasaları onaylamaktadır. Onay işlemi UHK'nın 2987 üyesinin onayıyla neticelenmektedir.

Çin'in idari yapısı 'Tek Ülke İki Sistem' olarak nitelendirilmektedir. Çin ana kara ile birlikte Hong ve Macao Çin Halk Cumhuriyeti'nin bir parçasıdır. Ancak Hong Kong ve Macao Özel İdari Bölge olarak tanımlanmakta ve ana karadan farklı olarak bu bölgelerde serbest ticaret rejimi uygulanmaktadır.

Çin ana karası idari olarak, 22 eyalet, 5 özerk bölge ve 4 belediyeye ayrılmıştır. Bu yapıların hepsi eyalet seviyesinde birimler olarak kabul edilmektedir. Çin Tayvan'ı 23. eyalet olarak kabul etmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki eyaletler her biri nüfus ve yüz ölçümü olarak ortalama bir Avrupa ülkesinin boyutunda ve ölçeğindedir ve dolayısı ile ekonomik ve ticari açıdan da bir ülke olarak değerlendirilebilecek potansiyele sahiptirler.

Eyaletler: Anhui, Fujian, Gansu, Guangdong, Guizhou, Hainan, Hebei, Heilongjiang, Henan, Hubei, Hunan, Jiangsu, Jiangxi, Jilin, Liaoning, Qinghai, Shaanxi, Shandong, Sichuan, Yunnan, Zhejiang

Özerk Bölgeler: Guangxi, İç Moğolistan, Ningxia, Uygur (Xinjiang Uygur), Tibet (Xizang)

Belediyeler: Pekin (Beijing), Chongqing, Şanhay, Tianjin

Özel İdari Bölgeler: Hong Kong ve Macao

Nüfus ve İstihdam

2019 yılında ülkenin nüfusu 1,4 milyarı aşmıştır. Anılan yıl nüfus artış oranı %3,3, doğum oranı %10,5 ölüm oranı %7,1 oranında gerçekleşmiştir. 1979 yılında başlayan ve 2016 yılında son verilen tek çocuk politikasının sonucunda ülkedeki kadın erkek dağılımı erkekler lehine bozulmuş, nüfus yaşlanmış ve ülkenin en büyük ekonomik gücü olan iş gücünde düşüşe yol açmıştır. Diğer taraftan dışa açılma ve kentsel nüfusun gelirlerini artması, kentsel alanda yaşayan nüfusun artışı gibi nedenlerle tek çocuk politikası sonlandırılmasına rağmen nüfus artış hızında yavaşlama özellikle doğum oranlarındaki düşüşe bağlı olarak azalmaktadır. Nüfus içerisinde yaşlıların gençlere oranı giderek artmaktadır. 16-64 yaş arasındaki nüfus 2017 yılından itibaren 1 milyar kişinin altına düşmüş olup, bu düşüş devam etmektedir. 2019 yılında anılan yaş grubundaki nüfus 993 milyon kişi ile toplam nüfusun %70,9'unu temsil etmektedir. 2019 yılı verilerine göre 0-16 yaş grubunun nüfustaki payı %16,4 (23,4 milyon kişi), 65 yaş ve üstünün nüfustaki payı %12,5 (17,6 milyon kişi) düzeyindedir. Ülkede çalışan nüfusa göre çocuk ve yaşlı nüfusun oranı %40 düzeyindedir. Nüfusun %87'sini Han kökenli Çinlilerden oluşturmakta iken, %13'ünü ise diğer gruplara mensuptur.

Nüfusun %60,2 si şehirlerde yaşamaktadır ve yıllık şehirleşme hızı %2,4 oranındadır. Ülkede okuma yazma oranı %96,3 dür.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Çin maden ve mineraller yönünden zengin bir ülkedir. Dünyadaki 1. büyük altın üreticisidir. Aralarında demir cevheri, demir alaşımlı metal cevherleri, kömür, kalay, doğal gaz, civa, manganez, vanadyum, kurşun, çinko, alüminyumun fosfat, tungsten, uranyum, manyetit molibden, titanyum, az bulunan toprak elementleri olmak üzere yaklaşık 17 maden ve mineral türü ve madene sahip olması ile lider konumundaki ülkedir.

Su kaynakları kritik öneme sahiptir. Zira gerek tarımda sulama için gerekse elektrik üretiminde kullanılmaktadır. Ülkedeki ekilebilir arazi büyüklüğü dünyadaki ekilebilir alanın %7'sine, kendi yüz ölçümünün ise %12,7sine karşılık gelmektedir.

Diğer taraftan dünyada en fazla hidroelektrik enerji üretimi yapılan ülkedir ve dünyanın en büyük hidroelektrik santrali Three Gorges Barajı 22 500 megavat enerji üretimi ile küresel anlamda en büyük kapasiteye sahip barajdır.

Çin kömür rezervleri açısından dünya birincisidir. Çin dünyanın en büyük kömür üreticisi ve tüketicisidir. Hali hazırda toplam enerji ihtiyacının %70'i kömürden elde edilmektedir. Ülke petrol, doğal gaz kaynakları mevcut olmasına rağmen, önemli bir ham petrol ithalatçısıdır. Bunlara ek olarak uzay teknolojisi ve elektronik alanında kullanılan bazı ender bulunan madenlerin de artan orandaki üretici ve ihracatçısıdır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021*	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	14340,6	14722,84	16642,32	18013,4	19423,48	20910,47	22481,43	24127,83
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar-%)	5,8	2,3	8,4	5,6	5,4	5,3	5,1	4,9
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	10,243	10,484	11,819	12,763	13,736	14,765	15,855	17,003
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort., %)	2,9	2,4	1,2	1,9	1,9	2	2	2
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ye Oranı (%)	1	2	1,6	1,3	1,1	0,9	0,7	0,5
Toplam Yatırımların GSYİH'ye Oranı (%)	43,1	43,7	43,7	43,6	43,4	42,9	42,5	42
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	3,6	3,8	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5
Nüfus (milyon)	1400,05	1404,33	1408,1	1411,34	1414,06	1416,24	1417,9	1419,03

Kaynak: İM, Ekim 2021

*: Tahmin

Dünya Bankası verilerine göre, 2019 yılında Çin'in nominal GSYİH'si 14,1 trilyon Amerikan doları olmuştur. Bu değerle ABD'nin ardından dünyanın en büyük 2. ekonomisi konumundadır. Dış ticaret verileri açısından ise Çin, en yüksek ticaret hacmine sahip, en fazla dış ticaret fazlası veren, birinci sıradaki ihracatçı ve ikinci sıradaki ithalatçı ülkedir.

1978'den itibaren ülkenin attığı 3 önemli adım ülkeyi bugünkü ekonomik yapısının temellerini oluşturmuştur 1978 yılında ülkede reformların başlaması ve dışa açılma politikasının benimsenmesi ile birlikte Çin, merkezi planlı ekonomiden pazar ekonomisine geçmiş ve son 40 yılda ülke ekonomik ve sosyal anlamda hızlı bir gelişmiş, GSYİH'deki büyüme yılda ortalama %10 olmuştur. Bu değer, böylesine büyük bir ekonominin, tarihteki sürdürülebilir nitelikteki, en hızlı büyümesi olmuştur. Bu sayede ülkedeki 850 milyon kişi yoksulluktan kurtarılmıştır. Ülkede kişi başına gelir gelişmiş ekonomilerin gerisinde seyretmekte olup 2020 yılı beklentisi 19.280 Amerikan Doları düzeyindedir. 1994 de yapılan vergi düzenlemeleri ve ardında 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütüne üye olması ile dünya ekonomisine tam anlamıyla entegre olmuştur. Sonuç olarak ülke dünyanın üretim ve ticaretinin merkezi olmuştur.

Çin'in 13. Beş Yıllık Planında (2016-2020) sosyal dengesizliklerin giderilmesi, çevre kirliliğinin azaltılması, enerji verimliliğinin artırılması, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin yaygınlaştırılması ile sosyal güvenlik sisteminin geliştirilmesi esas alınmıştır. Planda büyüme hızı olarak %6,5 hedeflenerek ekonominin yeni bir dengeye oturtulması ve 2020'ye kadar halkın ortalama düzeyde müreffeh bir toplum düzeyine eriştirilmesi hedeflenmişti. IMF verilerine göre 2019 yılında Çin'in Dünya ekonomisine %38,2 pay ile en çok katkı sağlayan ülke olmuştur.

Gelir dağılımdaki eşitsizlik, hızlı şehirleşme, çevresel sürdürülebilirlik, yaşlanan nüfus ve iç göçler, hızlı ekonomik büyüme ile etkileşim içinde olan diğer faktörlerdir.

Çin özel sektörünü GSYH'deki payı %60 düzeyindedir. Özel sektör ayrıca kentlerdeki işgücünün %80'i ve yeni iş imkânlarının da %90'ı özel sektördedir. Ülke dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisidir. Son 30 yılda ortalama %6 oranında büyümüştür.

Çin dünyanın en büyük imalat sektörüne sahiptir. Aynı zamanda en hızlı büyüyen tüketici pazarı konumundadır.

Sanayi ve inşaat sektörü ülke ekonomisindeki payı %46'dır. 2018 yılında dünyanın en büyük çelik üreticisi konumundadır ve küresel çelik üretimin % 50'sini gerçekleştirmektedir. Çin dünyanın en büyük otomobil üreticidir. Dünya elektrikli araba üretim miktarında da 1.sıradaki üreticidir. Ülkede 100 tane elektrikli araç üretimi firma bulunmaktadır 2011 yılına kadar ülke en büyük kişisel bilgisayar üreticisi iken bu konudaki önde gelen firmalar Çin'e bağımlılıklarını azaltmak için tesislerini başka ülkelere taşımışlardır.

Hizmet sektörü kapsamında toptan ve perakende ticaret ülkede alışveriş merkezlerinin, küçük dükkânların restoran ve otel zincirlerinin açılması ile gelişmiştir. Çin'de; Guangdong, Jiangsu, Zhejiang, Shandong, Fujian, Şanhay ve diğer başlıca bölgelerdeki üretim toplam üretimin %80'inden fazlasını kapsamaktadır. Üretimin %90'ından fazlası Çin anakarasında yapılmaktadır. İç pazardaki talep taşrada üretim yapmakta olan firmalarla karşılanmaya çalışılırken, şehirlerdeki küresel firmalar genellikle dış ticarete yönelik üretim yapmaktadır.

Çin'de perakende sektörü ekonomik büyümeden pozitif yönde etkilenmektedir. Perakende sektöründe toplamda yaklaşık % 78,7'lik bir büyüme görülmüştür. Bu büyümede en büyük katkı hükümetin iç talebi arttırmaya yönelik politikalarına ve sektöre yönelik artan yabancı yatırımlara aittir. Çin'de mağaza perakendeciliği son 5 yılda yıllık ortalama %11,9 büyüme göstererek düzenli bir gelişim göstermiştir. Çin'de perakendeciliğin ufak bir kısmını oluşturan telefonla pazarlama, doğrudan postalama, kapıdan kapıya satış gibi yollarla faaliyet gösteren mağaza dışı perakendecilik ise henüz gelişme aşamasındadır. Çin'in perakende sektörünün her geçen yıl büyüüp küresel perakende pazarındaki payını giderek arttırması beklenmektedir. 2020 yılına gelindiğinde Çin'in küresel perakende pazarındaki satışların %36'sına sahip olacağı öngörülmektedir. Dünyanın en çok perakende satış yapan ilk iki şehrinin sırasıyla Şanhay ve Pekin olacağı tahmin edilmektedir. Toplam perakende satışlarındaki yüksek artış rakamlarına rağmen Çin, BRIC ülkeleri içinde kişi başına perakende harcamalarında yıllık 2 000 dolarlık harcama ile Rusya ve Brezilya'nın ardından üçüncü sırada yer almaktadır. Çin perakende sektörünün hızlı büyümesinde hızlı kentleşmenin ve orta sınıf tüketici sayısındaki artışın bu gelişmede önemli etkisi bulunmaktadır. Çinli tüketiciler ürünlere kolay ve uygun şartlarda erişim beklentisine sahiptir. Bunun sonucu olarak perakende sektörünün tüketicilere erişiminde elektronik ticaret (e-ticaret) önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Turizm işgücü ve döviz girdisi için önem arz eden bir sektördür. Diğer taraftan, lüks sektörü ülkede çok hızlı gelişmektedir. Bu kapsamda gıda ve alkollü alkolsüz içecekler, otomotiv, hazır giyim ile hizmet sektöründe restoranlar öne çıkmaktadır. Çin'in son yıllardaki tüketici eğilimlerinde etkileyen en önemli faktörlerden biri sayıları 200 milyonu bulan üst gelir grubundaki tüketicilerdir. 1,3 milyar nüfusa sahip Çin'de 400 milyon Çinlinin kişi başına düşen

yıllık geliri satın alma gücü paritesine göre 8 bin Amerikan dolarının üstündedir. Lüks tüketim, zenginliğin ve sosyal statünün bir göstergesi olarak sayıldığından bir bireyin maddi durumunda ani bir yükseliş olduğunda lüks tüketime yönelmesi birey için gayet normal bir ihtiyaç olarak görülmeye başlamıştır.

Detaylı bilgi için: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/10/18/na102319-prolonged-uncertainty-weighs-on-asias-economy>

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

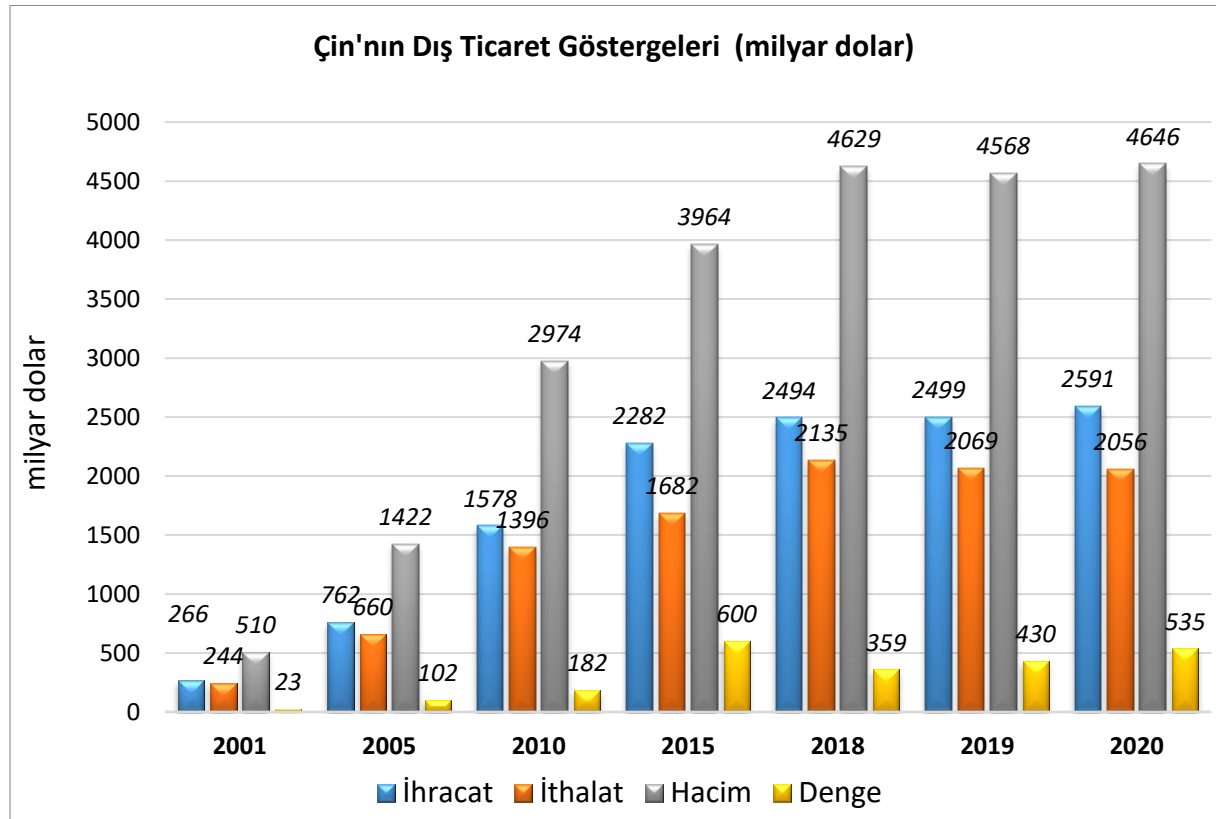
Çin 2020 yılında dünya ihracatında 1. sırada (%13,36 pay), ithalatında 2. sıradadır (%13,46 pay). Ayrıca en çok dış ticaret fazlası veren ülkedir. 2015-2019 yılları arasında ülkenin ihracatı yıllık ortalama %4, ithalatı yıllık ortalama %7 artış kaydetmiştir.

2020 yılında ülkenin ihracatı 2,49 trilyon dolar, ithalatı 2,07 trilyon dolar olmuştur. Dış ticaretinde 2020 yılında 535 milyar dolar fazla vermiştir.

Ülkenin dünyaya ihracatında en önemli ürün grupları sırasıyla: elektrikli makina ve cihazlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, mobilyalar ve aydınlatma cihazları, plastikler ve plastikten mamul eşyalar, motorlu kara taşıtları ve aksesuarlarıdır.

Ülkenin dünyadan ithalatında en önemli ürün grupları sırasıyla elektrikli makina ve cihazlar, mineral yakıtlar, yağlar, mekanik cihazlar ve aletlerdir.

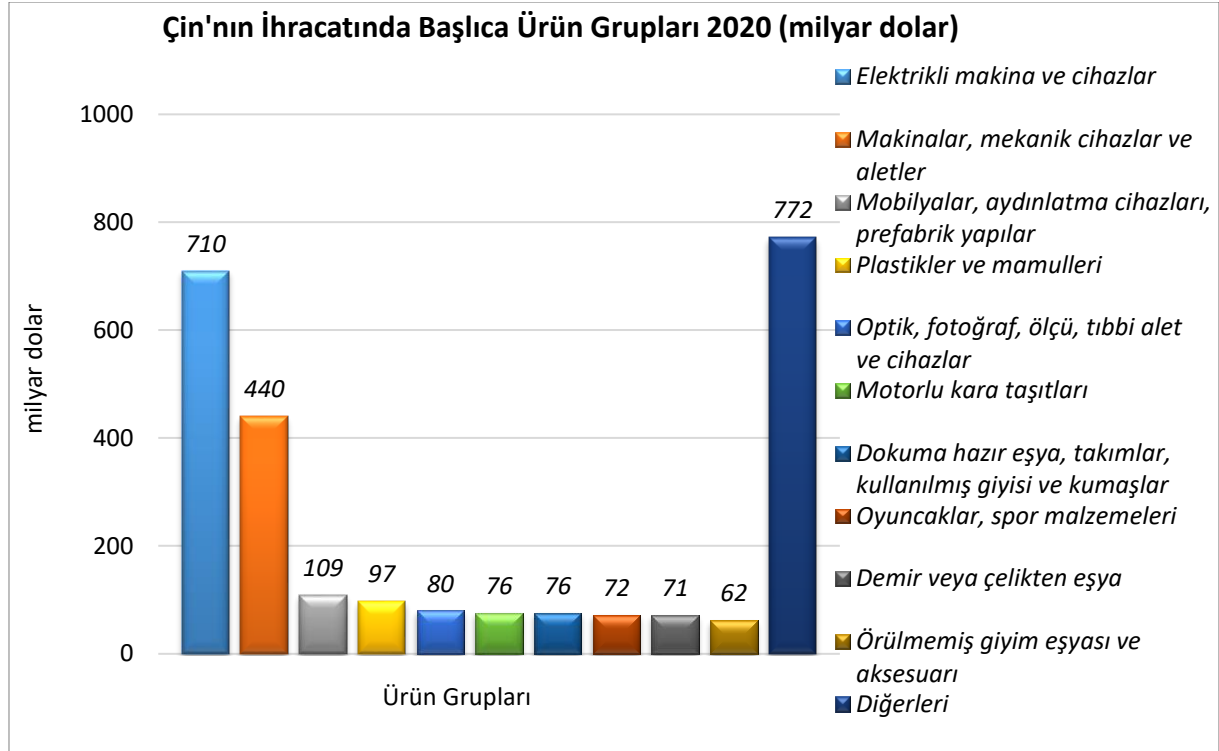
Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org _Direct data-ÇHC

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticareti

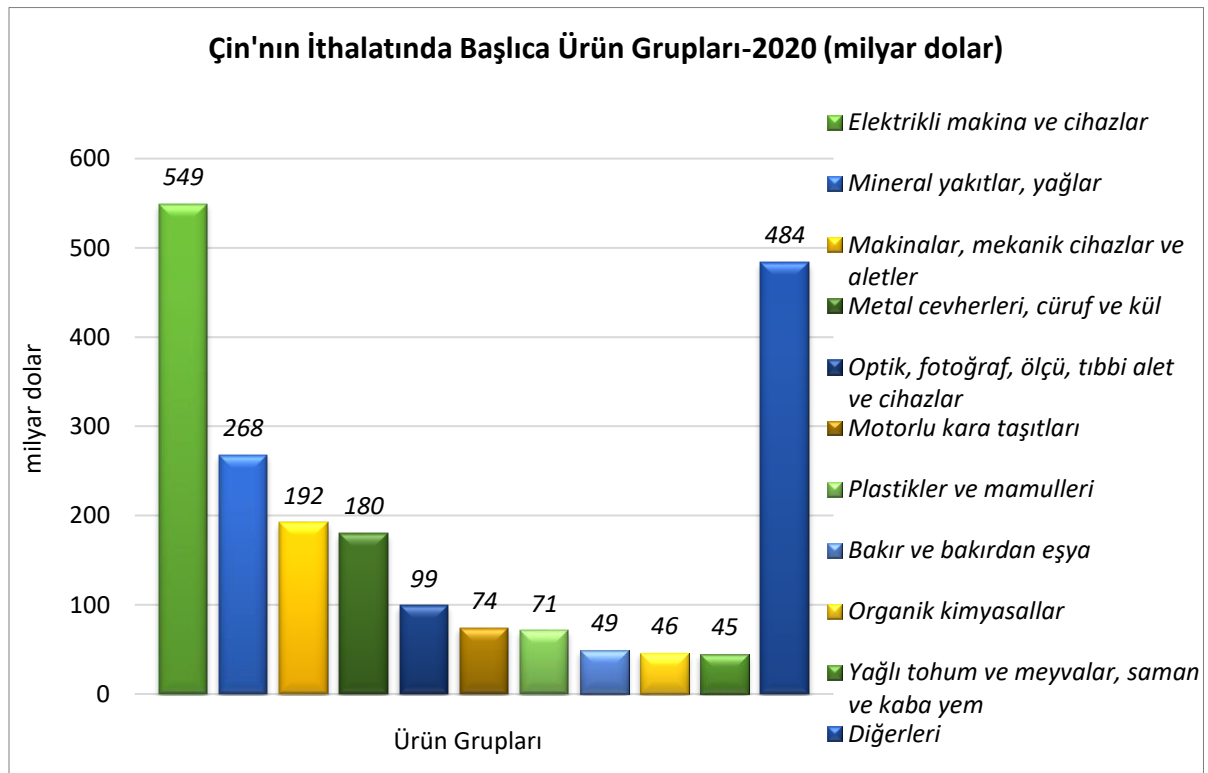
İhracatı

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org _Direct data-ÇHC

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalatı

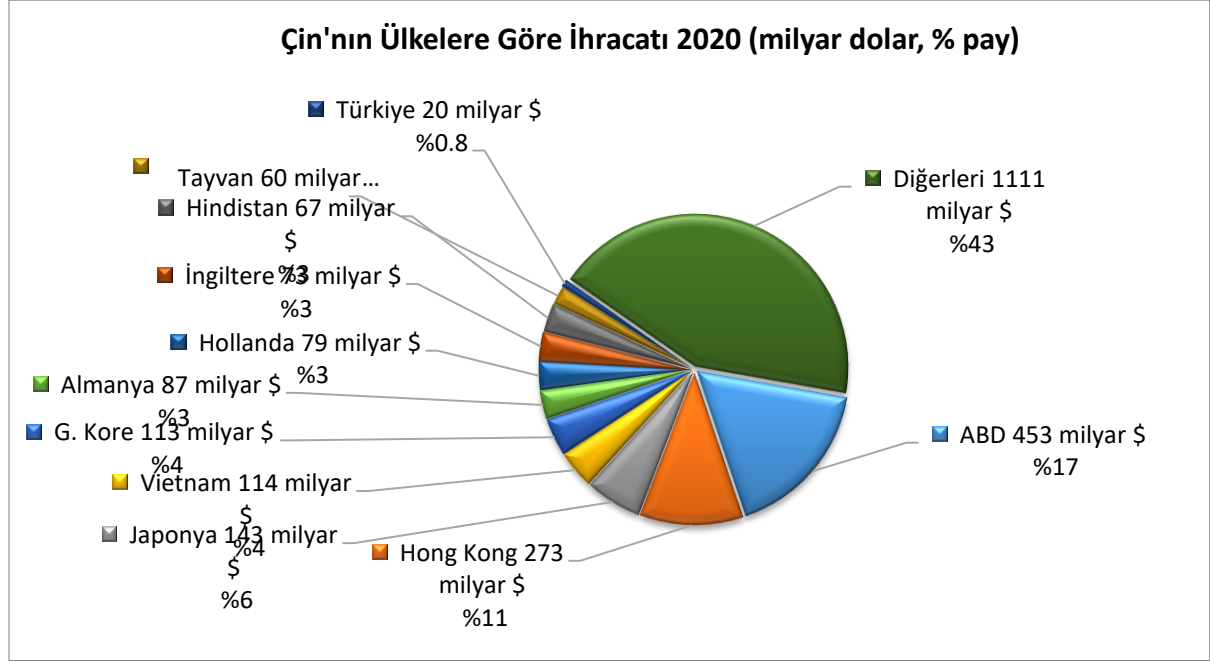

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org _Direct data-ÇHC

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

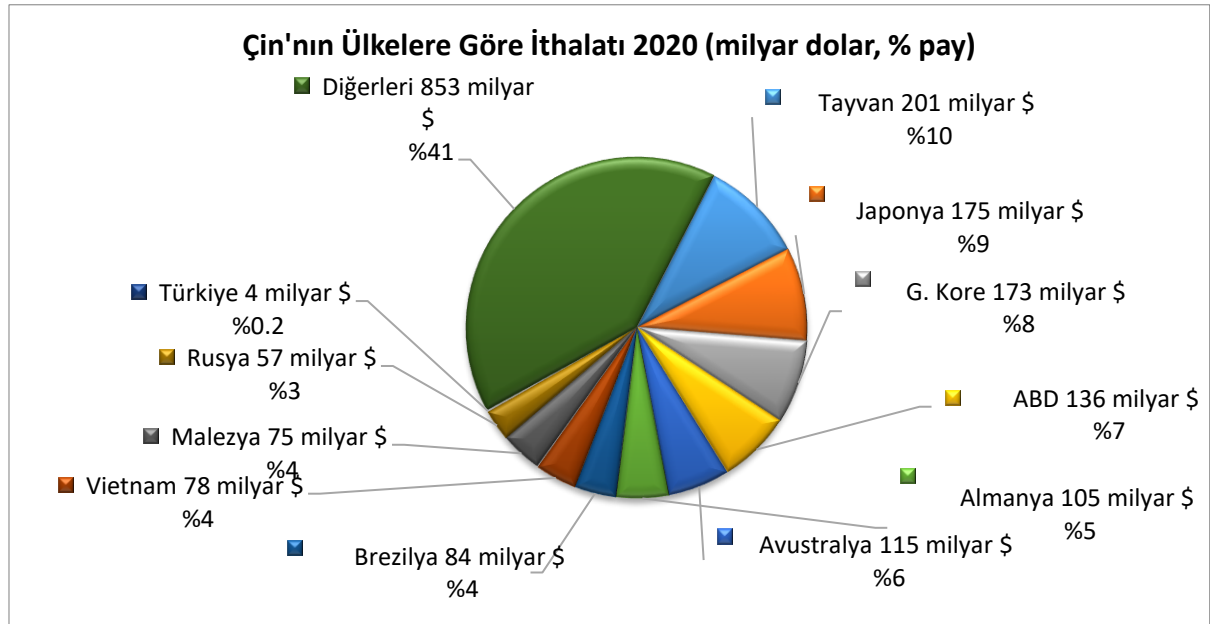
İhracatı

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org _Direct data-ÇHC

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalatı

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org _Direct data-ÇHC

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Çin, dünyada en çok yabancı yatırım alan 2. sıradaki ülkedir. UNCTAD'ın yayınladığı 2020 Dünya Yatırım Raporuna göre 2019 yılında da ülkeye giren yabancı sermaye miktarı bir önceki yıla göre %2 artarak 141 milyar dolara ulaşmıştır. 2021 Yılı Dünya Yatırım raporunda ise 2020 yılında ülkeye giren yabancı sermaye 149 milyar dolar olmuş ve önceki yıla göre %5,7 artış kaydedilmiştir. Çin bu değerle en çok yabancı sermaye alan ülke olmuştur.

DYY stoku 2010 yılında 587 milyar dolar iken 2020 yılında 1 918 milyar dolara ulaşmıştır.

Ülkede DYY'nin sürekli artmasının başlıca nedenleri; ekonomi ve yatırım ortamının serbestleştirilmesi yönündeki planların yapılması, yüksek teknoloji sektörünün hızla büyümesi ve Serbest Ticaret Bölgelerinin açılmasıdır.

Çin, 2020 verilerine göre dünyada en çok yurt dışında yatırım yapan ülkedir. 2019 yılında 137 milyar dolar, 2020 yılında 133 milyar dolar yurt dışına yatırım yapmıştır.

2020 yılında ABD ve Avrupa'dan gelen akışlar düşerken, ASEAN ülkelerinden gelen akışlar artmıştır. Singapur, Virgin Adaları, Güney Kore, Cayman Adaları, Japonya, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri önde gelen yatırımcılardır.

Yatırımlar ağırlıklı olarak imalat, gayrimenkul, leasing iş ve hizmetleri, bilgisayar hizmetleri, toptan ve perakende ticaret, finansal aracılık, bilimsel araştırma, ulaştırma, enerji ve inşaat sektörlerine yöneliktir.

1 Ocak 2020 tarihinde ülkede yeni bir yabancı yatırım mevzuatı yürürlüğe girmiştir. Çin hükümeti yabancı yatırımlara ayrıcalıklı muamele yerine ülkenin bu anlamda bir doyumuna ulaştığı düşüncesi ile yerli ve yabancı yatırımlara eşit muamele anlamına gelen uluslararası kabul görmüş, "Milli Muamele" ilkesini uygulamaktadır. Bununla birlikte altyapının zayıf olduğu batı ve iç bölgelerde özellikle uzun vadeli projeler için bazı özel teşvikler verilmektedir.

Detaylı bilgi için:

https://unctad.org/en/PublicationChapters/WIR2020_CH1.pdf

https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf

Serbest Bölgeler

Çin ana karasındaki ilk serbest bölgesi 2013 yılında açılan Şanghai Serbest Ticaret Bölgesidir. Burası yasal yeniliklerin uygulanması, rekabetin güçlendirilmesi, pazar ekonomisine uygun yasal düzenlemelere geçiş, yuanın uluslararası hale getirilmesi ve reformların test edilip başka bölgelerde uygulanabilmesi için kurulmuştur.

Sonuçta uygun politikaların uygulanmasının ve bu konuda başarı sağlanmasının ardından ülkede diğer SB'ler kurulmuştur. 2015 yılında Fujian, Guangdong, Tianjin, 2016'da Liaoning, Henan, Shaanxi Zhejiang, Sichuan, Chongqing, Hubei 2018'de Hainan 'da faaliyete geçmiş olup 2019 da toplamda 12 adet serbest bölge mevcuttur. 2019 yılında Jiangsu, Shandong, Hebei,

Heilongjiang, Guanxi ve Yunnan ve 2020 yılında ise bu listeye Beijing (Pekin), Anhui ve Hunan eklenmiştir. 2021 yılı itibari ile 21 adet Serbest Bölge mevcuttur. Her serbest bölge yatırımcıya farklı avantajlar sunmakta olup, her biri farklı sektörler yoğunlaşmamış durumdadır.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

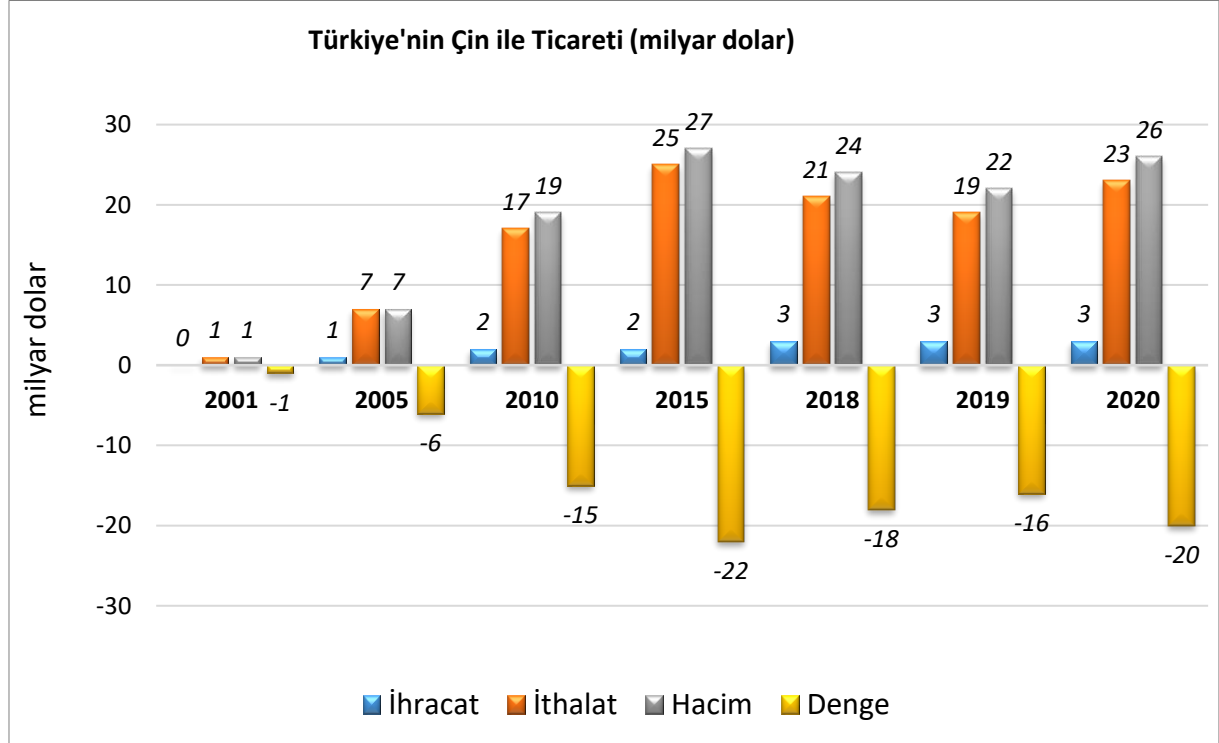
Türkiye-Çin arasındaki ticaret değerleri incelendiğinde 2020 yılında ülkeye ihracatımız 2,96 milyar dolar, ithalatımız 23,0 milyar dolar seviyesindedir.

Çin ihracat yaptığımız ülkeler arasında 15. sıradadır ve ülkemiz ihracatındaki payı %1,7'dir. İthalat yaptığımız ülkeler arasında Çin 1. sırada yer almaktadır ve toplam ithalatımızdaki payı %10,5 düzeyindedir.

Ülkeye ihracatımızda önde gelen ürünler: mermer ve traverten, metal cevherleri ve konsantreleri, rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları, Kurşun cevherleri ve konsantreleri, krom cevherleri ve konsantreleri, bakır cevherleri ve konsantreleri, demir cevherleri ve konsantreleri ile tıpta kullanılan alet ve cihazlardır.

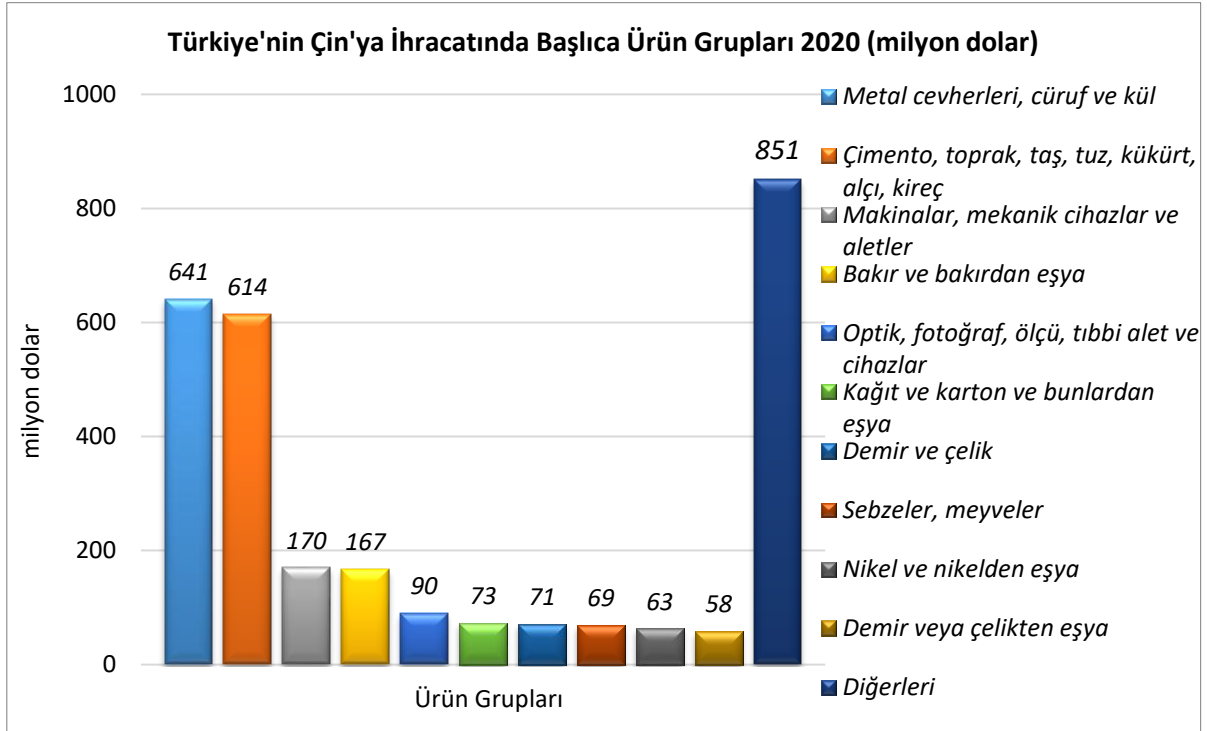
Ülkemizin Çin'den yaptığı ithalatta önde gelen ürünler: Telefonlar, cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar:Otomatik bilgi işlem makinaları manyetik veya optik okuyucular vb.: 85.25 ila 85.28 pozisyonlarında yer alan cihazlara mahsus aksam ve parçalar: Sentetik filament iplikleri; Hava veya vakum pompaları, hava veya gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlardır.

Türkiye-Çin Dış Ticareti

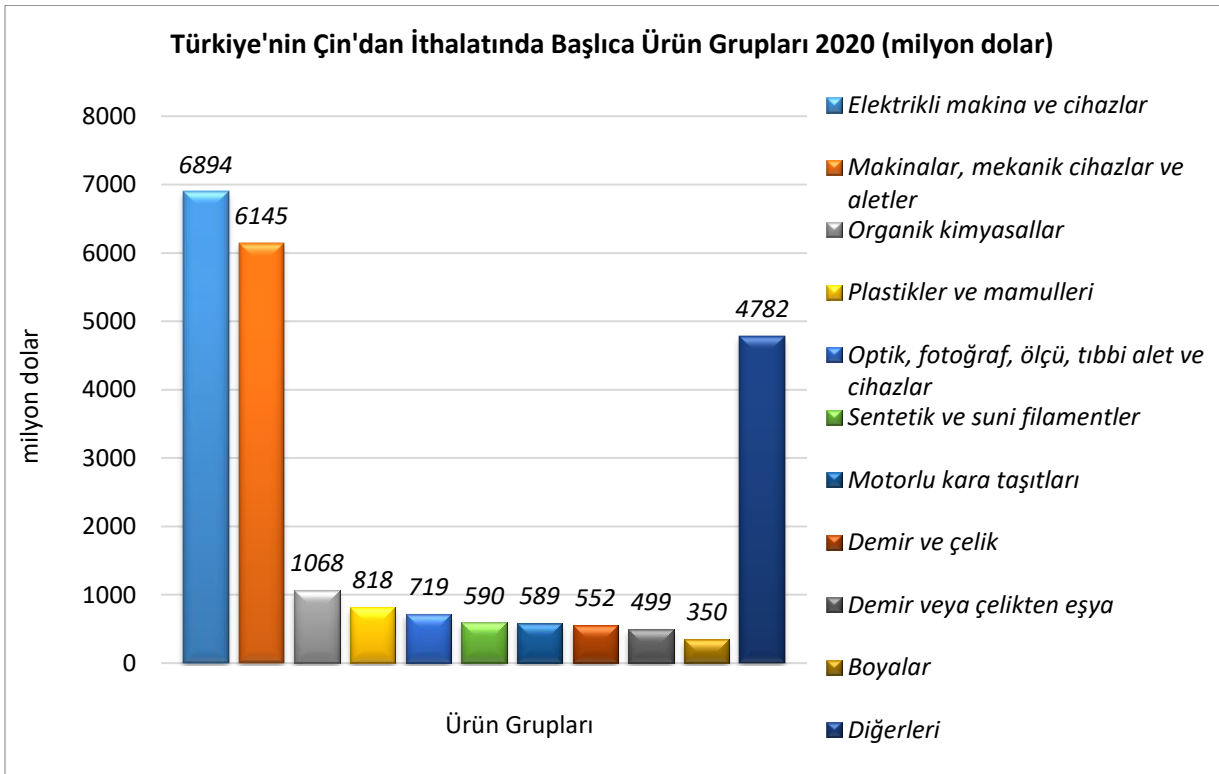
Kaynak: Trademap- www.tradenap.org, , Direct data, Türkiye

Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap-www.trademap.org, Direct data, Türkiye
[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler

www.tradenap.org, Direct data, Türkiye
[Detaylı bilgi için tıklayın](#)

Yatırım İlişkileri

T.C. Merkez Bankası verilerine göre Çin'de ÷lkemize ait yatırım miktarı 2001 yılında 2 milyon dolar seviyesinde iken 2020 yılında 1.241 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.

Çin 'in ÷lkemize yatırımları ise 2002 yılında 1 milyon dolar ile başlamış, 2013 yılından itibaren de hızlanarak artmış ve 2020 yılında 1.197 milyon dolara ulaşmıştır.

EKLER:**EK-1: Çin'in İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			2494 230 195	2498 569 866	2590 607 686	100	3,7
1.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	240 353 674	224 069 819	223 217 113	8,6	-0,4
2.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	154 213 376	148 463 427	170 176 157	6,6	14,6
3.	8542	Elektronik entegre devreler	84 666 589	102 187 884	117 099 589	4,5	14,6
4.	6307	Diğer hazır eşya (elbise patronları dahil)	6 424 960	6 809 000	55 225 956	2,1	711,1
5.	9405	Diğer aydınlatma cihazları, ışıklı panolar, ışıklı tabelaları ve benzer eşya ve bu eşyanın aksam ve parçaları	30 585 505	33 197 800	37 615 304	1,5	13,3
6.	8541	Diyodlar, transistörler vb. yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	29 054 810	34 599 089	35 685 058	1,4	3,1
7.	9503	Üç tekerlekli bisikletler, skuterler, oyuncak bebekler, diğer oyuncaklar, küçültülmüş modeller, bilmeceler (puzzle)	25 467 875	31 342 495	33 485 634	1,3	6,8
8.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	34 847 942	33 625 805	32 942 045	1,3	-2
9.	8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	33 449 965	31 214 343	31 901 166	1,2	2,2
10.	8473	84.69 ila 84.72 pozisyonlarındaki makina ve cihazlarda kullanılmaya elverişli aksam-parça-aksesuarlar (kutu, kılıf vb.)	45 279 248	32 435 243	31 536 476	1,2	-2,8
11.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	28 089 934	27 784 633	30 768 790	1,2	10,7
12.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	26 694 723	27 711 364	29 986 066	1,2	8,2
13.	9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	25 947 641	26 440 992	29 143 010	1,1	10,2
14.	3926	Plastikten diğer eşya	19 491 327	21 439 701	28 912 644	1,1	34,9
15.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	35 751 953	38 345 207	25 473 643	1	-33,6

Kaynak: Trademap - www.tradenap.org , Direct data- ÇHC

EK-2: Çin'in İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			2134 987 265	2068 950 255	2055 590 612	100	-0,6
1.	8542	Elektronik entegre devreler	312 735 353	305 897 835	350 845 067	17,1	14,7
2.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	239 222 367	238 707 061	176 321 269	8,6	-26,1
3.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	75 011 055	99 843 052	118 944 291	5,8	19,1
4.	8703	Otomobiller	49 609 624	47 057 996	44 923 331	2,2	-4,5
5.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	48 891 728	42 564 394	43 543 984	2,1	2,3
6.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	50 034 611	52 353 533	42 078 493	2	-19,6
7.	1201	Soya fasulyesi	38 077 974	35 419 587	39 528 005	1,9	11,6
8.	2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	32 727 689	34 080 603	34 297 835	1,7	0,6
9.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	31 280 622	30 558 274	33 925 166	1,7	11
10.	8486	Yarı iletken disklerin, külçelerin, entegre devrelerin vb. imalatında kullanılan makine ve cihazlar; aksam-parça-aksesuar	30 614 955	26 612 592	31 752 584	1,5	19,3
11.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	25 637 757	22 502 226	30 578 620	1,5	35,9
12.	8541	Diyodlar, transistörler vb. yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar, monte edilmiş piezo elektrik kristaller	28 542 825	26 128 176	26 738 284	1,3	2,3
13.	9013	Sıvı kristalli tertibat, lazerler, diğer optik cihaz ve aletler	33 772 328	28 137 304	26 400 117	1,3	-6,2
14.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	29 318 893	25 220 957	25 767 460	1,3	2,2
15.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	18 139 535	21 180 342	21 163 267	1	-0,1

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org , Direct data, ÇHC

EK-3: Çin'in Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		2494 230 195	2498 569 866	2590 607 686	100	3,7
1.	ABD	479 701 581	418 584 250	452 576 771	17,5	8,1
2.	Hong Kong	302 960 301	279 616 724	272 658 016	10,5	-2,5
3.	Japonya	147 235 099	143 223 969	142 641 690	5,5	-0,4
4.	Vietnam	84 015 799	98 004 333	113 813 694	4,4	16,1
5.	G. Kore	109 028 749	110 984 862	112 504 010	4,3	1,4
6.	Almanya	77 908 711	79 706 091	86 823 917	3,4	8,9
7.	Hollanda	73 124 185	73 945 370	79 010 191	3	6,8
8.	İngiltere	56 987 896	62 275 959	72 605 125	2,8	16,6
9.	Hindistan	76 880 637	74 924 285	66 726 981	2,6	-10,9
10.	Tayvan	48 656 780	55 079 733	60 141 641	2,3	9,2
11.	Singapur	49 817 841	54 963 720	57 539 954	2,2	4,7
12.	Malezya	45 848 412	52 481 738	56 427 589	2,2	7,5
13.	Avustralya	47 547 551	48 103 594	53 481 792	2,1	11,2
14.	Rusya	48 005 203	49 484 540	50 584 508	2	2,2
15.	Tayland	42 974 256	45 619 577	50 525 507	2	10,8
...	...	...	...	...	...	...
28.	Türkiye-*	17 864 201	17 321 763	20 356 568	0,8	17,5

Kaynak: Trademap-- www.tradenap.org, Direct data, ÇHC

EK-4: Çin'in Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		2134 987 265	2068 950 255	2 055 590 612	100	-0,6
1.	Tayvan	177 345 362	172 800 947	200 664 323	9,8	16,1
2.	Japonya	180 401 786	171 523 312	174 867 747	8,5	1,9
3.	G. Kore	204 566 451	173 553 267	172 756 030	8,4	-0,5
4.	ABD	156 004 357	123 235 656	135 996 513	6,6	10,4
5.	Avustralya	105 083 923	119 608 314	114 836 642	5,6	- 4
6.	Almanya	106 257 241	105 037 212	105 261 229	5,1	0,2
7.	Brezilya	77 141 726	79 203 569	84 083 784	4,1	6,2
8.	Vietnam	64 087 360	64 078 465	78 474 632	3,8	22,5
9.	Malezya	63 321 954	71 629 893	74 733 134	3,6	4,3
10.	Rusya	58 887 066	60 257 151	57 180 563	2,8	-5,1
11.	Tayland	44 918 670	46 134 732	48 097 894	2,3	4,3
12.	S. Arabistan	45 898 673	54 257 291	39 033 136	1,9	-28,1
13.	Endonezya	34 154 685	33 992 843	37 368 969	1,8	9,9
14.	Singapur	33 638 316	35 230 306	31 550 580	1,5	-10,4
15.	Fransa	32 330 186	32 580 848	29 706 998	1,4	-8,82
...	...	...	...	...	...	...
59.*	Türkiye	3 762 714	3 501 654	3 716 233	0,2	6,1

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org- Direct data, ÇHC

Ek-5: Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
		TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)	2 912 539	2 726 571	2 866 389	100	5,1
1.	2515	Mermer ve traverten, ekosin, su mermeri, kireçli taşlar	772 205	692 819	538 201	18,8	-22,3
2.	2616	Kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri	125 348	130 639	174 997	6,1	34
3.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	8 568	54 867	162 809	5,7	196,7
4.	2607	Kurşun cevherleri ve konsantreleri	126 623	128 325	153 179	5,3	19,4
5.	2610	Krom cevherleri ve konsantreleri	220 549	142 262	98 474	3,4	-30,8
6.	2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	36 848	76 044	90 028	3,1	18,4
7.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	13 510	20 347	83 254	2,9	309,2
8.	9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	44 903	53 683	72 678	2,5	35,4
9.	4805	Diğer kâğıt ve kartonlar (kuşe edilmemiş veya sıvanmamış, rulo veya tabaka halinde)	3 071	31 310	72 189	2,5	130,6
10.	7501	Nikel matları, nikel oksit sinterleri ve nikel metalürjisinin diğer ara ürünleri	48 588	30 667	62 542	2,2	103,9
11.	2528	Tabii boratlar ve bunların konsantreleri	140 291	85 168	58 614	2	-31,2
12.	2008	Yer fıstığı ve diğer kabuklu yemiş ve meyve konserveleri	35 250	71 487	47 988	1,7	-32,9
13.	8409	Sadece veya esas itibarıyla 84.07 veya 84.08 pozisyonlarındaki motorların aksam ve parçaları	16 985	25 304	40 813	1,4	61,3
14.	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	65	9	36 488	1,3	405322,2
15.	7202	Ferro alyajlar	3 838	5 974	31 400	1,1	425,6

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org Direct data, Türkiye

Ek-6: Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			20 719 061	19 127 972	23 040 812	100	20,5
1.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	2 062 466	1 882 944	2 485 006	10,8	32
2.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	998 395	1 012 940	1 725 276	7,5	70,3
3.	8529	Sadece veya esas itibarıyla 85.25 ila 85.28 pozisyonlarında yer alan cihazlara mahsus aksam ve parçalar	369 454	547 710	726 448	3,2	32,6
4.	5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	520 962	666 695	480 742	2,1	-27,9
5.	8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	367 397	333 591	447 999	1,9	34,3
6.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	294 509	323 229	388 689	1,7	20,3
7.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	333 357	300 847	382 908	1,7	27,3
8.	8501	Elektrik motorları ve jeneratörler [elektrik enerjisi üretim (elektrojen) grupları hariç]	267 157	278 748	320 454	1,4	15
9.	8541	Diyodlar, transistörler vb. yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar, monte edilmiş piezo elektrik kristaller	171 695	212 461	280 252	1,2	31,9
10.	2933	Sadece azotlu heterosiklik bileşikler	183 993	119 147	237 118	1	99
11.	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb.)	209 327	185 378	230 092	1	24,1
12.	8477	Kauçuk veya plastiğin işlenmesine veya kauçuk veya plastikten eşyanın imaline mahsus diğer makina ve cihazlar	185 356	124 107	220 393	1	77,6
13.	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	161 663	167 167	218 012	0,9	30,4
14.	8528	Monitörler ve projektörler, televizyon alıcı cihazları	177 507	152 435	215 127	0,9	41,1
15.	8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	76 411	90 550	213 352	0,9	135,6

Kaynak: Trademap- www.tradenap.org , Direct data, Türkiye

ETİYOPYA ÜLKE PROFİLİ

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	7
3. DIŞ TİCARET.....	10
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	15
5. TÜRKİYE ile TİCARET	17
EKLER:.....	20

1. GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Resmi Dil	Amharikçe
Din	Hıristiyanlık % 45 , İslamiyet %50, Yerel inançlar %5
Başkent	Addis Ababa (2,8 milyon)
Yüzölçümü	1.104.300 km ²
Nüfus	98,7 Milyon (2021 yılı IMF tahmini)
Başlıca Şehirler	Addis Ababa, Afar, Dire Dawa, Mekele, Nazret
Etnik Yapı	Oromo %40, Amhara ve Tigre %32, Sidamo %9, Shankella %6, Somali %6, Afar %4, Diğer %3
Döviz Kuru	Birr
Uluslararası Telefon Kodu	+251

Kaynak: Economist Intelligence Unit, Country Report, CIA Fact Book, IMF

Tarihi, Siyasi ve İdari Durum

Etiyopya Afrika Kıtasında 3000 yıllık en eski medeniyete sahip olup, tarihte hiç bir zaman sömürge olmamış bir doğu Afrika ülkesidir. Etiyopya'nın M.Ö. 1237 yılında kurulduğu tarihçilerce iddia edilmektedir. Bugünkü anlamda M.Ö. 8. yüzyılda Etiyopya üzerinde kurulan ilk devlet Diamat Krallığıdır. Bu krallığın M.Ö. 1. yüzyılda çökmesiyle yerine Aksum Krallığı kurulmuştur. Bugünkü Etiyopya 1955 yılında kabul edilen Anayasa ile Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti adını almıştır.

1934-41 dönemindeki İtalyan işgali hariç tutulursa Afrika ülkeleri içinde sömürgeci yönetim altında idare edilmeyen tek ülke Etiyopya'dır ve uzun bir süre monarşi ile yönetilmiştir. 1974 yılında askeri cunta, the Derg, 1930 yılından beri hüküm süren İmparator Haile Salassie'yi tahtından indirerek sosyalist bir devlet kurmuştur. Kanlı darbeler, isyanlar, uzun süren kuraklık yılları ve toplu iltica sorunlarının var olduğu Etiyopya'da, 1991 yılında isyancı güçlerin Etiyopya Halkın Devrimci Demokratik Cephesi (Etiyopyan People's Revolutionary Democratic Front -EPRDF) altında bir koalisyon kurmaları ile bu rejim de devrilmiştir. Askeri cuntanın devrilmesi ile politik ve ekonomik açıdan istikrarlı bir döneme girilmiş ve ülke Afrika'nın en istikrarlı ülkelerinden birisi haline gelmiştir. Ülkede Anayasa 1994 yılında yürürlüğe konmuş olup, ülkede çok partili parlamenter bir idari yapı söz konusudur. Anayasaya göre meclis iki bölümden oluşmaktadır: Tüm ülkeyi temsil eden federal milletvekilleri ve bölgelerini temsil eden federe milletvekilleri. Federal milletvekilleri federe milletvekillerine göre daha fazla yetkiye sahiptirler.

Etiyopya Federal Demokratik Cumhuriyeti 9 federal bölgeye ve iki büyükşehir şehir (Addis Ababa ve Dire Dawa) idaresine ayrılmıştır. Gerek nüfus ve gerekse ekonomik açıdan en önemli bölgeler Oromiya ve Amhara'dır. Büyükşehirler ise Addis Ababa ve Dire Dawa'dır. Geçmiş yıllardaki deneyimler göz önüne alınarak idari yetkiler ciddi ölçülerde bölgelere ve iki büyükşehirde de il yönetimlerine bırakılmıştır.

Yaklaşık 100 milyonluk nüfusu ile Etiyopya Nijerya'dan sonra Afrika'nın en kalabalık ikinci ülkesi konumundadır. Etiyopya gittikçe artış göstermesine rağmen kişi başına düşen geliriyle UNDP'nin en yoksul ülkeleri arasında yer almaktadır. Etiyopya ekonomisi, limanlara olan uzaklığı, doğal kaynaklarının ve altyapısının yetersizliği, kuraklık ve Eritre ile yaşadığı anlaşmazlıklardan dolayı yeterli gelişme gösterememiştir. 1991 yılına kadar Etiyopya'nın bir parçası olan Eritre ile Mayıs

1998 ile Aralık 2000 arasında sürekli çatışmalar söz konusu olmuştur. Aralık 2002'de Eritre ile Barış Anlaşması imzalanmış olmasına rağmen durum hassasiyetini korumaya devam etmekte ve özellikle var olan sınır probleminin kısa vadede çözümü de mümkün görülmemektedir. Diğer taraftan Etiyopya zayıf durumda olan Somali'deki geçici federal hükümete yardım etmek amacıyla 2006 yılında bu ülkeye müdahalede bulunmuş, Afrika Birliği Barış Gücünün bölgeye intikalinin gecikmesi nedeniyle Etiyopya birlikleri planlanandan daha uzun süre Somali'de kalmıştır

Nüfus-Etnik Yapı

Etiyopya Afrika'nın en fazla nüfusa sahip ülkelerinden birisidir. 2005 yılında 69,1 milyon olarak gerçekleşen nüfus, 2010 yılında 83 milyon olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında 92,7 milyon olan Etiyopya'nın nüfusu 2021 yılı itibariyle tahminen 98,7 milyona ulaşmıştır. Etiyopya'da yıllık nüfus artış hızı %3'ün üzerinde olup, nüfusun % 80'i kırsal bölgelerde, kalan %20'i ise şehir ve ilçelerde yaşamaktadır. Son 15-20 yıl içerisinde yüz binlerce Etiyopyalı ABD'ye göç etmiş ve özellikle Los Angeles ve Washington DC'ye yerleştirilmişlerdir. Önemli bir Etiyopyalı nüfus da Avrupa Birliği ülkelerinde yaşamaktadır. Etiyopya oldukça genç bir nüfusa sahip olup, toplam nüfusun %46,1'i 15 yaşın altında, %51,2'si 15-64 yaş arasında olup, 65 yaş ve üzerindeki nüfus ise sadece %2,7'dir. Ortalama ömür 55,4 yıl olup, bu rakam erkeklerde 52,9 yıl, kadınlarda ise 57,9 yıldır. Federal anayasaya göre Etiyopya, etnik kökenlerine bağlı olarak eyaletlere bölünmüş ise de, hiç bir eyalet etnik köken açısından tam homojen bir yapıya sahip değildir. Hatta bazı eyaletlerde çok farklı etnik kökenli insanlar bir arada bulunmaktadır. Etiyopya'da 64 farklı etnik grup bulunmakta olup, en büyük etnik grup Oromo'dur. Ülke nüfusunun %40'ı Oromo kabilesine aittir. Diğer etnik gruplar ise Amhara %25, Sidama %9, Tigre %7, Somali %6, Wolaita %4, Afar %4, Gurage %2 ve diğerleri %3'dür. Oromolar çoğunlukla orta ve güney kesimlerde yerleşik iken, Amhara ve Tigreler ülkenin kuzey bölümünde, Sidamalar kuzeybatıda, Somaliler güneydoğuda, Afarlar ise çoğunlukla kuzeydoğuda yerleşiktirler.

Etiyopya'da nüfusun %45'i Hıristiyan, %50'si Müslüman ve geri kalan %5'lik kesim ise yerel inanışlara sahiptir. Hıristiyanların %85'i Ortodoks, %10'u ise Protestan, %5'i de Katoliktir. Müslümanların ise hemen hemen tamamı Sünni Müslümandır.

Eğitim

Etiyopya eğitimli nüfus oranının oldukça düşük olduğu bir ülkedir. Ülkede zorunlu eğitim bulunmamakta, bu yüzden okur yazarlık oranı da son derece düşük kalmaktadır. Ancak, son yıllarda ülkede eğitime önem verilmeye başlanmış, ülkenin gelişme plan ve programlarında eğitim öncelikli konular arasında yer almaya başlamıştır. Bugün ilkökul çağındaki çocukların %70'i, orta düzeyde ise %40'ı eğitime devam etmektedir. Lise düzeyinde eğitime devam etme oranı ise %25 civarındadır. Ülkede okur yazarlık oranı ortalama %45 olup, bu oran erkeklerde %50, kadınlarda ise %40'dır. Okur yazarlık oranı şehirlerde %75 civarında iken, kırsal kesimde %25 civarındadır. Ülkede üniversite mezunlarının sayısı gittikçe artmakta ise de, üniversite mezunu sayısı oldukça düşüktür.

Coğrafik Yapı

Etiyopya 1,1 milyon kilometre karelik bir yüz ölçüme sahiptir. Kuzeyinde Eritre, Cibuti ve doğusunda Somali bulunurken, batıda Sudan ve güneyde Kenya ile komşuluğu bulunmaktadır.

Etiyopya'nın denize sınırı yoktur. Dağlık bölgeler ülkenin kuzey kesimlerinde yer almaktadır. 4500 metre yüksekliğe sahip Ras Dashen, Semien Dağlarında bulunmaktadır.

Etiyopya yüksekliği 2000 ve 3000 metreler arasında değişen yüksek bir platoya sahiptir. Ülkenin kuzey doğusundan başlayan ve merkezden güneybatıya doğru genişleyen Rift Vadisi ülkeyi iki bölüme ayırmaktadır. Rift Vadisinin güney ve güneybatısında çok sayıda göl bulunmaktadır. Etiyopya'da Abay olarak bilinen Nil Nehri ülkeyi kuzeybatıdan girerek yaklaşık 800 km.lik bir yol katetmektedir. Etiyopya'daki en uzun iki nehir güneydoğu istikametinde akan ve yüksek bölgelerden düşük rakımlı bölgelere doğru ilerleyen Awash ve Wabishebelle nehirleridir. Ülkede yaklaşık 3 milyar MW hidroelektrik üretimini mümkün kılan irili ufaklı çok sayıda nehir bulunmaktadır.

Doğal Kaynaklar

Etiyopya hidroelektrik dışında diğer enerji kaynakları açısından son derece fakir bir ülkedir. Ülkede kullanılan enerjinin %98'i hidroelektrik kaynaklarından elde edilmektedir. Ülkenin özellikle orta kesimlerinde değerlendirilemeyen yüksek hidroelektrik potansiyeli bulunmaktadır. Ancak hidroenerjiye aşırı bağımlılık ülkede zaman zaman kuraklık sorununu da beraberinde getirmekte ve yağışların yetersiz olduğu durumlarda enerji üretiminde azalmalar söz konusu olabilmekte, bu durum da uzun süreli elektrik kesintilerine neden olabilmektedir. Bu durumdan özellikle sanayi sektörünü olumsuz etkilemektedir.

Etiyopya'da enerji üretimine elverişli 9 adet nehir bulunmakta olup, bu nehirler üzerinde yeni baraj inşaatları devam etmekte, bir kısım baraj inşaatları da projelendirilmiş durumdadır. Ancak sınırlı kaynaklar inşa halindeki barajların hedeflenen sürelerde faaliyete geçmesini engellemektedir. Güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili çalışmalar da devam etmektedir.

Ülkede hidroenerji potansiyeli yeterince değerlendirilebildiği takdirde, düşük maliyetiyle birlikte, Etiyopya'nın Afrika'nın en önemli hidroenerji ihraç eden ülkelerinden birisi olabileceği uluslararası çevrelerce kabul edilmektedir.

Etiyopya'da evsel tüketim ve tarımsal kullanım açısından suya yapılan yatırımlar son derece yetersiz olup su ve sulama altyapısı konusunda oldukça geri düzeydedir. Nüfusun %60'dan fazlası halen yüzey sularından ihtiyacını karşılamakta, ev ve barınaklarda şebeke suları kullanımı son derece kısıtlı kalmaktadır. İnsanların önemli bir kısmı da tuvalet ihtiyacını açıkta gidermektedir. Ülkede insanların yaşadığı mahallere suyun ulaştırılarak sağlıklı bir su tüketiminin sağlanması ülkenin en önemli hedeflerinden olup, bu durum hükümetlerin üzerinde durduğu en önemli konular arasındadır.

Ülkede tarımsal arazilerin sulama imkanları da hemen hemen hiç gelişmemiş olup, bugün tarıma elverişli arazilerin ancak %4'ü sulanabilmektedir. Bu sulamanın da önemli bir kısmı çiftçilerin kendi imkanlarıyla geliştirdikleri sulamalardan oluşmaktadır. Bu durum ülkede tarımın tamamen doğal yağışlara bağlı olarak yapılmasını zorunlu kılmakta ve bu durum sektörde verimliliği düşürerek rekabetçi ürün üretimini engellemektedir. Rekabetçi olmayan üretim dış pazarlara girişi de zorlaştırmaktadır. Etiyopya'da yüksek yatırım maliyetleri nedeniyle sulama yatırımlarına fazla kaynak ayrılamamaktadır.

Madencilik sektörünün, Etiyopya ekonomisi içinde önemi bugün için az olup, sektörün GSYH'ya katkısı %2 düzeyindedir. Ancak, Etiyopya Madencilik Bakanlığı'na göre ülkede önemli miktarda altın, titanyum, platinyum, nikel, potasyum ve soda yatakları vardır. Ayrıca rezerv durumları henüz tam olarak kestirilemeyen mermer, granit, kalker, kalay, alçıtaşı, değerli taş, demir cevheri, kömür, bakır, silis, diyotomit madenleri de mevcuttur. Jeotermal enerji dışında doğal gaz ve petrol potansiyelinin de olduğu tahmin edilmektedir.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021*
GSYİH (Milyar ABD Doları)	92.6	96.6	92.8
GSYİH (Milyar ABD Doları) Satın Alma Gücü Paritesine Göre	263.3	282.6	298.6
Kişi Başına GSYİH ABD Doları)	968	994	940
Kişi Başına GSYİH ABD Doları) Satın Alma Gücü Paritesine Göre	2,752	2,908	3,024
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	9.1	6.1	2,0
Toplam Yatırımların GSYİH'daki Payı	35.3	30.8	31.4
Ortalama Yıllık Enflasyon %	15.8	20.4	25.2
Nüfus	95.6	97.2	98.7
Kamu Gelirlerinin GSYİH'daki Payı	12.8	11.7	10.9
Kamu Harcamalarının GSYİH'daki Payı	15.4	14.5	13.8
Bütçe Dengesinin GSYİH'daki Payı	-2.5	-2.8	-3.0

Kaynak:IMF (Ekim 2021). IMF 2021 yılı sonrası için Etiyopya'ya ait verileri açıklamamıştır.

*:Tahmini

Ekonomik Durum

Dünyanın ve Afrika'nın en fakir ülkelerinden birisi olan Etiyopya'da 1990'lı yılların başından itibaren serbest pazar ekonomisine dayalı stratejiler izlenmeye başlanmış ve yapısal reformların uygulanmasına öncelik verilmiştir. Bu çerçevede, iç fiyatların yeniden düzenlenmesi, dış ticaretin liberalizasyonu, devlet işletmelerinin özelleştirilmesi ve iç ve dış özel yatırımların desteklenmesi hükümetlerin öncelikli hedefleri arasında yer almıştır.

Hükümet yollar, elektrik santralleri ve telekomünikasyon gibi ülkenin altyapısını geliştirmek amacıyla yoğun bir yatırım sürecine girmiştir. Bunun yanı sıra, hükümet kamu iktisadi kuruluşlarının özelleştirilmesi programını da yürürlüğe koymuştur. Özelleştirme süreci her ne kadar yavaş olsa da son on yıl içerisinde bir çok küçük ve orta ölçekli kamu iktisadi kuruluşu özelleştirilmiştir.

Hükümet elektrik santralleri ve telekomünikasyon gibi sektörlerde yabancı yatırımları ülkeye çekmeye çalışmaktadır. Etiyopya'da tarım sektörü, tekstil ve deri gibi tarıma dayalı sanayilerde ve turizm sektörünün gelişiminde de yabancı sermayeye büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

Yabancı ve yerli özel sektör yatırımlarını teşvik etmek amacıyla, 1992 yılında Yatırım Kanunu (Investment Code) çıkarılmış ve bu güne kadar bu kanunda bir kaç kez değişiklik yapılmıştır.

Etiyopya'da kalkınma planları uygulanmakta ve planlar sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve yoksulluğun giderilmesi için önemli tedbirleri içermektedir. Söz konusu planlarda tarım, sanayi ve altyapı öncelikli konuları teşkil etmekte olup, ülkedeki yaşam standartlarının yükseltilerek yoksulluğun giderilmesinin hizmetler sektöründen ziyade özellikle bu sektörlerle önem verilerek sağlanabileceği hususu benimsenmiştir.

Plan hedefleri doğrultusunda tarım sektöründe yeni arazilerin tarıma açılması, girdi kullanımının artırılması, alt yapının iyileştirilmesi ve elde edilen üretimin daha iyi koşullarda pazarlanmasının teşvik edilmesi yoluna gidilmektedir. Özellikle ülke ekonomisine büyük katkı sağlayan hububat, bakliyat, kahve ve çay gibi ürünlerin üretimlerinin artırılması için büyük çaba gösterilmiştir.

Etiyopya'da GSYİH'nın 2020 yılı itibarıyla tahminen 96,6 milyar dolara yükseldiği tahmin edilmektedir. 2021 yılı GSYİH tahminleri ise 92,8 milyar dolardır. Etiyopya'nın GSYİH'sının 2019 yılında % 9 ile oldukça yüksek düzeyde artış göstermiş, 2020 yılındaki artış % 6,1 olmuştur. 2021 yılında ise GSYİH'nın %3,1 oranında azalacağı tahmin edilmektedir.

Ekonomik Performans

Etiyopya'daki son ekonomik veriler ülke ekonomisinin global ekonomik krizin olumsuz etkilerinden kurtulmaya başladığını göstermektedir. Global resesyon Etiyopya'nın hem ihracatını hem de yatırımlarını olumsuz etkilemiştir. Tarım sektöründe son yaşanan gelişmeler ümit verici olup, olumsuz iklim koşullarına rağmen ekilen arazilerdeki ve gübre kullanımındaki artış, son yıllarda tarımsal üretimin beklenenden yüksek gerçekleşmesini sağlamaktadır. Ülkede enerji üretimi ise son yıllarda faaliyete geçen üç hidroelektrik santrali sayesinde ikiye katlanarak 2 milyar megawata yükselmiştir. Bu santrallerin tam kapasite ile çalışması durumunda enerji üretiminin %50 artış göstereceği belirtilmektedir.

Etiyopya'da önümüzdeki yıllarda GSYİH'nın hızlanarak artması beklenmektedir. Tarım sektöründe ve tarıma dayalı sanayi sektörlerindeki gelişmeler genel ekonomiyi olumlu yönde etkileyecektir. Etiyopya'da kullanılabilir enerji üretiminin artması ve pazarlama altyapısının gittikçe iyileşmesi neticesinde ülkede daha fazla üretici pazar için üretim yapmaya başlamış olup, bu sayının önümüzdeki yıllarda da gittikçe artış göstermesi beklenmektedir.

Gerçekleştirilen kurumsal reformlar, yeni düzenlemeler ve altyapının giderek iyileşmesi Etiyopya'daki ticari faaliyetleri de daha kolay ve daha ucuz hale gelmeye başlamıştır. Ancak, gerek altyapı ve gerekse mevzuat açısından halen ülkede yapılması gereken bir çok eksiklik söz konusudur.

Ülkede enflasyon giderek azalma göstermiş olup, 2014 yılında %7,4'e gerilemiştir. 2015 yılında %10,1 olan enflasyon oranı 2016 yılında ise IMF tahminlerine göre 6,6'ya gerilemiştir. 2016 yılında sıkı para politikası ve yüksek tarımsal üretim, özellikle gıdalardaki fiyat artışlarını engelleyerek enflasyonun yüksek çıkmasını engellemiştir. 2017 yılında %10,7'ye olan enflasyonun 2019 yılında 15,8'e yükseldiği ve 2020 yılında ise %20,4 civarında gerçekleştiği tahmin edilmektedir. 2021 yılı enflasyon tahminleri ise %25,2'dir.

İstihdam

Etiyopya dünyanın en fakir ülkelerinden birisi olması nedeniyle ortalama insan ömrü de

oldukça düşük düzeydedir. Ülkede genç nüfusun oldukça yüksek düzeylerde bulunması çalışabilecek durumdaki insan sayısının da oldukça yüksek düzeylerde olmasına neden olmaktadır. Ülkede sanayi sektörünün gelişme göstermemiş olması nedeniyle iş imkanları oldukça sınırlı kalmaktadır. Etiyopya'nın istihdam rakamlarına ilişkin gerçekçi veriler bulunmamakta ancak, Etiyopya dünyada işsizliğin en yoğun olduğu ülkelerden birisi olarak bilinmektedir. Bazı kaynakların yapmış olduğu tahminlere göre ülkede işsizlik oranları %40'ın üzerindedir. Özellikle küresel kriz yıllarında bu rakamın %50'lerin üzerine çıktığı bildirilmektedir.

Ülkede eğitim düzeyinin yetersiz olması, yetişmiş kalifiye eleman miktarını da sınırlamaktadır. İş arayanların çok büyük bir kısmı vasıfsız eleman statüsündedir.

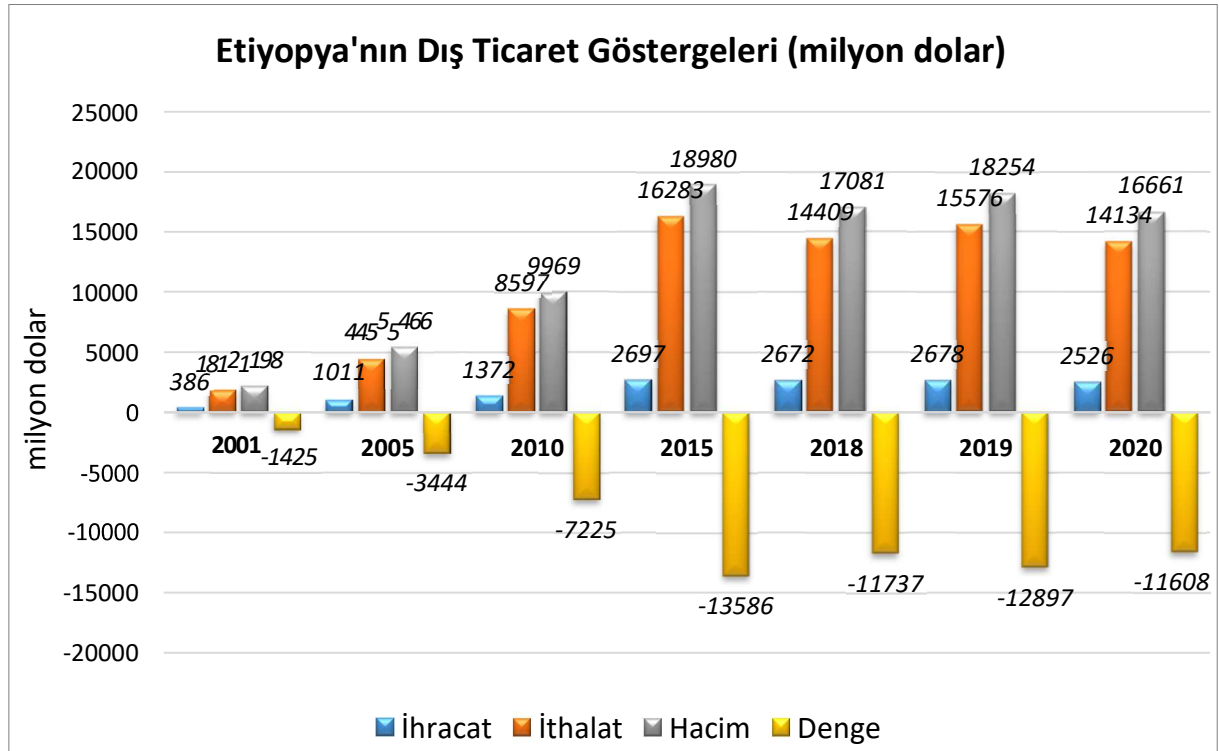
40 milyondan fazla işgücünün bulunduğu Etiyopya'da tarım sektörü, ülke ekonomisinde çok önemli bir yere sahip olması nedeniyle istihdamın da en yoğun olduğu sektördür. Toplam istihdamın yaklaşık %80'i tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Tarım sektöründen sonra hizmet sektörü %13'lük payı ile ikinci sırada yer almakta, geri düzeydeki sanayi sektörü ise %7'lik pay ile istihdama katkıda bulunmaktadır.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Etiyopya dünyada en az gelişmiş ülkelerden biridir. Diğer az gelişmiş ülkeler gibi Etiyopya'da da tarım sektörü ana sektör konumunda olup, sektörün performansı tüm ekonominin performansına yön vermektedir. Sanayi sektörü ise gelişmenin başlangıç aşamalarında. Tarım sektörü dışında önemli bir üretim gücü bulunmayan Etiyopya, sanayi ürünlerinin önemli bir kısmını ithal etmektedir. Tarımsal ürünlerden elde ettiği ihracat geliri ile sanayi ürünleri ithalatını karşılayamayan Etiyopya ,kronik bir biçimde dış ticaret açığı vermektedir. 2014 yılından itibaren 10 milyar doların üzerine çıkan dış ticaret açığının önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir.

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

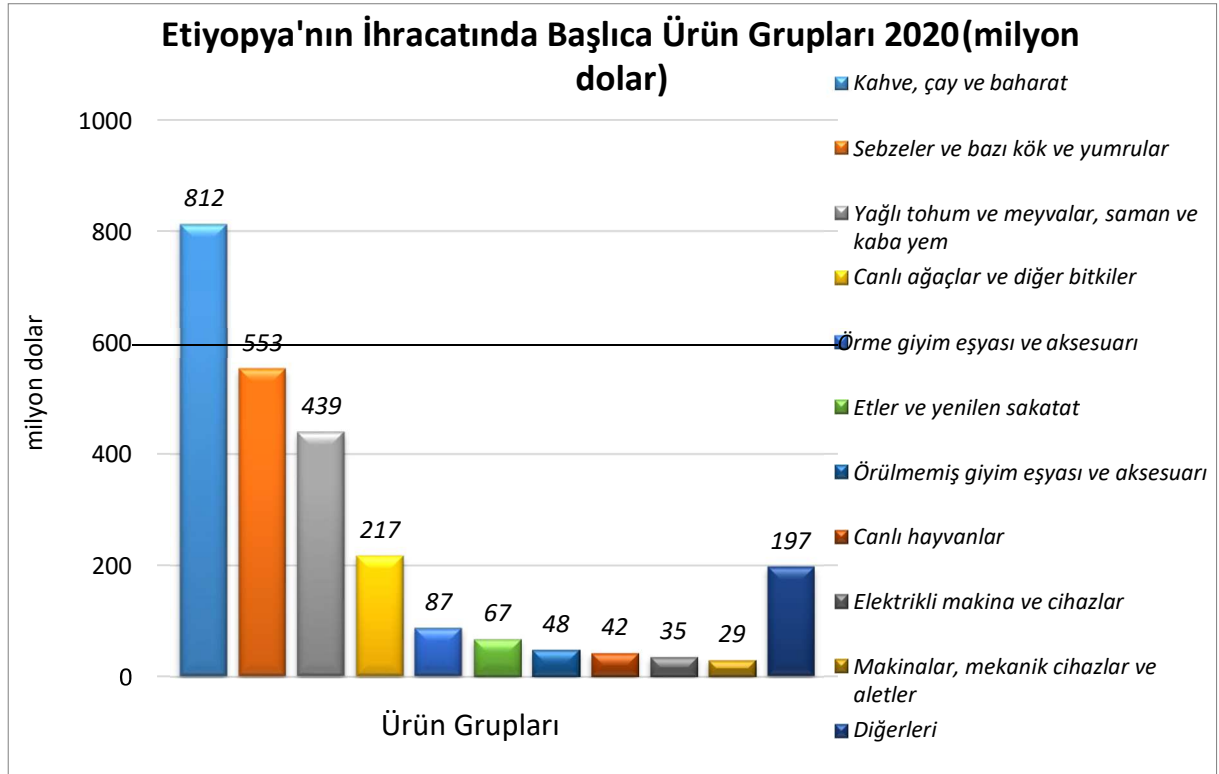
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Etiyopya'nın ihracatının çok büyük bir bölümü tarımsal ürünlere dayanmaktadır. 2020 yılında genel olarak en önemli ihraç ürünleri kahve, susam ve diğer yağlı tohumlar, sebzeler, bakliyat ve kesme çiçektir. İlk 5 ürünün ihracatı toplam ihracatın %70'inden fazlasını oluşturmaktadır. Etiyopya kahveyi en çok Almanya, Arabistan, ABD, Belçika ve Japonya'ya; susamı en çok Çin, İsrail, BAE, Türkiye ve Vietnam'a; sebzeyi Somali, Cibuti, Arabistan, BAE ve Yemen'e; bakliyatı Vietnam, Endonezya, Pakistan, BAE ve Kenya'ya; kesme çiçeği ise en çok Hollanda, Arabistan, İngiltere, Norveç ve Japonya'ya ihraç etmektedir.

Son yıllarda Etiyopya'nın ihracatta yüzünü güldüren ve en hızlı gelişme gösteren sektör çiçekçilik olmuştur. 2000 yılında 1 firma ile ihracata başlayan sektör günümüzde 100'ün üzerinde üretici-ihracatçıya sahiptir. 2005 yılında sadece 12 milyon dolar olan kesme çiçek ihracatı son yıllarda yılında 200 milyon dolar civarında gerçekleşmektedir.

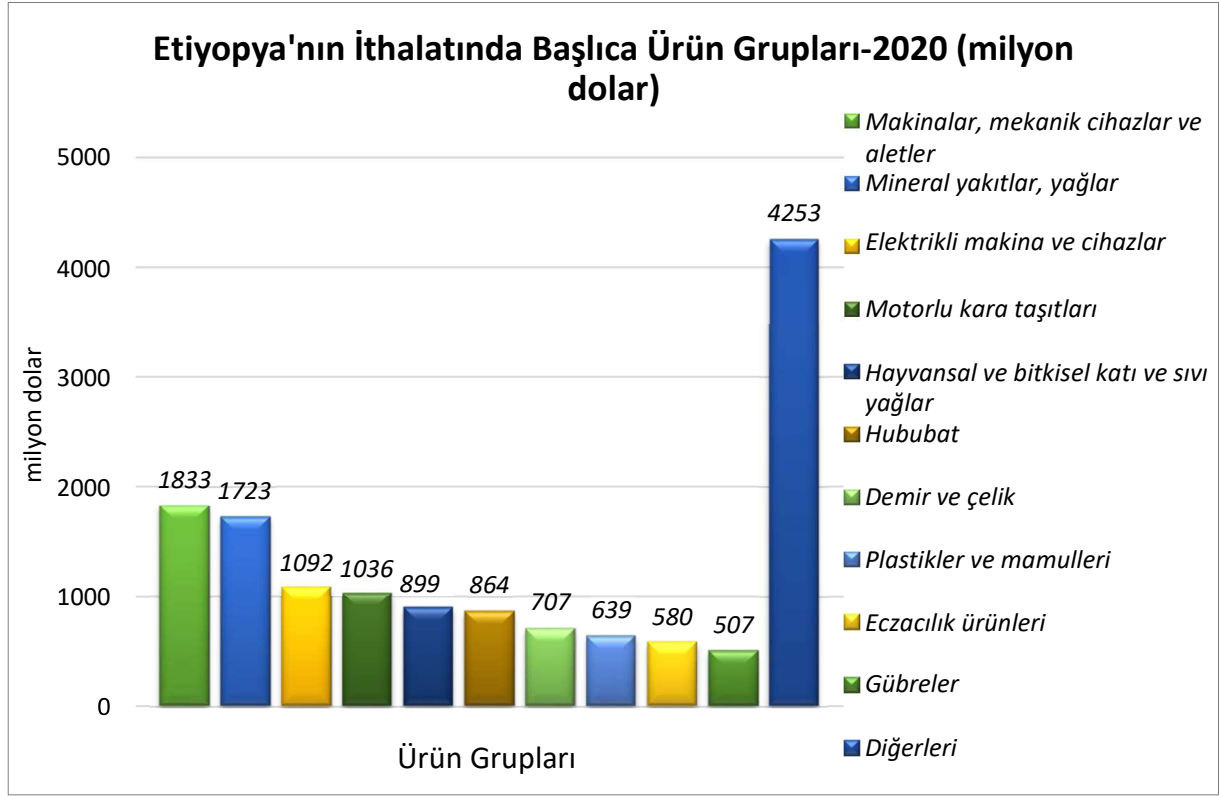
Önemli diğer bir ihraç kalemi olan canlı hayvan veya bunların etlerinin tamamına yakını civardaki müslüman ülkelere ihraç edilirken deriler AB ve Uzak Doğu ülkelerine satılmaktadır.

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

İthalat

Etiyopya'nın ithalatının büyük bir bölümünü sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Genel olarak petrol yağları ithalatı ilk sırada olup, yıllar itibariyle değişmekle beraber toplam ithalatın %8-15'ini oluşturmaktadır. Tıbbi ilaçlar, buğday, palm yağı binek otomobilleri ve ayçiçek yağları ithal edilen önemli ürünlerdir. Etiyopya tarımsal ürün olarak en çok buğday ve palm yağı ithal etmektedir. Bu iki tarım ürününün ithalatı toplam ithalatında % 6-7 gibi önemli bir orana ulaşmaktadır.

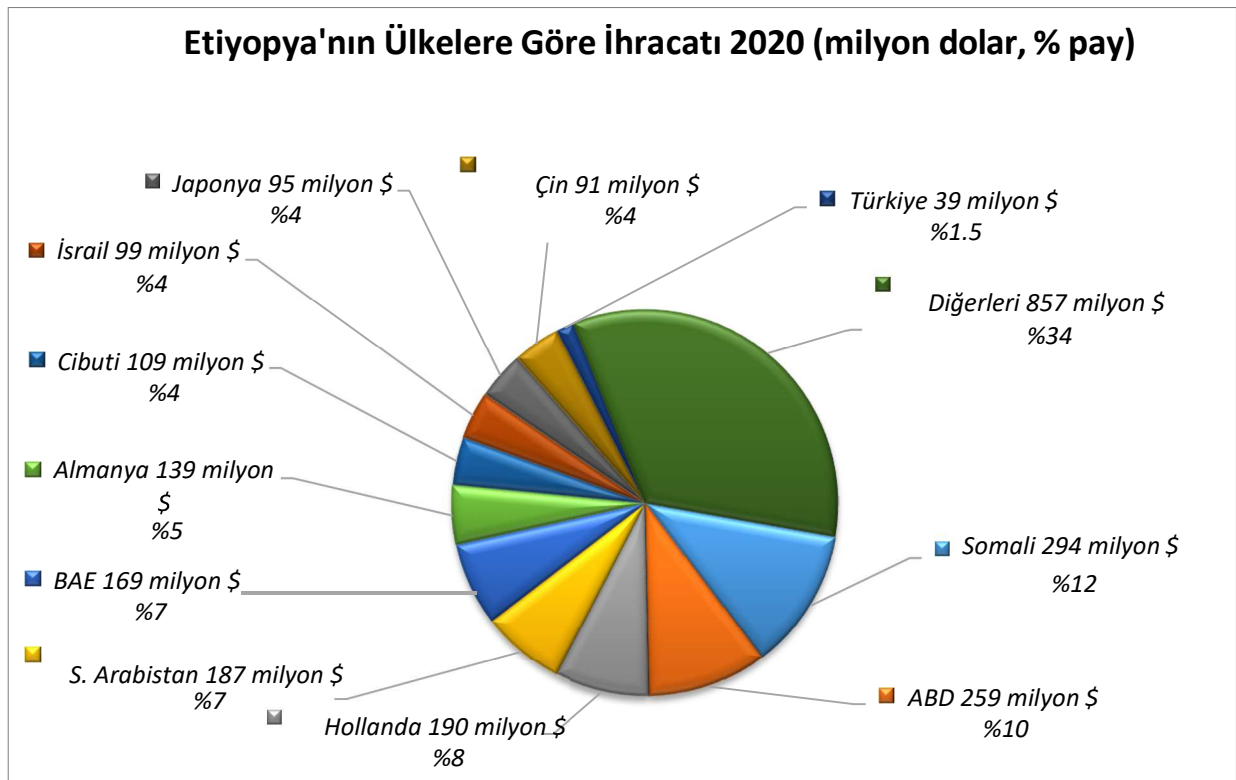

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Etiyopya'nın ihracatında Somali, ABD ve Hollanda en önemli yeri tutmakta, bu ülkeleri BAE ve S. Arabistan takip etmektedir. Türkiye Etiyopya'nın ihracatında %1,5 civarındaki payla 18. sırada yer almaktadır.

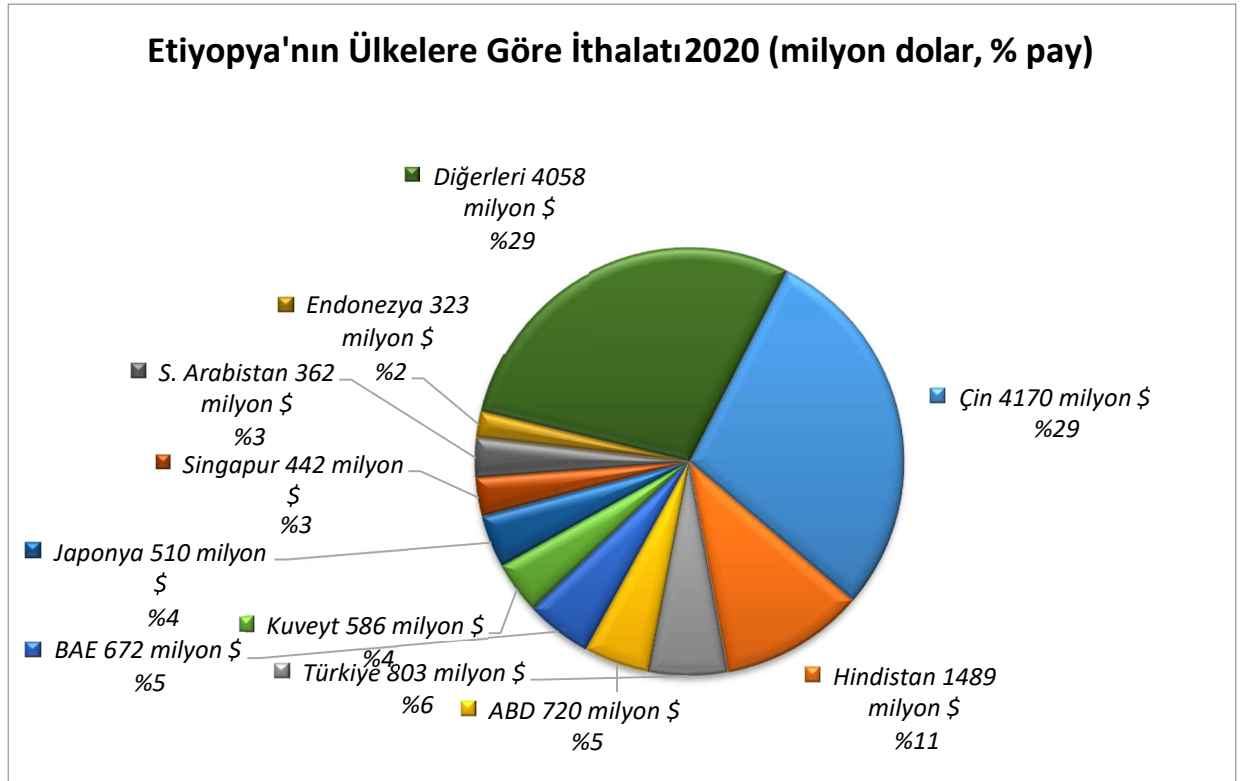

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

İthalat

Etiyopya'nın ithalatında ise Çin en önemli yeri tutmakta, bu ülkeyi Hindistan ve Türkiye takip etmektedir. Türkiye, Etiyopya'nın ithalatında aldığı %5,7 pay ile 3. sırada yer almaktadır.

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Etiyopya 1992 yılından itibaren serbest pazar ekonomisi uygulamaya başlamıştır. Bu durum ülkede özel sektör yatırımlarını da beraberinde getirmiştir. Pazar ekonomisine geçişle birlikte ülkede birçok reforma gidilmiş, bu reformlar başta kamuya ait işletmelerin özelleştirilmesi olmak üzere, ana hatlarıyla dış ticaretin liberalizasyonu, yurt içindeki ürün fiyatlarının yeniden belirlenmesi ve ülkede devalüasyona gidilmesi gibi konuları içermiştir.

Etiyopya'da yatırım yapılabilecek birçok alan söz konusudur. Etiyopya'da iş kurma ve yatırım maliyetlerinin de oldukça düşük olduğu kabul edilmektedir. Ülke gerek iklimi, gerek verimli toprakları ve bol miktardaki hammadde kaynakları ile yabancı yatırıma da elverişli imkanlar sunmaktadır. Avrupa, Ortadoğu ve Asya ülkeleri ile diğer Afrika ülkelerine iyi bir bağlantı noktasında bulunması Etiyopya'nın Afrika'da yatırım yapılabilecek cazip ülkeler arasında yer almasını sağlamaktadır.

Etiyopya'dan dünyanın diğer ülkelerine nakliyenin nispeten ucuz olması, dünya ülkeleri arasında işgücünün en ucuz olduğu ülkelere birisi olması ve aynı zamanda ucuz hidro enerji Etiyopya'ya yatırımları cazip kılan diğer unsurlardır.

Etiyopya'da politik istikrarın sağlanmış olması ve özellikle işgücü maliyetlerinin oldukça düşük oluşu yabancı yatırımları özendirici rol oynamaktadır. Etiyopya'da bir iş verene bir işgücünün aylık maliyetinin 90-110 dolar civarında olduğu dikkate alınırsa Etiyopya'nın işgücü konusundaki elverişli durumu daha iyi anlaşılabilir.

Etiyopya oldukça liberal bir yatırım kanununa sahip olup, ülkede yatırımları düzenlemek ve yatırımcılara uygun yatırım ortamı oluşturmak amacıyla Etiyopya Yatırımlar Komisyonu kurulmuş ve oluşturulan ortam yabancı yatırımcılar için oldukça elverişli imkanlar sunar hale getirilmiştir.

Yeni yatırım kanunu çerçevesinde ülkede hemen bütün alt sektörler yabancı yatırımlara açık olmakla beraber, özellikle tarım, telekomünikasyon, enerji ve havacılık hizmetleri yabancı yatırımlar için en cazip yatırım alanlarını oluşturmaktadır.

Yapılan çalışmalarla Etiyopya'da yabancı yatırımcılar bürokratik işlemlerde eskisi gibi sıkıntı çekmemekte, yabancılar işlerin büyük kısmı için Etiyopya Yatırım Komisyonu'na başvurumaktadırlar. Etiyopya Yatırım Komisyonu, yatırım izinleri, çalışma izinleri, oturma izinleri ve yatırım yapılacak arazilerin tahsisinde ana merci olarak rol oynamaktadır.

Etiyopya'da özellikle 2000'li yıllardan itibaren doğrudan yabancı yatırımlarda önemli gelişmeler olmuş ve özellikle 2000'li yılların ilk yıllarında genel olarak önemli artışlar görülmüştür. UNCTAD verilerine göre Etiyopya'da 2016 yılı itibariyle yaklaşık 4 milyar dolar düzeyinde gerçekleşen doğrudan yabancı yatırımlar, 2017 yılı itibariyle 4 milyar doların üzerine çıkmış 2020 yılında ise 2,5 milyar dolar olmuştur.

Etiyopya'da Doğrudan Yabancı Yatırımların (DYY) Yıllar İtibariyle Gelişimi ve Stoktaki Gelişmeler

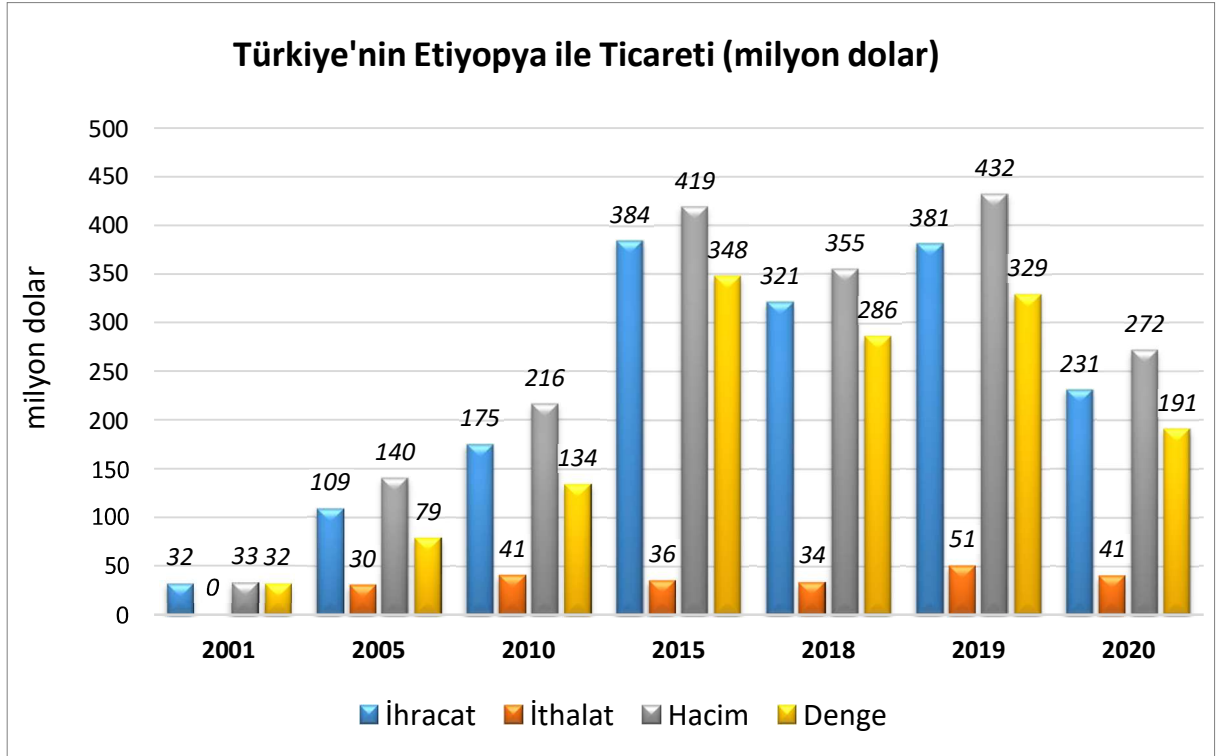
YILLAR	DYY (Milyon Dolar)	DYY Stoğu (Milyon Dolar)
2000	135	941
2010	288	4.206
2015	2.627	10.937
2016	3.989	14.926
2017	4.017	19.097
2018	3.310	22.407
2019	3.310	25.717
2020	2.549	28.266

Kaynak: UNCTAD Statistics (Kasım 2021)

TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

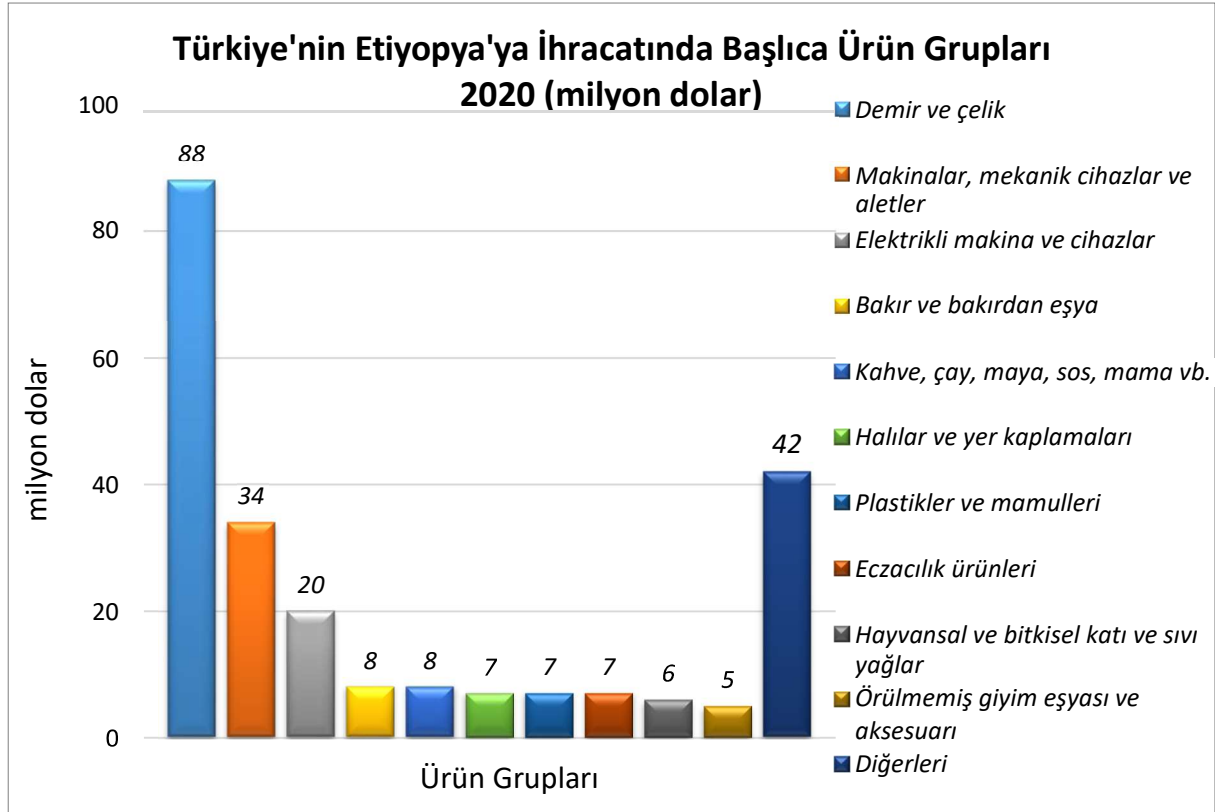
Etiyopya Türkiye dış ticareti özellikle 2015 yılından itibaren önemli ölçüde artış göstermiştir. Etiyopya'ya ihracatımız 2015 yılında 384 milyon dolarla maksimum düzeye ulaşmış, ancak 2020 yılı itibariyle 231 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatımız ise 2019 yılında 51 milyon dolarla maksimum düzeye erişmiş, 2020 yılında ise 41 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İki ülke arasındaki dış ticaret ülkemiz lehine fazlalık vermekte olup, 2020 yılında Etiyopya ile olan dış ticaretimiz ülkemiz lehine 191 milyon dolar fazla vermiştir.

Kaynak: Trade Map (Türkiye verileri)

Türkiye'nin Etiyopya'ya İhracatında Başlıca Ürünler

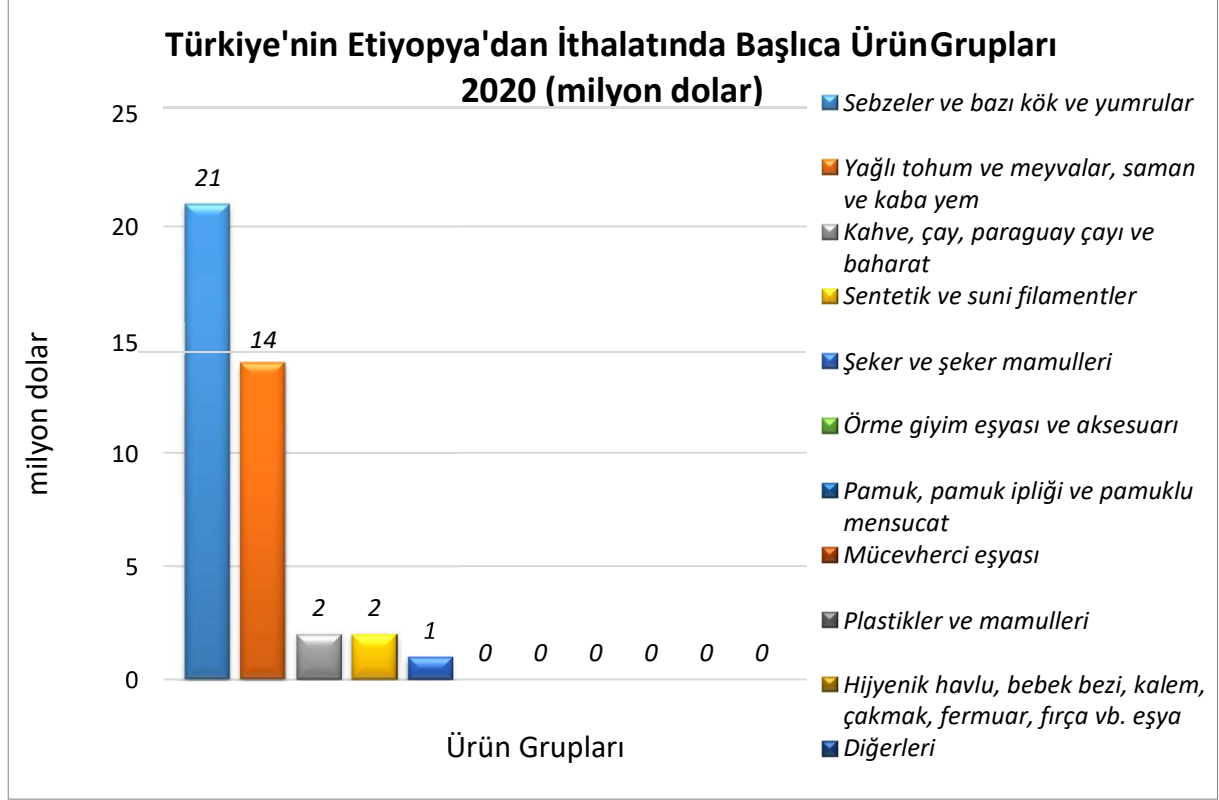
Etiyopya'ya ihracatımızda 2020 yılı itibarıyla başta inşaat malzemeleri olmak üzere (inşaat demiri, bakır teller vs.) olmak üzere tıbbi ilaçlar, halılar ve yer kaplamaları ile ayçiçek yağları en önemli yeri tutmaktadır.

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Türkiye'nin Etiyopya'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Etiyopya'dan ithalatımızda ise kuru bakliyat, başta susam olmak üzere yağlı tohumlar, pamuklu mensucatlar, şeker pancarı melasları, ve kahve en önemli yeri tutmaktadır.

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

EKLER:***EK-1: Etiyopya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			2 671 813	2 678 468	2 526 221	100	-5,7
1.	0901	Kahve, kahve kabuk ve kapçıkları, içinde herhangi bir oranda kahve bulunup kahve yerine kullanılan ürünler	794 457	795 620	795 755	31,5	0
2.	1207	Diğer yağlı tohumlar ve meyveler	359 557	341 820	388 418	15,4	13,6
3.	0709	Diğer sebzeler (taze/soğutulmuş)	279 539	280 659	258 692	10,2	-7,8
4.	0603	Buket yapmaya elverişli veya süs amacına uygun kesme çiçek ve çiçek tomurcukları	199 281	199 989	190 206	7,5	-4,9
5.	0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	220 965	188 565	176 958	7	-6,2
6.	0714	Manyok, ararot , salep, yer elması , tatlı patates ve benzeri kök ve yumrular, sagu özü	20	25 615	72 276	2,9	182,2
7.	0204	Koyun ve keçi etleri (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	89 281	72 523	64 105	2,5	-11,6
8.	1201	Soya fasulyesi	42 716	68 922	39 009	1,5	-43,4
9.	0602	Diğer canlı bitkiler (kökleri dahil) çelikler, aşı kalem ve gözleri; mantar miselleri	27 666	26 405	26 511	1	0,4
10.	6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	14 629	24 794	24 607	1	-0,8
11.	6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	18 193	33 994	22 687	0,9	-33,3
12.	8525	Radyo veya televizyon yayınlarına mahsus verici cihazlar, televizyon kameraları, dijital ve görüntü kaydedici kameralar	82	61	21 820	0,9	35670,5
13.	6111	Bebek için giyim eşyası ve aksesuarı (örme)	9 465	13 093	21 200	0,8	61,9
14.	0102	Canlı büyükbaş hayvanlar (at, eşek, katır ve bardolar hariç)	21 639	21 317	21 011	0,8	-1,4
15.	4112	Koyun veya kuzuların dabalama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleleri	40 229	38 857	18 511	0,7	-52,4

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

EK-2: Etiyopya'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			14 408 720	15 575 890	14 134 431	100	-9,3
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1 344 594	2 432 970	1 582 079	11,2	-35
2.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	580 663	557 368	469 114	3,3	-15,8
3.	1001	Buğday ve mahlut	372 613	459 676	431 176	3,1	-6,2
4.	1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	478 003	265 630	424 143	3	59,7
5.	8703	Otomobiller	328 256	457 737	417 406	3	-8,8
6.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	74 643	138 633	395 731	2,8	185,5
7.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	314 086	361 792	379 722	2,7	5
8.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	310 117	184 310	337 645	2,4	83,2
9.	3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	226 767	257 392	318 460	2,3	23,7
10.	1006	Pirinç	257 152	203 022	317 467	2,2	56,4
11.	7214	İnşaat demiri	226 145	279 037	227 872	1,6	-18,3
12.	8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	96 642	181 469	207 136	1,5	14,1
13.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	80 733	100 956	199 556	1,4	97,7
14.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	187 692	241 390	186 937	1,3	-22,6
15.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	189 259	153 656	174 704	1,2	13,7

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

EK-3: Etiyopya'nın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		2 671 813	2 678 468	2 526 221	100	-5,7
1.	Somali	260 319	271 908	293 673	11,6	8
2.	ABD	272 751	293 384	258 691	10,2	-11,8
3.	Hollanda	190 687	190 726	189 746	7,5	-0,5
4.	S. Arabistan	180 790	177 062	186 925	7,4	5,6
5.	BAE	124 942	154 811	168 916	6,7	9,1
6.	Almanya	161 804	152 173	138 798	5,5	-8,8
7.	Cibuti	130 947	128 165	108 869	4,3	-15,1
8.	İsrail	102 165	109 072	98 759	3,9	-9,5
9.	Japonya	99 335	121 600	94 885	3,8	- 22
10.	Çin	190 186	124 363	91 182	3,6	-26,7
11.	Belçika	68 530	66 686	82 934	3,3	24,4
12.	Vietnam	86 216	45 322	70 130	2,8	54,7
13.	G. Kore	45 783	49 110	61 085	2,4	24,4
14.	Singapur	9 911	32 546	56 847	2,3	74,7
15.	Hindistan	64 996	109 343	50 348	2	- 54
...	...	...	...	...	...	...
18.	Türkiye	48 653	49 679	38 823	1,5	-21,9

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

EK-4: Etiyopya'nın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		14 408 720	15 575 890	14 134 431	100	-9,3
1.	Çin	4 060 679	4 283 703	4 169 613	29,5	-2,7
2.	Hindistan	1 200 700	1 339 549	1 489 056	10,5	11,2
3.	Türkiye	619 892	713 324	803 188	5,7	12,6
4.	ABD	1 556 646	846 154	720 487	5,1	-14,9
5.	BAE	414 402	454 333	671 528	4,8	47,8
6.	Kuveyt	1 167 388	1 880 358	585 872	4,1	-68,8
7.	Japonya	485 268	676 746	510 486	3,6	-24,6
8.	Singapur	15 092	31 391	441 767	3,1	1307,3
9.	S. Arabistan	209 947	460 030	361 985	2,6	-21,3
10.	Endonezya	272 155	262 438	322 668	2,3	23
11.	İtalya	385 097	298 768	313 920	2,2	5,1
12.	Fas	211 188	305 431	288 875	2	-5,4
13.	Ukrayna	158 683	315 849	270 056	1,9	-14,5
14.	Malezya	353 011	202 967	265 962	1,9	31
15.	İngiltere	294 120	325 612	251 912	1,8	-22,6

Kaynak: Trademap (Etiyopya verileri)

Ek-5: Türkiye'nin Etiyopya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			320 870	380 905	231 386	100	-39,3
1.	7214	İnşaat demiri	125 692	142 134	72 730	31,4	-48,8
2.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	2 728	5 940	6 880	3	15,8
3.	2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	2 494	5 371	6 769	2,9	26
4.	5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	3 896	5 695	6 624	2,9	16,3
5.	7408	Bakır teller	7 472	8 962	6 550	2,8	-26,9
6.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	3 217	3 850	5 809	2,5	50,9
7.	8502	Jeneratörler	2 134	4 151	5 364	2,3	29,2
8.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	4 731	4 893	4 902	2,1	0,2
9.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	4 846	45 533	4 783	2,1	-89,5
10.	8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	1 046	6 671	3 828	1,7	-42,6
11.	8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	2 358	2 386	3 520	1,5	47,5
12.	7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	4 523	14 003	3 140	1,4	-77,6
13.	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	3 119	5 819	2 847	1,2	-51,1
14.	8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	3 113	2 158	2 841	1,2	31,6
15.	8422	Bulaşık, şişe vb yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb doldurma, etiketleme makinaları, ambalaj vb makinalar	1 179	990	2 377	1	140,1

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Ek-6: Türkiye'nin Etiyopya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			34 441	51 484	40 527	100	-21,3
1.	713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	6 290	21 844	20 875	51,5	-4,4
2.	1207	Diğer yağlı tohumlar ve meyveler	15 847	16 722	7 801	19,2	-53,3
3.	1201	Soya fasulyesi	536	1 053	6 053	14,9	474,8
4.	5407	Sentetik filament iplikten dokunmuş kumaşlar	498	645	1 515	3,7	134,9
5.	901	Kahve, kahve kabuk ve kapçıkları, içinde herhangi bir oranda kahve bulunup kahve yerine kullanılan ürünler	856	1 838	1 342	3,3	-27
6.	1703	Şeker ekstraksiyonundan veya rafinajından elde edilen melaslar	715	1 688	1 048	2,6	-37,9
7.	5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	7 945	5 457	243	0,6	-95,5
8.	910	Zencefil, safran, zerdeçal, kekik, defne yaprakları, köri ve diğer baharat	230	176	210	0,5	19,3
9.	3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	115	313	193	0,5	-38,3
10.	1209	Ekim amacıyla kullanılan tohum, meyve ve sporlar	55	205	185	0,5	-9,8
11.	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	173	250	179	0,4	-28,4
12.	602	Diğer canlı bitkiler (kökleri dahil) çelikler, aşı kalem ve gözleri; mantar miselleri	241	148	169	0,4	14,2
13.	7112	Kıymetli metallerin, kaplamalarının artık ve döküntüleri, artıkları	40	162	148	0,4	-8,6
14.	1214	İsveç şalgamı, hayvan pancarı, kök yemler, ot, yonca, üçgül, evliya otu, yemlik lahana, acı bakla, fiğ vb.hayvan yemi	25	76	101	0,2	32,9
15.	6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	60	27	82	0,2	203,7

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

MOZAMBİK ÜLKE PROFİLİ

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	4
3. DIŞ TİCARET	6
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	9
5. TÜRKİYE ile TİCARET	13
EKLER:.....	15

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Mozambik Cumhuriyeti
Devlet Şekli	Cumhuriyet (Başkanlık sistemi)
Nüfus	32,8 milyon (2021 IMF tahmini)
Yüzölçümü	799.380 km ²
Sınır Ülkeler	Malavi 1498 km, Güney Afrika 496 km, Svaziland 108 km, Tanzania 840 km, Zambia 439 km, Zimbabve 1402 km
Arazi Kullanımı	Tarım arazisi %56,3,Orman %43,7,
Dil	Portekizce (resmi dil), 3 ana Afrika dil grubu: Makua-Lomwe, Tsonga ve Sena-Nyanja
Din	Katolik (27,2) – Müslüman (18,9) –Pentakostal (15,3)– Siyonist Hristiyan (15,6)– Dinsiz (13,9)-Diğer (8,9)
Etnik Yapı	Siyah Afrikalı 99% (Makhuwa, Tsonga, Lomwe, Sena), Avrupalı ve diğer %1
Para Birimi	Mozambik Meticali (MTN)
Başkent	Maputo (1,1 Milyon)
Başlıca Şehirler	Maputo (Başkent), Matola, Nampula, Beira, Chimoio, Nacala, Quelimane, Tete, Lichinga
Uluslararası Telefon Kodu	+258

Kaynak: Economist Intelligence Unit, Country Report, CIA Fact Book, IMF

30 milyonun üzerindeki nüfusu ile Mozambik Afrika kıtasının güneydoğusunda yer alan fakir bir ülke olmakla birlikte, zengin doğal kaynaklara sahip bulunmaktadır. Bu kaynakların etkisiyle Mozambik'in orta vadede yüksek büyüme oranlarını yakalayacağı ve uzun vadede de Afrika'da önemli bir ekonomik güce sahip olacağı öngörülmektedir.

Coğrafi Konum

Afrika kıtasının güneydoğusunda yer alan Mozambik kuzeyde Tanzania, Malavi ve Zambiya ile, batıda Zimbabve ile, güneybatıda Güney Afrika Cumhuriyeti ve Svaziland ile komşudur. Doğu ve güneydoğusunda Hint okyanusu bulunmaktadır. 799.380 km²lik yüz ölçüme sahip olan ülkenin başkenti Maputo'dur. Ülkede genel olarak tropikal iklim hâkimdir.

Siyasi ve İdari Yapı

Mozambik, Portekizlilere karşı 1964 yılında başlayan ve 1975 yılında sona eren zorlu bir savaştan sonra bağımsızlığını kazanmıştır. Bağımsızlığın ardından FRELIMO (Mozambik Özgürlük Cephesi) ile RENAMO (Mozambik Ulusal Direnişi) arasında 1992 yılında sona eren şiddetli bir iç savaş dönemi yaşamıştır.

Mozambik'te, 1990 yılında yeni anayasa ile çok partili bir demokratik sistem kabul edilmiş, ülkenin, Mozambik Halk Cumhuriyeti olan resmi adı, Mozambik Cumhuriyeti olarak değiştirilmiştir.

Mozambik idari yapısı itibariyle, Cabo Delgado, Gaza, Inhambane, Manica, Maputo, Nampula, Niassa, Sofala, Tete, Zambezia olmak üzere 10 vilayete ayrılmıştır.

Ülkenin yönetim şekli Başkanlık sistemidir. Başbakan ve Bakanlar Kurulu Devlet Başkanı tarafından atanmaktadır.

Ülkede Parlamento ve Başkanlık seçimleri beş yılda bir düzenlenmektedir. Anayasa uyarınca Devlet Başkanları en fazla iki dönem görev yapabilmektedir. Cumhuriyet Meclisi olarak adlandırılan yasama organı beş yılda bir halk tarafından seçilen 250 milletvekilinden oluşmaktadır.

Nüfus ve İstihdam

Mozambik 2021 yılı tahminlerine göre 32,8 milyonluk nüfusu ile dünyanın en fazla nüfusa sahip olan ellinci ülkesi, Afrika kıtasının ise on ikinci ülkesidir. Ülke nüfusunun üçte ikisi kırsal kesimde yaşamakta ve geçimini tarımdan sağlamakta, üçte biri ise kentsel alanlarda yaşamaktadır. İşgücünün %74,4'ü tarım sektöründe, %3,9'u sanayi sektöründe, %21,7'si ise hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Ülkede işsizlik oranının ise son yıllarda %25 civarında olduğu belirtilmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Mozambik doğal kaynaklar açısından zengin bir ülkedir. Başlıca doğal kaynaklar kömür, doğalgaz ve mineral kumdur. Mozambik'te yeni kömür madenciliği projelerinin geliştirilmesi ve doğalgaz üretiminin genişleyecek olması doğal kaynak sektöründe hızlı bir yükselişin yaşanacağına işaret etmektedir. Dünya Bankası'na göre önümüzdeki yıllarda, Mozambik'teki yeni gaz ve kömür projeleri ülkeye önemli miktarlarda yatırım, çekecektir. Altyapı alanında da önemli harcamalar yapılacaktır.

Mozambik, Tete yakınlarında dünyanın işletilmeyen en büyük kömür alanı olabileceği tahmin edilen kömür yataklarına sahiptir. Ayrıca, Songo'da bulunan Afrika'nın en güçlü hidroelektrik santrali ile Mozambik önemli hidroelektrik potansiyeline sahip bulunmaktadır. Aynı zamanda Mozambik önemli miktarda doğalgaz rezervine sahiptir. Ülkede keşfedilmiş doğalgaz miktarı 2,8 trilyon metreküp olup, bu miktarla Mozambik dünyada 14. sırada yer almaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021*	2022*	2025*	2026*
GSYİH (Milyar ABD Doları)	15.4	14.0	15.8	16.8	21.7	25.2
GSYİH (Milyar ABD Doları) Satın Alma Gücü Paritesine Göre	40.6	40.5	43.0	46.6	60.2	70.0
Kişi Başına GSYİH (ABD Doları)	507	449	492	506	603	682
Kişi Başına GSYİH ABD Doları) Satın Alma Gücü Paritesine Göre	1,336	1,297	1,338	1,407	1,672	1,891
GSYİH Büyüme (sabit Fiyatlar -%)	2.3	-1.2	2.5	5.3	3.5	13.9
Taplam Yatırımların GSYİH'daki Payı	60.1	57.8	59.9	48.8	71.2	56.7
Ortalama Yıllık Enflasyon %	2.8	3.1	6.2	6.4	5.5	5.5
Nüfus	30.4	31.3	32.2	33.1	36.0	37.0
Kamu Gelirlerinin GSYİH'daki Payı	29.7	28.1	28.2	29.5	26.9	27.1
Kamu Harcamalarının GSYİH'daki Payı	29.8	33.2	35.6	37.7	32.5	29.1
Bütçe Dengesinin GSYİH'daki Payı	-0.1	-5.1	-7.3	-8.2	-5.6	-2.0

Kaynak: IMF (Ekim 2021)

*.Tahmini

Mozambik, Afrika kıtasının 25. büyük ekonomisi olup, son yıllarda Sahraaltı Afrika'da en hızlı büyüme gösteren petrol-dışı ekonomidir. 2009 yılında büyüme hızı yavaşlamış olmakla birlikte, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında tekrar hızlanmıştır. Gelişmekte olan Mozambik ekonomisi 2009-2013 döneminde ortalama %7 oranında, 2019 yılında ise tahminen % 2,3 oranında büyüme göstermiştir. 2020 yılında ise %1,2 oranında küçülmüştür. Ülkede halen pek çok kişi (%40'ın üzerinde) yoksulluk sınırının altında hayatını sürdürmektedir. Bununla beraber, özellikle son dönemlerde bulunan doğal gaz rezervleri ile birlikte ülkenin büyümeye devam edeceği öngörülmekte olup, orta ve uzun vadede ülkenin büyük atılımlar göstereceği tahmin edilmektedir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Mozambik ekonomisinin son yıllarda önemli büyüme gösterdiği, önümüzdeki yıllarda da doğal kaynak sektörünün hızlı yükselişiyle birlikte yüksek oranlarda büyüyeceği tahmin edilmektedir.

2010 yılından önce çift hanelerde seyreden enflasyon daha sonraki yıllarda tek hanelere inmiş olmasına rağmen, 2016 yılında %20, 2017 yılında ise %15 civarında gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Enflasyon 2018 yılından itibaren tekrar tek haneye dönmüş olup, %5'in altında gerçekleşmiştir.

Kamu yatırımları ve sosyal kalkınma planları gerçekleştirilmek üzere 2013 yılından itibaren gevşek bir mali tutum benimsenmiş olup, altyapı yatırımlarının hız kazanması ile birlikte bütçe açığı oldukça yüksek oranlarda gerçekleşmiş, bütçe açıklarının önümüzdeki birkaç yıl içerisinde de devam etmesi beklenmektedir.

SEKTÖRLER

Tarım, Hayvancılık ve Balıkçılık

Mozambik’de ülke nüfusunun çoğu kırsal kesimde yaşamakta ve geçimini tarım ile sağlamaktadır. Bununla birlikte ülkenin tarım potansiyeli kullanılanın çok üzerindedir. Mozambik’in yüzölçümünün %45’itarım için uygun olmakla birlikte sadece %16’sı (36 milyon hektar) ekilidir ve sadece %3’ünde sulu tarım yapılmaktadır. Çiftçilerin sadece %4-5’i gübre kullanmaktadır.

Tarım ülke GSYİH’sının %22,3’ünü oluşturmakta ve işgücünün %74,4’ü tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Özellikle ülkenin verimli kuzey bölgelerinde tarım potansiyeli yüksektir, ancak, arazi kullanım hakkı problemi bu potansiyeli kısıtlamaktadır. Önemli tarımsal ürünler pamuk, şeker kamışı , manyok ve tapyoka, mısır, hindistancevizi, kaju, çay, tropik meyveler, patates, ayçiçeği ve tütündür. Ülkede sığır ve kümes hayvanları yetiştiriciliği de hayvancılık açısından önemli bir yere sahiptir. Mozambik su ürünlerinde de iyi bir potansiyele sahip olup, özellikle kabuklu deniz hayvanları tütün ve tropik meyvelerden sonra en fazla ihracatı gerçekleştirilen tarım/gıda ürünüdür.

Sanayi

Mozambik, sanayisi yeterince gelişmemiş bir ülke olup en büyük üretim tesisi Mozal alüminyum tesisleridir. Ülkedeki en büyük yabancı yatırımı olan Mozal alüminyum tesislerinin genişlemesinin etkisiyle imalat sektörü büyümektedir. Ülkede kurulu belli başlı sanayiler alüminyum, petrokimya, kimya, tekstil, çimento, cam, asbest, tütün, gıda ve içecek sanayileridir. 2017 yılında ülke ihracatının %32’sini oluşturan kömür ihracatından sonra ham ve işlenmiş alüminyum ürünleri %23,3’lük bir paya sahiptir.

Ülke ihracatının yıllar itibariyle değişmekle beraber %10’undan fazlasını alüminyum çubuk ve profiller oluşturmaktadır. Önümüzdeki dönemlerde Mozal alüminyum tesislerinin daha da genişletilmesi planlanmaktadır.

Sanayi sektörü ülke GSYİH’sının % 23’ünü oluşturmakta ve işgücünün % 3,9’u sanayi sektöründe istihdam edilmektedir.

Madencilik

Mozambik zengin doğal kaynaklara sahip bulunmaktadır. Bunların başlıcaları kömür, alüminyum ve doğalgazdır. Kömür madenciliği projeleri geliştirilmesi ve doğalgaz üretiminin artacak olması ülkedeki doğal kaynak sektörünün hızla yükselmesini sağlayacaktır.

Mozambik, Tete yakınlarında önemli kömür yataklarına sahiptir. Ayrıca, son zamanlarda keşfedilen doğalgaz rezervleriyle de önemli bir doğalgaz üretim gücüne sahip olmuştur.

Mozambik’te yeni kömür madenciliği projelerinin geliştirilmesi ve doğalgaz üretiminin genişleyecek olması doğal kaynak sektöründe hızlı bir yükselişin yaşanacağına işaret etmektedir. Dünya Bankası’na göre önümüzdeki yıllarda, Mozambik’teki yeni gaz ve kömür projeleri ülkeye önemli miktarlarda yatırım, çekecektir.

Enerji

Afrika'nın en güçlü hidroelektrik santraline sahip olan Mozambik'in yıllık enerji üretimi 20 milyar kWh' civarındadır. Tüketimi ise 14 milyar kWh civarındadır. Elektrik enerjisi üretiminin yaklaşık %86'sı hidroelektrik, %14'ü de fosil yakıtlardan elde edilmektedir.

Mozambik'in Nacala limanı ile Malavi arasında petrol boru hattı inşası başlamıştır. Zambiya'yı da içeren projenin yaklaşık 1 milyar dolara mal olması ve söz konusu ülkeler arasındaki taşımacılık maliyetlerini önemli ölçüde azaltması beklenmektedir.

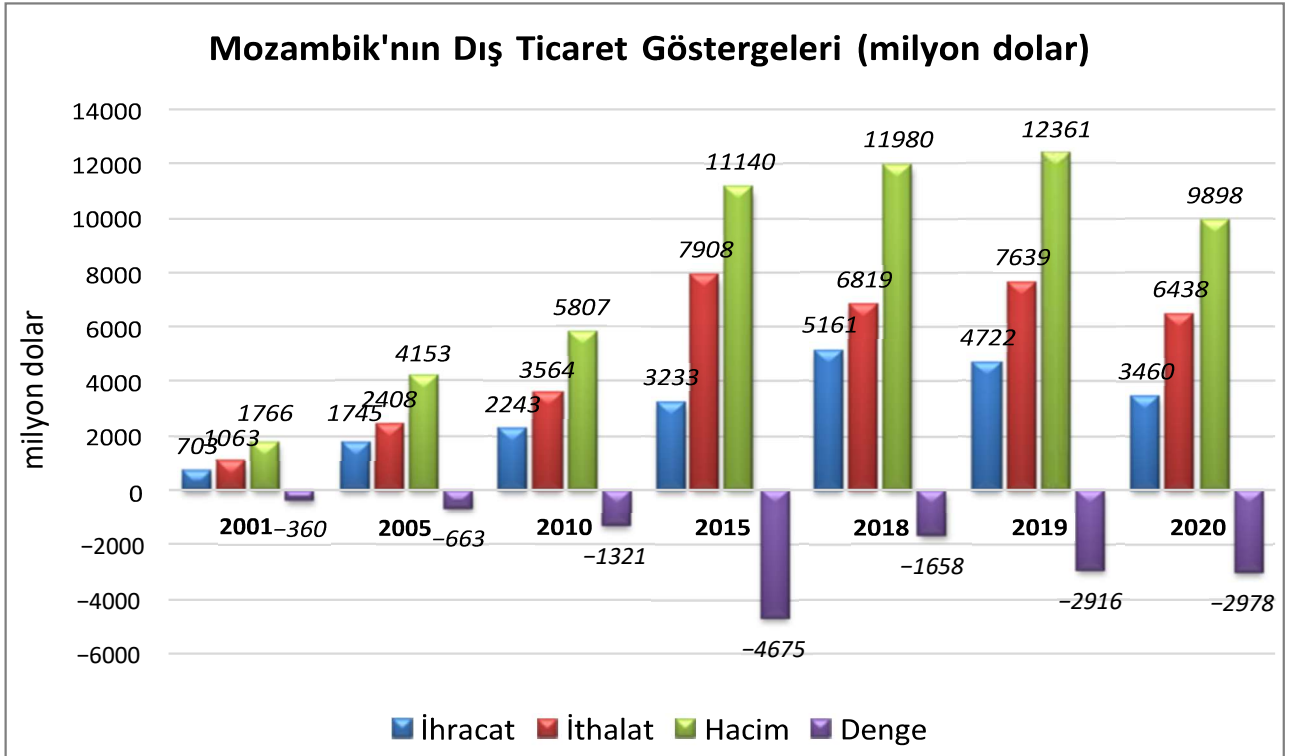
Turizm

Turizm sektörü henüz yeterince gelişmemekle birlikte yüksek bir potansiyele sahiptir. Özellikle son on yılda ülkeye gelen yabancı turist sayısında ve turizm gelirlerinde önemli artışlar yaşanmış olmasına rağmen henüz istenilen düzeylere ulaşamamıştır.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Gelişmekte olan Mozambik'in dış ticaret hacmi 2013 yılına kadar artış, 2013 yılından 2016 yılına kadar azalma göstermiş, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında ise tekrar yükselerek sırasıyla 10,4, 12 ve 12,4 milyar dolara yükselmiştir. İhracatı 2018 yılında 5,2 milyar dolar ile, ithalatı ise 2013 yılında 10,1 milyar dolar ile maksimum düzeylerde gerçekleşmiştir. 2020 yılında ise ihracat 3,5 milyar dolar, ithalat ise 6,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında dış ticareti 3 milyar dolar açık vermiştir.

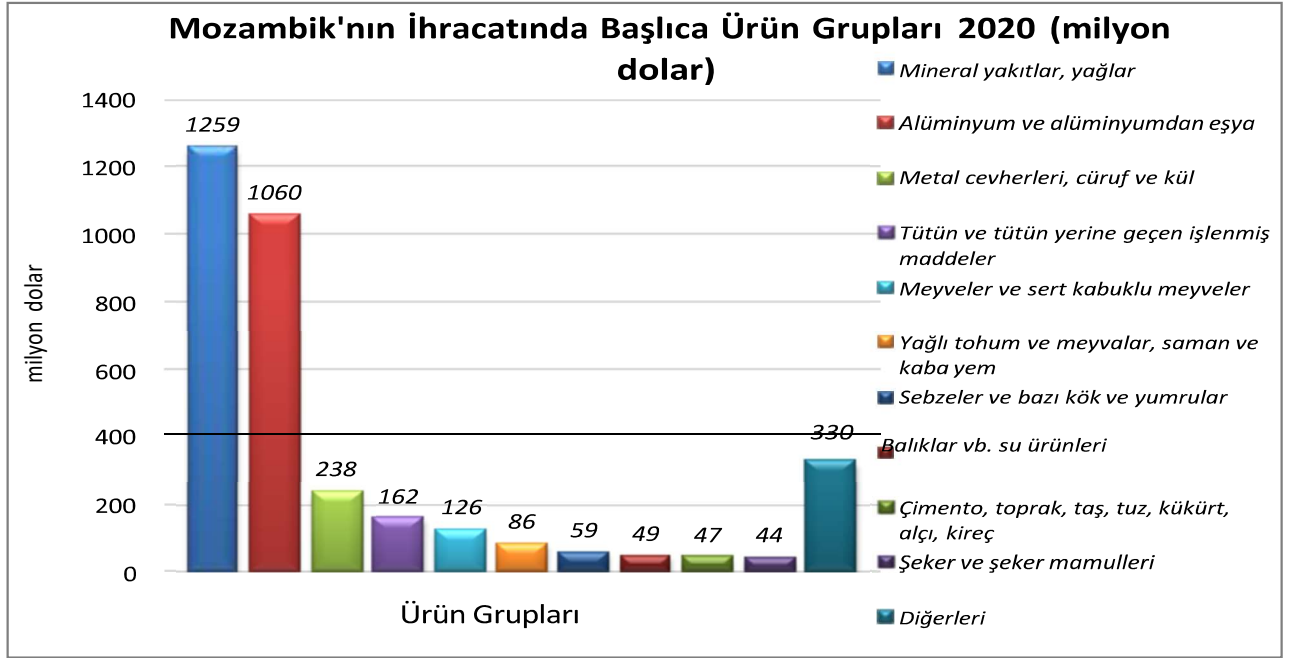

Kaynak: ITC Trademap (Mozambik verileri)

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

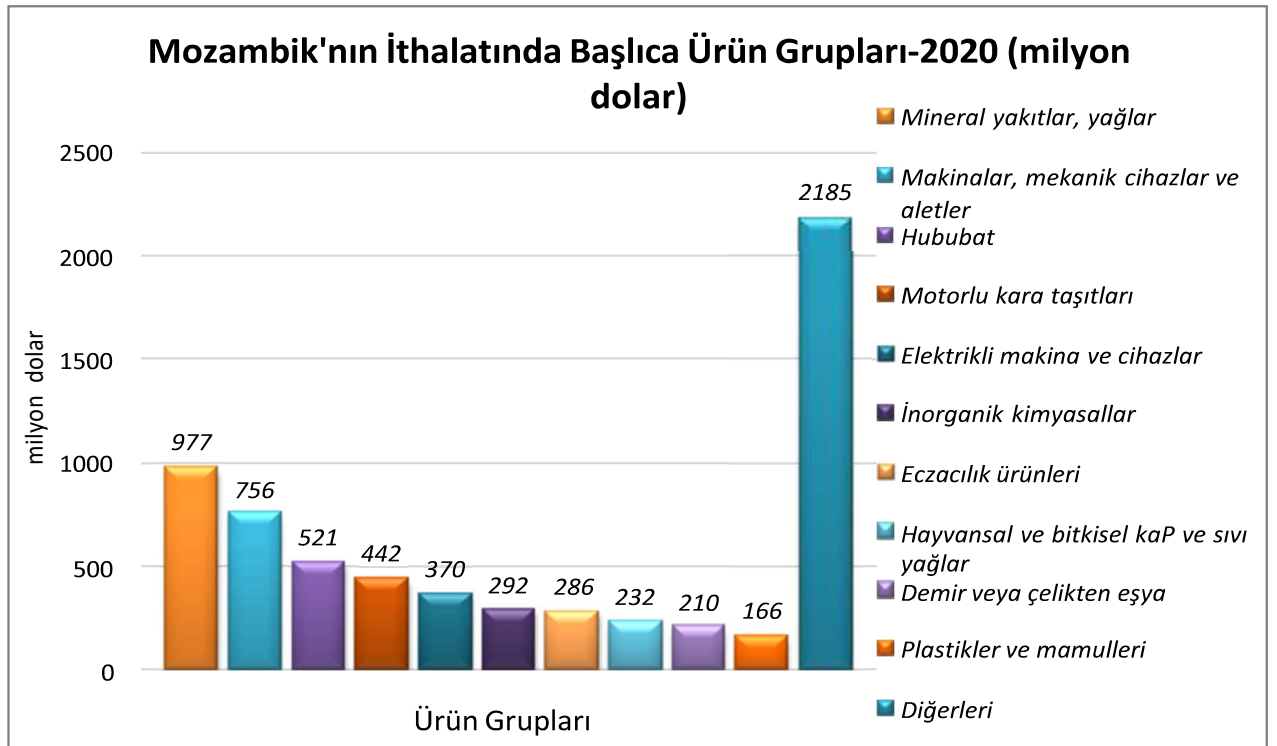
Mozambik'in ihracatı 2020 yılında 4,7 milyardan 3,5 milyara gerilemiştir. Önemli bir sanayi sektörü bulunmayan Mozambik'in 2020 yılında gerçekleştirdiği ihracatın %28' ini ham alüminyum ve alüminyum çubuk ve profiller, %17' sini de kömür ve ürünleri oluşturmuştur. Elektrik enerjisi, petrol gazları, tütün ve titanyum cevherleri Mozambik'in ihraç ettiği diğer önemli ürünlerdir.

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

İthalat

Mozambik'in ithalatı 2020 yılında bir önceki yıla göre %16 oranında azalarak 6,4 milyar dolara gerilemiştir. Petrol yağları, flor tuzları, pirinç, buğday ve elektrik enerjisi ve palm yağı ithal ettiği önemli ürünlerdir.

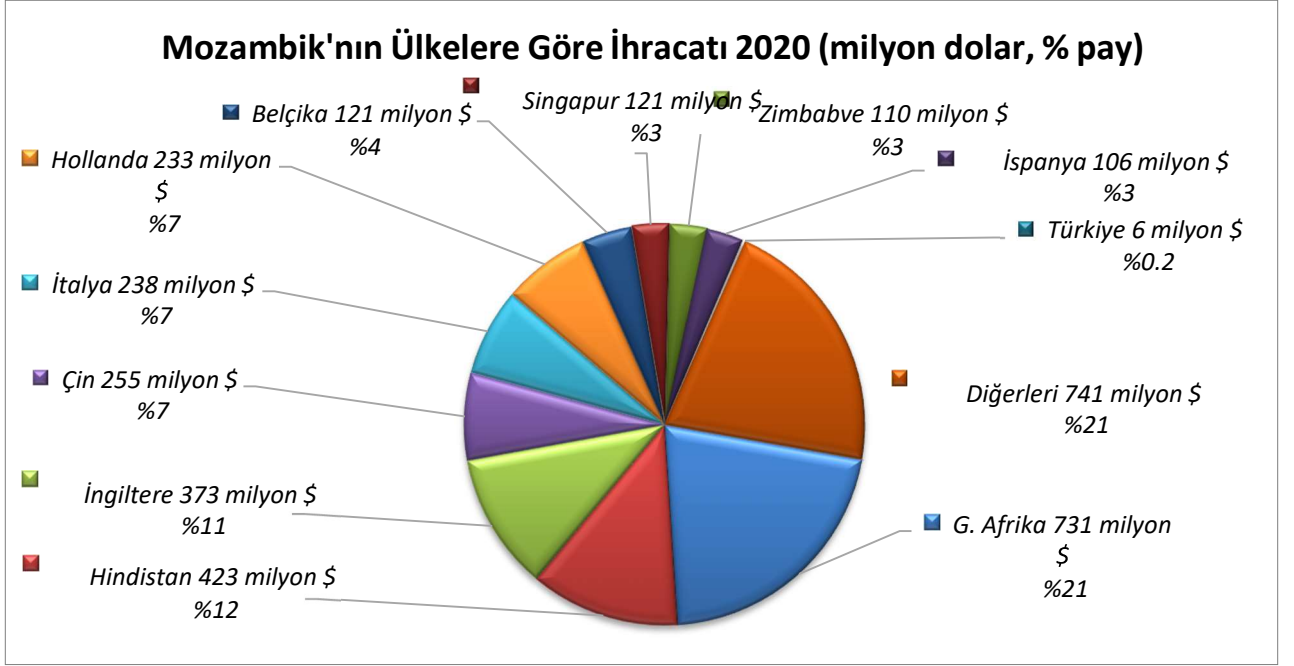

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Mozambik'in ihracat gerçekleştirdiği en önemli ülke Güney Afrika Cumhuriyetidir. 2020 yılında toplam ihracatın yaklaşık %21'i bu ülkeye yapılmıştır. Hindistan ve Çin diğer önemli iki ülkedir. Türkiye ise Mozambikin ihracatında %0,2'lik payı ile 32. sıradadır.

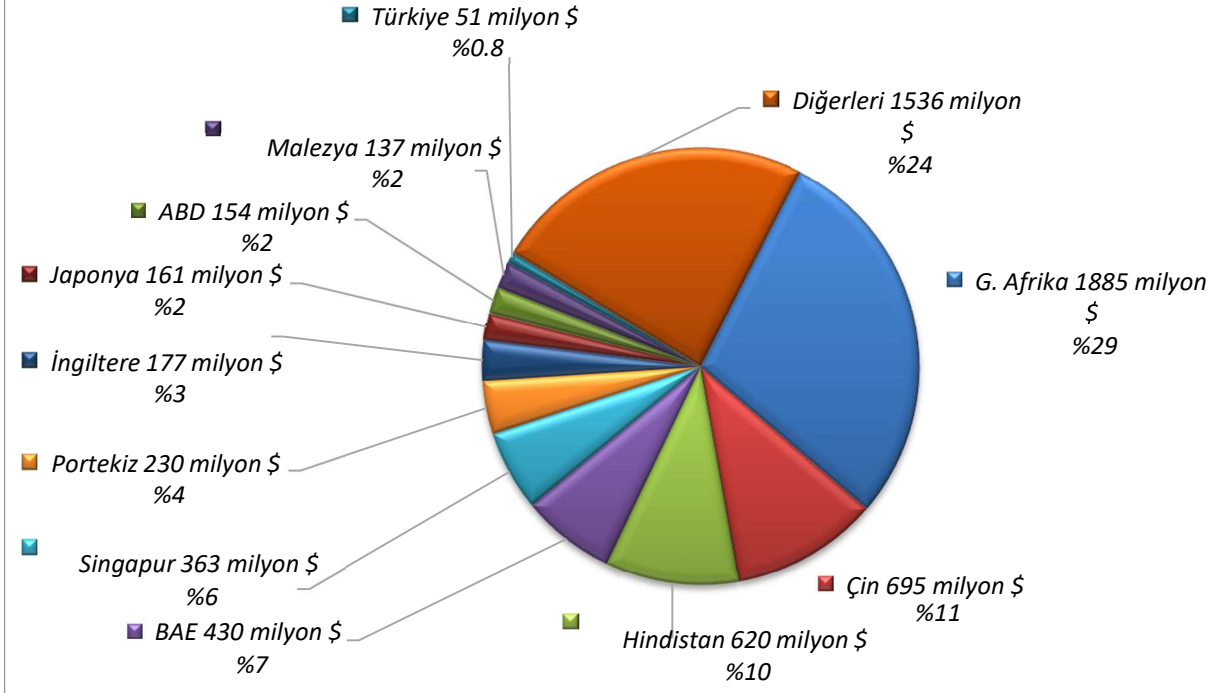

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

İthalat

Mozambik'in en önemli ithal kaynağı yine Güney Afrika Cumhuriyetidir. İthalatta Güney Afrika Cumhuriyeti'nin payı %29 olup bu ülkeyi Hindistan ve İngiltere takip etmektedir. Mozambik'in ithalatında Türkiye %0,8 'lik payı ile 21. sıradadır.

Mozambik'in Ülkelere Göre İthalatı 2020 (milyon dolar, % pay)

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Dünya Bankası'nın Doing Business istatistiklerinde 141. sırada yer alan Mozambik, bürokrasinin bol olduğu bu nedenle yatırımların gerçekleştirilmesinde gecikmelerin yaşandığı bir ülke görünümündedir. Bununla birlikte yatırım ortamı iyileştirilmeye çalışılmakta ve bilhassa büyük yatırımlarda kolaylıklar sağlanmaktadır.

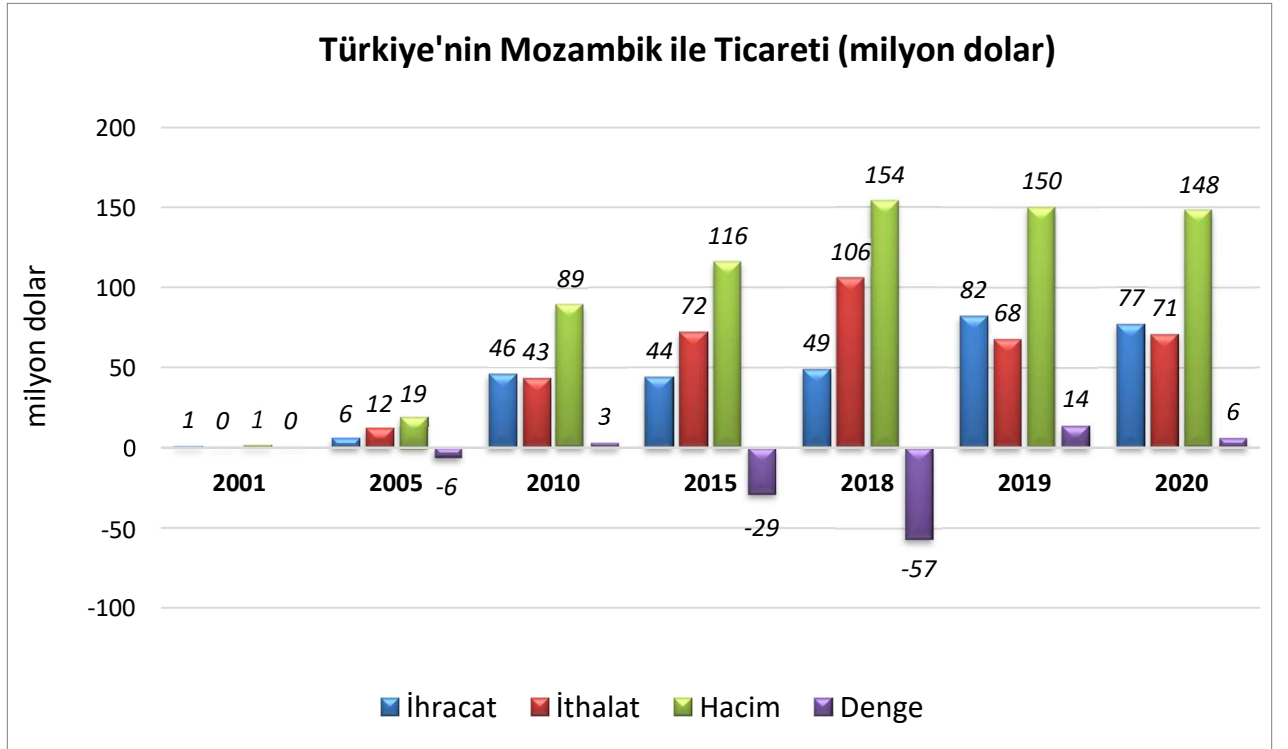
Mozambik son yıllarda doğrudan yabancı yatırımların yöneldiği önemli ülkelerden birisidir. Özellikle 2010 yılından sonra Mozambik'e yabancı yatırım girişlerinde önemli artışlar olmuştur. 2016 yılında 3,1 milyar dolar olan doğrudan yabancı yatırımlar, 2017 yılında 2,3 milyar dolar, 2019 yılında ise 2,2 milyar dolar, 2020 yılında ise 2,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Mozambik'te başlıca potansiyel yatırım alanları başta altyapı yatırımları olmak üzere, enerji (doğalgaz, hidroelektrik), madencilik (kömür), turizm (oteller) ve tarımdır.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

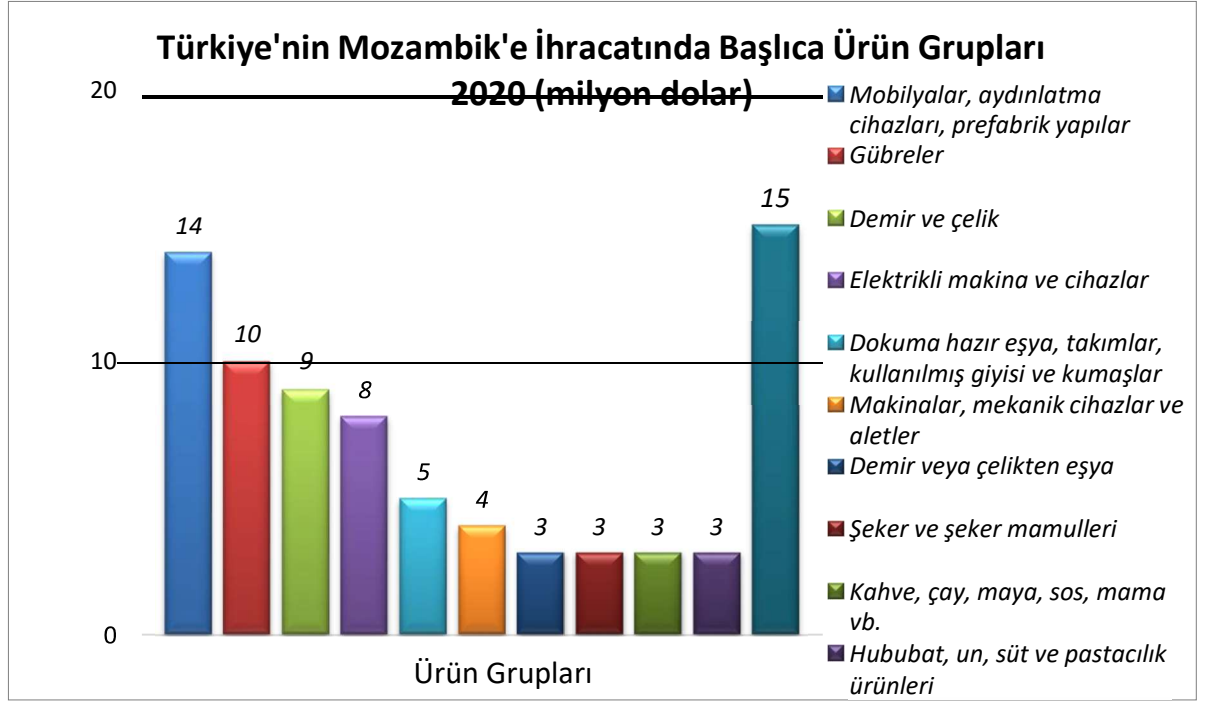
Türkiye ile Mozambik arasındaki ticaret hacmi henüz istenilen seviyede değildir. 2019 yılı itibarıyla Türkiye'nin Mozambik'e gerçekleştirmiş olduğu ihracat yaklaşık %70 oranında artarak 82 milyon doların üzerine çıkmış, 2020 yılında ise bir miktar azalışla 77 milyon dolara gerilemiştir. Mozambik'ten gerçekleştirilen ithalat ise 2019 yılında %36 oranında azalarak 67,7 milyon dolar seviyesine gerilemiş, 2020 yılında ise 71 milyon dolara yükselmiştir. 2019 ve 2020 yıllarında dış ticaretimiz uzun bir aradan sonra ilk kez fazla vermiştir.

Kaynak:ITC Trademap (Türkiye verileri)

2020 yılında Türkiye'nin Mozambik'e ihracatı 76,6 milyon dolar olarak gerçekleşmiş olup, Türkiye'nin ihraç ettiği ürünlerin başında prefabrik yapılar, azotlu gübreler, torba ve çuvallar, inşaat demiri, elektrik transformatörleri oluşturmaktadır.

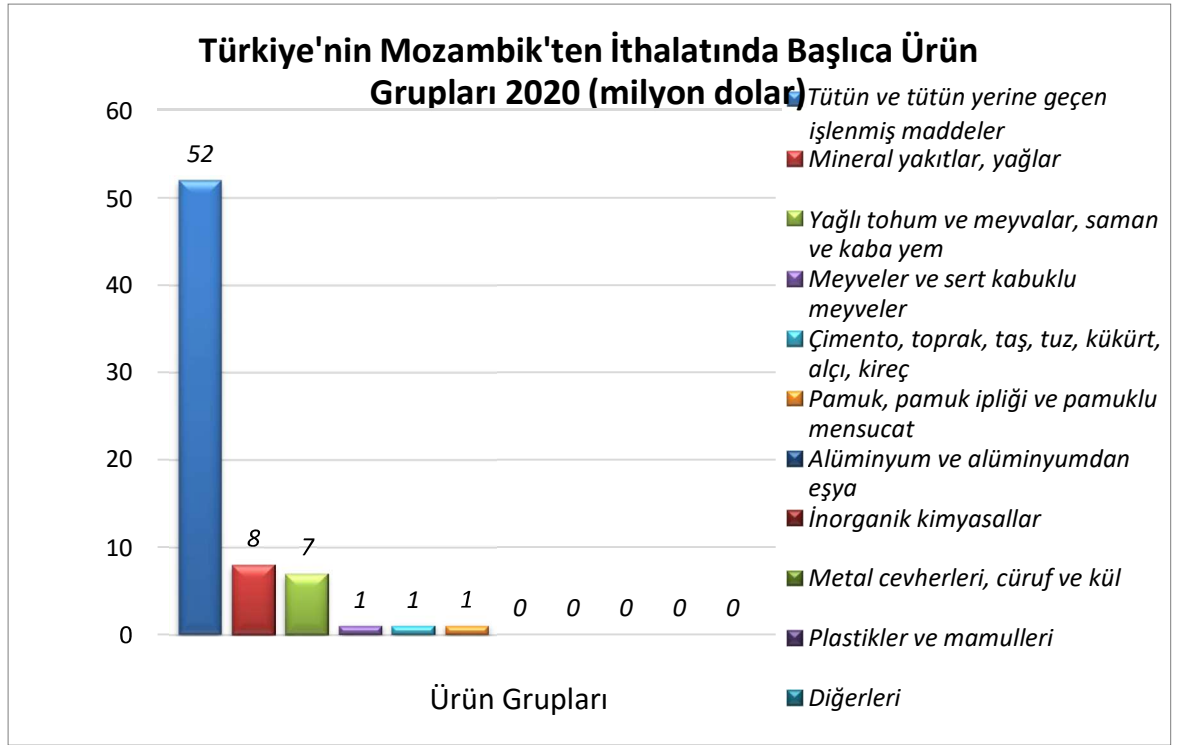
Türkiye'nin Mozambik'e İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Türkiye'nin Mozambik'den gerçekleştirmiş olduğu ithalatta en önemli ürünler tütün, taş kömürü, yağlı tohumlar, tropikal sert kabuklu meyveler ve tabii grafitir. 2020 yılında Mozambik'den gerçekleştirilen ithalatın yaklaşık %98'ini bu beş ürün oluşturmuştur. 2020 yılında ithal edilen ürün sayısı dördü bazda 15 kalemdir.

Türkiye'nin Mozambik'ten İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

EKLER:**EK-1: Mozambik'in İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			5 160 904	4 722 313	3 460 033	100	-26,7
1.	7601	İşlenmemiş alüminyum	692 654	940 265	970 093	28	3,2
2.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	761 560	1 016 661	590 789	17,1	-41,9
3.	2716	Elektrik enerjisi	401 419	435 152	371 164	10,7	-14,7
4.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	276 786	271 360	230 548	6,7	-15
5.	2614	Titanyum cevherleri ve konsantreleri	185 974	199 308	180 500	5,2	-9,4
6.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	215 750	230 450	162 054	4,7	-29,7
7.	0801	Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/kurutulmuş)	17 330	90 620	78 525	2,3	-13,3
8.	7605	Alüminyum teller	158 296	105 159	72 853	2,1	-30,7
9.	1207	Diğer yağlı tohumlar ve meyveler	20 988	88 033	69 561	2	-21
10.	0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	12 540	82 184	57 638	1,7	-29,9
11.	2615	Niobyum, tantalum, vanadyum, zirkonyum cevherleri vb. konsantreleri	76 550	72 425	56 600	1,6	-21,9
12.	0306	Kabuklu hayvanlar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış veya benzer işlem görmüş)	59 750	50 097	41 358	1,2	-17,4
13.	6704	İnsan saçından, hayvan kıllarından veya dokumaya elverişli diğer maddelerden peruk, sakal, kaşlar, kirpikler, perçemler	20 971	29 584	39 000	1,1	31,8
14.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	176 960	84 557	35 985	1	-57,4
15.	2704	Taşkömürü, linyit ve turbdan elde edilen kok/sömikok, karni kömürü	957 505	212 076	34 575	1	-83,7

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

EK-2: Mozambik'in İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%) (2020)	Değişim (%) (2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			6 819 155	7 638 740	6 437 597	100	-15,7
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1 304 556	1 161 765	704 189	10,9	-39,4
2.	2826	Florürler, florslikatlar, floraluminatlar ve diğer kompleks flor tuzları	209 449	296 024	273 730	4,3	-7,5
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	155 862	162 041	250 644	3,9	54,7
4.	1006	Pirinç	221 176	240 370	250 594	3,9	4,3
5.	1001	Buğday ve mahlut	194 519	198 380	213 553	3,3	7,6
6.	2716	Elektrik enerjisi	106 888	171 560	180 519	2,8	5,2
7.	1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	86 785	154 872	163 788	2,5	5,8
8.	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	201 791	229 200	142 686	2,2	-37,7
9.	2523	Çimento	66 446	84 949	95 644	1,5	12,6
10.	8703	Otomobiller	96 640	123 054	90 164	1,4	-26,7
11.	0303	Balıklar (dondurulmuş)	74 048	93 044	77 047	1,2	-17,2
12.	8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	46 451	59 745	76 288	1,2	27,7
13.	8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	80 306	79 695	66 577	1	-16,5
14.	8701	Traktörler	58 320	62 188	66 166	1	6,4
15.	8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	40 737	52 438	65 667	1	25,2

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

EK-3: Mozambik'in Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		5 160 904	4 722 313	3 460 033	100	-26,7
1.	G. Afrika	988 724	890 786	731 131	21,1	-17,9
2.	Hindistan	1 435 778	803 893	423 059	12,2	-47,4
3.	İngiltere	212 488	220 188	373 428	10,8	69,6
4.	Çin	301 889	323 799	255 169	7,4	-21,2
5.	İtalya	185 449	302 422	237 820	6,9	-21,4
6.	Hollanda	491 761	246 645	233 481	6,7	-5,3
7.	Belçika	73 729	196 003	121 389	3,5	-38,1
8.	Singapur	298 848	168 088	120 907	3,5	-28,1
9.	Zimbabve	36 671	69 224	109 795	3,2	58,6
10.	İspanya	71 280	170 901	106 293	3,1	-37,8
11.	G. Kore	65 397	138 183	80 206	2,3	- 42
12.	Vietnam	13 711	52 831	68 554	2	29,8
13.	Polonya	101 433	127 111	64 700	1,9	-49,1
14.	BAE	74 064	74 163	61 751	1,8	-16,7
15.	ABD	99 262	83 048	60 360	1,7	-27,3
...	...	...	...	...	...	...
32.	Türkiye	40 738	21 709	6 432	0,2	-70,4

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

EK-4: Mozambik'in Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		6 819 155	7 638 740	6 437 597	100	-15,7
1.	G. Afrika	1 802 987	2 131 175	1 884 529	29,3	-11,6
2.	Çin	802 362	861 515	694 574	10,8	-19,4
3.	Hindistan	490 291	464 071	619 842	9,6	33,6
4.	BAE	518 874	733 767	429 731	6,7	-41,4
5.	Singapur	294 921	513 133	362 883	5,6	-29,3
6.	Portekiz	230 422	269 391	230 326	3,6	-14,5
7.	İngiltere	53 514	96 466	176 549	2,7	83
8.	Japonya	197 597	238 113	160 938	2,5	-32,4
9.	ABD	218 067	208 519	154 095	2,4	-26,1
10.	Malezya	64 427	95 994	136 670	2,1	42,4
11.	İtalya	92 830	123 409	109 893	1,7	- 11
12.	Pakistan	64 481	108 834	103 528	1,6	-4,9
13.	Umman	123 934	24 664	100 067	1,6	305,7
14.	Almanya	90 805	127 695	81 958	1,3	-35,8
15.	Tayland	158 660	123 903	76 007	1,2	-38,7
...	...	...	...	...	...	...
21.	Türkiye	48 513	45 994	51 391	0,8	11,7

Kaynak: Trademap (Mozambik verileri)

Ek-5: Türkiye'nin Mozambik'e İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			48 634	82 147	76 562	100	-6,8
1.	9406	Prefabrik yapılar	630	1 971	12 457	16,3	532
2.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	10 086	0	7 875	10,3	0
3.	6305	Eşya ambalajında kullanılan torba ve çuval	721	5 536	5 009	6,5	-9,5
4.	7214	İnşaat demiri	1 634	3 629	4 821	6,3	32,8
5.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	365	2 155	3 175	4,1	47,3
6.	1702	Diğer şekerler (kimyaca saf laktoz/maltoz/glikoz/fruktoz), şeker şurupları, suni bal ve karamel	1 848	3 243	2 816	3,7	-13,2
7.	8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	1 889	2 516	1 987	2,6	-21
8.	8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	323	1 217	1 981	2,6	62,8
9.	7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	1 375	1 665	1 942	2,5	16,6
10.	1902	Makarnalar ve kuskus	313	696	1 888	2,5	171,3
11.	2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	136	242	1 786	2,3	638
12.	3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	0	0	1 718	2,2	0
13.	2523	Çimento	6	9	1 504	2	16611,1
14.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	1 252	1 165	1 410	1,8	21
15.	7215	Demir veya alaşımsız çelikten diğer çubuklar	346	1 556	1 388	1,8	-10,8

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Ek-6: Türkiye'nin Mozambik'ten İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			105 637	67 734	71 046	100	4,9
1.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	47 805	46 352	52 189	73,5	12,6
2.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	18 950	8 774	7 754	10,9	-11,6
3.	1207	Diğer yağlı tohumlar ve meyveler	170	8 125	7 162	10,1	-11,9
4.	0801	Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/kurutulmuş)	410	1 515	1 320	1,9	-12,9
5.	2504	Tabii grafit	101	307	1 012	1,4	229,6
6.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	0	638	607	0,9	-4,9
7.	2826	Florürler, florslikatlar, floraluminatlar ve diğer kompleks flor tuzları	0	188	291	0,4	54,8
8.	7605	Aluminyum teller	32 905	1 633	213	0,3	-87
9.	2615	Niyobyum, tantalum, vanadyum, zirkonyum cevherleri vb. konsantreleri	0	0	166	0,2	0
10.	0804	Hurma, incir, ananas, avokado ve guava armudu, mango ve mangost (taze/kurutulmuş)	0	0	161	0,2	0
11.	7601	İşlenmemiş aluminyum	2 488	0	97	0,1	0
12.	3915	Plastikten döküntü, kalıntı ve hurdalar	210	53	52	0,1	-1,9
13.	5202	Pamuk döküntüleri	0	0	12	0	0
14.	8443	Baskı yapmaya mahsus makinalar; kopyalama ve faks makinaları; bunların aksam, parça ve aksesuarları	0	0	4	0	0
15.	7610	Aluminyumdan inşaat ve inşaat aksamı (köprüler, köprü aksamı, kuleler, pilonlar, ayaklar, sütunlar, kapı, pencere vb)	0	0	2	0	0

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

GUYANA

ÜLKE PROFİLİ

İÇİNDEKİLER

1. BAŞLICA SOSYAL GÖSTERGELER	3
2. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER.....	3
3. DIŞ TİCARET.....	4
4. TÜRKİYE ile TİCARET	7
EKLER:	9

1. BAŐLİCA SOSYAL GÖSTERGELER

Resmi Adı	Guyana
Nüfus	786.559
Dil	İngilizce(resmi), Guyana Creole, Caribbean, ve Arawak, yerli dilleri (Karabian Hindi dili), Çince
Yüzölçümü	214.969 km2
Başkent	Georgetown
Başlıca Şehirleri ve Nüfusu	Georgetown (191.810), Linden (27.277), New Amsterdam (17.329)
Yönetim Şekli	Parlamentar Demokrası
Para Birimi	Guyana Doları (GYD)

Kaynak: EIU, CIA Fact Book

2. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	5,47	7,61	13,54	16,38	16,35	16,82	17,65	18,53
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	43,5	19,9	47,2	34,5	3,5	3,7	3,7	3,7
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	6 953	9 644	17 108	20 625	20 526	21 056	22 033	23 057
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	0,7	5,1	5,4	6,2	4	3,1	3,1	3,1
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-14,5	-30	45,4	36,3	28,1	24,8	23,7	24,5
Nüfus (milyon)	0,79	0,79	0,79	0,79	0,8	0,8	0,8	0,8

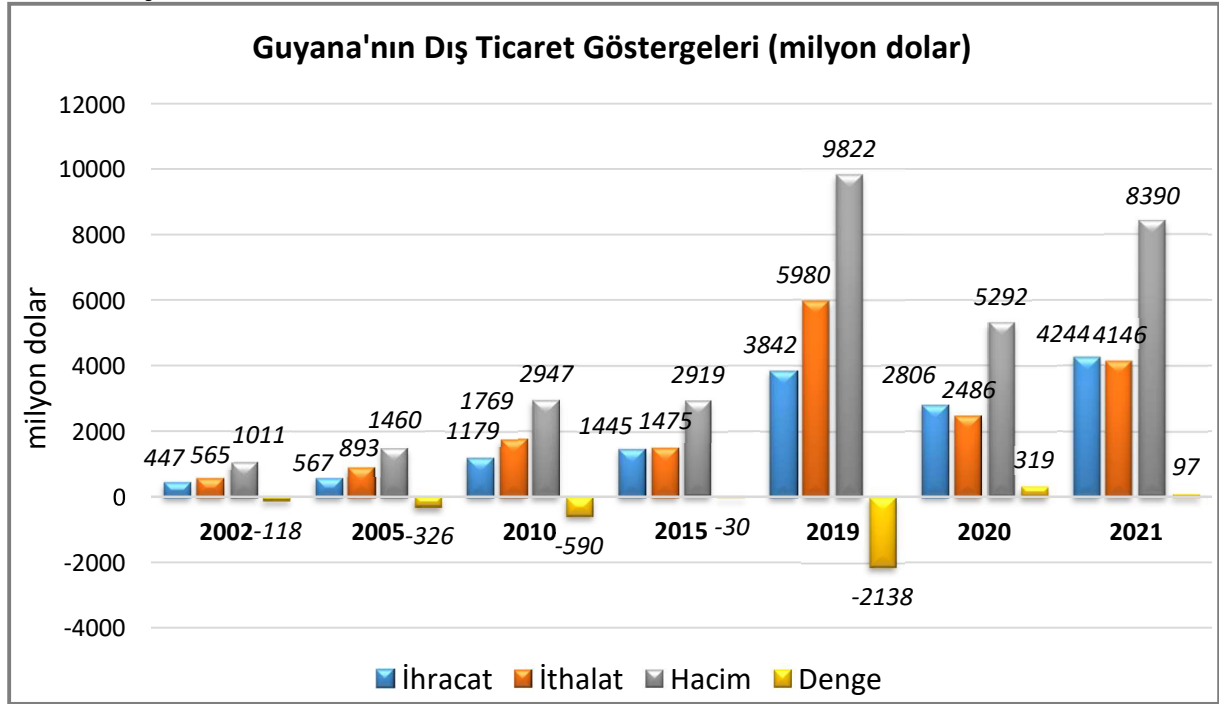
(*) Tahmini Veriler

Kaynak: IMF

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

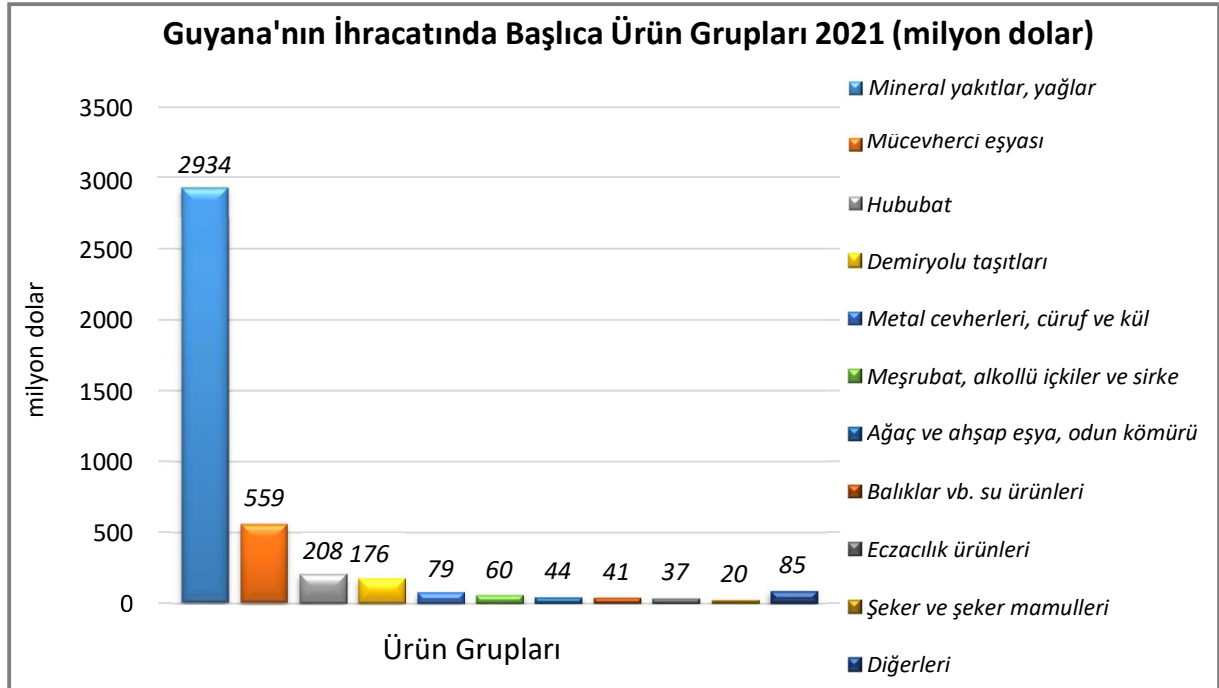
Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak:Trademap

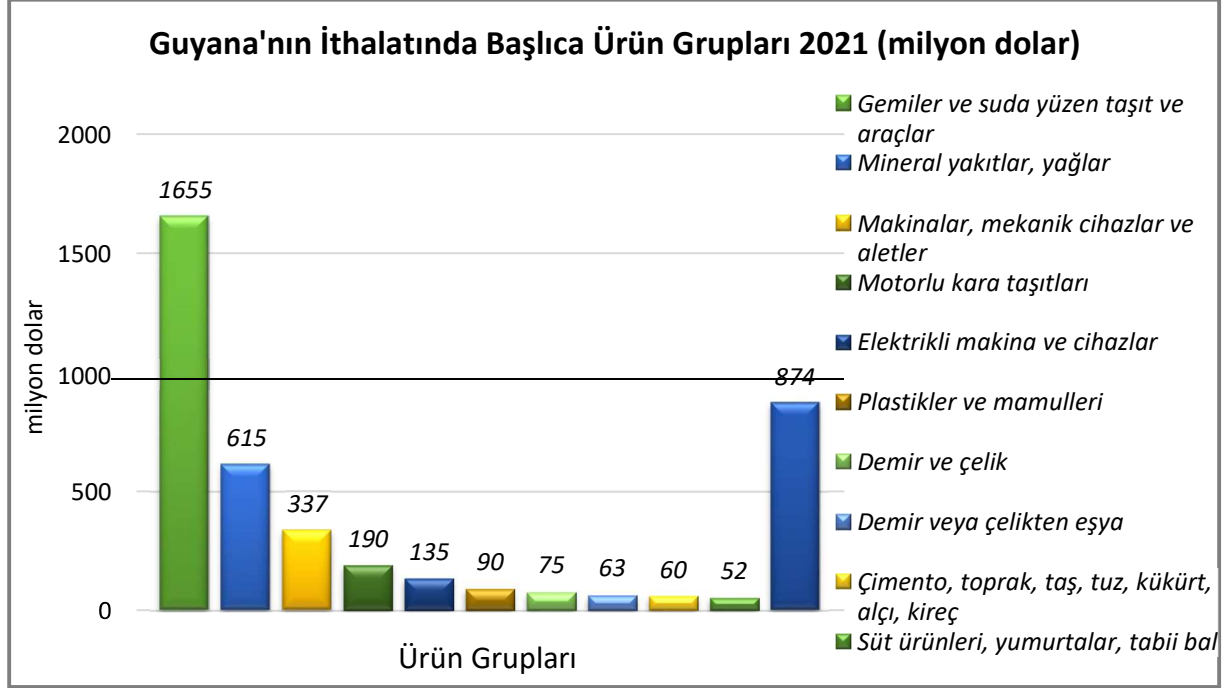
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak:Trademap

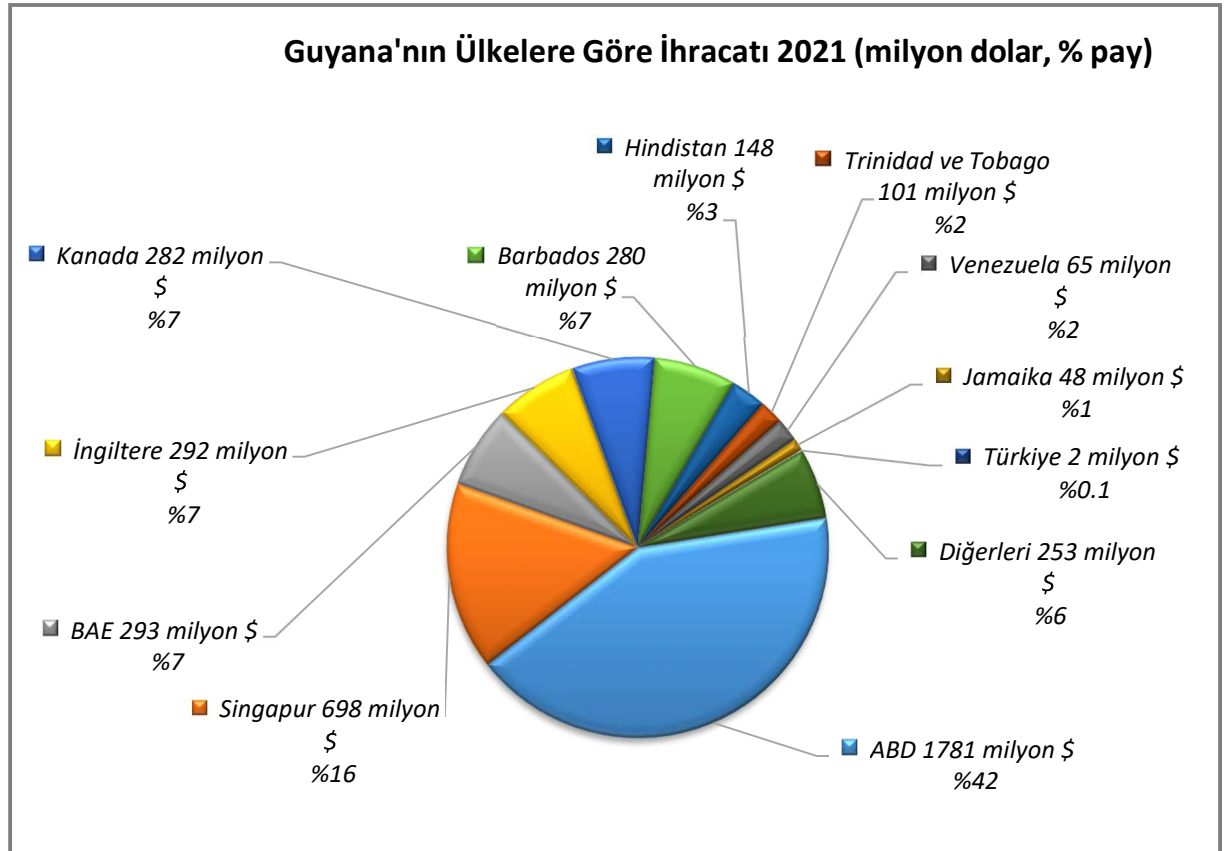
İthalat

Kaynak:Trademap_

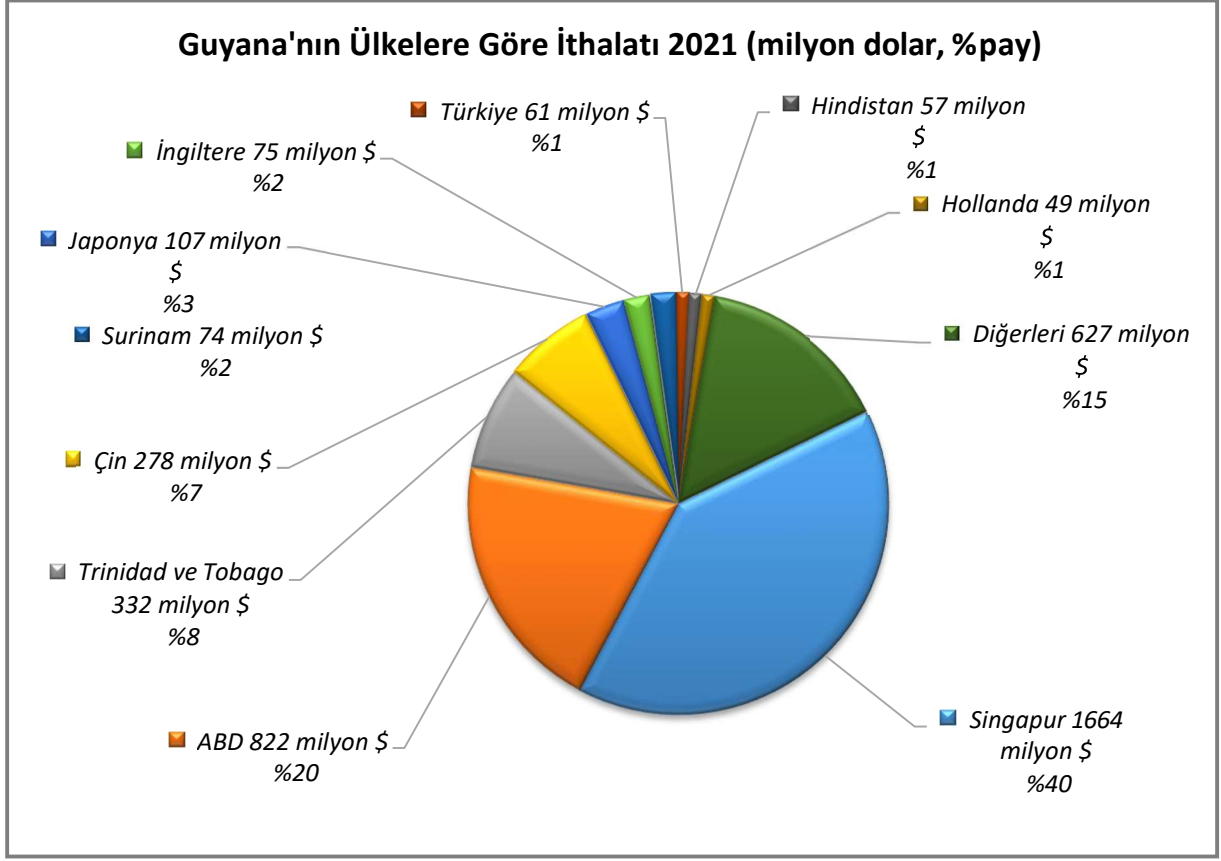
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak:Trademap_

İthalat

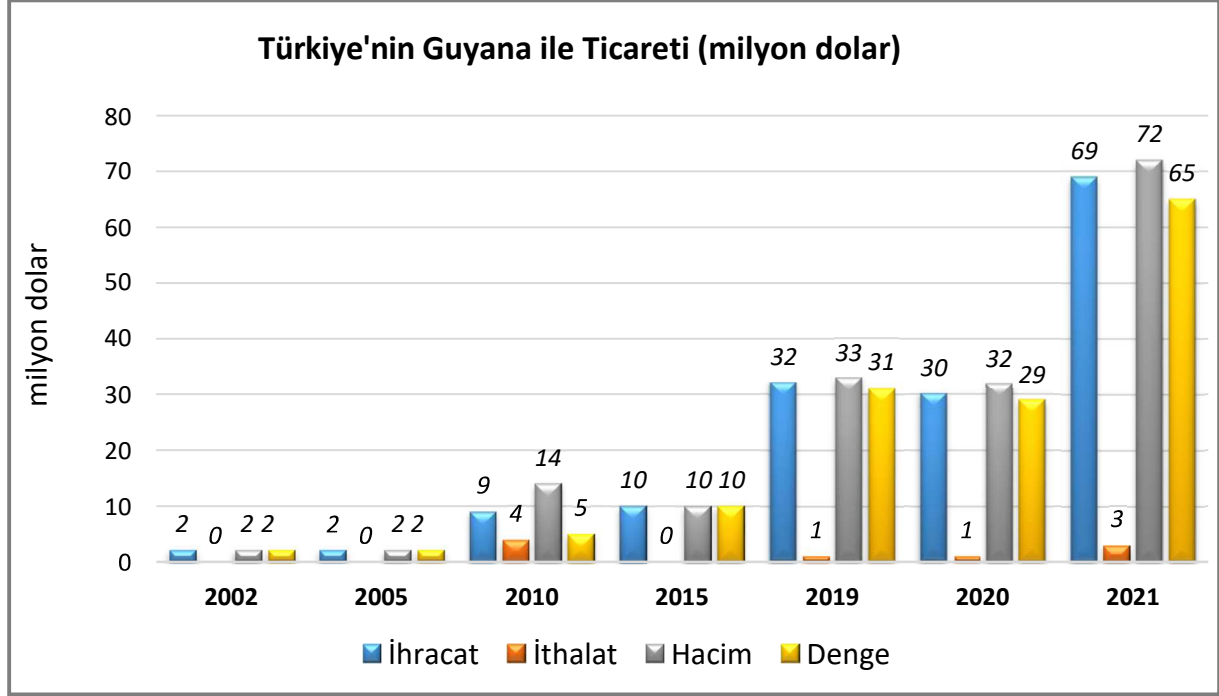

Kaynak:Trademap_

4. TÜRKİYE ile TİCARET

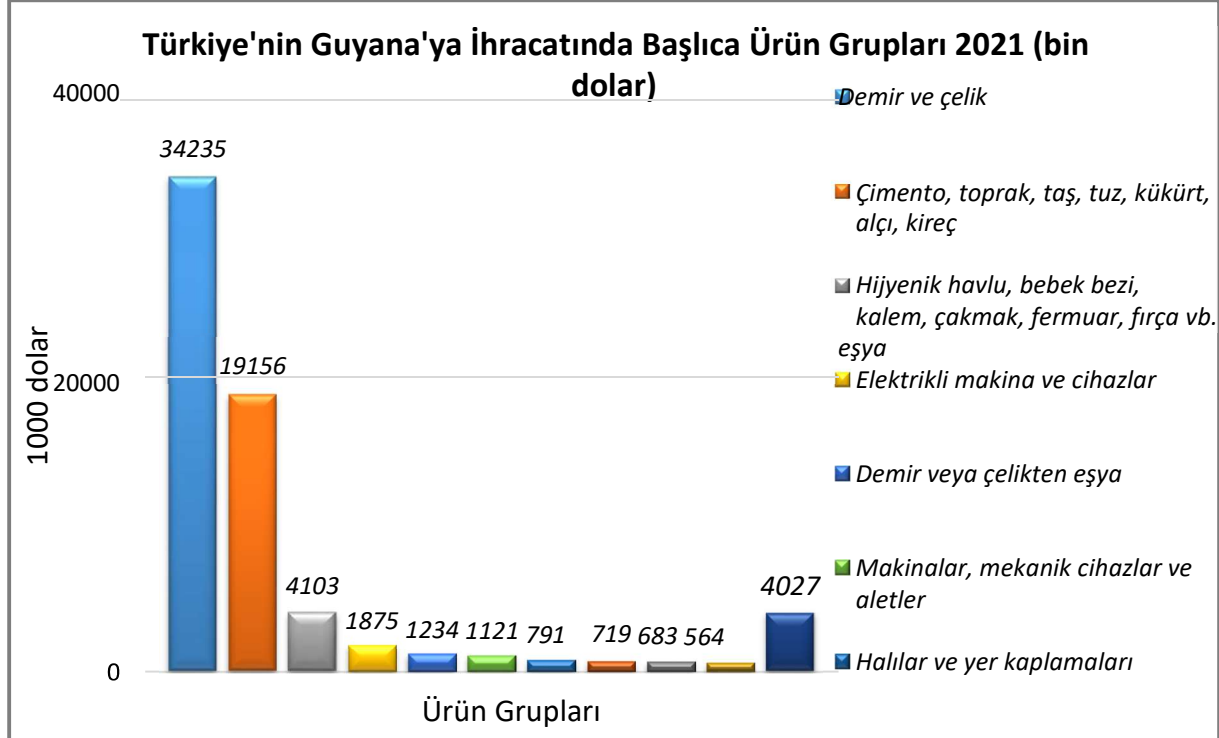
Genel Durum

Türkiye-Guyana Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

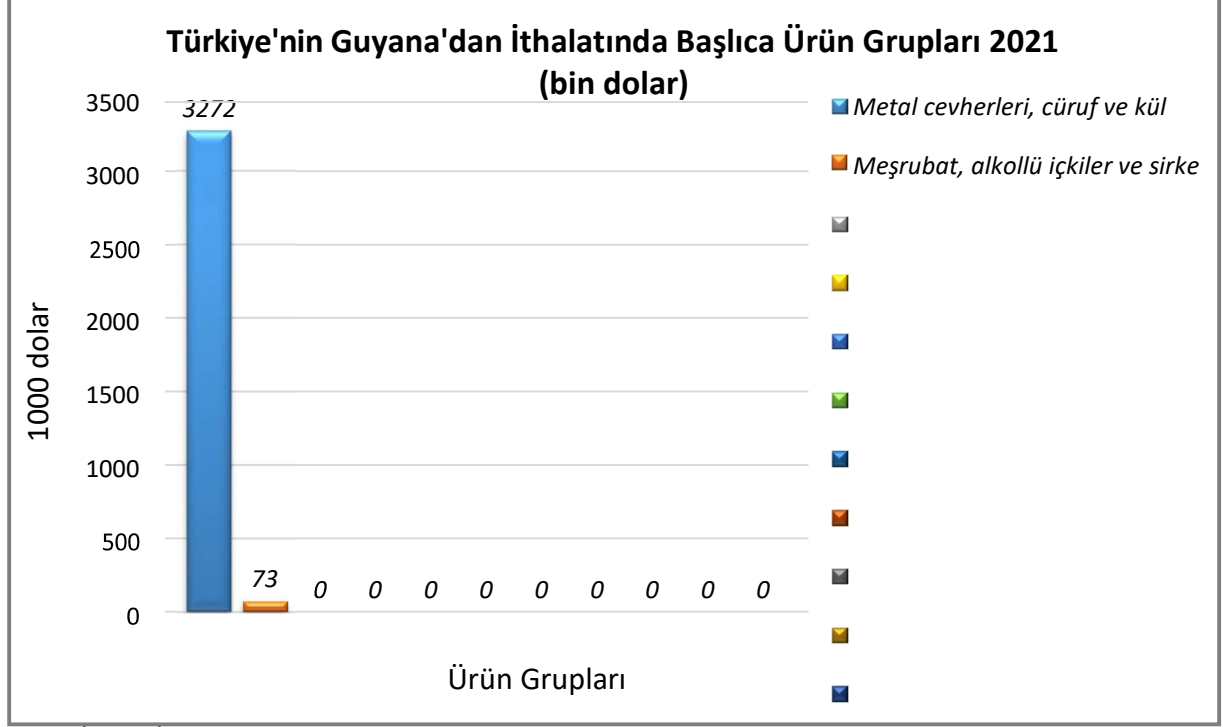
Türkiye'nin Guyana'ya İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Guyana'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap_

EKLER:**EK-1: Guyana'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			3 842 163	2 805 741	4 243 572	100	51,2
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	0	1 105 979	2 930 691	69,1	165
2.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	676 294	607 315	555 320	13,1	-8,6
3.	1006	Pirinç	166 743	258 342	207 806	4,9	-19,6
4.	8609	Bir veya daha fazla taşıma şekline göre özel olarak yapılmış ve donatılmış konteynerler	510 005	251 928	176 465	4,2	-30
5.	2606	Alüminyum cevherleri ve konsantreleri	274 053	79 839	79 273	1,9	-0,7
6.	2208	Etil alkol (alkol derecesi < %80, taşıyıcı edilmemiş) ve damıtılarak elde edilmiş likör ve diğer alkollü içkiler	43 418	36 872	45 142	1,1	22,4
7.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	3 082	103 287	36 608	0,9	-64,6
8.	4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	10 838	11 406	27 848	0,7	144,2
9.	0303	Balıklar (dondurulmuş)	38 024	28 921	22 544	0,5	-22
10.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	13 778	23 968	19 589	0,5	-18,3
11.	0306	Kabuklu hayvanlar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış veya benzer işlem görmüş)	30 483	19 521	12 766	0,3	-34,6
12.	2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	615	1 204	10 463	0,2	769
13.	0801	Hindistan cevizi, brezilya ve kaju cevizi (taze/kurutulmuş)	6 623	6 240	7 625	0,2	22,2
14.	4409	Şekil verilmiş ağaçlar (lambalanmış, yiv açılmış, set açılmış, şevlenmiş, ortaları (V) şeklinde oluklanmış vb.)	5 967	3 164	6 388	0,2	101,9
15.	2103	Soslar ve müstahzarları; çeşni/lezzet verici karışımlar; hardal unu, irmiği ve hazır hardal	1 597	514	5 350	0,1	940,9

Kaynak: Trademap, Guyana Verileri

EK-2: Guyana'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			5 980 170	2 486 490	4 146 385	100	66,8
1.	8905	Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb; yüzer havuzlar; yüzerdalabilen sondaj ve üretim platformları	2 442 985	425 213	1 654 184	39,9	289
2.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	512 245	373 723	587 579	14,2	57,2
3.	8703	Otomobiller	51 207	49 775	83 219	2	67,2
4.	8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	24 920	44 718	80 002	1,9	78,9
5.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	26 357	26 110	49 615	1,2	90
6.	2523	Çimento	55 278	119 503	43 462	1	-63,6
7.	8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	271 063	70 490	39 554	1	-43,9
8.	2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	14 438	15 402	32 855	0,8	113,3
9.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	25 974	8 139	30 591	0,7	275,9
10.	3923	Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	26 284	22 633	29 003	0,7	28,1
11.	0402	Süt, krema (konsantre edilmiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içerenler)	10 299	27 069	28 458	0,7	5,1
12.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	22 478	14 637	25 025	0,6	71
13.	7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişlik ≥600 mm (kaplanmış)	8 829	7 738	24 726	0,6	219,5
14.	1001	Buğday ve mahlut	2 624	11 071	22 520	0,5	103,4
15.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	18 383	13 902	22 207	0,5	59,7

Kaynak: Trademap, Guyana Verileri

EK-3: Guyana'nın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		3 842 163	2 805 741	4 243 572	100	51,2
1.	ABD	175 038	796 692	1 780 744	42	123,5
2.	Singapur	1 506	125 630	698 153	16,5	455,7
3.	BAE	149 613	177 867	292 687	6,9	64,6
4.	İngiltere	25 076	84 567	292 475	6,9	245,9
5.	Kanada	468 565	417 667	281 739	6,6	-32,5
6.	Barbados	9 167	136 497	280 215	6,6	105,3
7.	Hindistan	2 496	4 468	148 350	3,5	3220,3
8.	Trinidad ve Tobago	1 238 934	281 234	101 047	2,4	-64,1
9.	Venezuela	73 845	94 240	64 793	1,5	-31,2
10.	Jamaika	64 641	204 757	47 658	1,1	-76,7
11.	Kolombiya	84 702	31 592	42 627	1	34,9
12.	Portekiz	424 685	28 272	32 391	0,8	14,6
13.	Almanya	156 546	25 706	26 244	0,6	2,1
14.	Hollanda	22 410	24 595	20 425	0,5	- 17
15.	İtalya	8 152	59 492	14 110	0,3	-76,3
...	...	...	...	...	...	...
29.	Türkiye			2 320	0,1	100

Kaynak: Trademap, Guyana Verileri

EK-4: Guyana'nın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		5 980 170	2 486 490	4 146 385	100	66,8
1.	Singapur	982 117	8 605	1 663 536	40,1	19232,2
2.	ABD	1 807 190	814 392	822 085	19,8	0,9
3.	Trinidad ve Tobago	900 817	282 368	332 284	8	17,7
4.	Çin	223 322	212 626	278 310	6,7	30,9
5.	Japonya	65 536	70 802	107 011	2,6	51,1
6.	İngiltere	360 049	69 587	74 907	1,8	7,6
7.	Surinam	88 768	45 738	73 773	1,8	61,3
8.	Türkiye	48 248	34 785	61 483	1,5	76,8
9.	Hindistan	22 926	21 830	57 450	1,4	163,2
10.	Hollanda	66 705	33 578	48 716	1,2	45,1
11.	Brezilya	66 249	33 582	45 349	1,1	35
12.	Meksika	46 399	31 684	34 113	0,8	7,7
13.	Panama	34 390	30 391	33 795	0,8	11,2
14.	İtalya	12 478	17 603	31 229	0,8	77,4
15.	Barbados	31 939	31 187	31 161	0,8	-0,1

Kaynak: Trademap, Guyana Verileri

Ek-5: Türkiye'nin Guyana'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			31 823	30 248	68 508	100	126,5
1.	7214	İnşaat demiri	12 392	10 597	20 256	29,6	91,1
2.	2523	Çimento	786	799	11 413	16,7	1328,4
3.	2511	Tabii baryum sülfat (barit), tabii baryum karbonat	2 314	3 604	7 653	11,2	112,3
4.	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	2 645	2 572	4 806	7	86,9
5.	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	2 912	2 923	4 103	6	40,4
6.	7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	1 265	1 719	3 496	5,1	103,4
7.	7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	947	235	3 081	4,5	1211,1
8.	7217	Demir veya alaşımsız çelikten teller	98	422	1 477	2,2	250
9.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	1 355	779	1 201	1,8	54,2
10.	5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	154	246	735	1,1	198,8
11.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	213	164	551	0,8	236
12.	7215	Demir veya alaşımsız çelikten diğer çubuklar	397	217	547	0,8	152,1
13.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	310	539	490	0,7	-9,1
14.	7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişlik ≥600 mm (kaplanmış)	428	202	485	0,7	140,1
15.	2832	Sülfidler ve tiyosülfatlar	584	185	454	0,7	145,4

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

Ek-6: Türkiye'nin Guyana'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			1 169	1 401	3 346	100	138,8
1.	2606	Aluminyum cevherleri ve konsantreleri	1 075	1 373	3 272	97,8	138,3
2.	2208	Etil alkol (alkol derecesi < %80, tağyir edilmemiş) ve damıtılarak elde edilmiş likör ve diğer alkollü içkiler	92	27	73	2,2	170,4

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

LÜBNAN ÜLKE PROFİLİ

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER.....	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM	4
3. DIŞ TİCARET	6
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	9
5. TÜRKİYE ile TİCARET.....	10
EKLER:.....	12

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	Lübnan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Parlamenter demokrasi
Başkenti	Beyrut
Cumhurbaşkanı Başbakanı	Michel Aoun (31 Ekim 2016'dan itibaren) Necip Mikati (2021 Eylül.....)
Bağımsızlık (Milli) Günü	22 Kasım 1943
Resmi Dili	Arapça (İş dünyasında İngilizce ve Fransızca da yaygındır)
Ülke Nüfusu (2021)	6.769.151 (Dünya Bankası)
Başlıca Şehirleri	Beyrut ve Trablus (Tripoli) en büyük yerleşim alanlarıdır.
Haftasonu tatili	Cumartesi & Pazar
Başlıca tatil günleri	1 Ocak-Yılbaşı, 19 Nisan-İyi Cuma, 1 Mayıs-İşçi Bayramı, 25 Mayıs-Direnış Günü, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Aşura Günü, 1 Kasım-Azizler Günü, 22 Kasım-Bağımsızlık Günü, 25 Aralık-Noel tatili

Coğrafi Konum

Lübnan'ın yarısından fazlası bin metrelik rakımın üstündedir. Kuzeyden güneye iki sıra paralel dağ silsilesi yer almaktadır ki, arasında yer alan bekaa vadisi, elverişli iklimi ve verimli toprakları ile tarım için uygun bir bölge konumundadır. Asi ve Litani nehirleri de vadinin sulanması için önemli birer doğal kaynaktır. Dört mevsimin yaşanabildiği ve tipik Akdeniz iklimine sahip Lübnan'ın bin metrenin üzerindeki yüksekliklerinde kar yağmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Lübnan, 22 Kasım 1943 yılında Fransa'dan bağımsızlığını ilan etmiştir. 1945 yılında Arap Birliği'nin kurucu üyesi, daha sonra ise Birleşmiş Milletlerin üyesi olmuştur.

1975 yılından itibaren komşu ülkelerde baş gösteren istikrarsızlık, Lübnan'ın iç siyasi ve iktisadi durumunu da olumsuz etkilemiştir. Bunun sonucunda başlayan iç çatışmalar 1978 ve 1982 yıllarında İsrail'in ülkeyi işgali ile tırmanmış ve bu dönemde devlet otoritesi ciddi şekilde zayıflamıştır. Altyapı büyük oranda zarar görmüş ve vasıflı işgücü ülkeyi terk etmiştir. 1989 yılında Suudi Arabistan'da imzalanan Taif Anlaşması ile Ekim 1990'da çatışmalar (iç savaş) son bulmuştur.

Halihazırda Lübnan'ın anayasal sisteminin temelini, Taif Barış Anlaşması'nın hemen akabinde kabul edilen 21 Eylül 1990 tarihli Anayasa oluşturmaktadır. Anayasa'da, Lübnan Cumhuriyeti'nin bağımsız ve birleşik bir yapıya sahip olduğu dünyaya ilan edilmiş, ayrıca, parlamenter demokrasiye, özel mülkiyete, serbest piyasa ekonomisine, dengeli bir bölgesel kalkınma gibi konulara yer verilmiştir.

Siyasi sistem, "kuvvetler ayrılığı" prensibinden hareketle yasama, yürütme ve yargının yanısıra bir dizi kontrol ve denge mekanizmalarını içermektedir. 128 üyeli Parlamento seçimleri 4 yılda bir yapılmaktadır. Yürütme, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'ndan (Hükümet) oluşmaktadır. Kuruluş Mevzuatında; Cumhurbaşkanının hristiyan, parlamento başkanının müslüman (şia) ve başbakanın müslüman (sünni) olması kabul edilmiştir. Yargı Sistemi, İdare Mahkemesi ve Adli Mahkemelerden oluşmaktadır. En üst mahkeme Anayasa Mahkemesidir.

Nüfus ve İstihdam

Nüfusu 2021 yılında 6,7 milyondur. Bir önceki yıla göre nüfus (%0,8) azalmıştır. Nüfusun %68'i 15-65 yaş aralığındadır. Şehirleşme oranı %89'dur.

2009 yılında %6,3 oranındaki işsizlik, 2021 yılında %14,5'a yükselmiştir. (Dünya Bankası)

Lübnan'ın karşı karşıya olduğu en önemli sorunlardan biri, Suriye krizinin yol açtığı ekonomik ve sosyal etkidir. Hükümet ve bağımsız kaynaklara göre, Lübnan nüfusunun yaklaşık dörtte biri kadar (1,5 milyon) Suriyeli, Mart 2011'de yaşanan çatışmadan bu yana Lübnan'a sığınmıştır. Bu durum, Lübnan'ın kamu maliyesini ve hizmet sunumunu zorlaştırmıştır. Kriz, Lübnan vatandaşları arasındaki yoksulluk ve işsizlik oranını daha da kötüleştirmiş ve gelir eşitsizliğini genişletmiştir. (Dünya Bankası)

Beyrut'un Ortadoğu'nun en pahalı şehirlerinden biri olması, ekonomik durumu yoksullar için daha da zorlaştırmaktadır. Yoksulluk oranının yüksek olması, pahalı bir ülkedeki gelir dağılımının bozukluğunu göstermektedir.

Potansiyel oranda büyüyemeyen ve yeni istihdam olanakları yaratamayan bir ekonomiye sahip Lübnan'ın üniversite mezunu (kalifiye) gençleri ülkeden ayrılarak (beyin göçü) zengin yabancı ülkelerde iş arama yolunu tercih etmektedir. Kaliteli eğitim sistemine sahip Lübnan, zengin bölge ülkelere yetişmiş/kalifiye insan göçü vermektedir. Yurtdışında yaşayan Lübnan vatandaş sayısı, ülkedeki nüfustan en az iki kat fazla olduğu (10-15 milyon kişi) çeşitli kaynaklarda ifade olunmaktadır.

2019 yılında 7,4 milyar Dolar seviyesindeki Lübnan vatandaşları tarafından ülkeye havale edilen toplam döviz miktarı (remittances) 2020 yılında 6,2 milyar Dolara düşmüştür (Dünya Bankası). Bu sermaye transferindeki artışın sürekli olmaması ve global/bölgesel ekonomik ve siyasi krizler Lübnan ekonomisini olumsuz etkileyebilmektedir.

Körfez Arap Bölgesi ülkelerinde yaşanan ekonomik sorunlar, bölge ülkelerinde çalışan yaklaşık 500 bin Lübnanlı'nın işini kaybetme endişesi yaşamasına ve Lübnan'a sermaye girişinin azalmasına yol açabilmektedir. Yerli ve yabancı yatırımlardaki azalmanın yanısıra, daralan iç talep de, reel sektörü ve (göçmen Suriyelilerin ucuza çalıştırılması nedeniyle) istihdamı da olumsuz etkileyebilmektedir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Lübnan'ın başlıca doğal kaynakları; kireçtaşı, demir cevheri, tuzdur.

Ormanlık alanların tahribi (yüzölçümünün %13'ü ormanlık), sulak arazilerin kuraklaşması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021-2027*
GSYİH (Cari Fiyatlarla - milyar \$)	27	-
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	-22	-
Kişi Başı GSYİH (Cari Fiyatlarla - \$)	4.002	-
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	84.8	-
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	3,8	-
Cari İşlemler Dengesi/GSYİH (%)	-14	-
Kamu Genel Borcu / GSYİH (%)	135	-

Kaynak: IMF (2022 Nisan)

*IMF tahmini bulunmamaktadır

Lübnan ekonomisi, hizmet sektörü (bankacılık/finans, sigortacılık, turizm, emlak/inşaat) ağırlıklı bir yapı sergilemektedir. Dünya Bankasına göre, hizmet sektörünün GSYİH içindeki payı 2018 yılında %83 olmuştur. Bu durumda sanayi sektöründeki küçülme de etkili olmuştur. Lübnan ekonomisinin gelir kaynakları, kamu harcamalarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Dış ticareti ve kamu bütçesi açık vermektedir. Dolayısıyla yüksek cari açık da sözkonusudur.

Ancak, 2008 yılında başlayan global finansal krizin ve akabinde petrol fiyatlarındaki gerilemenin petrol zengini Körfez Arap ülkelerinin ekonomilerine olumsuz tesir etmesi ve İran'la siyasi kriz yaşayan Suudi Arabistan'ın (ve diğer Körfez Arap ülkelerinin) Lübnan'a sağladığı ekonomik desteği azaltması Lübnan ekonomisinin (gelirlerinin) daha fazla negatif yönde etkilenmesine yol açmıştır. Sabit döviz kuru rejiminin bulunduğu liberal ekonomiye sahip olan ülkede, 2019 yılının son çeyreğinden itibaren önemli bir döviz likiditesi sorunu mevcuttur. Bunun bir sonucu olarak da dolara endeksli işleyen ekonomik/ticari aktivitede önemli sorunlar baş göstermiştir.

Lübnan ekonomisini olumsuz etkileyen başlıca iç ve dış sorunlar; iç siyasi gerilimler (cumhurbaşkanı ve parlamento seçimlerinin uzun süredir yapılamamış olması), Suriye iç savaşı ve bundan kaynaklanan göçmen sorunu, global finansal kriz/dünya ekonomisindeki yavaşlama, petrol fiyatlarının düşük seyretmesidir. Ekonomik gelirlerdeki azalışa karşın kamu giderlerinin artması, kamu borçlanma ihtiyacının, bütçe açığının ve cari açığın büyümesine yol açmaktadır.

Bu durum ilave (dış) finansman ihtiyacını ve borçlanmaya sebep olmaktadır. Hükümetin öncelikleri arasında; elektrik kesintileri, sağlık sisteminin iyileştirilmesi, altyapı (temiz içme suyu ve kanalizasyon) sorunları çözmek, internet hızını artırmak, doğrudan yabancı sermaye çekmeye yönelik yatırım ve kamu maliyesinde reformlar (vergi sisteminin iyileştirilmesi, bütçe açığı, kamu borçlarının azaltılması gibi) ile işsizlik yer almaktadır. (Lübnan medyası)

Dünya Bankasının 2021 yılı sonbahar dönemi değerlendirmesine göre; Yaklaşık iki yıldır Lübnan, özellikle ekonomik ve finansal bir kriz, ardından COVID-19 ve son olarak 4 Ağustos 2020'de Beyrut Limanı'ndaki patlama olmak üzere bileşik krizlere maruz kalmıştır. Ancak ekonomik (finansal) kriz açık ara en büyük (ve en kalıcı) olumsuz etkiye sahip olmuştur.

Orta vadede Lübnan, yeniden yapılanmanın yanı sıra daha iyi kurumlar, iyi yönetim ve daha iyi bir iş ortamı oluşturmaya öncelik vermelidir. Bununla birlikte, Lübnan'ın iflas durumu (egemenlik, bankacılık sistemi) ve yeterli döviz rezervi eksikliği göz önüne alındığında, uluslararası yardım ve özel sektör yatırımı, Lübnan'ın toparlanması için elzem olacaktır. Yardım ve yatırımların harekete geçirilme hızı ve kapsamı, yetkililerin ve Lübnan Parlamentosu'nun çok ihtiyaç duyulan mali, mali, sosyal ve yönetim reformları konusunda hızlı hareket edip edemeyeceğine bağlı olacaktır. Bunlar olmadan toparlanma ve yeniden yapılanma sürdürülebilir olamaz ve sosyal ve ekonomik durum daha da kötüleşmeye devam edecektir. (<https://www.worldbank.org/en/country/lebanon/overview#1>)

Lübnan, 2019 yılının sonbahar aylarından itibaren önemli bir ekonomik ve finansal kriz döneminden geçmektedir. Özellikle piyasalardaki döviz kıtlığı üzerinden günlük hayatta hissedilmeye başlayan sorunlar, son derece dolarize bir ülke olan Lübnan'da ekonomiyi tamamen işleyemez hale getirmiş ve koşullar giderek ağırlaşmıştır. Finansal piyasalarda özellikle döviz kurundaki belirsizlik, her geçen gün daha da artmış ve sabit döviz kuru uygulamasına rağmen yaşanan büyük döviz kıtlığı nedeniyle piyasada ABD dolarının 2020 yılı Temmuz ayı başı itibarıyla 10.000 LBP'den işlem görmesi önlememiştir (resmi sabit kur 1 \$= 1.507,5 Lübnan paundu- LBP). Diğer taraftan, döviz temininde yaşanan sıkıntılar, büyük kısmı sıvı yakıtla çalışan termik santrallerden karşılanan elektrik enerjisi üretimini de olumsuz etkilemektedir. Bu durum günlük düzenli elektrik kesintilerindeki sürelerin uzamasına neden olmuştur. Lübnan'da uzun yıllardır süregelen düzenli elektrik kesintileri nedeniyle halk zaten tüm büyük şehirlerde mahalleler bazında örgütlenen özel jeneratörler vasıtasıyla elektrik ihtiyacını karşılayabilmektedir. (Beyrut Ticaret Müşavirliği, 2020 Temmuz)

Ülkenin 2020 yılı milli geliri (GSYİH) içinde sanayi sektörünün payı %17,6, 2019 yılında %3,2 olan tarımın payı ise %8,9 olmuştur. (Dünya Bankası)

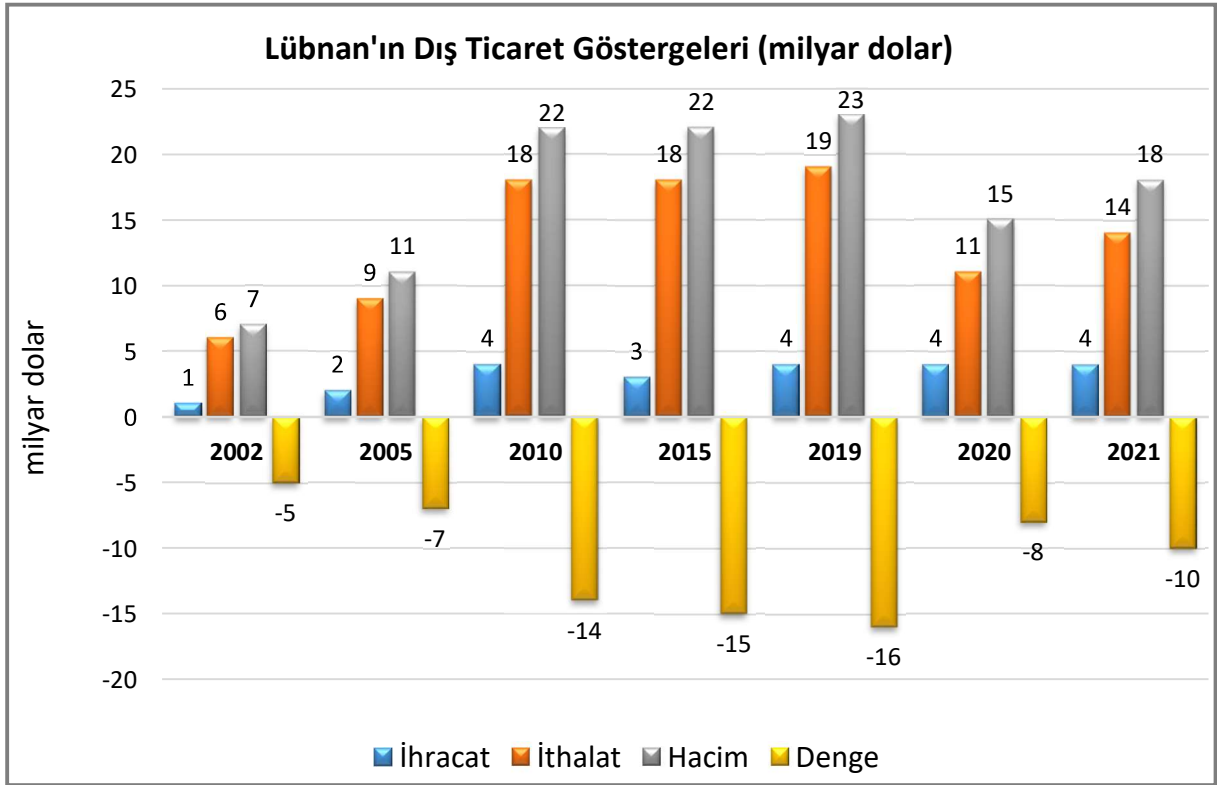
3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Lübnan, coğrafya ve nüfus olarak küçük bir ülke görünümünde olmasına rağmen, özellikle ithalat açısından çevre ve komşu ülkelerin büyük çoğunluğundan daha büyük bir pazar potansiyeline sahiptir. Suriye iç savaşı nedeniyle bölge ülkelerine yönelik karayolu taşımacılığı zorlaşmış ve ihracat navlun (sigorta) maliyetlerinin yükselmesine yol açmıştır.

Dış ticaretin denizyoluyla yapılmasını teşvik etmek amacıyla sektör için bazı destek kararları almıştır. Yüksek düzeydeki dış ticaret açığı; büyük oranda yurtdışındaki Lübnanlıların gönderdikleri sermaye transferiyle (ve petrol zengini Körfez Arap ülkelerinden özellikle gayrimenkul yatırımları şeklinde gelen yabancı sermaye) ve turizm gelirleri ile telafi edilmeye çalışılmaktadır.

Dış Ticareti

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata (26.07.2022)

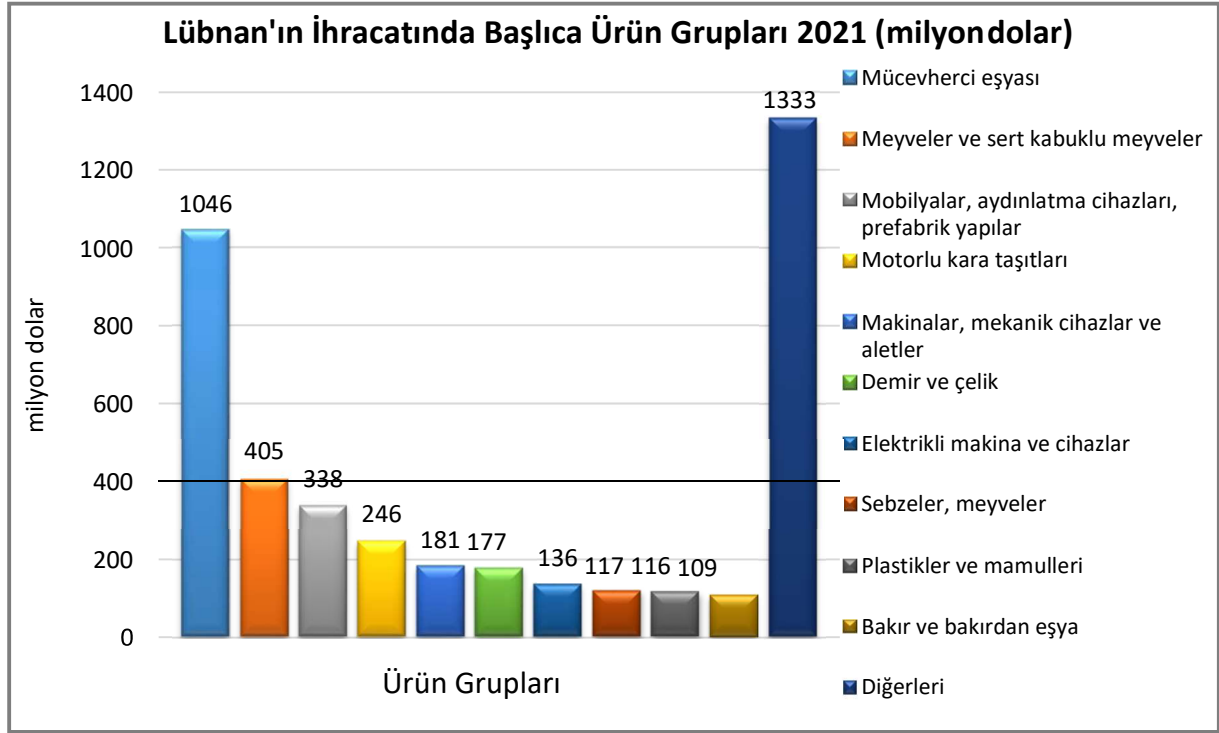
Lübnan önemli miktarda dış ticaret açığı veren bir ülkedir.

2021 yılı ithalatında ilk üç sırada Türkiye, Yunanistan ve Çin yer almıştır.

2020 yılına göre toplam ithalatı %22 artmıştır.

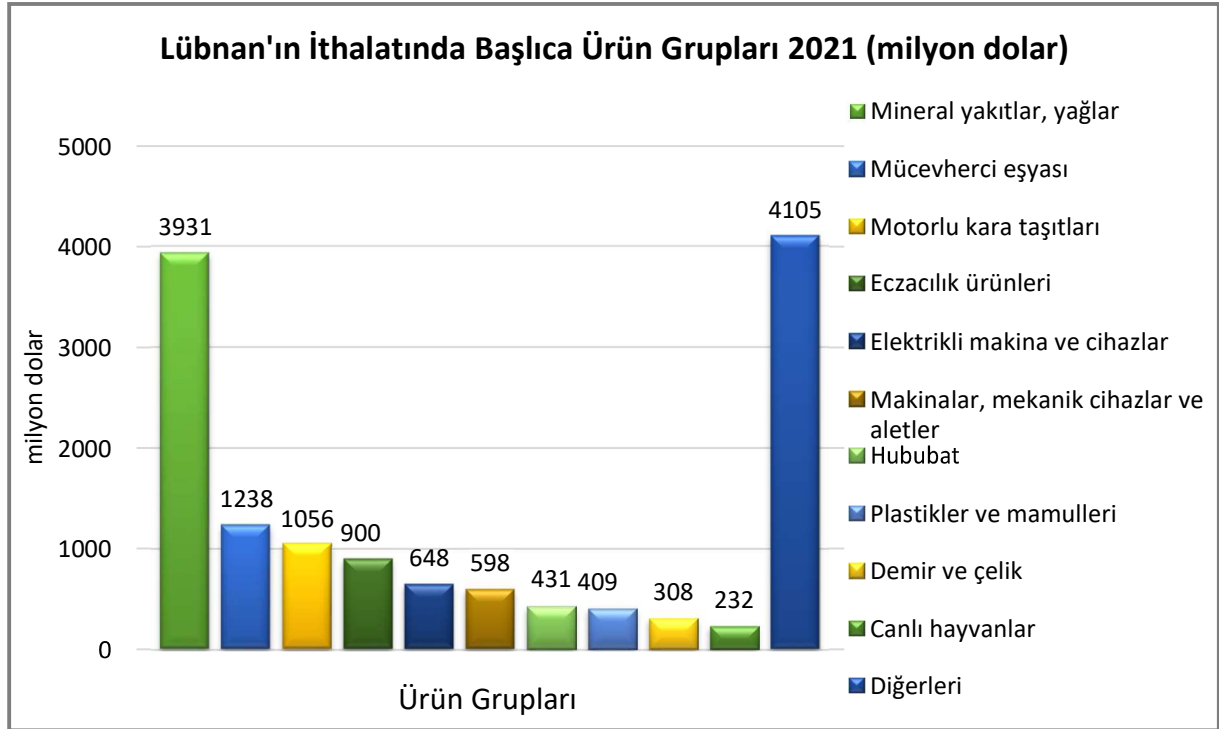
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracatı

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata

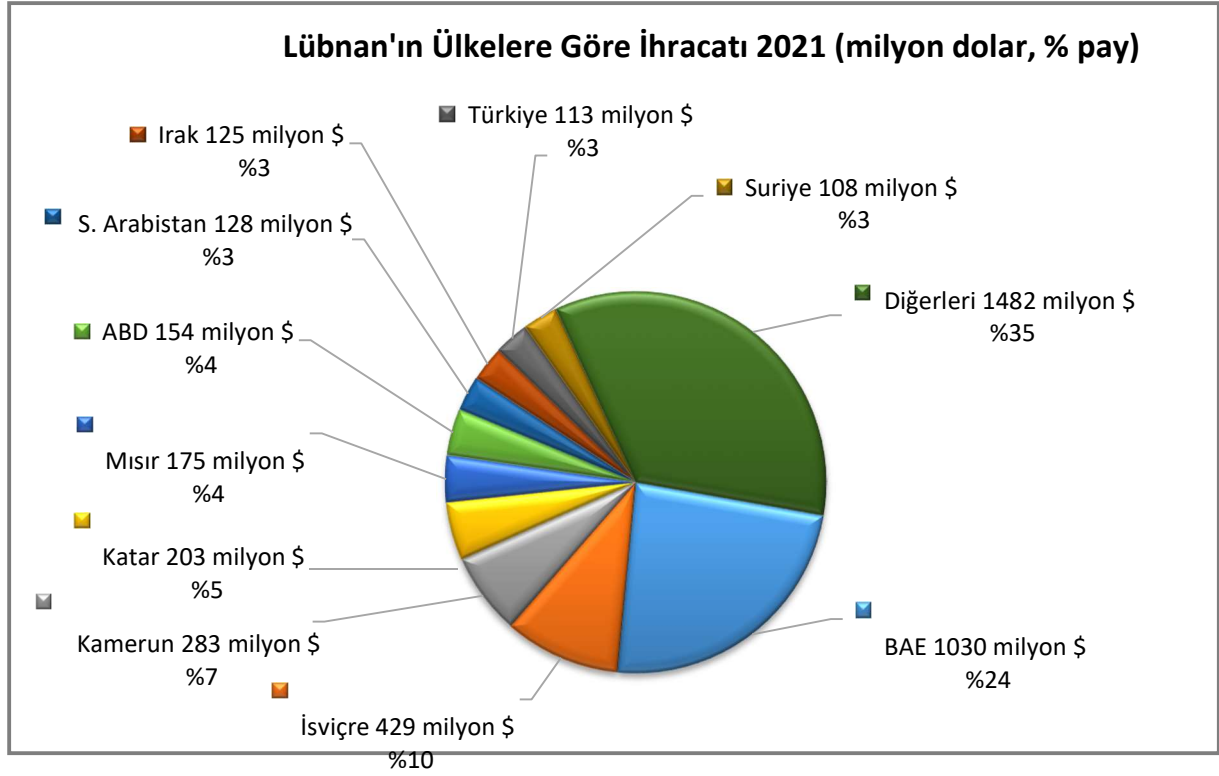
İthalatı

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata_

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

İhracatı

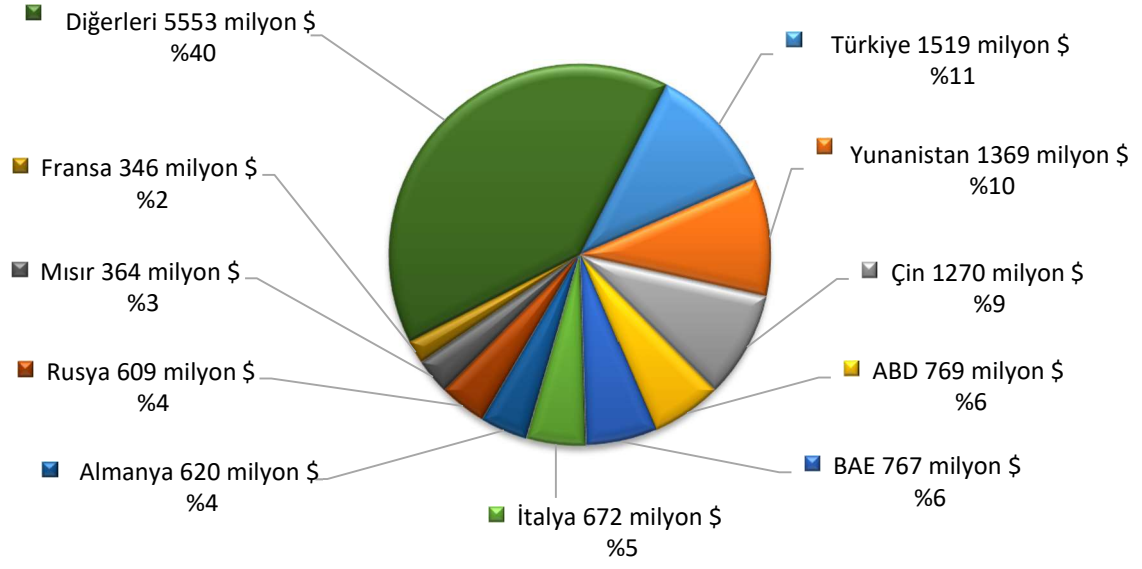

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata_

İthalatı

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata_

Lübnan'ın Ükelere Göre İthalatı 2021 (milyon dolar, % pay)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Serbest piyasa ekonomisine sahip Lübnan, özel girişime dayanmaktadır. Lübnan gelişmiş ticaret sistemi, ekonomi ve yatırım politikalarında kısıtlama yapılmaksızın sürdürülen uzun bir geçmişe sahiptir. Hükümet ekonomide müdahaleci olmayan (liberal) bir tutum sergilemektedir. Lübnan'da sermaye ve mal hareketlerinin giriş çıkışında herhangi bir kısıtlama yoktur. Lübnan yabancı yatırımı memnuniyetle karşılamaktadır. Lübnan'da özel iş kurma ve işletme önünde, sınırlı istisnalar dışında, hukuki bir kısıtlama bulunmamaktadır. Döviz kontrolünün olmaması, yabancı yatırımcıları istedikleri biçimde sermaye ithali ve ihracı yapma konusunda serbest bırakmaktadır. İç talebin %80'ine katkıda bulunan özel sektör bankacılık/finans, otelcilik, medya, reklamcılık, danışmanlık ve mühendislik sektörlerini de kapsamaktadır. Bu sektörler için, uluslararası rekabet dolayısıyla sınırlı düzeyde koruma vardır.

Lübnan ekonomisinde inşaat ve gayrimenkul satışları önemli bir gelir kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Özellikle zengin Körfez Arap ülkeleri vatandaşlarına Lübnan'da gayrimenkul edinme konusunda sağlanan kolaylıklar, Lübnan'a önemli bir nakit sermaye akışının oluşmasını sağlarken, bankacılık sektörünün gelişmiş olması ve sektördeki gizlilik ilkesi yabancı sermaye yatırımı ve girişini ayrıca teşvik edici bir unsur olmaktadır.

Ülkedeki ticari projeler ve konut yatırımları için sağlanan fonların büyük bir kısmı yurtdışında yaşayan Lübnanlı vatandaşlardan ve Körfez Arap ülkelerinden sağlanmış, bu fonların bir kısmı lüks konut inşaatlarında harcanmıştır. Siyasi istikrarla beraber yeni inşaatların sayısının artması beklenmektedir. Lübnan'da müteahhitlik (alt ve üst yapı), enerji (elektrik, petrol ve gaz) ve turizm sektörü yabancı yatırım bekleyen alanlardır.

Lübnan'ın Ortadoğu'nun en önemli turizm merkezlerinden biri olması dolayısıyla ülkedeki turizm yatırımlarında artış potansiyeli bulunmaktadır. Lübnan'da yapılacak yatırımlara bölgeler itibarıyla değişik teşvikler verilmektedir (Yatırım Kurumu- <http://investinlebanon.gov.lb/>). Lübnan'da 16 Ağustos 2001'de yürürlüğe giren Yatırım Geliştirme Kanunu ile, yatırımlara vergi istisnası, çalışma izni, birtakım ücret indirimleri sağlanmakla birlikte, enerji, toprak ve işgücü maliyetlerinin yüksek olması ve pek çok ülke ile STA imzalanmış olması nedeniyle sanayi yatırımları için Lübnan uygun bir tercih olarak görülmemektedir.

Dünya Bankasına göre, ülkeye gelen doğrudan yabancı sermaye yatırım tutarı (net) 4,8 milyar Dolar seviyesindeki 2009 yılından itibaren düşüş eğiliminde olup, 2020 yılında 2,8 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Lübnan'daki bankacılık sektörünün gelişmiş olması ve gizlilik ilkesi ile kaliteli eğitim sistemi ve medeni iş ortamı ülkeye yabancı sermaye girişini olumlu etkilemektedir. Nitekim yerel ekonomi uzmanları banka mevduatlarının artıyor olmasını, iç finansman kaynağı temini açısından ekonomide olumlu bir gelişme olarak değerlendirmektedir.

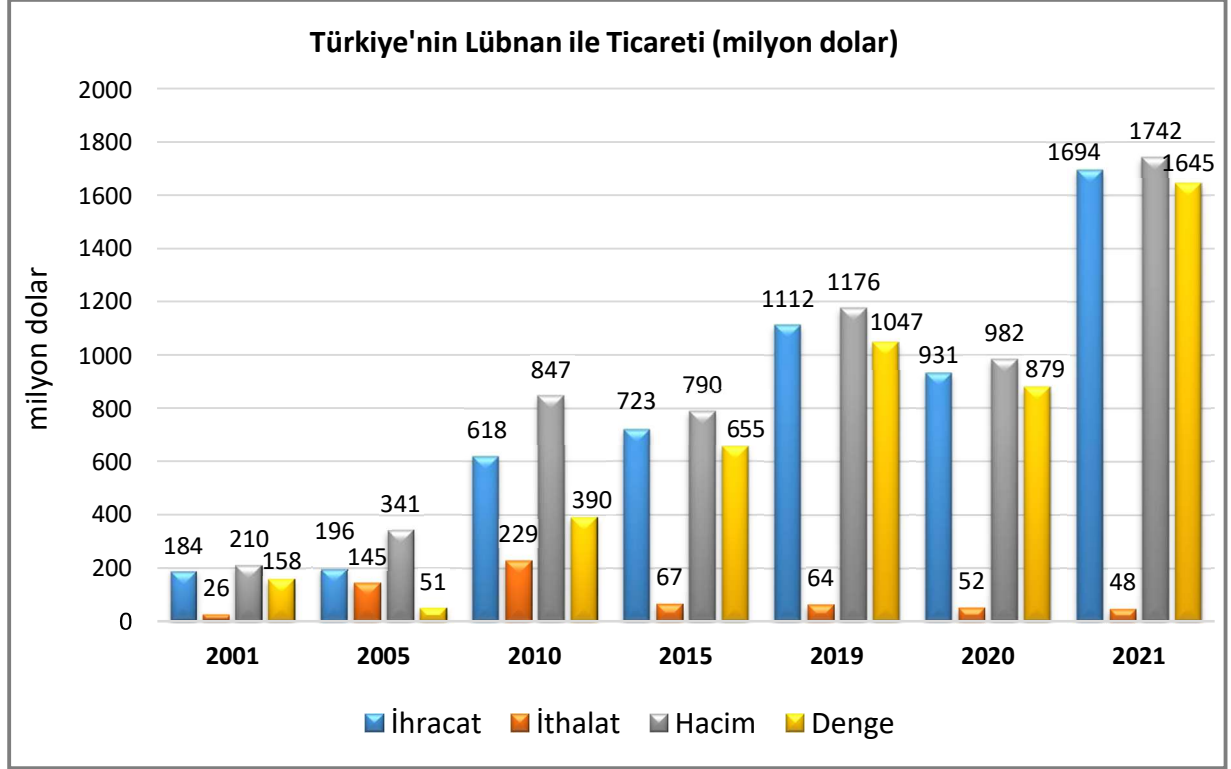
Ancak, sabit döviz kuru rejiminin uygulandığı ülkede 2019 yılının son çeyreğinden itibaren finansal kriz yaşanmaktadır. Dolara endeksli işleyen ekonomik/ticari aktivitede önemli sıkıntılar baş göstermiştir. Global ve bölgesel siyasi ve ekonomik sorunlar yukarıda belirtilen ekonomik faaliyet ve gelirleri de olumsuz etkilemektedir.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

İki ülke arasındaki ticaret, Türkiye lehine fazla vermektedir.

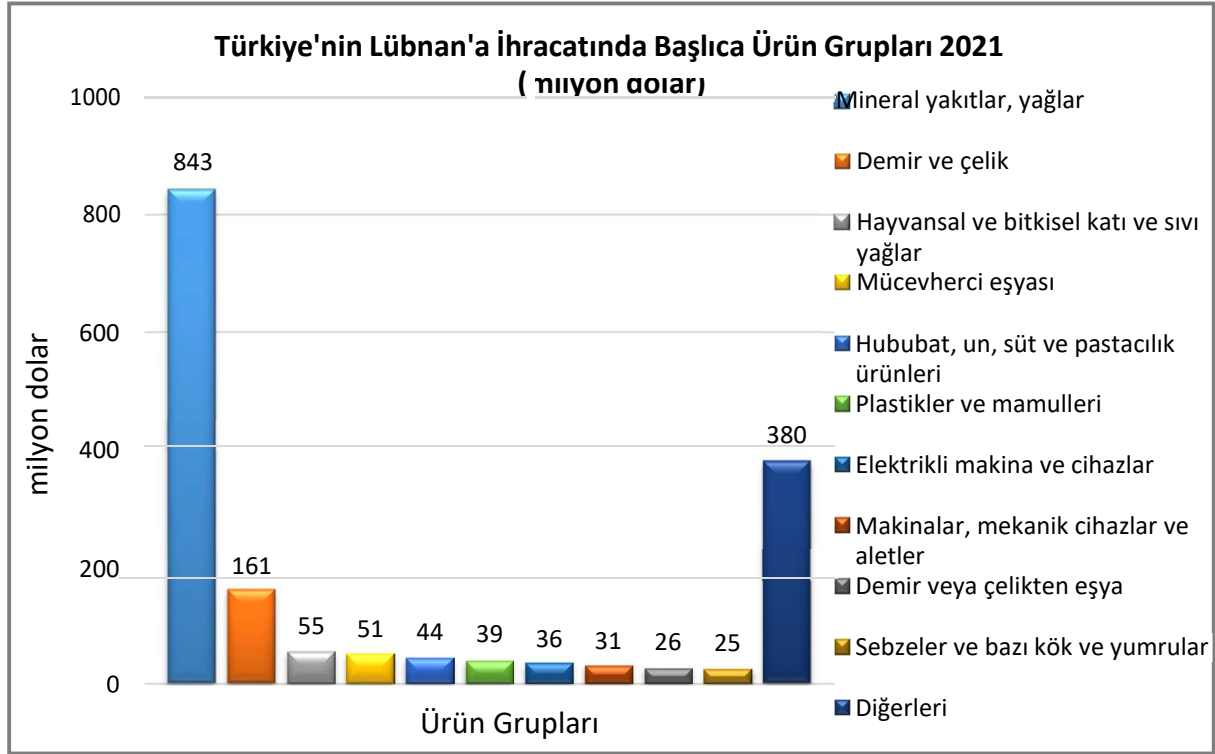

Kaynak: Trademap/Türkiye-directdata

2021 yılında ülkenin toplam ihracatımızdaki payı %0,8 olup 30. sıradadır.

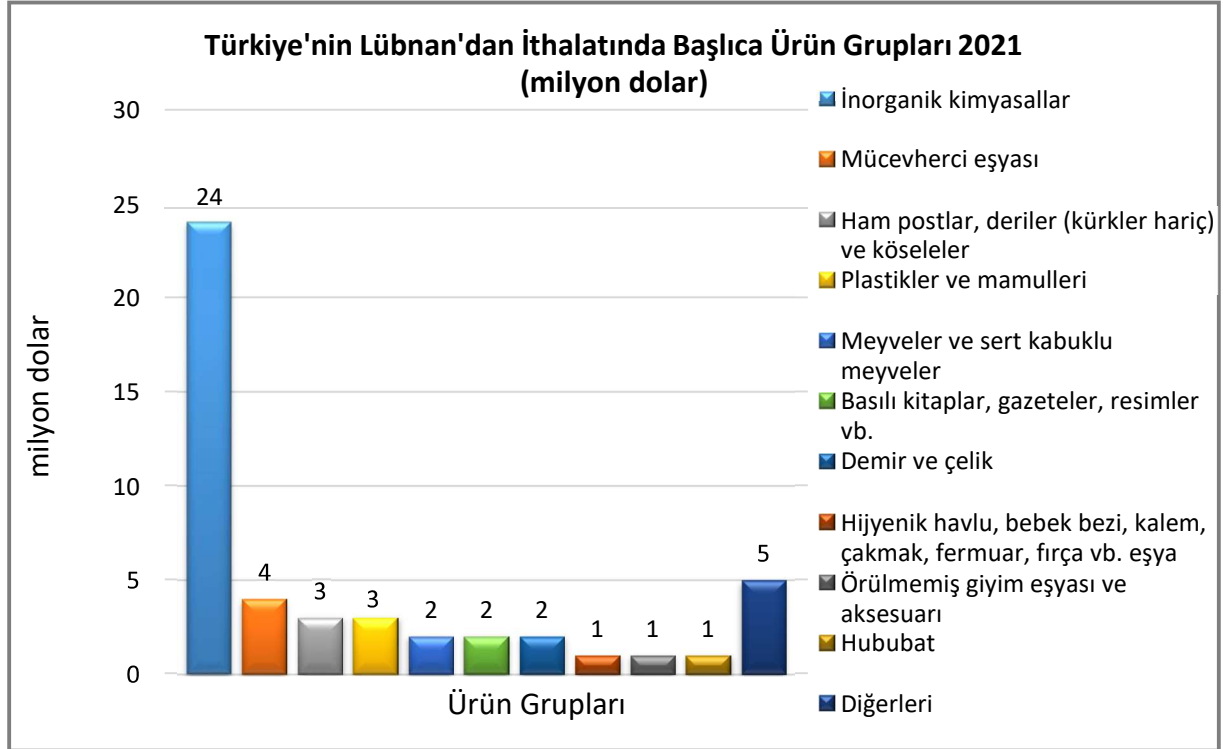
Toplam ithalatımızdaki payı ise %0,02 ile 101. sıradadır.

Türkiye'nin Lübnan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap/Türkiye-directdata

Türkiye'nin Lübnan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap/Türkiye-directdata

EKLER:***EK-1: Lübnan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)***

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			3 731 350	3 807 461	4 229 977	100	11,1
1.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1 134 973	1 090 634	451 825	10,7	-58,6
2.	7102	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mihlanmamış veya takılmamış)	238 793	247 593	421 904	10	70,4
3.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	31 526	25 820	310 256	7,3	1101,6
4.	0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	14 653	21 275	230 854	5,5	985,1
5.	8703	Otomobiller	1 675	107 563	175 998	4,2	63,6
6.	7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş külçeler	67 771	86 503	162 072	3,8	87,4
7.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	66 037	126 447	139 788	3,3	10,6
8.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	64 032	67 691	102 298	2,4	51,1
9.	3103	Fosfatlı mineral veya kimyasal gübreler	53 871	29 725	71 458	1,7	140,4
10.	8502	Jeneratörler	89 581	58 571	61 231	1,4	4,5
11.	7801	İşlenmemiş kurşun	49 956	43 410	55 911	1,3	28,8
12.	2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	44 868	52 081	55 535	1,3	6,6
13.	2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	19 874	31 740	48 915	1,2	54,1
14.	2103	Soslar ve müstahzarları; çeşni/lezzet verici karışımlar; hardal unu, irmiği ve hazır hardal	24 262	20 157	46 569	1,1	131
15.	7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	22 827	24 778	42 528	1	71,6

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata

EK-2: Lübnan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			19 239 394	11 354 653	13 856 704	100	22
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6 338 768	3 092 587	3 724 942	26,9	20,4
2.	8703	Otomobiller	771 706	243 034	803 932	5,8	230,8
3.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	483 990	586 879	665 732	4,8	13,4
4.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	792 379	710 840	508 143	3,7	-28,5
5.	7102	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mihlanmamış veya takılmamış)	332 576	272 114	479 002	3,5	76
6.	3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	424 277	458 677	380 701	2,7	-17
7.	1001	Buğday ve mahlut	123 217	148 488	235 451	1,7	58,6
8.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	259 560	116 630	218 147	1,6	87
9.	0102	Canlı büyükbaş hayvanlar (at, eşek, katır ve bardolar hariç)	272 756	283 407	210 475	1,5	-25,7
10.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	138 389	118 068	164 525	1,2	39,3
11.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	201 414	81 333	154 547	1,1	90
12.	1005	Mısır	108 359	117 833	137 500	1	16,7
13.	7214	İnşaat demiri	182 629	97 538	129 329	0,9	32,6
14.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	74 016	83 464	107 930	0,8	29,3
15.	8507	Elektrik akümülatörleri (bunların separatörleri dahil)	61 178	21 893	97 057	0,7	343,3

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata

EK-3: Lübnan'ın Ülkelere Göre İhracatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		3 731 350	3 807 461	4 229 977	100	11,1
1.	BAE	438 607	552 920	1 029 829	24,3	86,3
2.	İsviçre	1 061 805	1 058 610	428 714	10,1	-59,5
3.	Kamerun	8 719	8 671	282 711	6,7	3160,4
4.	Katar	128 027	150 510	203 199	4,8	35
5.	Mısır	78 098	98 632	174 993	4,1	77,4
6.	ABD	69 346	161 420	153 970	3,6	-4,6
7.	S. Arabistan	245 983	219 059	128 313	3	-41,4
8.	Irak	146 214	136 128	125 028	3	-8,2
9.	Türkiye	61 119	99 600	113 183	2,7	13,6
10.	Suriye	190 020	122 341	107 853	2,5	-11,8
11.	Yunanistan	63 332	77 005	94 787	2,2	23,1
12.	Kuveyt	67 659	74 245	90 263	2,1	21,6
13.	G. Kore	47 160	48 153	90 211	2,1	87,3
14.	Ürdün	89 171	78 813	87 035	2,1	10,4
15.	Fildişi Sahili	33 602	37 906	63 671	1,5	68

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata

EK-4: Lübnan'ın Ülkelere Göre İthalatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		19 239 394	11 354 653	13 856 704	100	22
1.	Türkiye	939 616	835 215	1 519 106	11	81,9
2.	Yunanistan	1 400 755	862 933	1 368 577	9,9	58,6
3.	Çin	1 626 506	747 979	1 269 749	9,2	69,8
4.	ABD	1 704 725	934 369	769 175	5,6	-17,7
5.	BAE	563 545	633 736	766 635	5,5	21
6.	İtalya	1 330 700	657 412	672 007	4,8	2,2
7.	Almanya	953 825	563 906	619 855	4,5	9,9
8.	Rusya	1 343 868	516 637	608 677	4,4	17,8
9.	Mısır	408 407	319 892	363 769	2,6	13,7
10.	Fransa	769 504	383 519	346 281	2,5	-9,7
11.	Ukrayna	287 845	272 327	345 304	2,5	26,8
12.	İngiltere	452 253	267 425	333 511	2,4	24,7
13.	İsviçre	315 023	323 796	327 882	2,4	1,3
14.	İspanya	535 017	321 221	290 837	2,1	-9,5
15.	Hindistan	337 468	149 873	263 614	1,9	75,9

Kaynak: Trademap/Lübnan-directdata

Ek-5: Türkiye'nin Lübnan'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			3 731 350	3 807 461	2 205 224	100	-42,1
1.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1 134 973	1 090 635	423 076	19,2	-61,2
2.	7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş külçeler	67 770	86 503	177 551	8,1	105,3
3.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	64 032	67 691	146 388	6,6	116,3
4.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	66 037	126 446	114 381	5,2	-9,5
5.	7801	İşlenmemiş kurşun	49 956	43 410	61 241	2,8	41,1
6.	3103	Fosfatlı mineral veya kimyasal gübreler	53 871	29 726	60 522	2,7	103,6
7.	2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	44 868	52 081	58 582	2,7	12,5
8.	2008	Yer fıstığı ve diğer kabuklu yemiş ve meyve konserveleri	45 470	47 763	47 367	2,1	-0,8
9.	7112	Kıymetli metallerin, kaplamalarının artık ve döküntüleri, artıkları	0	1 557	44 327	2	2746,9
10.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	29 558	27 068	38 293	1,7	41,5
11.	7602	Aluminyum döküntü ve hurdaları	22 827	24 778	37 588	1,7	51,7
12.	0808	Elma, armut ve ayva (taze)	10 870	13 519	36 532	1,7	170,2
13.	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1 539	2 245	35 549	1,6	1483,5
14.	4901	Kitaplar, broşürler, risaleler ve benzeri matbuat	69 038	36 236	33 047	1,5	-8,8
15.	8502	Jeneratörler	89 582	58 572	32 133	1,5	-45,1

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

Ek-6: Türkiye'nin Lübnan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			19 239 394	11 354 653	12 056 727	100	6,2
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6 338 768	3 092 587	3 149 957	26,1	1,9
2.	8703	Otomobiller	771 706	243 033	532 613	4,4	119,2
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	792 379	710 839	410 861	3,4	-42,2
4.	1001	Buğday ve mahlut	123 217	148 488	245 870	2	65,6
5.	3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	424 277	458 677	217 782	1,8	-52,5
6.	2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	1 751	1 173	181 872	1,5	15404,9
7.	8802	Helikopterler, uçaklar vb; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	44	0	177 251	1,5	100
8.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	483 990	586 879	168 294	1,4	-71,3
9.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	74 015	83 463	155 940	1,3	86,8
10.	8507	Elektrik akümülatörleri (bunların separatörleri dahil)	61 179	21 892	138 948	1,2	534,7
11.	1005	Mısır	108 359	117 833	135 232	1,1	14,8
12.	7214	İnşaat demiri	182 630	97 538	120 509	1	23,6
13.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	85 675	26 433	119 791	1	353,2
14.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	138 389	118 068	105 097	0,9	-11
15.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	201 414	81 335	102 076	0,8	25,5

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

HİNDİSTAN ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	4
3. DIŞ TİCARET	6
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	10
5. TÜRKİYE ile TİCARET	12
EKLER:	18

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Hindistan Cumhuriyeti (Bharat Ganrajya)
Nüfus	1,39 milyar
Dil	Hintçe en çok kullanılan resmi dildir.
Yüzölçümü	3.287.263 km ²
Başkent	Yeni Delhi
Başlıca Şehirleri	Mumbai, Kolkata, Chennai, Bengaluru, Haydarabad
Yönetim Şekli	Federal Parlamenter Anayasal Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Ram Nath KOVIND
Para Birimi	Hint Rupisi (INR)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar: Asya Kalkınma Bankası (ADB), Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü (ASEAN), BRICS (Brezilya Rusya Hindistan Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti), İngiliz Uluslar Topluluğu (Commonwealth), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü (SAARC), Birleşmiş Milletler (UN), Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), Dünya Ticaret Örgütü (WTO)

Coğrafi Konum

Hindistan güney Asya'da yer almakta olup; güneyinde Hint Okyanusu, batısında Pakistan, kuzeyinde Çin, Bhutan ve Nepal, doğusunda ise Bangladeş ve Myanmar ile komşudur. Yüzölçümü bakımından dünyanın yedinci büyük devletidir. Hindistan'ın güneyinde tropikal muson iklimi hâkim iken kuzeyinde iklim ılımandır. Hindistan'ın güney ve orta kesimleri platolardan oluşurken batısında çöller, kuzeyinde ise Himalaya Dağları yer alır.

Siyasi ve İdari Yapı

15 Ağustos 1947 tarihinde İngiltere'den bağımsızlığını kazanan Hindistan Cumhuriyeti'nin yönetim şekli federal cumhuriyettir. Hindistan 28 eyalet ve 7 birlik bölgesinden oluşmaktadır. Eyaletler; Andhra Pradesh, Arunachal Pradesh, Assam, Bihar, Chhattisgarh, Goa, Gujarat, Haryana, Himachal Pradesh, Jammu and Kashmir, Jharkhand, Karnataka, Kerala, Madhya Pradesh, Maharashtra, Manipur, Meghalaya, Mizoram, Nagaland, Orissa, Punjab, Rajasthan, Sikkim, Tamil Nadu, Tripura, Uttar Pradesh, Uttarakhand, West Bengal'dir. Birlik bölgeleri ise Andaman ve Nicobar Adaları, Chandigarh, Dadra and Nagar Haveli, Daman and Diu, Delhi, Lakshadweep ve Puducherry'dir. Hindistan'da yasal altyapı 1950 anayasasına ve İngiliz hukukuna dayanır.

Nüfus ve İstihdam

2021 yılında nüfusu 1,39 milyar kişiye ulaştığı tahmin edilen Hindistan'da 2000-07 yılları arasındaki nüfus artış hızı yıllık %1,5 oranında gerçekleşmiştir. Bu oran 2009 ve 2010 yılında da yaklaşık aynı kalmıştır. 2020 yılında nüfus artış oranı %1,1'dir. Bu oran 90'lı yıllarda %1,9, 80'li yıllarda %2,1 ve 60'lı yıllarda %2,3 oranlarında gerçekleşmiştir. Doğum hızının düşeceğine dair iyimser beklentilere rağmen 2024 yılında Hindistan nüfusunun 1,4 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2020 yılında

yaşam beklentisi erkekler için 68,4, kadınlar için 71,2 yıla çıkmıştır. 1951 yılında erkekler ve kadınlar için yaşam beklentisi 32 yıl idi. Kırsal kesimde yaşama oranı diğer gelişen Asya ülkelerine göre çok yüksektir. Halkın %66,9'u kırsal yerleşim yerlerinde yaşamaktadır. Buna karşın şehirlere göç hızla artmaktadır.

Hindistan'da her yıl yaklaşık 10 milyon kişi işgücüne katılmaktadır. Bu durum hükümetin eğitimin kalite ve miktarını artırmak için yatırım yapması gerekliliğini göstermektedir.

Doğal Kaynaklar

Hindistan doğal kaynaklar bakımından çok zengin bir ülke değildir. Hindistan dünya yüzeyinin %2,4'ünü kaplamasına rağmen, dünya nüfusunun %17'sini barındırmaktadır. Bu yüzden doğal kaynak ihtiyacı fazladır. Hindistan'daki en önemli madenler kömür, demir ve boksittir. Petrol ve gazın büyük çoğunluğu ithal edilmektedir. Büyük coğrafi ve iklimsel farklılıklar bölgeler arasında gelir dağılımı ve ekonomik gelişmişlik farklılıklarının sebeplerinden birisidir. Gelişmiş ülkelerin tersine bir durum olarak çalışan nüfusun %60'ı tarım sektöründe istihdam edilmiştir. Göç artmasına rağmen hala sınırlıdır ve Hintlilerin büyük çoğunluğunun geçimi toprağa bağlıdır. Ekilebilir arazinin %40'ı sulanabilir durumdadır ve geriye kalan arazilerde tarımsal üretim yıllık muson yağmurlarına bağlıdır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	2667,7	3042,0	3291,4	3583,2	3892,4	4228,7	4568,7
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	-6,6	8,9	8,2	6,9	7,0	7,0	6,5
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	1 935	2 185	2 342	2 527	2 720	2 929	3 138
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	6,2	5,5	6,1	4,8	4,3	4,1	4,0
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	0,9	-1,6	-3,1	-2,7	-2,7	-2,6	-2,6
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	-	-	-	-	-	-	-
Nüfus (milyon)	1378,6	1392,0	1405,2	1418,2	1431,0	1443,6	1455,9

Kaynak: IMF

Hindistan ekonomisi iki farklı yapıya sahiptir. Bir yanda, orta sınıfın en vasıflı kişilerini çalıştıran modern ve küresel rekabet gücüne sahip bilgiye dayalı hizmetler sektörü, diğer yanda çoğunlukla az eğitilmiş işgücünün çalıştığı ve rekoltesi yağışlara bağlı tarım sektörü yer almaktadır. İmalat sektörü geleneksel olarak kalitesiz mallar nedeniyle yetersiz olmasına rağmen, bu durum son yıllarda değişmeye başlamıştır.

Son yıllarda ekonominin tarıma bağımlılığı azalmış olsa da GSYİH'deki dalgalanmalar hala yıllık muson yağmurlarının sonuçlarına bağlıdır. Toprak sahiplerinin çoğunluğu geçinecek kadar tarım yapabilmektedirler ve çoğu çiftçi ailesi yoksulluk sınırının altında yaşam sürdürmektedirler. Hindistan özellikle kırsal alanda dünyadaki en kötü insani gelişim indekslerinin bazılarında sahiptir. Buna karşın, Hindistan aynı zamanda çok sayıda yüksek nitelikli işgücüne ve birkaç tane uluslararası endüstriyel gruba da sahiptir.

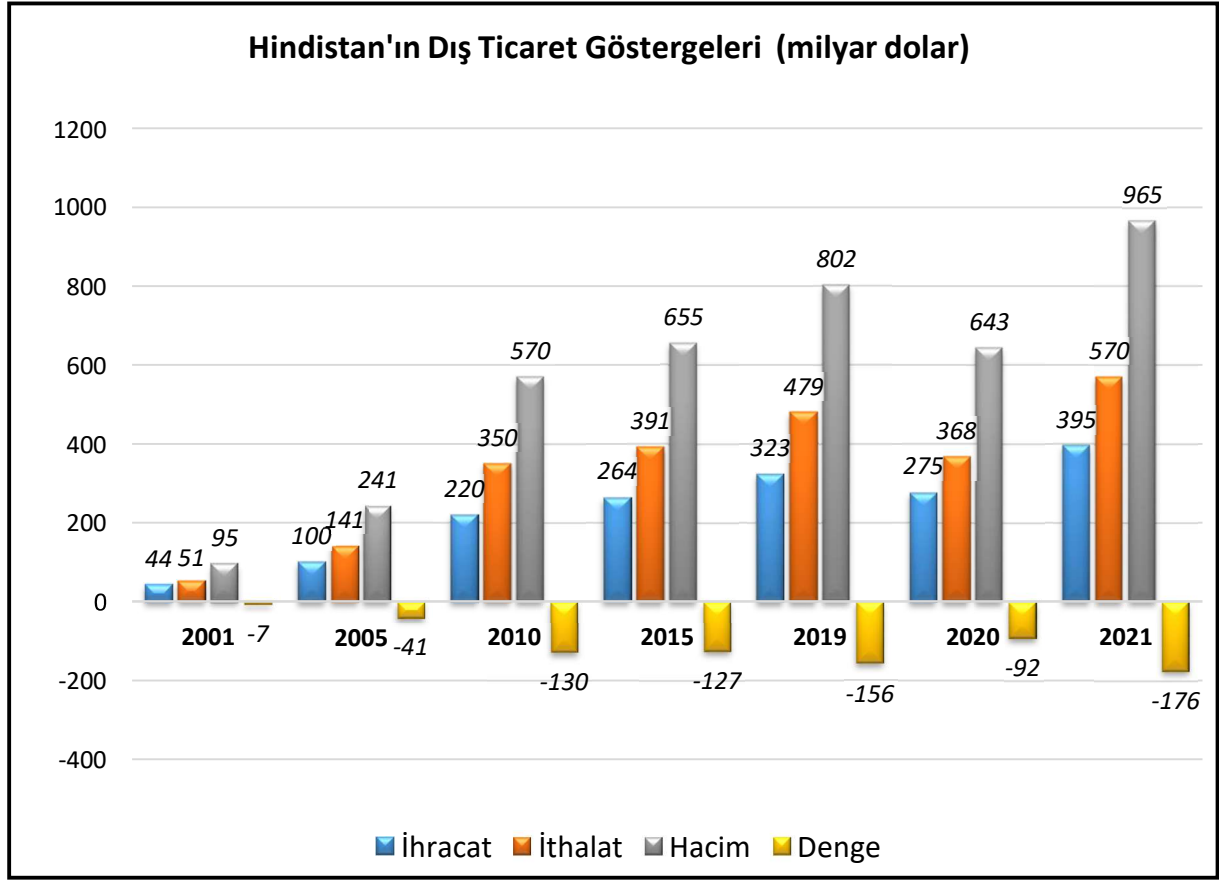
Son yıllardaki büyümeye rağmen mali durum zayıflığını sürdürmektedir. Bütçe açığını azaltmaya yönelik politikaların uygulanması politik olarak zorunlu hale gelmiştir. Sübvansiyonları azaltmak, vergi mükelleflerinin sayısını ve tahsilat oranlarını artırmak, kamu çalışanlarının sayısını azaltmak ve kamu teşekküllerini kapatmak ya da özelleştirmek güçlü karşıt gruplar yüzünden oldukça zordur.

Hindistan'ın son ekonomik reformları başlattığı 1990'lı yılların başından itibaren ekonomik büyüme geçici olmaktan çıkmış ve önceki yıllardan daha yüksek bir büyüme oranı yakalanmıştır. Reel büyüme 2003 yılından itibaren %8'in üzerinde gerçekleşmiş ve 2006 yılında %9,7 ile tepe noktasına ulaşmıştır. 2008 yılında ise küresel ekonomik krizin etkisiyle ekonomik büyüme %6,1 oranında gerçekleşmiştir. Bu paketle kamu harcamaları büyümenin yaklaşık üçte birine katkı sağlamıştır. Yüksek büyümenin olduğu 2003 ve 2007 yıllarında kamu harcamalarının büyümeye katkısının sadece %6 olduğu düşünülürse, kamu harcamalarının muazzam bir sıçrama yaptığı görülmektedir. Aynı zamanda, yüksek büyüme döneminde büyümenin yaklaşık yarısını oluşturan özel tüketim 2008 yılında dramatik bir şekilde azalarak büyümenin ancak %27'sini oluşturmuştur. Ekonomideki parlak nokta ise ekonomik aktivite içinde önemli bir etken olan yatırımlar olmuştur.

Hindistan'ın son 3 yıl itibariyle yıllık reel büyüme verilerine bakıldığında; ülke ekonomisinin 2019'da %3,7 büyüme, 2020'de %6,6 küçülme kaydettiği, 2021 yılında ise %8,9 oranında büyüdüğü görülmektedir. IMF tahminlerine göre, ülke ekonomisinin 2022'de %8,2, 2023'te %6,9 ve 2024'te %7,0 oranında büyümesi beklenmektedir.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Kaynak: Trademap

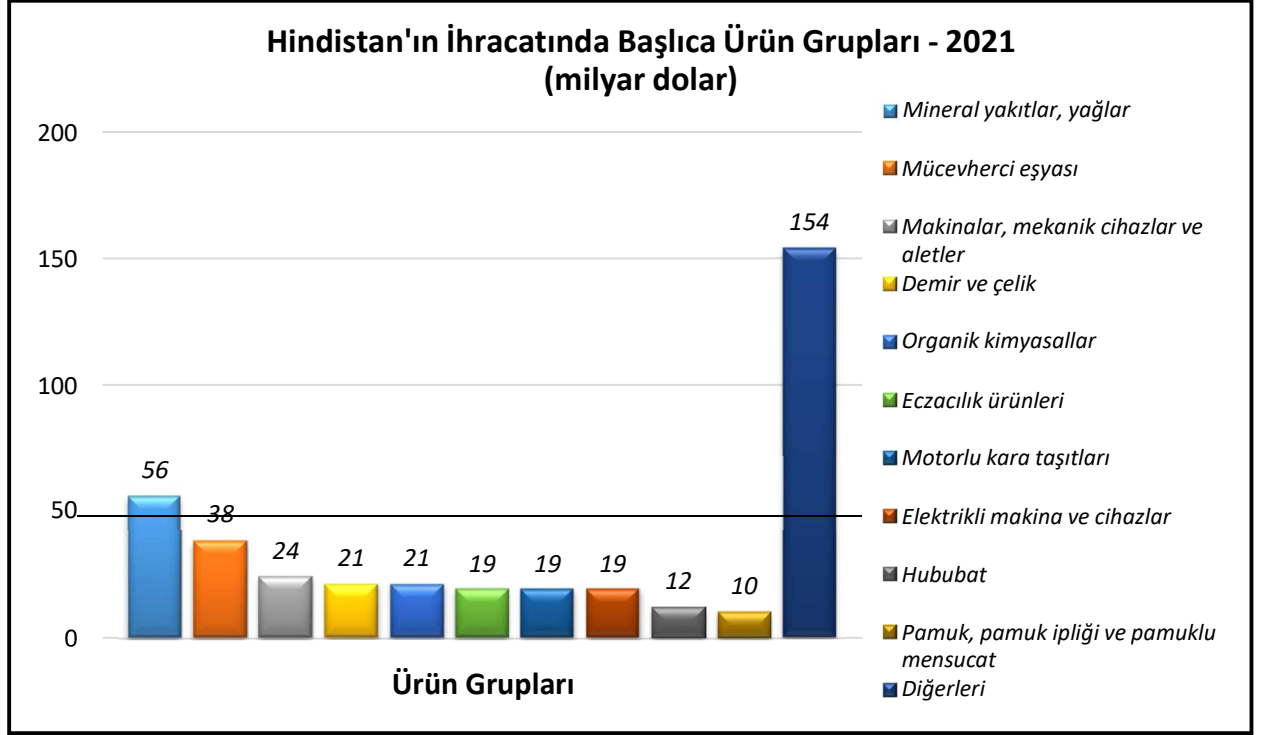
Hindistan'ın ihracatı 2021 yılında, bir önceki yıla göre %43 oranında artarak 394,8 milyar dolar olmuştur. Aynı yıl ülkenin ithalatı ise %55 oranında artmış ve 570,4 milyar dolar olmuştur. Aynı yıl ülkenin dış ticaret hacmi %50,1 oranında azalarak 965 milyar dolara yükselmiş, dış ticaret açığı ise %93,1 oranında artarak 176 milyar dolar olmuştur.

2021 yılı itibariyle ülkenin ihracatındaki başlıca ürünler: İşlenmiş petrol ürünleri, elmaslar, ilaçlar, mücevherat, pirinç, işlenmemiş alüminyum, telefon cihazları, otomotiv aksam ve parçaları, binek araçlar, demir-çelik yassı ürünler, kabuklu hayvanlar ve pamuk ipliği olmuştur.

2021 yılı itibariyle ülkenin ithalatındaki başlıca ürünler: Ham petrol; işlenmemiş ya da yarı-işlenmiş altın; elmaslar; taşkömürü, taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar; petrol gazları; telefon cihazları; elektronik entegre devreler; otomatik bilgi işlem makineleri ve işlenmiş petrol ürünleridir.

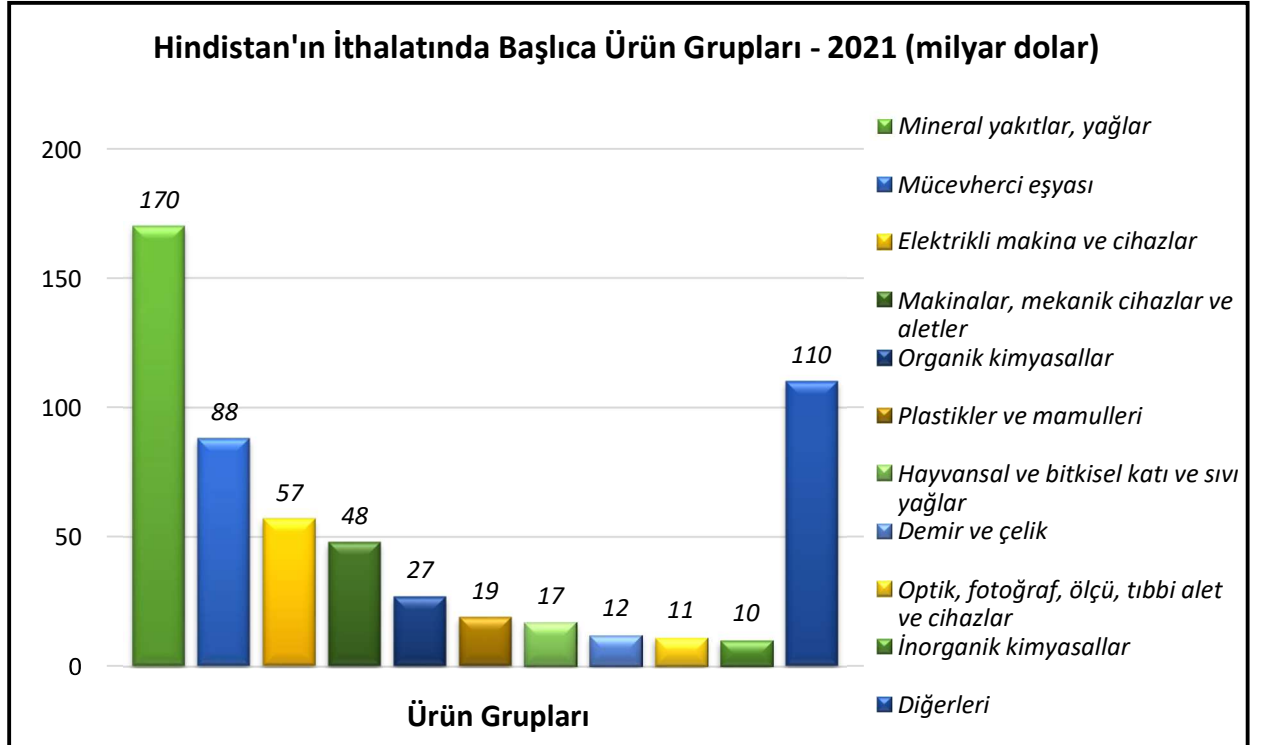
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap

İthalat

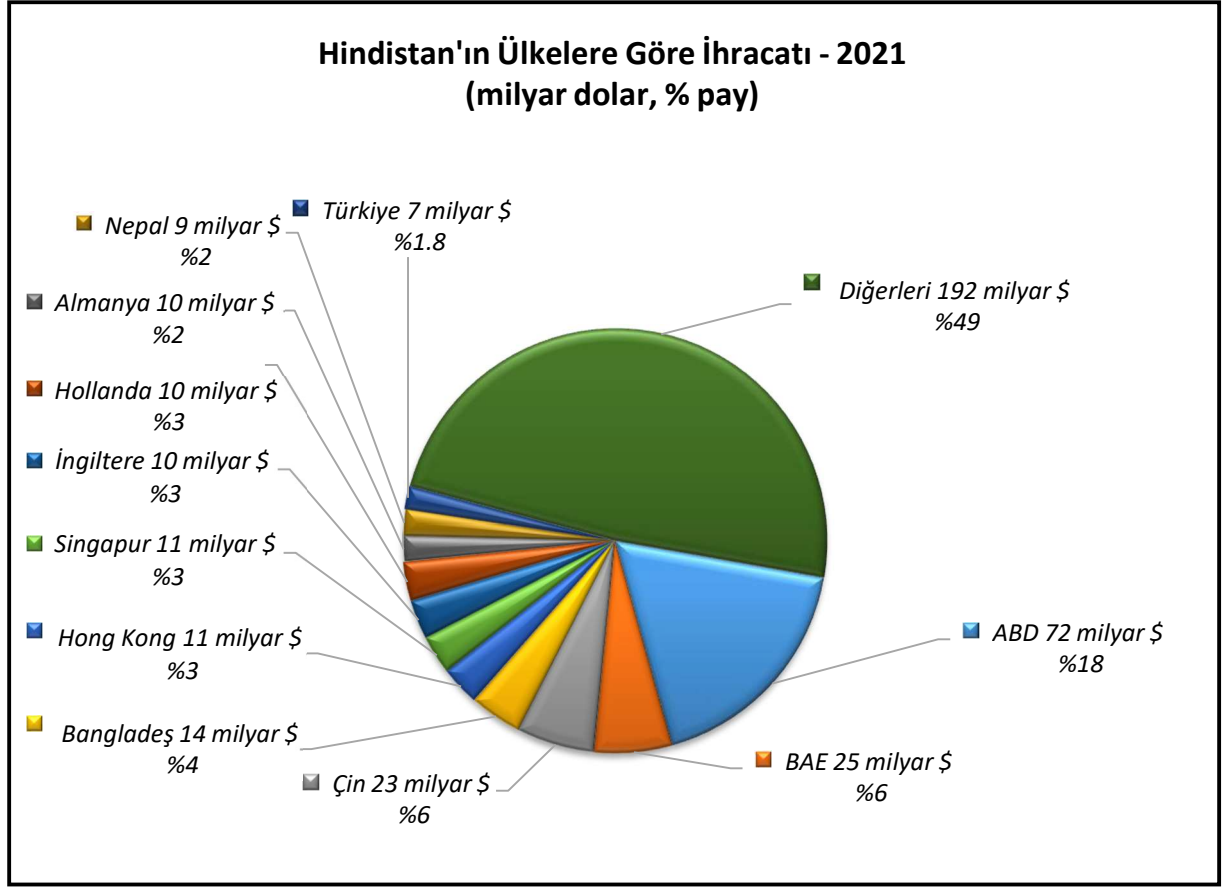

Kaynak: Trademap

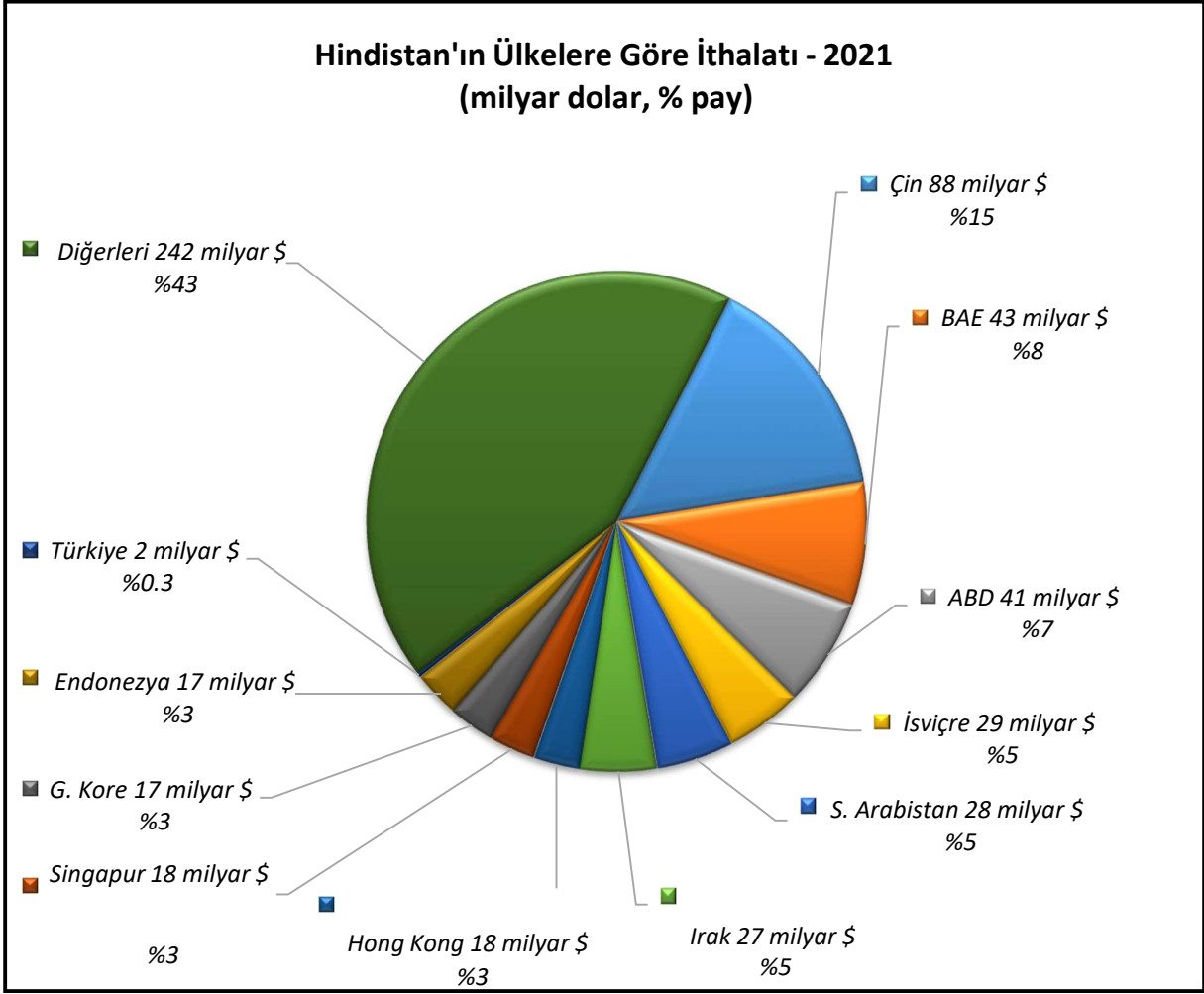
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap

İthalat

Kaynak: Trademap

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Hindistan'da yabancı yatırımcılar şirketin öz sermayesi, şirket kararlarında oy hakkı, zorunlu devlet onaylamaları ve sermaye kontrolleri yollarıyla kontrol altında tutulmaktadır. 1991 yılından bu yana devlet bu kısıtlamaları rahatlatan ekonomik reformlar uygulamaktadır. Buna rağmen hala bir dizi karmaşık kısıtlamalar bulunmaktadır. Yabancı yatırımlar hala bazı sektörlerde yasaktır.

1990'ların ortalarından itibaren Hindistan çoğu sektörde yabancı yatırıma otomatik onay verilmesi uygulamasına izin vermiştir. Uygun hallerde, yabancı yatırımcılar bu sayede devlet lisansına ve onaylarına gerek duymadan basitçe Hindistan Merkez Bankasına (RBI) yatırımlarını bildirmektedirler. Diğer sektörlerde Yabancı Yatırım Geliştirme Kurulu (FIPB) ya da Yabancı Yatırım Kabine Komitesinden onay istenmektedir. Devletin onay prosedürlerine göre Hindistan'da ikamet etmeyen Hintliler ve tek markalı perakende satış dışındaki yabancı yatırım başvuruları Maliye Bakanlığının Ekonomik İşler Dairesince alınmaktadır. Hindistan'da ikamet etmeyen Hintliler ve tek markalı perakende satış için yabancı yatırım başvuruları ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Sanayi Politikası Geliştirme Dairesince alınmaktadır. Kurallar sanayiden sanayiye sıkça değişiklik göstermektedir.

Yabancı Yatırım Mevzuatı

Serbestleşmeye doğru bir gidiş olmasına rağmen, Hindistan'da yatırım yapma süreci her zaman şeffaf değildir. 2005 yılında yeni yapılacak yabancı yatırımlar üzerindeki kısıtlamalar kısmen azaltılmıştır. Getirilen yeni kurullarla eski ortak girişimler üzerindeki kısıtlamalar devam etmekte fakat yeni yatırımcılar kendi ticari koşulları hakkında müzakere yapabilmektedir. Yerel firmanın, yabancı ortağının iş stratejisini kısıtlama yetkisi azaltılmıştır, ancak şirketin elden çıkarılma stratejisi ve tasfiyesine ilişkin prosedürler mevcut ortaklıklar için hala belirsizliğini korumaktadır.

Gayrimenkul, çok markalı perakendecilik, hukuk hizmetleri, güvenlik hizmetleri, nükleer enerji ve demiryolları gibi birçok alanda ve alt sektörlerinde yabancı yatırımlar yasaklanmıştır. Uydu kentler gibi bazı gayrimenkul projelerine yabancı yatırım izni verilebilmektedir. Hindistan'da ikamet etmeyen Hintliler konut ve gayrimenkullere yatırım yapabilmektedir. Ayrıca yabancı yatırımın %49 ile sınırlı olduğu sivil havacılık şirketlerinin %100'ünü ellerinde tutabilmektedirler. Hindistan'da ikamet etmeyen Hintlilerin çifte vatandaşlık hakları vardır ve Hindistan vatandaşı gibi yatırım yapabilmektedirler. Yurtdışına sermaye çıkışı Hindistan vatandaşları için giderek kolaylaşmaktadır.

Hindistan'ın özelleştirme politikası kapsamında yabancı yatırımcılar devlet mallarının satışlarına teklif verebilmektedirler. Bu özelleştirme politikası 2004 yılındaki hükümet değişikliği ile hızını kaybetmiştir. Yabancı yatırımcılar yatırımlarının başında ya da yatırım yapıldıktan sonra Hindistan vatandaşı gibi muamele görmektedirler. Lisans gerektiren sektörlerde yabancı yatırımcılara prosedürlerde ayrımcılık yapılmamaktadır. Buna rağmen bazı tüketim malı sektörlerinde ihracat zorunlulukları ve yerli girdi kullanma zorunluluğu yabancı yatırımcılara kabul ettirilmiştir.

Mevcut şirketler de yabancı ortaklığa gidebilmek için otomatik yatırım izni alabilmektedir. Koşullar şunlardır:

- i) Yabancı payı artışı şirketin öz sermayesi artışı ile birlikte olmalıdır (yabancı yatırımcı mevcut hisseleri satın almak yoluyla yatırım yapamaz),
- ii) Yapılan yatırım döviz girdisi sağlamalıdır,
- iii) Hindistan şirketinin yönetim kurulu buna onay vermelidir

Faydalı olabilecek web siteleri:

www.ibef.org - India Brand Equity Foundation (IBEF)

www.investindia.gov.in – National Investment Promotion and Facilitation Agency

Hindistan'daki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

Hindistan'da kurulabilen birkaç tane serbest bölge çeşidi vardır. Bunlardan en önemlisi Özel Ekonomik Bölge olarak adlandırılan serbest bölgedir. Bu bölgelerde her çeşit üretim ve hizmet faaliyeti yürütülebilmektedir. Yatırım ve işletme safhasında bütün vergilerden muafiyet sağlanmaktadır. İç piyasaya mal ve hizmet satışı yapılabilmektedir. Yatırımın 5 yıl içinde net döviz kazandırma olarak geri dönüşümü gerçekleşmektedir.

İhracat İşleme Bölgeleri ve Yazılım Teknoloji Parkları da ihracata yönelik faaliyetler için düzenlenmiş diğer serbest bölge çeşitleridir.

İhracata Yönelik Birimler de bu kapsamdaki farklı bir yaklaşımdır. Bu şirketlerin üretim tesisi herhangi bir yerde olabilir. Üretimin tamamını ihraç etmek zorunluluğu vardır.

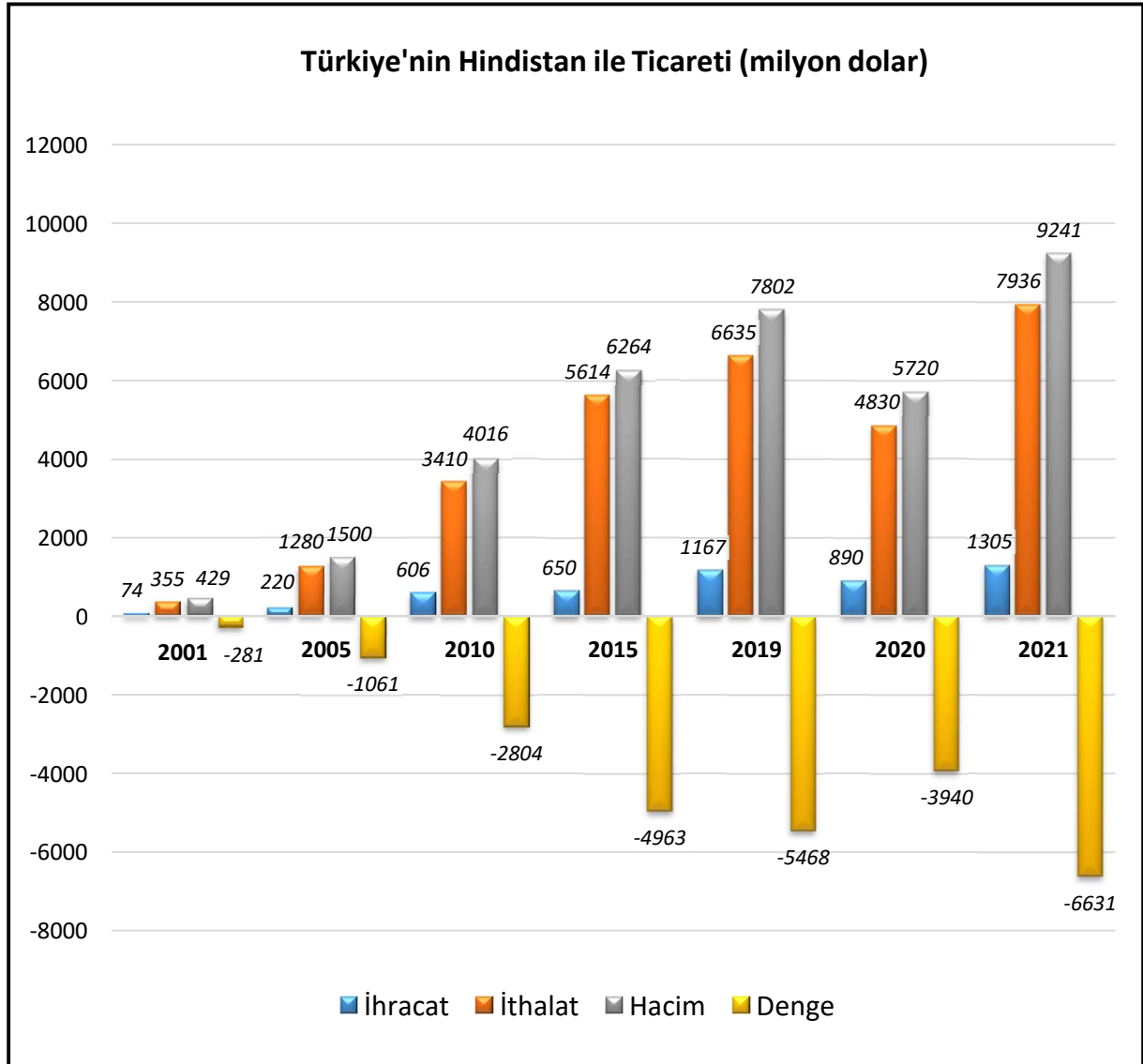
5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

Hindistan, Bakanlık Makamınca 2022-2023 dönemi Hedef Ülkelerinden biri olarak belirlenmiştir.

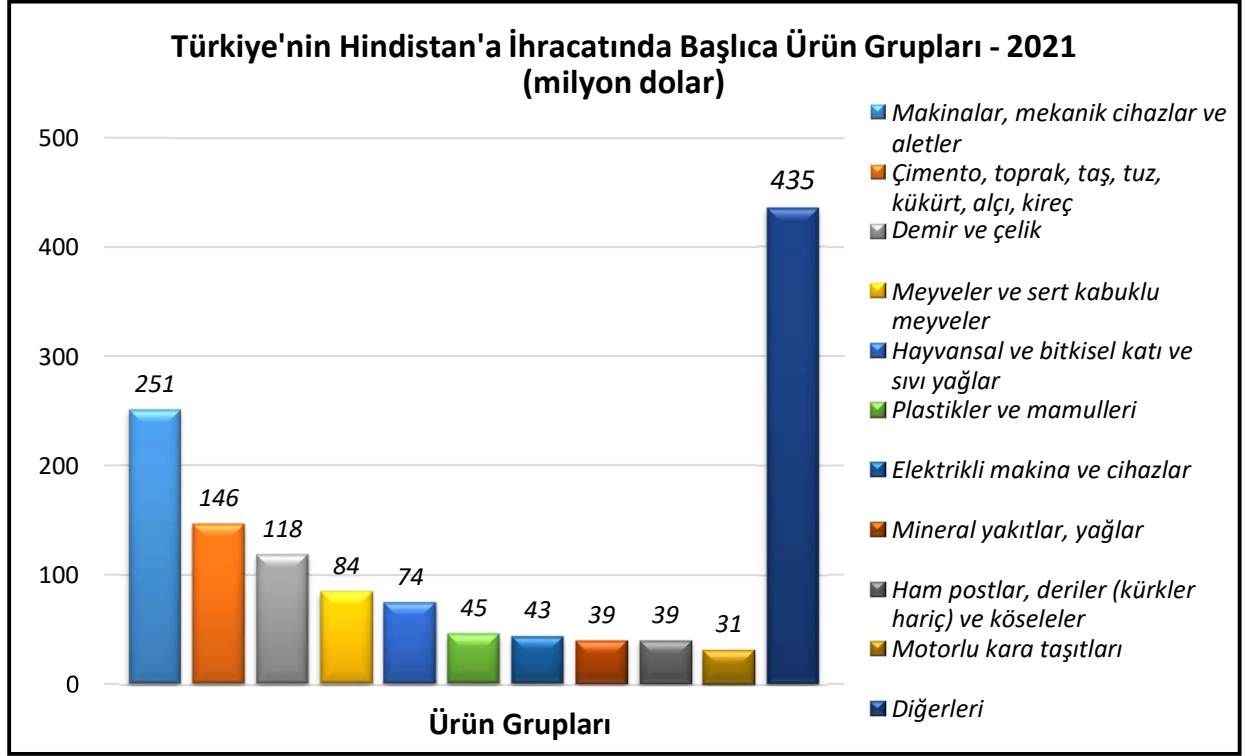
Türkiye ile Hindistan arasında ticaret hacminde gözlenen artışa rağmen, ticaret dengesi sürekli olarak ülkemiz aleyhine sonuçlanmaktadır. İki ülke arasında en yüksek ticaret hacmine 2021 yılı içerisinde ulaşılmıştır. 2021 yılında ihracatımız, bir önceki yıla göre %46,7 oranında artarak 1,3 milyar dolar olmuştur. Hindistan'dan ithalatımız ise 2021 yılında bir önceki yıla göre %64,3 oranında artarak 7,9 milyar dolara yükselmiştir.

Türkiye-Hindistan Dış Ticareti

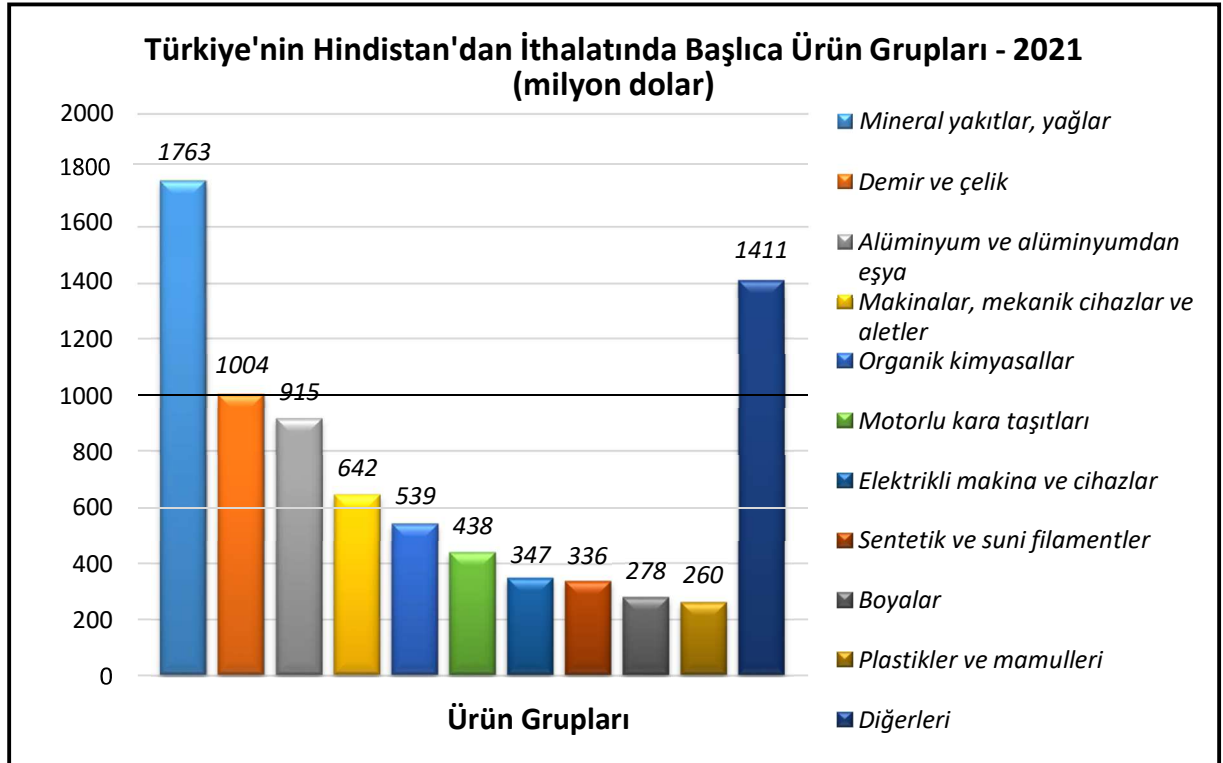
Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Hindistan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Hindistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Yatırım İlişkileri

Hindistan'da yatırım yapılabilecek sektörler olarak aşağıdaki sektörlerin öne çıktığı görülmektedir:

- Tarımsal ürün ve gıda işleme
- Mobilya
- Tekstil ve konfeksiyon
- Deri işleme, konfeksiyon ve ayakkabı
- Halı
- İnşaat malzemeleri
- Tekstil kimyasalları
- Otomotiv yan sanayii
- Cam eşya
- Kuyumculuk
- Turizm
- Otelcilik

Türk firmalarının Hint yatırımlarından aldığı pay oldukça düşük düzeyde olmasına karşın, son yıllarda artış yönünde bir eğilim gözlenmektedir. Ülkemizde toplam 248 adet Hint ortaklı firma faaliyet göstermektedir. İki ülke arasında son dönemde yapılan karşılıklı yatırımlardan bazıları aşağıda özetlenmiştir (Veriler Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı'ndan alınmıştır):

Polyplex (www.polyplex.com)

Yatırım Tutarı: 120 Milyon dolar

İstihdam: 250

Üretim: polyester film (%75-80 İhracat)

Yer: Avrupa Serbest Bölgesi Çorlu

Jain

Yatırım Tutarı: 20 Milyon Dolar

İstihdam: 400

Üretim: sulama sistemleri

Yer: Adana

Tractors and Farm Equipment Limited (Tafe)

Yatırım Tutarı: 20 Milyon \$

İstihdam: 90- 250

Üretim: Traktör

Yer: Manisa Organize Sanayi Bölgesi

Borusan Telekom – Dhanus: Merkezi Chennai, Hindistan'da ve global operasyon merkezleri Yeni Delhi ve Kaliforniya'da bulunan Dhanus Technologies Ltd., 1993 yılında kurulmuştur. Şirket, telekom servisleri, IT/ITES ve Telematic hizmetleri gibi temel olarak iletişim hizmetleri alanlarında operasyonlarını sürdüren firma portföyüne Türkiye'den Borusan Telekom'u katmıştır. Dhanus, Borusan Telekom'un %100'ü için 30 milyon USD dolayında bir anlaşmaya vardıklarını açıklamıştır.

GMR – Limak: Temmuz 2007’de yapılan ihale sonucu KDV dahil 2,28 milyar Euro bedelle Sabiha Gökçen havalimanının yeni dış hatlar terminal binası ve diğer ilgili tesislerinin yap-işlet-devret modeli ile yapılması hakkını kazanan Limak İnşaat AŞ.- GMR Infrastructure Ltd- Malaysia Airport Holding Berhad Ortak Girişim Gurubunda %40 hisse ile yer alan GMR grup, Hindistan’ın önde gelen altyapı, inşaat ve enerji şirketlerini bünyesinde barındırmaktadır. Delhi ve Haydarabat havalimanlarının da işletmesini yürüten GMR, elektrik üretim, iletim ve dağıtımında Hindistan’daki başlıca firmalardan biridir. GMR grup ayrıca tarım ürünleri ve özellikle de etanol üretimi alanında faaliyet göstermektedir.

Hobi Kozmetik: Hindistan’ın en büyük hızlı tüketim ürünleri şirketlerinden olan Dabur, yeni pazarlara açılma stratejisi çerçevesinde Türkiye’de Hobi Kozmetik’e talip olmuştur. İki şirket arasındaki görüşmeler olumlu sonuçlanmış ve Dabur Hobi ile Türkiye pazarına girmiştir.

IOC – Çalık: İlk olarak Çalık Holding ile birlikte Tüpraş özelleştirmesine katılan IOC’nin (Indian Oil Corporation) yine aynı holdingle 4,9 milyar dolara mal olacak 15 milyon ton/yıl kapasiteli rafineri ve petrokimya tesisini ortak olarak kurmak için EPDK’ya yaptığı 49 yıllık rafineri lisans başvurusu kabul edilmiştir.

Arcelor Mittal: Hindistan’ın ve dünyanın önde gelen demir-çelik şirketi Arcelor Mittal, Borusan Holding’le %50 ortaklıkla, Gebze’de 4,8 milyon ton kapasiteli bir sıcak sac tesisi kurma kararı almıştır. 2010 yılı Haziran ayında Arcelor Mittal Yassı Çelik Başkanı Robrecht Himpe’nin katılımıyla tesis resmi olarak açılmıştır. Tesisin yıllık 4,8 milyon tonluk sıcak sac üreterek 3 milyar dolarlık ciro yapması planlanmaktadır.

TAFE: Hintli Tractors and Farm Equipment Limited (TAFE) Manisa Organize Sanayi Bölgesi’nde yıllık 15 bin traktör üretimi planı ile bir traktör üretim ve montaj tesisi yatırımı gerçekleştirmiş ve üretime 2010 yılı sonlarında başlamıştır.

Çelebi Holding: Çelebi Hava Servisi'nin çoğunluk hissesini elinde bulundurduğu ÇHS/Nas India konsorsiyumu, Mumbai (Bombay) Chhatrapati Shivaji Uluslararası Havalimanı'nda yer hizmetleri verme hakkı için açılan ihaleyi kazanmıştır. Çelebi Hava Servisi A.Ş'nin yüzde 51, NAS Aviation Services Pvt Ltd'nin de (NAS India) yüzde 49 oranında pay sahibi olduğu ÇHS/NAS India konsorsiyumunun, MIAL tarafından 1 Kasım 2008'de yapılan değerlendirmede, "ihalede en iyi teklifi veren konsorsiyum" olduğu açıklanmıştır. İhale sonucuna göre ÇHS, Bombay Havalimanı'nda 10 yıl süre ile yer hizmeti verme hakkı kazanmıştır. Nisan 2009'da ise Çelebi Hava Servisi, Hindistan'ın Yeni Delhi kentindeki, Uluslararası Havalimanı, Hindistan'ın kargo trafiği açısından ikinci büyük havalimanı olan Delhi Indra Gandhi Uluslararası Havalimanı'nın işletmecisi Delhi International Airport Private Ltd. (DIAL) tarafından açılan kargo terminali ihalesini kazanmıştır. Çelebi Hava Servisi'nden İMKB'ye yapılan açıklamada, Delhi Indra Gandhi Uluslararası Havalimanı İşletmecisi DIAL tarafından, havalimanında mevcut kargo terminalinin (Brownfield) geliştirilmesi, modernizasyonu, finansmanı ve 25 yıl süreyle işletilmesi için açılan ihalenin Çelebi lehine sonuçlandırıldığına ihale makamı tarafından şirkete bildirildiği belirtilmiştir. Delhi Havalimanı'nın kargo trafiği 2001 yılından bu yana yıllık ortalama yüzde 10 büyüdüğü belirtilmiştir. Delhi Indra Gandhi uluslararası havalimanı kargo trafiğinin gelecek on yılda 1 milyon tona ulaşacağı öngörülmektedir.

Jindal: Hindistan'ın diğer önemli bir çelik şirketi olan Jindal, paslanmaz çelik, krom madeni ve

termik santral alanlarında ülkemizde yatırım yapma kararı almıştır. İlk aşamada 500-600 milyon dolarlık bir yatırım yapılarak bir termik santralin kurulması planlanmaktadır.

Polyplex: Dünyanın 5. büyük ince polyester film üreticisi Polyplex, üretim operasyonlarını coğrafi olarak çeşitlendirme stratejisine paralel olarak Çorlu Avrupa Serbest Bölgesi'nde Aralık 2005'te 24.000 TPA'lık kapasiteli bir polyester film tesisi yatırımı yapmıştır. İçerisinde 4 MW'lık bir elektrik santrali barındıran yatırım projesinin ardından 2006 yılının Mart ayında 5000 TPA kapasiteli bir metal kaplama tesisi yatırımı yine aynı bölgede hayata geçirilmiştir. Firma son olarak bir çip tesisi kurma sürecinde olup, tüm yatırımların toplam tutarı 55 milyon ABD Doları olarak öngörülmektedir. Bu firmanın yatırımı Türkiye'yi bölgedeki en önemli polyester film üreticilerinden biri konumuna getirmiştir.

Farplas Hindistan Yatırımı: Renault, Toyota, Ford, Honda, Mercedes ve Hyundai gibi markaların önemli tedarikçisi olan Farplas, global araç projelerinde yer alabilmek için 2008 ortasında Hindistan'da üretime başladı.

Fernas A.Ş.: Türk Müteahhitlik firması FERNAS'ın 2009 yılında Hindistan'ın Medya Pradesh Eyaletinde yaklaşık 100 Milyon ABD Doları bedele karşılık gelen 350 kilometrelik LPG boru hattı inşasını gerçekleştirmiştir. Ayrıca, yaklaşık 70 ve 450 Milyon ABD Doları bedele karşılık gelen iki yeni ihale daha kazanmış ve birçok ihaleyi ise takip etmektedir.

Söktaş Tekstil Fabrikası: Söktaş Tekstil'in 2007'de Hindistan'da kurduğu Söktaş India PVT şirketi Hindistan pazarına yönelik üretime başlamıştır. Türkiye'de yılda 14 milyon metre olan kapasitesini Hindistan fabrikasıyla ikiye katlayacak olan Söktaş Tekstil, özellikle Hindistan ve diğer Asya ülkelerinde yüz milyonlarca kişiden oluşan lüks tüketim pazarında bizzat bulunarak rekabette öne geçmeyi amaçlamaktadır.

Eczacıbaşı Holding: Eczacıbaşı, Vitra ürünlerinin Hindistan genelinde satışı için Hindistan'ın önemli seramik üreticilerinden olan Kajaria Seramik ile ortaklık yapmaktadır.

Termikel firması, Hindistan'da elektrik sayacı üretimi için Hintli bir firma ile ortaklık anlaşması imzalamıştır.

Bu şirketlerin yanı sıra, Türkiye'nin en büyük ilaç üreticisi Abdi İbrahim, Hindistan merkezli Strides Arcolab ile eşit ortaklığa dayanan Abdi Strides isimli yeni bir şirket kurmuştur. Strides'in geliştirdiği ürünler Türk, Orta Doğu ve eski Sovyet Cumhuriyetleri pazarlarına ulaşırken, Abdi İbrahim'in jenerik ürünleri de Strides'in faaliyet gösterdiği pazarlara erişebilecektir. Karel Santral Sistemleri, Kablo ve Santral Fabrikası; Atlas İlaç, üretim birimi yatırımı; Şişecam, cam üretimi; Cevher grubu otomotiv yan sanayii yatırımı ve Atasay altın işleme tesisi için Hindistan'da yatırım yapmayı düşünen firmalar arasında yer almaktadır.

Son dönem zarfında, Hint firmalarının, ülkemizde yatırım yapmak üzere araştırmalarda buldukları ve çelik, bakır gibi madencilik sektörü, ilaç-eczacılık, otelcilik, köprü-otayol inşaatı, otomotiv, bilgi teknolojileri, enerji ve şeker alanlarında yatırım yapmak istedikleri gözlemlenmektedir. Hindistan'ın Taj Otel Grubu da dahil olmak üzere, üç Hint otel zinciri turizm sektörü, Hint enerji şirketi Reliant enerji sektörü, Hintli bir firma ülkemizdeki şeker

fabrikalarının özelleştirilmesi ve Hindistan demiryollarına bağlı Ircon International ve RITES şirketleri ise ülkemizdeki otoyol ve köprü inşaatı ihaleleri ile ilgilenmektedir.

EKLER:***EK-1: Hindistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		323 250 726	275 488 745	394 813 673	100	43,3
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	42 560 122	26 174 665	54 037 062	13,7	106,4
7102	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mihlanmamış veya takılmamış)	21 846 813	15 213 101	24 745 997	6,3	62,7
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	14 638 751	16 635 015	17 122 453	4,3	2,9
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	13 555 272	7 657 647	10 553 431	2,7	37,8
1006	Pirinç	6 800 670	7 980 028	9 623 557	2,4	20,6
7601	İşlenmemiş alüminyum	3 766 634	3 919 966	6 972 391	1,8	77,9
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	4 285 712	3 937 458	6 456 381	1,6	64,0
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	5 022 286	4 146 013	6 179 168	1,6	49,0
8703	Otomobiller	7 003 036	4 620 818	5 483 035	1,4	18,7
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	2 578 045	3 041 148	5 278 607	1,3	73,6
0306	Kabuklu hayvanlar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış veya benzer işlem görmüş)	4 676 921	3 884 301	5 253 863	1,3	35,3
5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibarıyla pamuk oranı >=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	2 853 358	2 608 110	4 696 022	1,2	80,1
3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici, sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	3 443 501	3 422 043	4 499 386	1,1	31,5
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	2 358 242	3 874 948	4 159 252	1,1	7,3
2902	Siklik hidrokarbonlar	3 719 423	2 795 872	4 129 616	1,0	47,7

Kaynak: Trademap

EK-2: Hindistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		478 883 729	367 980 363	570 402 004	100	55
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	101 948 597	64 579 748	106 406 787	18,7	64,8
7108	Altın (platin kaplamalı altın dâhil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	31 178 359	21 922 212	55 782 958	9,8	154,5
7102	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mihlanmamış veya takılmamış)	22 065 594	15 899 277	26 289 276	4,6	65,3
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	22 595 972	15 871 091	25 710 184	4,5	62
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	17 252 704	15 247 155	24 044 645	4,2	57,7
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	13 517 577	12 708 011	13 239 884	2,3	4,2
8542	Elektronik entegre devreler	10 172 390	8 417 890	12 391 532	2,2	47,2
8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	6 774 540	7 283 509	10 895 044	1,9	49,6
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6 684 402	5 879 956	9 726 199	1,7	65,4
1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	5 408 891	5 119 263	9 568 456	1,7	86,9
8541	Diyodlar, transistörler vb yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	3 208 612	2 174 802	5 022 373	0,9	130,9
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	4 190 508	3 248 944	4 905 372	0,9	51,0
1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	2 267 266	2 986 426	4 750 933	0,8	59,1
3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	3 227 697	3 047 109	4 361 342	0,8	43,1
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş külçeler	3 615 794	2 709 015	3 978 243	0,7	46,9

Kaynak: Trademap

EK-3: Hindistan'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		323 250 726	275 488 745	394 813 673	100	43,3
1.	ABD	54 288 194	49 320 596	71 510 497	18,1	45,0
2.	BAE	29 539 358	17 953 335	25 446 639	6,4	41,7
3.	Çin	17 278 833	19 008 267	23 036 597	5,8	21,2
4.	Bangladeş	8 242 923	7 912 821	14 092 748	3,6	78,1
5.	Hong Kong	11 478 401	9 537 369	11 290 061	2,9	18,4
6.	Singapur	10 738 689	8 295 020	10 650 087	2,7	28,4
7.	İngiltere	8 797 200	7 767 620	10 374 395	2,6	33,6
8.	Hollanda	8 906 975	6 261 190	10 284 461	2,6	64,3
9.	Almanya	8 569 825	7 656 985	9 513 606	2,4	24,2
10.	Nepal	7 108 863	5 854 597	9 189 859	2,3	57,0
11.	Belçika	6 184 548	4 565 324	9 055 695	2,3	98,4
12.	S. Arabistan	5 974 037	6 154 273	8 245 418	2,1	34,0
13.	Endonezya	4 515 383	4 363 742	8 089 416	2,0	85,4
14.	İtalya	5 190 232	4 348 168	7 703 849	2,0	77,2
15.	Türkiye	4 575 956	3 636 047	7 264 963	1,8	99,8

Kaynak: Trademap

EK-4: Hindistan'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		478 883 729	367 980 363	570 402 004	100	55,0
1.	Çin	68 402 093	58 798 825	87 535 136	15,3	48,9
2.	BAE	30 308 879	23 901 107	43 070 345	7,6	80,2
3.	ABD	34 917 972	26 615 673	41 386 816	7,3	55,5
4.	İsviçre	17 722 676	11 312 540	29 492 003	5,2	160,7
5.	S. Arabistan	27 000 125	17 723 810	27 689 346	4,9	56,2
6.	Irak	22 085 016	16 172 948	26 566 073	4,7	64,3
7.	Hong Kong	17 385 603	14 578 345	18 201 551	3,2	24,9
8.	Singapur	14 893 892	12 306 747	18 201 531	3,2	47,9
9.	G. Kore	16 111 284	12 168 869	17 076 153	3,0	40,3
10.	Endonezya	15 563 891	12 020 795	16 724 828	2,9	39,1
11.	Avustralya	10 569 385	7 263 296	15 103 006	2,6	107,9
12.	Japonya	12 744 472	10 206 851	14 412 239	2,5	41,2
13.	Almanya	12 272 543	9 684 429	12 965 243	2,3	33,9
14.	Malezya	10 407 571	7 378 041	12 089 766	2,1	63,9
15.	Katar	9 525 661	8 121 369	11 544 869	2,0	42,2
...	...	...	...	...	...	...
42.	Türkiye	2 282 338	1 579 485	1 966 709	0,3	24,5

Kaynak: Trademap

EK-5: Türkiye'nin Hindistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		1 167 120	889 670	1 304 989	100	46,7
2515	Mermer ve traverten, ekosin, su mermeri, kireçli taşlar	88 639	59 500	92 538	7,1	55,5
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde dilmış külçeler	51 180	62 439	91 397	7,0	46,4
1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	0	31 843	73 665	5,6	131,3
0808	Elma, armut ve ayva (taze)	21 272	27 630	67 743	5,2	145,2
8409	Sadece veya esas itibarıyla 84.07 veya 84.08 pozisyonlarındaki motorların aksam ve parçaları	21 513	15 716	30 029	2,3	91,1
8422	Bulaşık, şişe vb. yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb. doldurma, etiketleme makinaları, ambalaj vb. makinalar	10 113	24 653	29 108	2,2	18,1
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	10 568	13 466	23 716	1,8	76,1
4104	Sığır (buffalo dâhil) ve at cinsi hayvanların dabalı ve crust (arakurutmalı) post ve derileri	18 466	10 189	23 054	1,8	126,3
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	26 440	15 384	21 631	1,7	40,6
2528	Tabii boratlar ve bunların konsantreleri	20 225	12 908	19 562	1,5	51,5
7202	Ferro alyajlar	3 236	4 287	19 489	1,5	354,6
2836	Karbonat; peroksikarbonat; amonyum karbonat içeren ticari amonyum karbonat	46 190	15 135	17 856	1,4	18,0
8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	4 012	4 442	17 525	1,3	294,5
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	8 885	10 429	15 916	1,2	52,6
8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	10 217	8 392	15 664	1,2	86,7

Kaynak: Trademap

EK-6: Türkiye'nin Hindistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%) 2021	Değişim (%) 2020-2021
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		6 635 225	4 830 121	7 936 138	100	64,3
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1 967 804	984 250	1 761 891	22,2	79,0
7601	İşlenmemiş alüminyum	78 712	18 552	907 916	11,4	4793,9
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	15	2	584 911	7,4	29245450
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	240 053	248 010	349 695	4,4	41,0
5402	Sentetik filament iplikleri (dikiş ipliği hariç) (perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	305 083	219 967	330 424	4,2	50,2
3204	Sentetik organik boyayıcı maddeler, fluoressanlı aydınlatma maddeleri veya lüminofor olarak kullanılan organik ürünler	222 187	203 937	251 801	3,2	23,5
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	934 071	299 296	124 915	1,6	-58,3
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	121 024	102 817	122 126	1,5	18,8
2933	Sadece azotlu heterosiklik bileşikler	96 467	225 023	121 295	1,5	-46,1
8407	Kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)	84 152	106 413	117 052	1,5	10,0
7222	Paslanmaz çelikten çubuk ve profiller	73 621	67 876	111 387	1,4	64,1
7102	Elmaslar (işlenmiş olsun olmasın, fakat mihlanmamış veya takılmamış)	148 156	98 745	104 984	1,3	6,3
7202	Ferro alyajlar	14 788	22 796	102 642	1,3	350,3
8445	Dokumaya elverişli elyafın hazırlanması, eğirme, katlama, bükme ve ipliklerin hazırlanmasına mahsus makinalar	24 310	46 646	94 257	1,2	102,1
5509	Sentetik devamsız lifden iplik (dikiş ipliği hariç) (toptan)	107 823	66 954	86 877	1,1	29,8

Kaynak: Trademap

ZAMBİYA ÜLKE PROFİLİ

İÇİNDEKİLER

1. GENEL BİLGİLER.....	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
3. DIŞ TİCARET.....	9
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	12
5. TÜRKİYE ile TİCARET	13
EKLER:	14

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Zambiya Cumhuriyeti
Nüfus	20 milyon (IMF 2022 tahmini)
Dil	İngilizce (Yerel dillerden Njanya, Bemba, Tonga ve Lozi öne çıkmaktadır.)
Yüzölçümü	752.612 km ²
Başkent	Lusaka
Başlıca Şehirleri	Lusaka, Copperbelt Bölgesi (Ndola, Kitwe, Solwezi şehirleri), Kabwe, Chipata, Livingstone, Monze
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Para Birimi	Kvaça

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar: BM ve belli başlı tüm ihtisas kuruluşları, ACP, AfDB, AU, Commonwealth of Nations, COMESA, EITI, ICRM, IFRC, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITUC, PCA, SADC, WCO

Coğrafi Konum

Zambiya, Zambiya Sahraaltı Afrika'sında denize kıyısı bulunmayan bir ülkedir. Afrika'nın güney bölgesinde yer alan Zambiya'nın komşu olduğu ülkeler; kuzeyde Demokratik Kongo Cumhuriyeti; kuzeydoğuda Tanzanya, doğuda Malavi, güneydoğuda Mozambik; güneyde Zimbabve, güneybatıda Botsvana ve Namibya, batıda Angola'dır.

Bkz. <http://www.zambiatourism.com/map>

Zambiya, bu ülkeler arasındaki ulaşım yolları bakımından önemli transit konuma sahiptir.

Siyasi ve İdari Yapı

Zambiya tarihinde önemli bir kişi olan Cecil John Rhodes, 1888'de ülkedeki mahalli şeflerle madenler üzerine anlaşmalar imzalamıştır. Ardından, bölgeyi keşif ve geliştirme için İngiltere'nin imtiyaz tanıdığı İngiliz Güney Afrika Şirketini kurmuştur. İngiltere, bu şirkete ülke üzerinde tam ekonomik ve siyasi kontrol imkânı tanımıştır. Nitekim 1924 yılına kadar ülkeyi yöneten esasen bu şirket olmuştur. 1924'te ise İngiliz Hükûmeti kontrolü üzerine alarak, Kuzey Rodezya Himaye Devletini kurmuştur.

Kuzey Rodezya (şimdiki Zambiya), Güney Rodezya (şimdiki Rodezya) ve Nyasaland (şimdiki Malavi), 1953 yılında "Rodezya ve Nyasaland Federasyonu"nu kurmuştur. Ancak yerel halkın çoğunluğu, yönetimin beyaz nüfusun elinde olması nedeniyle muhalefet etmiştir. Kuzey Rodezya (şimdiki Zambiya), Nyasaland Federasyonundan 1962 yılında ayrılmıştır. Nitekim 31 Aralık 1963 tarihinde ise Federasyon dağılmıştır.

1964 Ocak tarihinde Kuzey Rodezya'da iç bağımsızlık tanıyan bir anayasa uyarınca seçimler yapılmıştır. 24 Ekim 1964 tarihinde ülke, "Zambiya" ismini alarak bağımsızlığını kazanmıştır.

Bağımsızlığını kazanmasından sonra devlet başkanı olan Kenneth Kaunda 1991’de yapılan başkanlık ve parlamento seçimlerini kaybedinceye kadar bu görevine devam etmiştir. 1991 yılında düzenlenen ilk çok partili seçimleri kazanan Frederick Chiluba bir sonraki devlet başkanı olmuştur. Sırasıyla, Levy Mwanawasa, Michael Sata sonraki devlet başkanları olmuştur.

Zambiya, genel olarak, İngiltere’den ayrılarak bağımsızlığını kazandığı 1964 yılından bu yana, demokratik yönetimler tarafından kesintisiz yönetilmiştir. Ülke, dengeli, huzurlu ve barışçıl sosyal yapısıyla dikkati çekmektedir.

Faydalı link (İngilizce): <http://www.bbc.com/news/world-africa-14113084> (Zambia Profile - Timeline)

İdari Yapı

Merkezi Yönetim:

Zambiya Cumhuriyeti, çok partili siyasi hayata sahip olup, tek parlamentolu Başkanlık sistemiyle yönetilmektedir. Zambiya Başkanı, devletin, ordunun ve yürütmenin başındadır. Devlet başkanı, anayasaya göre 5 yılda bir doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Devlet başkanı (ve diğer seçilmişler), en fazla iki 5-yıllık-dönem görev yapabilmektedir.

Yürütme; başkan, başkan yardımcısı ve bakanlar kurulundan oluşmaktadır. Başkan, başkan yardımcısını ve bakanları seçilmişler arasından atamaktadır. Başkan yardımcısı ve bakanların görevi, başkana politika önerilerinde bulunmaktır. Bakanlar, aynı zamanda Parlamento’ya karşı sorumludur. Başkan, Parlamento’yu feshedip, genel seçim ilan edebilmektedir.

Yasama; Başkan ve Parlamento’dan oluşmaktadır. Parlamento üyeleri, 5 (beş) yılda bir seçilmektedir. Parlamento’da, 2018 yılı itibariyle, 166 üye bulunmaktadır. Parlamento’nun 8 üyesi, devlet başkanı tarafından doğrudan atanmıştır. Parlamento’dan geçen tasarıların (*Bill*) yasalaşması (*Law*) için Başkan tarafından onaylanıp imzalanması gerekmektedir. Yasaların uygulanması, “*Statutory Instruments*” isimli ilave hukuki düzenlemeler aracılığıyla netleştirilmektedir.

Mahkemeler, yürütmeden bağımsızdır. Ancak yüksek mahkeme hâkimleri (*Chief Justice, Supreme Court, High Court Judges*), yargı komisyonunun tavsiyesi üzerine Başkan tarafından atanmaktadır. Mahkemeler, Federal Mahkeme (*Supreme Court*), Yüksek Mahkeme (*High Court*), Bölge Mahkemeleri (*Magistrate Courts*), Yerel Mahkemeler ve Ticaret Mahkemeleri vb. olarak sınıflandırılmaktadır. Hukuk sistemi, daha çok İngiliz hukukuna dayanmakta olup, ulusal ve geleneksel hukuk da önemlidir.

Yerel Yönetim:

Ülke, 9 eyalete (vilayete) ayrılmıştır. Her vilayet, merkezi yönetim tarafından atanan bir Bakan (Bkz. <http://www.parliament.gov.zm/ministers/provincial>) tarafından idare edilmektedir. Vilayet Bakanlıkları, Yerel Yönetim Bakanlığı (Ministry of Local Government) ile

koordinasyon halindedir. Vilayetler kapsamında toplam 72 yerel idare veya konsey yer almaktadır. (Başkent) Lusaka Şehir Konseyi, dört konseyden biridir. Ülkede, 12 adet Belediye Konseyi (Municipal Councils) ve 56 Belde Konseyi (District Council) bulunmaktadır. Belde Konseyleri, nispeten daha küçük ve kırsal kökenli otoritelerden oluşmaktadır.

Konseyler; ilgili beldelerden seçilmiş Parlamenterler ve Konsey üyeleri dâhil tüm seçilmişlerden ve bölgedeki yerel liderlerin (*chiefs*) atadığı iki temsilciden oluşmaktadır. Yerel idarelerde belediye başkanı (mayor) / başkan yardımcısı (deputy mayor) kadar belde kâtabi (*town clerk*) veya belde genel sekreteri (*district secretary*) de önemli pozisyonlardır.

Faydalı link: <https://www.lgazambia.org.zm> (*The Local Government Association of Zambia*)

Nüfus ve İstihdam

Zambiyalıların çoğu, Bantu kabilelerine mensuptur. Bantular, M.S. 1200 yıllarında Kongo havzasından göç etmiştir. Zambiya'da bugün itibarıyla 9 büyük etnik grup (Bemba, Tonga, Çeva, Lozi, Nsenga, Tumbuka, Ngoni, Lala ve Kaonde) ve 70'den fazla kabile vardır. Güneybatıda Barotseler (*Barotseland*), kuzeyde Bembalar, doğuda Çeva ve güneyde Tonga önemli etnik gruplardır.

Zambiya nüfusunun çoğu kırsal kesimde yaşamaktadır. Ancak şehirlerde nüfus yoğunluğu fazladır. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu şehir ise başkent Lusaka'dır.

Zambiya'da yerleşik Avrupa kökenli nüfusun çoğu (toplam nüfusun % 1,5 civarında) şehirlerde veya şehirlere yakın verimli tarımsal arazilerde ikamet etmektedir.

Ekonomideki en önemli sorunlardan biri, yüksek işsizlik oranıdır. Ülkede okur-yazarlık oranı makul düzeydedir. Kalifiye işgücüne erişim konusunda sıkıntılar gözlenebilmektedir. Kalifiye iş gücü sorununun temelinde eğitim kalitesi düzeyi yatmaktadır.

Doğal Kaynaklar

Zambiya, bakır, kobalt, çinko, kurşun, kömür, zümrüt, altın, gümüş ve uranyum gibi çok çeşitli doğal kaynaklara sahiptir. Yarı değerli taşlar ve kobalt üreticisi ülkeler arasında yer alan Zambiya aynı zamanda turmalin, ametist ve akuamarin üreticisi olarak ta tanınmaktadır.

Zambiya yüzölçümünün %31,7'si tarım arazisi olup %4,8'si ise ekilebilir arazidir. Ülkenin %66,3'ü ormanlık alanlardır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	18,11	20,75	26,67	27,71	29,87	31,99	34,01	36,35
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	-2,8	4,3	3,1	3,6	4	4,2	4,4	4,8
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	959	1 067	1 330	1 342	1 405	1 461	1 509	1 566
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	15,7	20,5	15,7	9,2	8,2	7,3	7	7
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	12	6,7	4,4	4,3	3,9	3,7	3	3,6
Nüfus (milyon)	18,88	19,46	20,04	20,64	21,26	21,89	22,54	23,21

(*) Tahmini veriler

Kaynak: IMF

Ekonomik Yapı

Zambiya, Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre en az gelişmiş ülkeler (EAGÜ) kategorisinde sayılmaktadır. Bu nedenle, ülkenin gelişiminde uluslararası kalkınma yardımları önemli bir rol oynamaktadır.

Dünya Bankası, Zambiya'yı 2010 yılından bu yana "düşük orta gelir grubu" (*lower middle income*) ülkeler kategorisinde saymaktadır. Aynı kategorideki diğer Afrika ülkeleri arasından; Gana, Kenya, Nijerya, Kamerun, Sudan, Moritanya, Fas, vb. ülkeler sayılabilir.

Ülke ekonomisi, yapısal çeşitlilik bakımından sınırlı olup, ağırlıklı olarak tek tip ürüne (mısır) ve tek tip madene (bakır) dayanmaktadır. Mısır, halkın temel besin kaynağıdır. Bakır ise ülke ekonomisinin belkemiğini oluşturmaktadır. Daha çok uluslararası piyasalarda belirlenen bakır fiyatları, Zambiya ekonomisini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, mısır ve bakır fiyatları, sosyal ve ekonomik refahın belirleyicisi konumundadır.

GSYİH'nin yaklaşık %15'i madencilik ve taş ocağı vb. bağlı sektörlerden, yaklaşık %15'i müteahhitlik ve gayrimenkul sektörlerinden, yaklaşık %10'u tarım (balıkçılık ve orman ürünleri dâhil), yaklaşık %8 imalat sektöründen ve geri kalanı ise perakende mağazacılık/toptancılık (yaklaşık %20), ulaştırma/depolama, eğitim, finansal hizmetler vb. hizmet sektörlerinden oluşmaktadır. Zambiya'da çalışan nüfusun çoğunluğu (>%50) hizmet sektöründe, yaklaşık %15'i tarım, %12'si madencilik ve yaklaşık %10'u imalat sektörlerinde istihdam edilmektedir.

Zambiya'nın en önemli ihraç malları arasında, bakır, kobalt, kurşun, çinko vb. doğal kaynaklar geçmekte olup; ardından, tütün, şeker, tahıl gibi işlenmemiş çeşitli tarımsal ürünler sayılmaktadır.

Ülkenin en çok ithal ettiği ürünler arasında ise, yakıt vb. enerji ürünleri, sanayi (mamül) ürünler ile çeşitli mekanik/motorlu araçlar, yedek parçalar ve çeşitli makinalar sayılmaktadır.

Ekonomideki en ciddi sorunlar arasında kamu borçlarının düzeyi ve sürdürülebilirliği belirtilebilir.

Ülkede, uluslararası finansman ve yapısal reform ihtiyacı önemini korumaktadır. Bu nedenle, ekonominin çeşitlendirilerek güçlendirilmesine ve maden sektörüne bağımlılığını azaltmaya yönelik çalışmalar, yatırımlar ve kalkınma projeleri önem arz etmektedir.

Ekonomi Politikaları

Önceleri yabancı sermayenin elinde bulunan maden işletmeleri, 1969'dan itibaren zamanla devletleştirilmiştir. 90'lı yılların başlarından bu yana süregelen ekonomik politikalar kapsamında ise ülkede "serbest piyasa ilkeleri" ciddi düzeyde uygulanmaktadır. Ancak kamu sektörü halen ekonomide önemli bir yer tutmaktadır.

Ülkede, yabancı yatırımcılara yönelik olumlu bir tutum bulunmaktadır. Ülkede şirket kurmak oldukça sade prosedürlere tabidir. Ancak yabancı yatırımcıların, yerel işgücünü tercih etmesi ve yerel çalışanlara mesleki eğitim imkânı sağlaması beklenmektedir. Bu bağlamda, işçi vizesi uygulamaları dikkat edilmesi gereken önemli bir alandır.

Zambiya iç piyasasında faal yabancı yatırımcı ülkeler arasında, Çin Halk Cumhuriyeti, Güney Afrika Cumhuriyeti, Mısır ve Hindistan öne çıkmaktadır. Avrupa (İtalya, Yunanistan, Almanya, vb.) ve Ortadoğu (Lübnan, Ürdün, vb.) kökenli firmalar da bulunmaktadır.

Zambiya, BM kayıtlarına göre EAGÜ statüsünde olup, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi olan 36 ülkeden biridir. Ülke, aynı zamanda, COMESA (Güney ve Doğu Afrika Ortak Pazarı), SADC (Güney Afrika Kalkınma Ortaklığı) gibi bölgesel ticari örgütlenmelere üyedir.

Zambiya, "Tripartite Serbest Ticaret Anlaşması"nı da imzalamış olup, bahse konu anlaşma kapsamında SADC, COMESA ile EAC (Doğu Afrika Ortaklığı) kapsamında bölge ticaretinin serbestleştirilmesine ilişkin olarak hâlihazırda elde edilmiş kazanımların ilerletilmesi ve nihayetinde mal ve hizmet bakımından tek bir pazar oluşturulması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda, Zambiya'nın gerek Sahra-altı Afrika ülkeleriyle gerek diğer ülkelerle ilişkilerinde uluslararası ticaret önemli bir rol oynamaktadır. Önde gelen uluslararası ticaret ortakları arasında İsviçre, Güney Afrika Cumhuriyeti, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan sayılabilir. Son dönemlerde ise özellikle Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kenya ve Angola gibi Sahra-altı Afrika ülkeleri; Suudi Arabistan, Kuveyt ve BAE (Birleşik Arap Emirlikleri) gibi Ortadoğu ülkeleri ve Singapur gibi Uzakdoğu ülkeleriyle gelişen ticari bağlar dikkati çekmektedir.

Zambiya, net ithalatçı bir ülkedir. Bakır fiyatlarındaki artışa ve artan üretime bağlı olarak 2020 yılından itibaren geçmiş yıllardan süregelen ticaret açığının yerini ticaret fazlasına bırakmaya başlamıştır.

Ekonomideki en ciddi yapısal sorun olarak borçların sürdürülebilirliği ve ekonominin tek tip ürüne (bakır ve mısır) dayanıyor olması belirtilebilir.

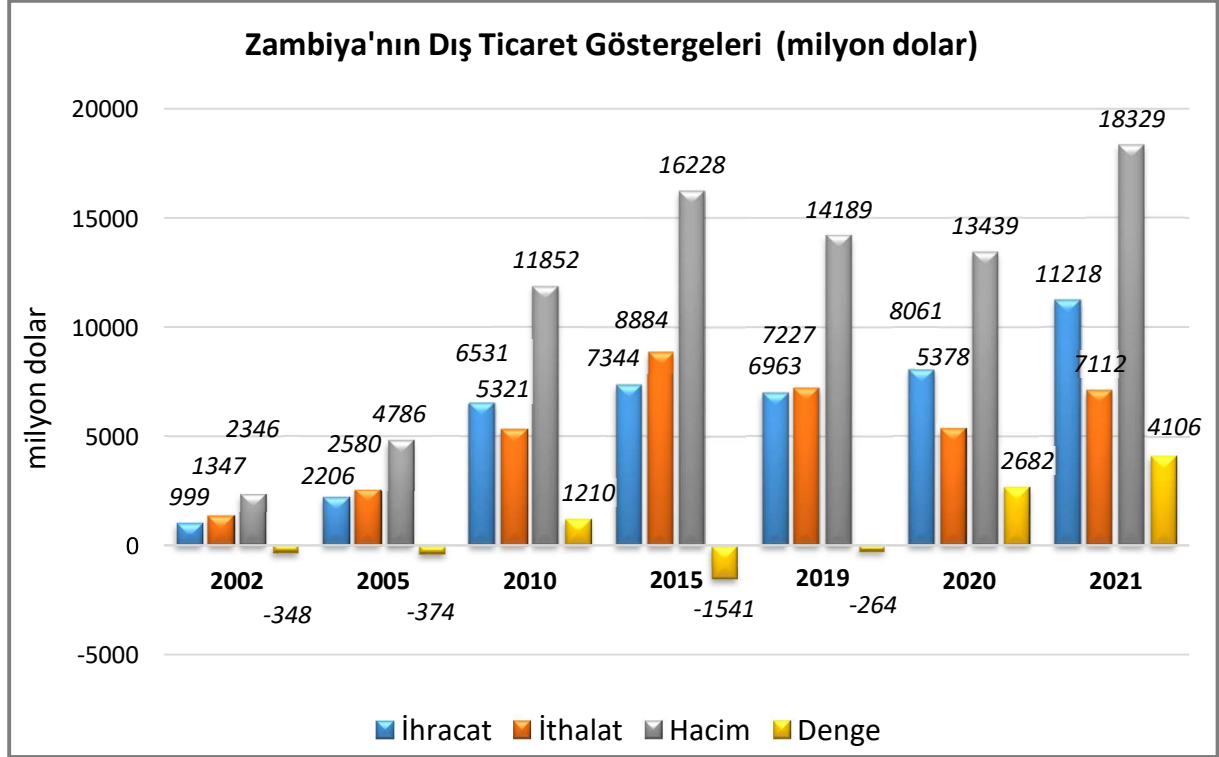
Mevcut ekonomik olumsuzluklara rağmen Zambiya ekonomisi, genel olarak hızlı bir değişim ve gelişme yolundadır. Başkent Lusaka, bölgenin en hızlı büyüyen şehirlerinden biridir.

Komşu ülkelerle kıyaslandığında iş seyahatleri ve yatırım ziyaretleri bakımından güvenli bir konumda bulunmaktadır.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

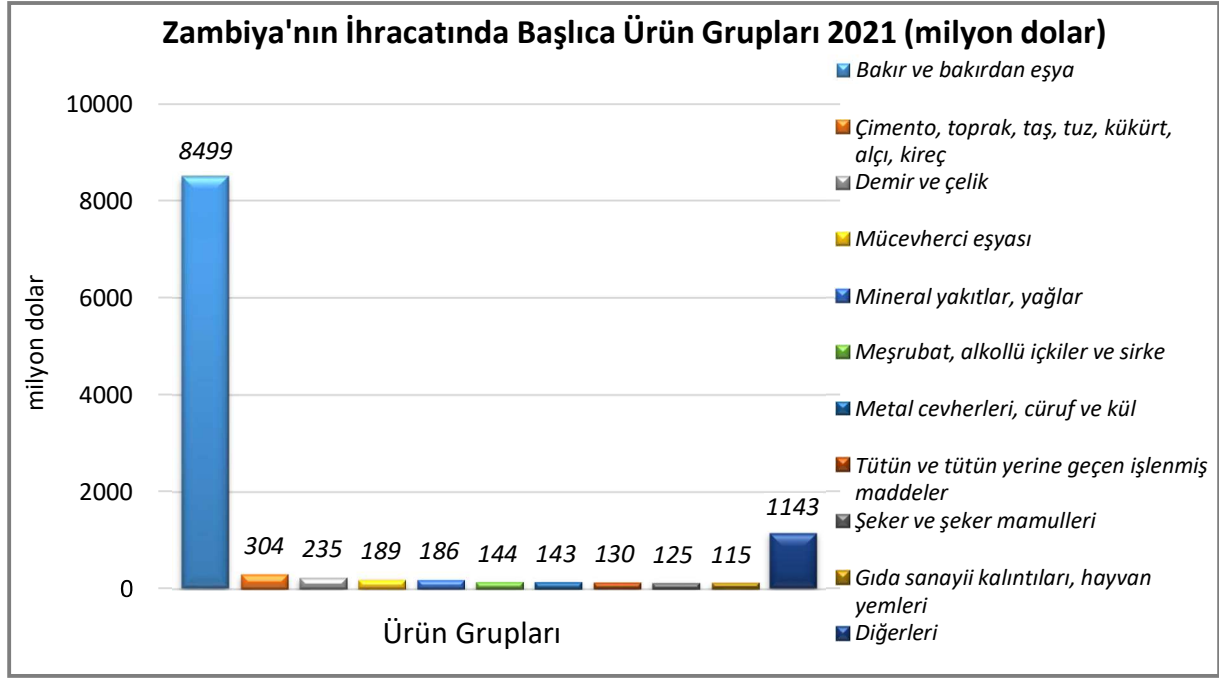

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

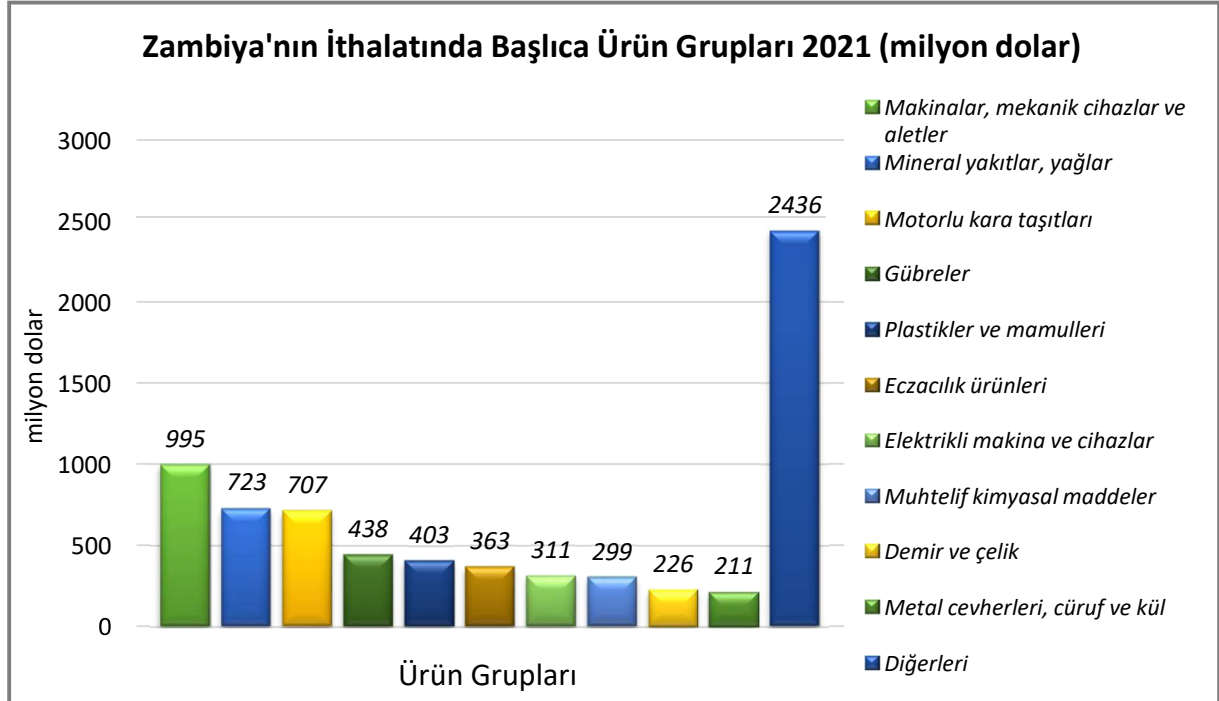
Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

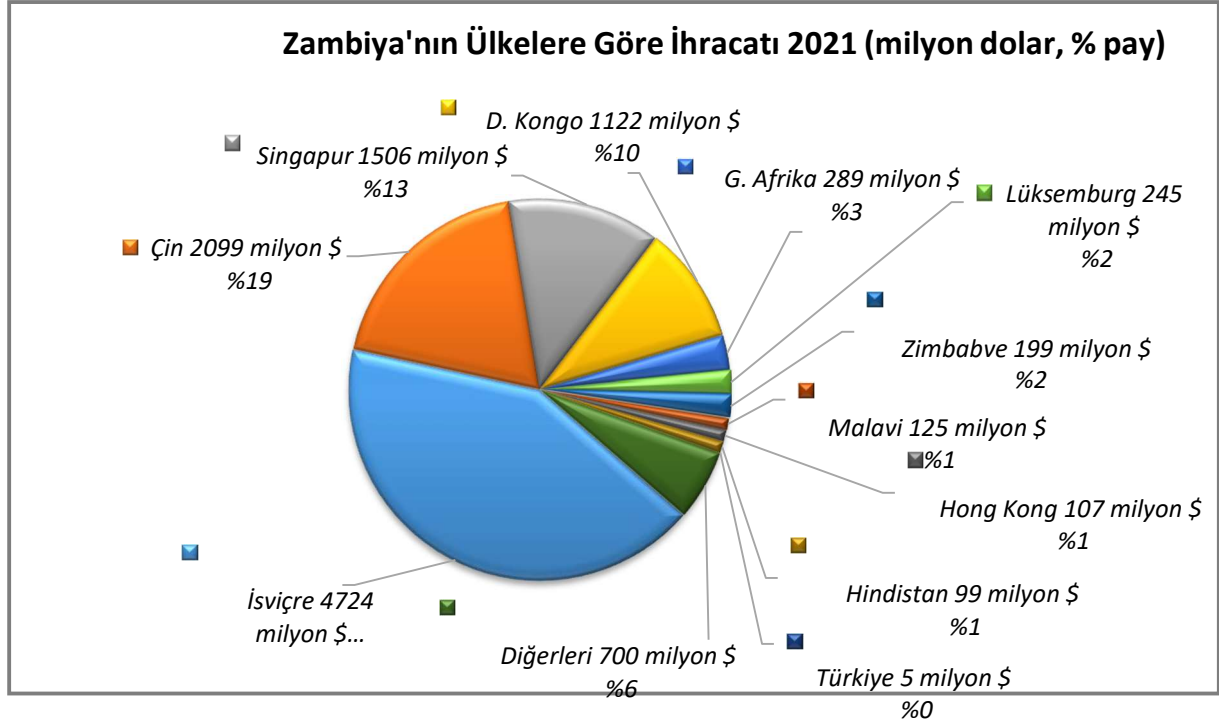
İthalat

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

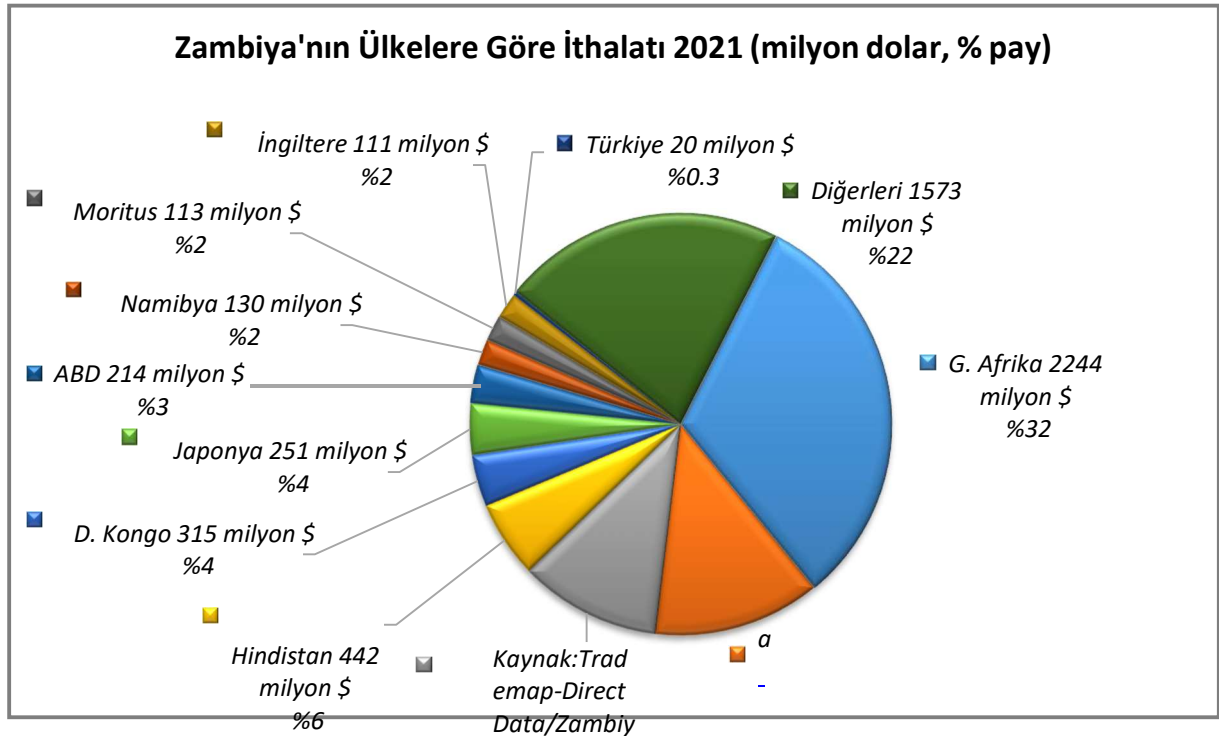
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

İthalat

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

T.C. Ticaret Bakanlığı, 2022

*BAE 802 milyon \$
%11*

*Ç
i
n
8
9
6
m
i
l
y
o
n
\$
%
1
3*

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Economist Intelligence Unit verilerine göre 2022 yılında Zambiya'ya Doğrudan Yabancı Yatırım (DYY) girişinin 396 milyon dolar olması beklenmektedir. Yurtdışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH'ya oranının %1,1 olacağı tahmin edilmektedir.

Ülke Dışından Gelen ve Ülke Dışına Giden Doğrudan Yatırımlar

	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	-172,7	276,3	395,7	662,3	962,0	1 127,0	1 320,0
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	-0,9	1,1	1,1	1,6	2,2	2,5	2,7
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	-35	-20	-72	-100	-120	-130	-129

(*) Tahmini Veriler

Kaynak: EIU

5. TÜRKİYE ile TİCARET

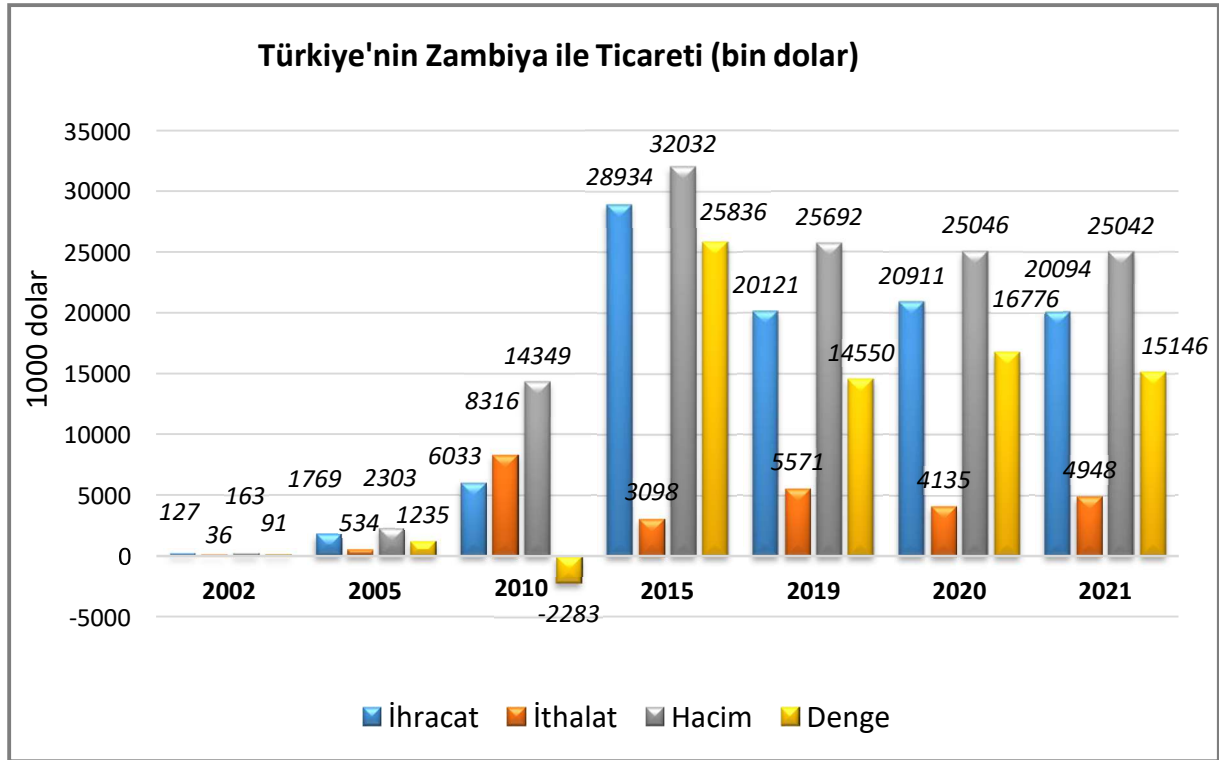
Genel Durum

Zambiya'ya yönelik ihracatımız 2020 yılında 20,9 milyon dolar, 2021 yılında ise 20,1 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin Zambiya'dan ithalatı 2020 yılında 4,1 milyon dolar, 2021 yılında ise 4,9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Zambiya'ya 2020 yılında en çok ihracat yaptığımız ürünler 4'lü GTİP bazında sırasıyla, kullanılmış giyim eşyası, tarım makinaları, römorklar, karayolu taşıtları için aksam ve parçalar plastik ambalaj malzemeleri, maden işleme makinaları, mobilyalar, halılar, bulaşık makineleri ve hazır giyimdir.

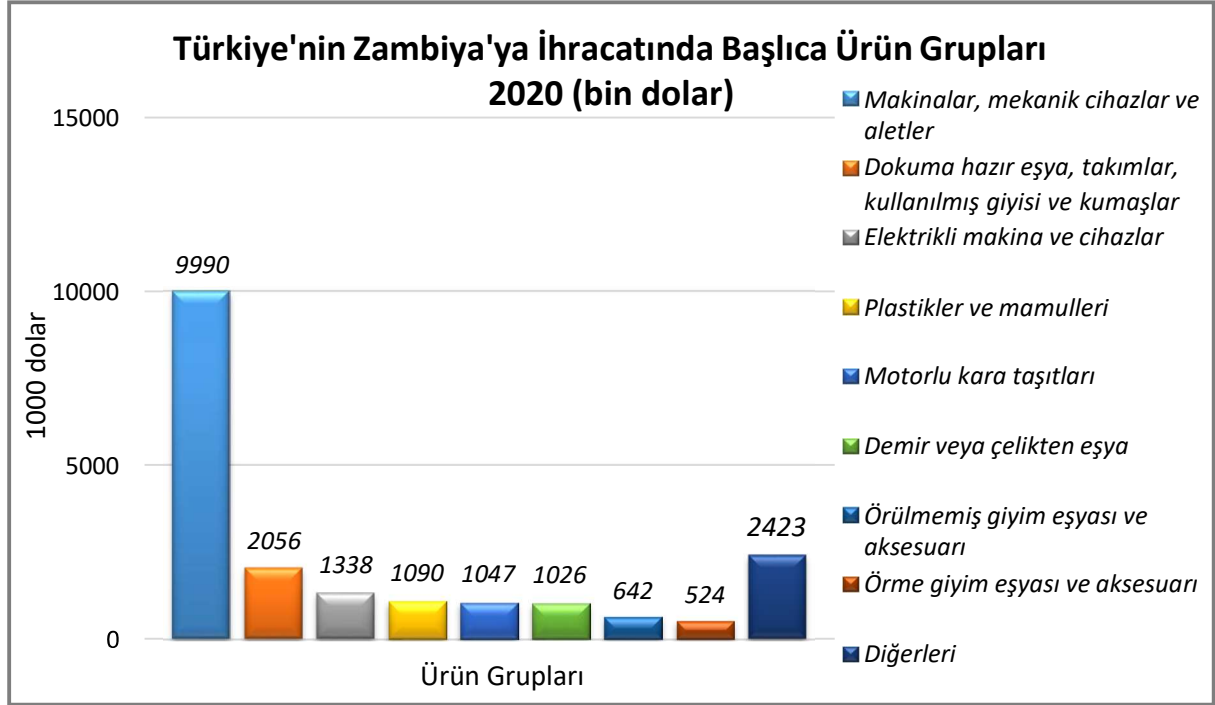
Söz konusu ülkeden 2020 yılında en çok ithal ettiğimiz ürünler 4'lü GTİP bazında sırasıyla, tütün, pamuk, çinko cevheri, çinko oksit, karayolu taşıtları için aksam ve parçalar, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, manganez cevherleri, inci, plastikten eşya, vidalar, civatalar, somunlardır.

Türkiye-Zambiya Dış Ticareti

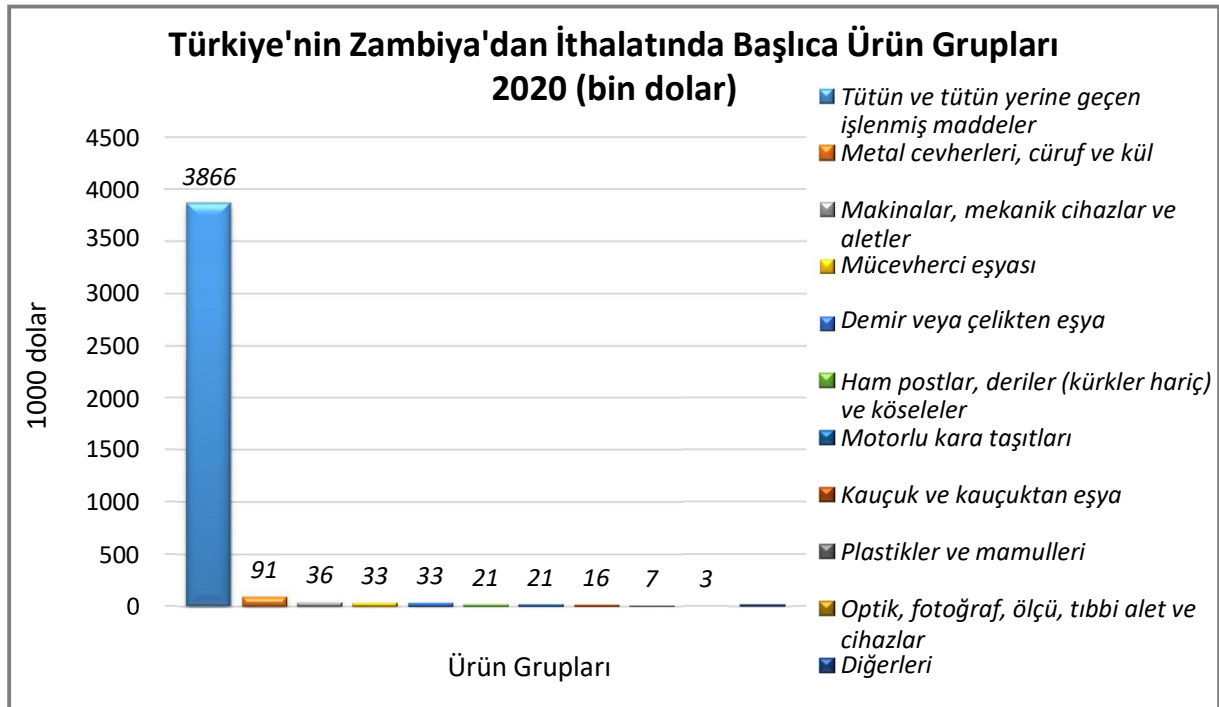
Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye

Türkiye'nin Zambiya'ya İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye

Türkiye'nin Zambiya'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye

EKLER:**EK-1: Zambiya'nın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			6 962 507	8 060 547	11 217 517	100	39,2
1.	7402	Rafine edilmemiş bakır; elektrolitik rafine için bakır anotları	3 771 226	4 329 771	6 225 192	55,5	43,8
2.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	1 132 076	1 475 259	2 167 302	19,3	46,9
3.	7202	Ferro alyajlar	48 632	55 985	171 645	1,5	206,6
4.	2716	Elektrik enerjisi	0	126 560	169 566	1,5	34
5.	2523	Çimento	112 663	128 164	140 884	1,3	9,9
6.	2202	Sular (mineral ve gazlı sular dahil) ve alkolsüz diğer içecekler (tatlandırıcı, lezzetlendirilmiş)	63 004	87 808	138 758	1,2	58
7.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	69 994	111 939	126 580	1,1	13,1
8.	2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	58 199	59 068	108 737	1	84,1
9.	7103	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	144 658	69 009	101 237	0,9	46,7
10.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	33 824	35 051	88 098	0,8	151,3
11.	2604	Nikel cevherleri ve konsantreleri	14 641	47 403	83 573	0,7	76,3
12.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	116 252	88 903	78 602	0,7	-11,6
13.	7408	Bakır teller	52 367	50 541	76 567	0,7	51,5
14.	3402	Yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç)	40 433	62 263	74 409	0,7	19,5
15.	6815	Taştan ve diğer minerallerden eşya	5 199	16 253	72 644	0,6	347

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

EK-2: Zambiya'nın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			7 226 897	5 378 310	7 111 525	100	32,2
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	701 468	215 920	610 345	8,6	182,7
2.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	164 043	159 945	279 555	3,9	74,8
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	150 118	213 545	229 882	3,2	7,7
4.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	178 482	132 991	212 673	3	59,9
5.	2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	153 993	60 968	205 947	2,9	237,8
6.	3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	170 085	245 492	135 019	1,9	-45
7.	8703	Otomobiller	113 200	89 378	132 737	1,9	48,5
8.	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	86 696	89 473	130 673	1,8	46
9.	8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	165 087	80 782	127 560	1,8	57,9
10.	8701	Traktörler	106 734	95 432	120 670	1,7	26,4
11.	303	Balıklar (dondurulmuş)	100 312	82 104	120 247	1,7	46,5
12.	1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	57 574	54 698	115 119	1,6	110,5
13.	2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve kolloidal kükürt hariç)	135 623	72 948	113 720	1,6	55,9
14.	3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	45 125	45 882	111 082	1,6	142,1
15.	3824	Dökümhane maçalarına veya kalıplarına mahsus müstahzar bağlayıcılar, kimya ve bağlı sanayide kull. diğer kimyasal ür.	78 497	72 392	106 526	1,5	47,2

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

EK-3: Zambiya'nın Ünelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		6 962 507	8 060 547	11 217 517	100	39,2
1.	İsviçre	2 899 572	3 589 581	4 723 507	42,1	31,6
2.	Çin	1 506 024	1 492 493	2 098 993	18,7	40,6
3.	Singapur	589 677	935 537	1 505 880	13,4	61
4.	D. Kongo	866 133	995 024	1 121 576	10	12,7
5.	G. Afrika	298 544	203 546	288 754	2,6	41,9
6.	Lüksemburg	64 927	110 424	244 814	2,2	121,7
7.	Zimbabve	98 266	105 744	198 558	1,8	87,8
8.	Malavi	99 751	108 371	125 375	1,1	15,7
9.	Hong Kong	76 541	51 613	106 778	1	106,9
10.	Hindistan	55 876	39 043	98 638	0,9	152,6
11.	Namibya	18 850	67 215	94 026	0,8	39,9
12.	Tanzanya	58 577	60 848	88 076	0,8	44,7
13.	Botsvana	24 998	24 312	54 314	0,5	123,4
14.	İtalya	10 937	22 275	53 015	0,5	138
15.	Kenya	63 213	40 855	50 748	0,5	24,2
...	...	...	...	...	...	...
33.	Türkiye	5 571	4 135	4 948		19,7

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

EK-4: Zambiya'nın Ünelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		7 226 897	5 378 310	7 111 525	100	32,2
1.	G. Afrika	2 226 055	1 802 851	2 243 949	31,6	24,5
2.	Çin	1 019 957	885 892	896 317	12,6	1,2
3.	BAE	745 545	464 891	802 431	11,3	72,6
4.	Hindistan	347 975	290 366	441 743	6,2	52,1
5.	D. Kongo	231 704	71 475	314 967	4,4	340,7
6.	Japonya	222 745	115 796	250 883	3,5	116,7
7.	ABD	185 835	121 356	214 401	3	76,7
8.	Namibya	106 070	87 026	130 353	1,8	49,8
9.	Moritus	201 593	109 178	113 150	1,6	3,6
10.	İngiltere	130 940	98 937	110 521	1,6	11,7
11.	İrlanda	52 369	47 544	99 096	1,4	108,4
12.	Almanya	112 502	73 702	93 232	1,3	26,5
13.	Malezya	41 479	44 878	91 397	1,3	103,7
14.	Zimbabve	62 002	63 371	80 217	1,1	26,6
15.	Hollanda	56 526	68 899	62 849	0,9	-8,8
...	...	...	...	...	...	...
39.	Türkiye	20 121	20 911	20 094	0,3	-3,9

Kaynak: Trademap-Direct Data/Zambiya

Ek-5: Türkiye'nin Zambiya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			20 121	20 911	20 094	100	-3,9
1.	6309	Kullanılmış giyim eşyası ve kullanılmış diğer eşya	2 134	2 044	1 840	9,2	-10
2.	8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	1 569	5 254	1 264	6,3	-75,9
3.	8716	Römorklar ve yarı römorklar; hareket ettirici tertibatı bulunmayan diğer taşıtlar; bunların aksam ve parçaları	497	429	1 258	6,3	193,2
4.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	473	536	997	5	86
5.	3923	Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	128	308	861	4,3	179,5
6.	8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	1 360	411	848	4,2	106,3
7.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	628	317	732	3,6	130,9
8.	5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	340	311	693	3,4	122,8
9.	8422	Bulaşık, şişe vb yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb doldurma, etiketleme makinaları, ambalaj vb makinalar	561	383	481	2,4	25,6
10.	6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	235	122	438	2,2	259
11.	8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	259	145	367	1,8	153,1
12.	6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	139	178	364	1,8	104,5
13.	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontrol cihazları	14	4	360	1,8	8900
14.	8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar, elektrikli olmayan şofbenler veya depolu su ısıtıcıları	389	374	322	1,6	-13,9
15.	2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	0	0	319	1,6	0

Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye

Ek-6: Türkiye'nin Zambiya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			5 571	4 135	4 948	100	19,7
1.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	4 909	3 866	2 506	50,6	-35,2
2.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	84	0	906	18,3	0
3.	2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	0	91	783	15,8	760,4
4.	2817	Çinko oksit ve çinko peroksit	0	0	577	11,7	0
5.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	0	21	45	0,9	114,3
6.	7103	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	31	21	44	0,9	109,5
7.	2602	Manganez cevherleri ve konsantreleri	9	0	27	0,5	0
8.	7116	Tabii inci veya kültür incilerinden, kıymetli ya da yarı kıymetli taşlardan eşya	0	12	12	0,2	0
9.	3926	Plastikten diğer eşya	12	6	11	0,2	83,3
10.	7318	Demir veya çelikten vidalar, civatalar, somunlar, tirfonlar, perçin çivileri, pimler, kamalar, rondelalar vb eşya	0	16	11	0,2	-31,2
11.	8803	88.01 ve 88.02 Pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları	3	1	7	0,1	600
12.	8412	Diğer motorlar ve kuvvet hasıl eden makinalar	0	0	3	0,1	0
13.	8484	Diğer maddeler ile birleştirilmiş metal tabakalardan contalar, takım veya grup halinde contalar, mekanik salmastralar	0	2	3	0,1	50
14.	8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	18	5	2	0	-60
15.	3917	Plastikten hortumlar, borular ve bağlantı elemanları (manşon, nipel, dirsek, flanşlar, vb.)	0	1	1	0	0

Kaynak: Trademap-Direct Data/Türkiye

DOMİNİK CUMHURİYETİ

ÜLKE PROFİLİ

İçindekiler

1. TEMEL SOSYAL GÖSTERGELER.....	3
2. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER.....	3
3. DIŞ TİCARET.....	4
4. TÜRKİYE İLE TİCARET	9

1. TEMEL SOSYAL GÖSTERGELER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	Dominik Cumhuriyeti
Başkent	Santo Domingo
Yönetim Biçimi	Başkanlık Sistemi
Resmi Dili	İspanyolca
Yüzölçümü	48.670 km ²
Para Birimi	Dominik Pesosu (DOP)

2. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

Başlıca Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	78,92	94,71	112,42	122,32	131,29	140,34	150,14	160,81
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	-6,7	12,3	5,3	4,5	5,0	5,0	5,0	5,0
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	7.554	8.986	10.573	11.405	12.135	12.858	13.637	14.480
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	3,8	8,2	9,0	5,7	4,3	4,0	4,0	4,0
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-1,7	-2,8	-3,3	-2,7	-2,8	-2,9	-2,9	-2,9
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	5,8	7,4	6,4	6,2	6,0	6,0	6,0	6,0
Nüfus (milyon)	10,45	10,54	10,63	10,73	10,82	10,91	11,01	11,11

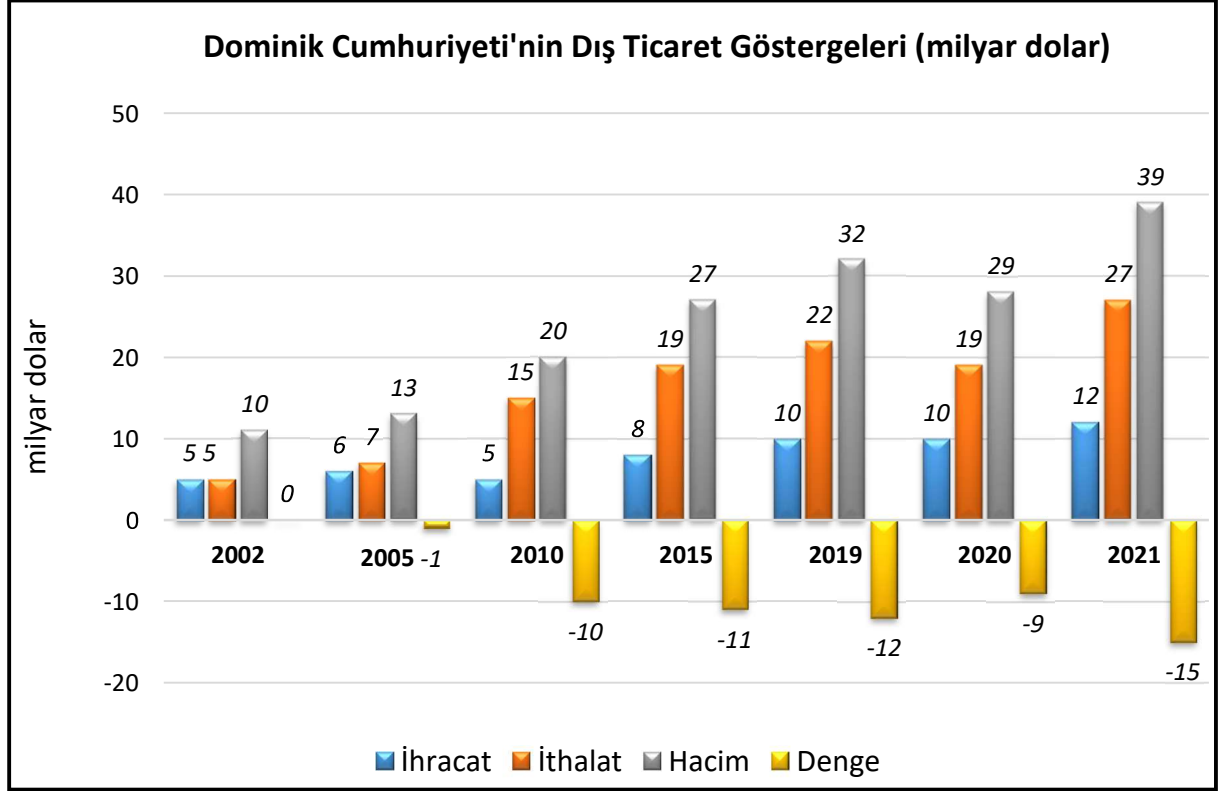
*Tahmini veriler

Kaynak: IMF (Ekim 2022)

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

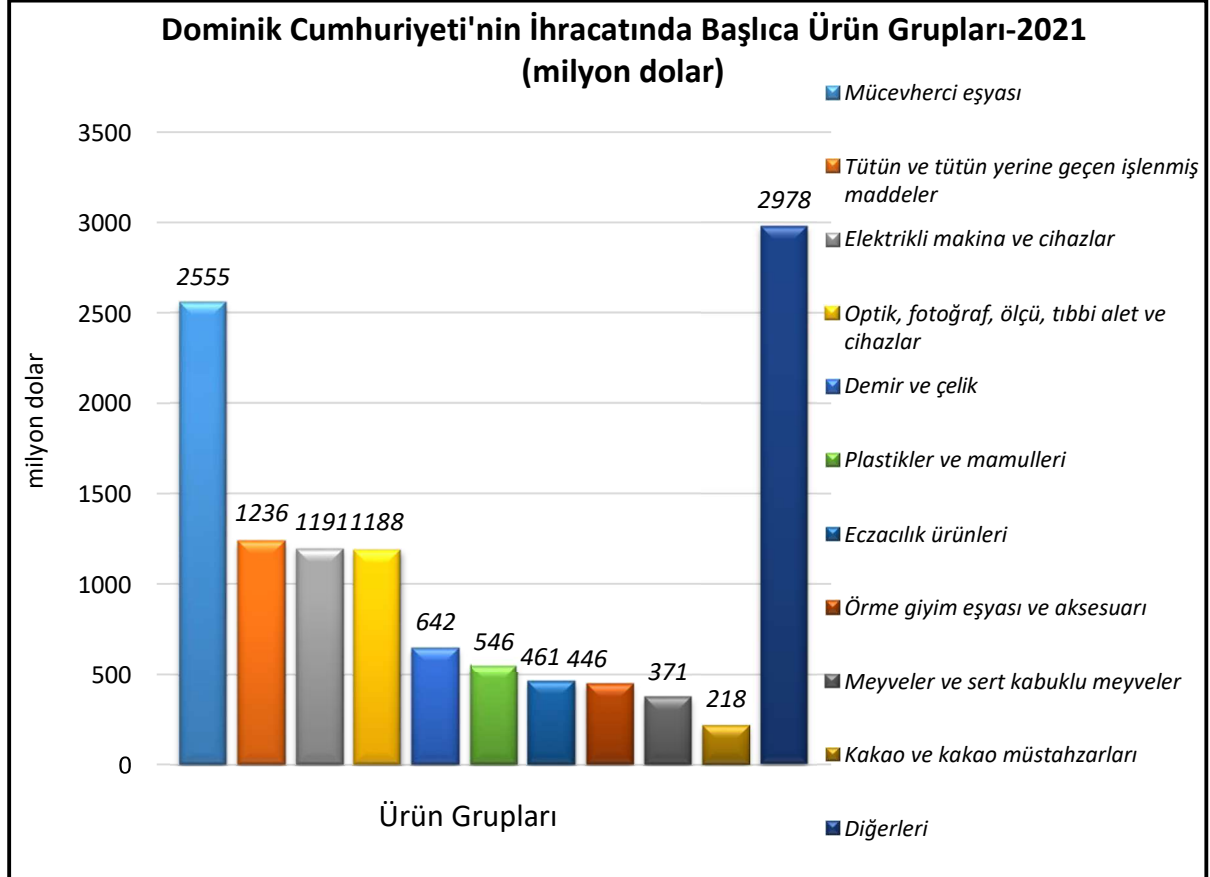
Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

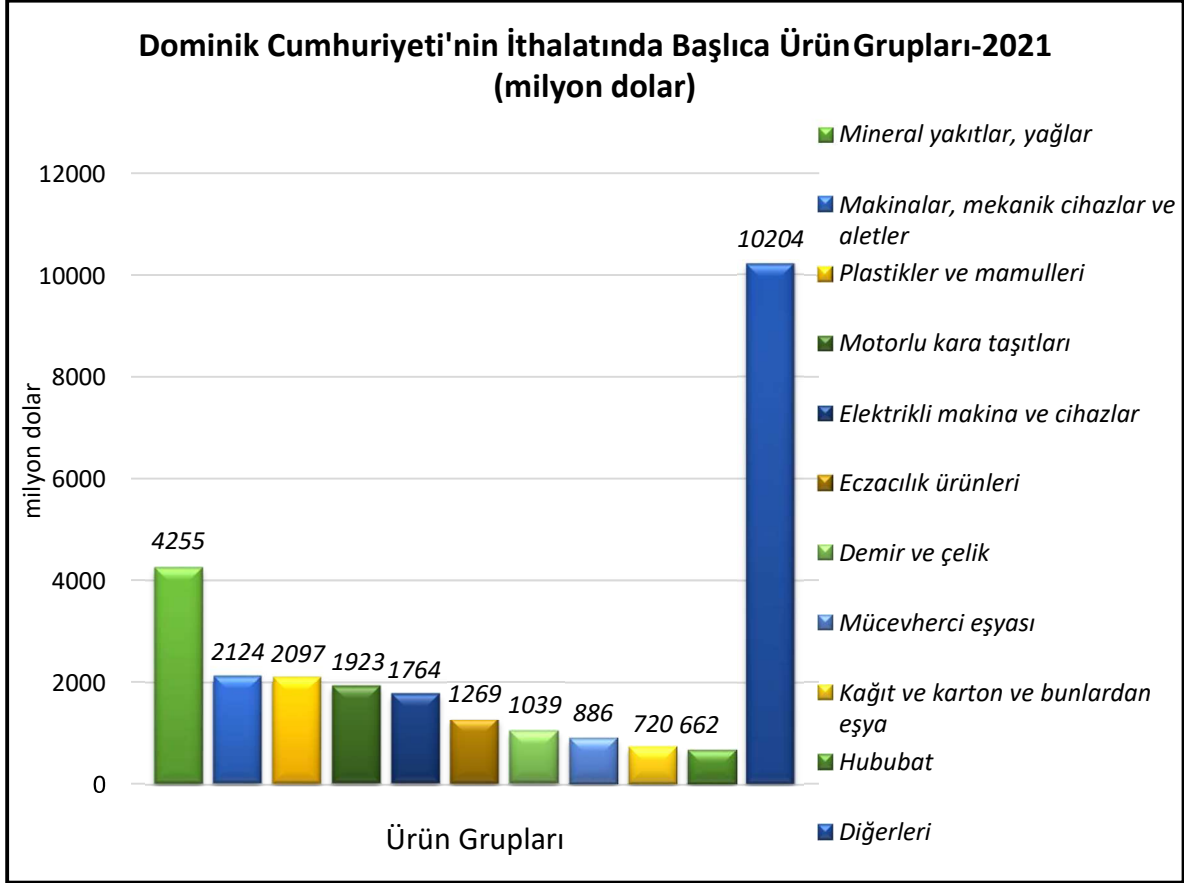
İhracat

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

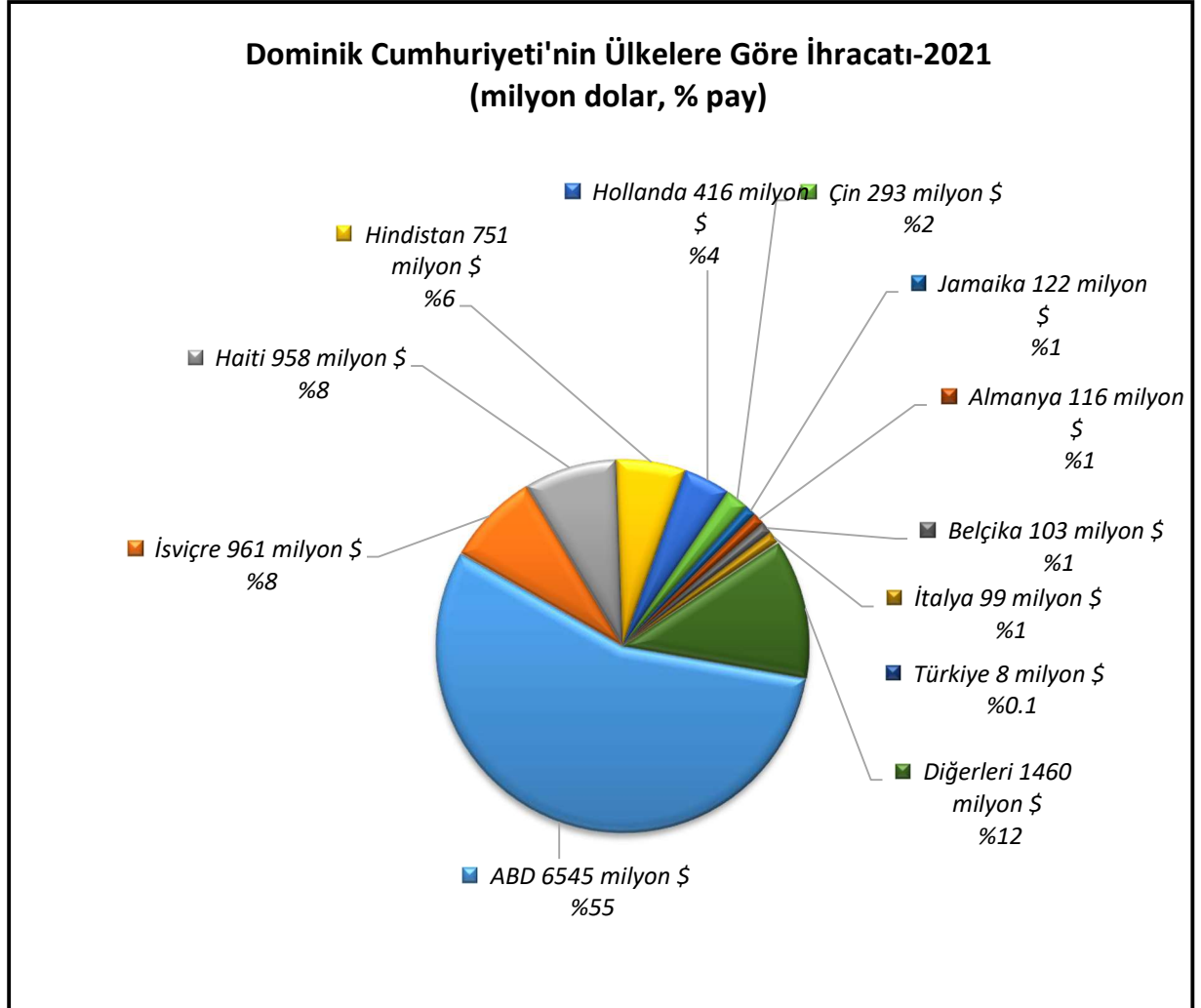
İthalat

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

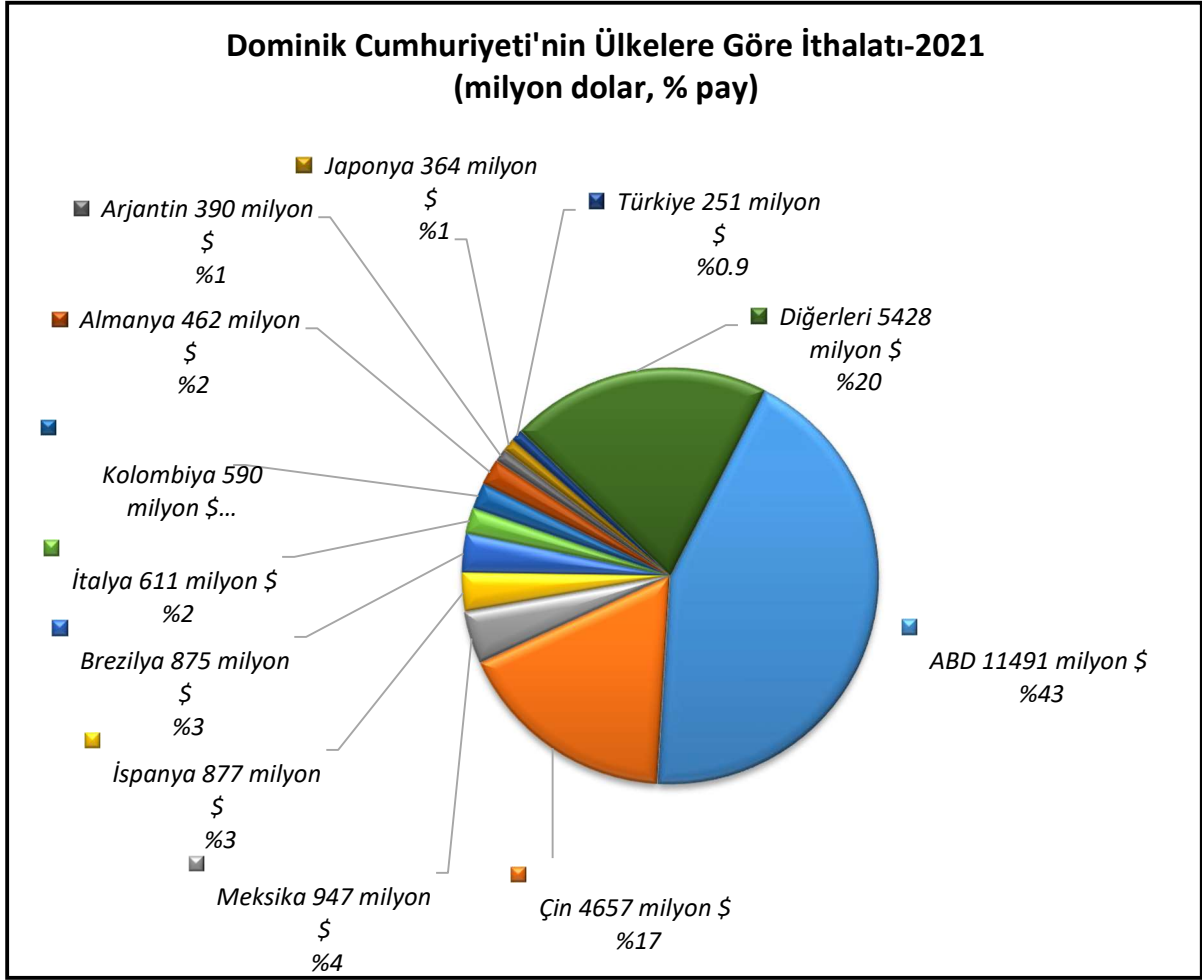
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

İthalat

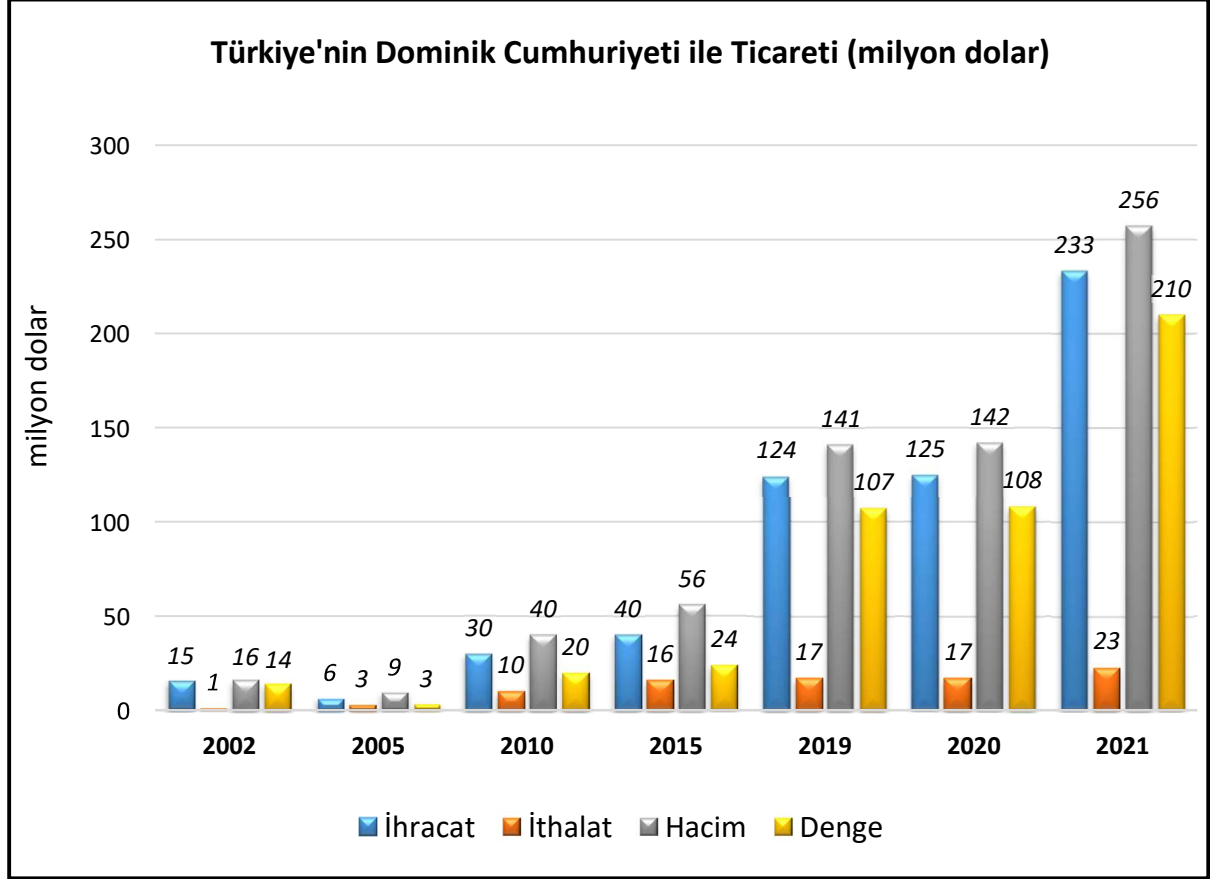

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

4. TÜRKİYE İLE TİCARET

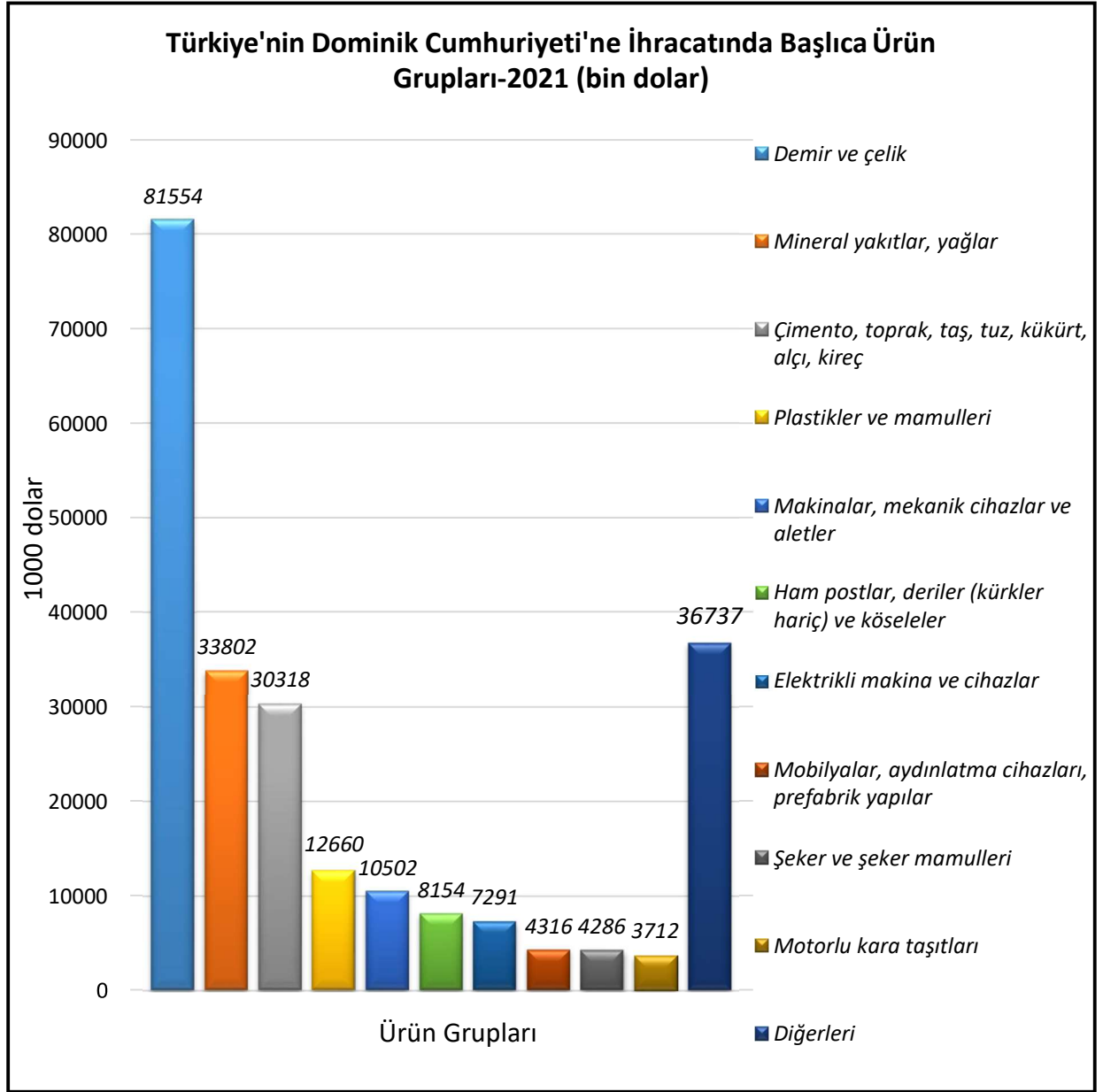
Genel Durum

Türkiye-Dominik Cumhuriyeti Dış Ticareti

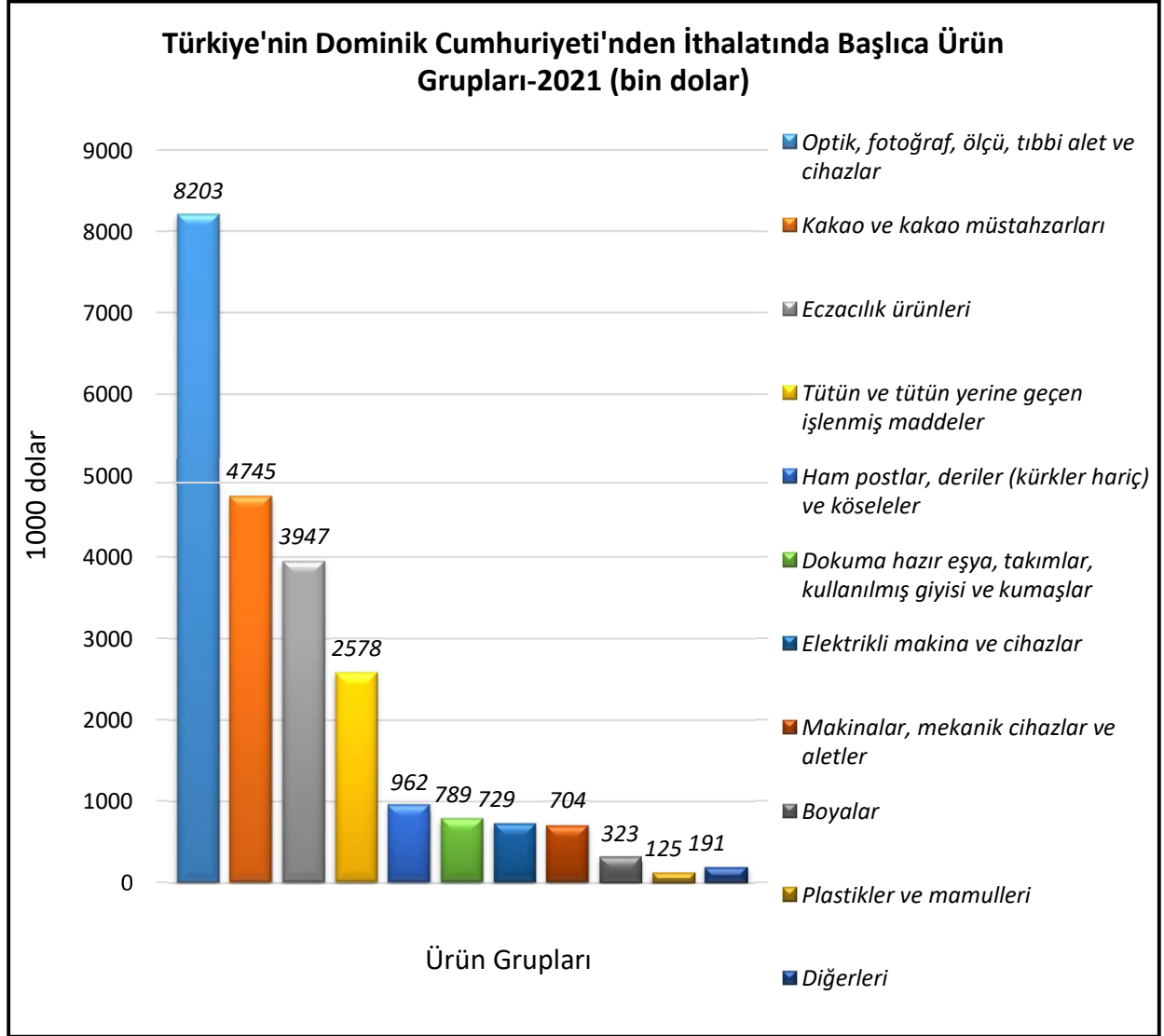
Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Türkiye'nin Dominik Cumhuriyeti'ne İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Türkiye'nin Dominik Cumhuriyeti'nden İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

EKLER:**EK-1: Dominik Cumhuriyeti'nin İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			10 078 188	9 848 863	11 831 534	100,0	20,1
1.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1 629 061	1 766 245	1 831 464	15,5	3,7
2.	9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	868 396	1 000 109	1 110 676	9,4	11,1
3.	2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	802 502	794 596	1 053 184	8,9	32,5
4.	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	743 044	785 710	791 801	6,7	0,8
5.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	428 801	367 175	603 521	5,1	64,4
6.	7202	Ferro alyajlar	354 765	335 508	440 549	3,7	31,3
7.	3006	Tarifenin başka yerinde yer almayan eczacılık eşyası ve müstahzarları	452 257	360 884	376 854	3,2	4,4
8.	6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	360 903	235 698	340 643	2,9	44,5
9.	0803	Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)	251 610	246 067	228 855	1,9	-7
10.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	140 021	184 659	218 878	1,8	18,5
11.	1801	Kakao dane ve kırıkları (ham/kavrulmuş, bütün/kırık)	182 597	181 164	203 813	1,7	12,5
12.	3923	Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	114 628	125 185	166 225	1,4	32,8
13.	5212	Diğer pamuklu mensucat:	103 945	98 775	153 816	1,3	55,7
14.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	90 872	88 074	143 043	1,2	62,4
15.	2208	Etil alkol (alkol derecesi < %80, tağyir edilmemiş) ve damıtılarak elde edilmiş likör ve diğer alkollü içkiler	96 682	89 508	125 899	1,1	40,7

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

EK-2: Dominik Cumhuriyeti'nin İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			22 202 313	18 537 603	26 942 694	100,0	45,3
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	2 385 850	1 298 786	2 118 503	7,9	63,1
2.	8703	Otomobiller	1 025 169	795 284	1 191 331	4,4	49,8
3.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	674 294	581 305	1 071 832	4,0	84,4
4.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	596 329	570 787	678 033	2,5	18,8
5.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	599 444	181 928	666 354	2,5	266,3
6.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	473 958	373 445	631 332	2,3	69,1
7.	3926	Plastikten diğer eşya	419 561	491 210	628 866	2,3	28
8.	3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	88 463	92 219	531 960	2,0	476,8
9.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	238 392	207 695	487 436	1,8	134,7
10.	1005	Mısır	290 478	260 424	428 747	1,6	64,6
11.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	300 344	359 252	371 229	1,4	3,3
12.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	448 626	408 067	363 392	1,3	-10,9
13.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	213 418	220 646	355 622	1,3	61,2
14.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	258 829	192 513	306 414	1,1	59,2
15.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	143 991	141 467	288 167	1,1	103,7

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

EK-3: Dominik Cumhuriyeti'nin Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		10 078 188	9 848 863	11 831 534	100,0	20,1
1.	ABD	5 627 028	5 300 993	6 544 683	55,3	23,5
2.	İsviçre	783 949	1 165 455	961 459	8,1	-17,5
3.	Haiti	820 693	751 228	957 983	8,1	27,5
4.	Hindistan	420 894	194 641	750 596	6,3	285,6
5.	Hollanda	331 783	394 719	415 757	3,5	5,3
6.	Çin	305 884	211 765	292 812	2,5	38,3
7.	Jamaika	74 241	74 997	121 804	1,0	62,4
8.	Almanya	99 897	109 236	116 231	1,0	6,4
9.	Belçika	52 954	61 559	102 739	0,9	66,9
10.	İtalya	66 352	59 310	99 452	0,8	67,7
11.	Panama	37 532	31 527	87 519	0,7	177,6
12.	İngiltere	109 736	104 375	86 885	0,7	-16,8
13.	İspanya	87 239	63 262	81 270	0,7	28,5
14.	Finlandiya	44 435	13 739	57 960	0,5	321,9
15.	Kolombiya	58 642	46 133	57 702	0,5	25,1
...	...	...	...	...	...	...
53.	Türkiye	1 519	2 155	7 868	0,1	265,1

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

EK-4: Dominik Cumhuriyeti'nin Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		22 202 313	18 537 603	26 942 694	100,0	45,3
1.	ABD	9 488 560	7 571 932	11 491 020	42,6	51,8
2.	Çin	3 451 291	3 273 040	4 657 475	17,3	42,3
3.	Meksika	885 523	769 318	946 865	3,5	23,1
4.	İspanya	749 740	608 831	876 764	3,3	44
5.	Brezilya	768 051	550 020	874 933	3,2	59,1
6.	İtalya	438 090	400 738	611 249	2,3	52,5
7.	Kolombiya	442 655	412 692	589 564	2,2	42,9
8.	Almanya	376 200	389 241	462 103	1,7	18,7
9.	Arjantin	197 794	128 644	389 712	1,4	202,9
10.	Japonya	422 340	296 398	364 363	1,4	22,9
11.	Hindistan	248 310	235 426	356 767	1,3	51,5
12.	Hollanda	551 771	307 943	337 427	1,3	9,6
13.	G. Kore	273 193	197 625	332 295	1,2	68,1
14.	Ukrayna	4 802	92 310	325 964	1,2	253,1

15.	Kanada	257 725	251 510	313 417	1,2	24,6
...	...	...	...	...	...	...
18.	Türkiye	127 793	131 336	250 759	0,9	90,9

Kaynak: Trademap (Dominik Cumhuriyeti verileri)

Ek-5: Türkiye'nin Dominik Cumhuriyeti'ne İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			123 809	124 978	233 332	100,0	86,7
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	366	68	33 702	14,4	49461,8
2.	2523	Çimento	9 041	17 427	30 249	13,0	73,6
3.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	0	0	26 764	11,5	0
4.	7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	11 130	9 407	19 294	8,3	105,1
5.	7214	İnşaat demiri	7 086	8 509	19 095	8,2	124,4
6.	7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşin (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	16 408	13 106	8 816	3,8	-32,7
7.	4104	Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabalılanmış veya crust (arakurutmalı) post ve derileri	11 764	6 284	8 087	3,5	28,7
8.	1704	Kakao içermeyen şeker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	3 906	2 892	3 994	1,7	38,1
9.	3923	Plastiklerden eşya taşınmasına veya ambalajlanmasına mahsus malzeme, tıpa, kapak, kapsül ve diğer kapama malzemeleri	2 623	3 030	3 677	1,6	21,4
10.	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	377	339	3 330	1,4	882,3
11.	9406	Prefabrik yapılar	0	0	2 665	1,1	0
12.	8436	Tarla ve bahçe tarımına, ormancılığa, kümes hayvancılığına, arıcılığa mahsus diğer makina ve cihazlar, civciv makinaları	0	0	2 555	1,1	0
13.	1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	2 157	2 336	2 550	1,1	9,2
14.	8507	Elektrik akümülatörleri (bunların separatörleri dahil)	2 455	1 651	2 534	1,1	53,5
15.	4803	Tuvalet ve yüz temizliği için ince kağıt, havlu veya kağıt peçete vb. Kağıtlar	940	939	2 529	1,1	169,3

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

Ek-6: Türkiye'nin Dominik Cumhuriyeti'nden İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			16 781	17 016	23 303	100,0	36,9
1.	9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	6 327	7 112	7 858	33,7	10,5
2.	1801	Kakao dane ve kırıkları (ham/kavrulmuş, bütün/kırık)	0	16	4 745	20,4	29556,3
3.	3006	Tarifenin başka yerinde yer almayan eczacılık eşyası ve müstahzarları	5 375	4 013	3 886	16,7	-3,2
4.	2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purolar, sigarillolar ve sigaralar	2 621	952	2 285	9,8	140
5.	4101	Sığır (bufalo dahil) ve at cinsi hayvanların ham post ve derileri	524	1 272	962	4,1	-24,4
6.	6310	Kullanılmış veya yeni paçavralar, sicim, ip ve halat döküntüleri ve sicim, ip ve halattan kullanılmış eşya	342	241	788	3,4	227
7.	8424	Sıvı veya tozları püskürtmeye, dağıtmaya mahsus mekanik cihaz, yangın söndürme cihazları, yangın ve kum püskürtme mak.	181	201	683	2,9	239,8
8.	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	204	237	363	1,6	53,2
9.	3214	Macunlar, reçineli çimentolar ve boyacılıkta kullanılan dolgu ve sıvama maddeleri	125	206	322	1,4	56,3
10.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	289	356	293	1,3	-17,7
11.	9021	Ortopedik cihazlar; cebireler, kırıklar için cihazlar vb; protez organlar; işitme cihazları, vücut içi ve dışı cihazları	0	194	184	0,8	-5,2
12.	9031	Diğer ölçme veya muayene alet, cihaz ve makinaları; profil projektörleri	93	96	140	0,6	45,8
13.	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertörler (örneğin; redresörler) ve endüktörler	41	52	116	0,5	123,1
14.	8538	Esas itibarıyla 85.35, 85.36 veya 85.37 pozisyonlarında yer alan cihazlarda kullanılmaya uygun aksam ve parçalar	83	147	115	0,5	-21,8
15.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	58	101	96	0,4	-5

Kaynak: Trademap (Türkiye verileri)

GABON CUMHURİYETİ ÜLKE PROFİLİ

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM	6
3. DIŞ TİCARET	8
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	13
5. TÜRKİYE İLE TİCARET	13
EKLER:	16

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Gabon Cumhuriyeti
Nüfus	2,16 milyon (2022, IMF tahmini)
Dil	Fransızca (Resmi) Fang, Myene, Punu (Başlıca yerel diller)
Yüzölçümü	267.667 km ²
Başkent	Librevil
Başlıca Şehirleri	Port-Gentil, Francevil
Yönetim Şekli	Cumhuriyet (Başkanlık Sistemi)
Devlet Başkanı	Ali Bongo Ondimba
Para Birimi	Orta Afrika CFA francı

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar: Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği-AfB, İslam İşbirliği Teşkilatı-İİT, Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği-CEMAC, Orta Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu-CEEAC, Fransızca Konuşan Ülkeler Örgütü-OIF, İngiliz Milletler Topluluğu-Commonwealth of Nations

Coğrafi Konum

Gabon, Orta Afrika'nın batısında yer almaktadır. Batıda Atlantik Okyanusu, kuzeyde Ekvator Ginesi ve Kamerun, doğuda ve güneyde ise Kongo ile çevrilidir. Toplam 267.667 km² yüzölçümü ile 885 km kıyı uzunluğuna sahiptir. Başkenti Librevil Atlas Okyanusu kıyısındadır.

Gabon, üç farklı bölgesel iklime ayrılmıştır. Ülkenin kuzey bölgesinde tipik ekvatorial iklim görülmekte olup, ikisi yağışlı (Eylül-Aralık ile Şubat-Mayıs dönemleri), ikisi kurak mevsim (Mayıs-Eylül ile Aralık-Ocak dönemleri) olmak üzere toplam 4 mevsim yaşanır. Ülkenin orta bölgesinde ise geçişli ekvatorial iklim yaşanmaktadır. Çok büyük bir yağışlı mevsim ile çok büyük bir kurak mevsimden oluşur. Güneybatı ve kıyı bölgesinde 4-5 ay süren uzun bir kurak mevsim yaşanır.

Siyasi ve İdari Yapı

Eski bir Fransız sömürgesi olan Gabon, bağımsızlığını 1960 yılında kazanmıştır. Gabon üniter bir cumhuriyettir. Devletin nitelikleri laik, demokratik ve sosyal olarak tanımlanmaktadır. İdari bakımdan 9 ana vilayete bölünmüştür. Yürütme, devletin başı konumundaki Cumhurbaşkanı, hükümetin başı konumundaki Başbakan ve Başbakan tarafından atanmış Bakanlar Kurulu üyelerinden oluşur.

Parlamento, Millet Meclisi ve Senato olmak üzere iki kanattan oluşmaktadır. 143 sandalyeli Millet Meclisi üyeleri beş yıllık süreyle; 102 üyeli Senato'nun üyeleri dokuz eyaletin yerel konseyleri tarafından altı yıllık süreyle seçilmektedir.

Gabon, Orta Afrika'nın en istikrarlı ve güvenli ülkelerinden biri olup, bu özelliğini büyük ölçüde petrol geliriyle elde ettiği göreceli ekonomik refaha borçludur. Kırktan fazla etnik kabileyi

barındırmasına rağmen, diğer Afrika ülkelerinde sıklıkla rastlanılan kabileler arası çatışma Gabon'da gözlenmemektedir.

2022 yılı Haziran ayında Ruanda'da düzenlenen Commonwealth Liderler Zirvesi'nin son gününde Gabon ve Togo'nun İngiliz Milletler Topluluğu'na (Commonwealth of Nations) üyelik başvuruları kabul edilmiştir. Fransızca konuşan ve İngiltere'yle tarihi bağları bulunmayan iki ülke, Ruanda'nın 2009'daki üyeliğinden sonra topluluğa katılan 55 ve 56. ülke olmuştur. Gabon'un Commonwealth'e katılması ülkenin son dönemde izlediği Fransız etkisini azaltma ve ticari partnerilerini çeşitlendirme politikasının bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Ülkede bir sonraki Cumhurbaşkanlığı seçimi Ekim 2023'te gerçekleştirilecektir.

Nüfus ve İstihdam

Gabon, Orta Afrika bölgesinde en az nüfusa sahip ülkelerden biridir. 2022 yılında 2,16 milyon kişi ile dünyada 140. sırada yer alan Gabon nüfusunun 2027 yılında 2,29 milyon kişi olacağı tahmin edilmektedir. Nüfusun 2040 yılında 3,3 milyona ulaşması beklenmektedir. Gabon çok az göç alan bir ülkedir. Dünya Bankası verilerine göre nüfus artış oranı 2020 yılı itibarı ile %2,4'tür.

Nüfusun yaklaşık %76'sı Hristiyan Katolik, % 12,2'si Müslümandır. Nüfusun geri kalanı yerel inanışlara mensuptur. Ülkede Fanglar, Etsiraslari Bapounouslar, Myeneler, Bandzabisler ve Batekeler olmak üzere birçok etnik grup yaşamaktadır. En büyük etnik grup nüfusun %40'ını oluşturan Fanglardır. Nüfusun geri kalan %60'ını ise Etsiraslari Bapounouslar, Myeneler, Bandzabisler ve Batekeler oluşturmaktadır.

Nüfusun yarıya yakını başkent Librevil'de yaşamaktadır. Kentleşme oranı %90 civarındadır. Nüfus dağılımı çok dengesizdir. Port Gentil ve Francevil nüfusun yoğunlaştığı diğer önemli kentlerdir.

Nüfusun %59,2'si 15-64 yaş aralığındadır. 65 yaş üzeri nüfusun toplam nüfustaki payı %3,53'tür. Nüfusun %37,26'sı ise 0,14 yaş aralığındadır.

Ülkede beklenen yaşam süresi 2021 yılı itibarı ile ortalama 66,11 olup, 2025 yılında 67,60'a yükselmesi beklenmektedir.

Ülkede bebek ölüm oranı 2015'te binde 35,8 iken, 2019'da binde 31,1'e gerilemiştir.

Nüfusun %66'2'sinin internet erişimi bulunmaktadır.

Ülkede yüksek işsizlik söz konusudur. Dünya Bankası verilerine göre 2021 yılında işsizlik oranı %22,3'tür.

Doğal Kaynaklar

Gabon topraklarının % 90'ı ormanlıktır. Gabon ormanlarında "okoumé" ve "ozigo" ağaç türleri başta olmak üzere birçok ağaç türüne rastlanmaktadır.

Balıkçılıkta da önemli bir potansiyele sahip olan ülkede 800 km uzunluğunda sahil şeridi olmakla beraber, çeşitli balık türlerine ev sahipliği yapan 10.000 km² göl ve nehir bulunmaktadır.

Gabon, Sahra-altı Afrika Bölgesinde 6. büyük petrol üreticisidir. Petrolün yanı sıra demir (1 milyar ton rezerv), manganez, altın, uranyum başta olmak üzere önemli maden yataklarına sahiptir.

EIA verilerine göre 2021 yılında 2 milyar varil kanıtlanmış ham petrol rezervine sahip olan Gabon, 89 ülke arasında 36. sıradadır. 2021 yılında 175 bin varil/günlük ham petrol üretimi ile 117 ülke arasında 38. sıradadır. 2021 yılında 1 trilyon feet küp kanıtlanmış doğalgaz rezervine sahip Gabon, 92 ülke arasında 68. sıradadır. 2020 yılında 11 milyar feet küplük doğal gaz üretimi ile 95 ülke arasında 74. sıradadır.

Su kaynakları açısından dünyanın üçüncü en büyük yenilenebilir su rezervlerine sahiptir. Ancak, 2012-2018 döneminde kişi başına düşen yenilenebilir ülke içi temiz su kaynakları azalmakta olan ülkeler arasında Gabon, %17 artış ile 6. sıradadır. 2018 yılında sahip olduğu kişi başına düşen temiz su miktarı 77.385m³tür.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022*	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*
GSYİH (Cari Fiyatlar - milyar \$)	15,34	20,24	22,22	21,55	22,19	23,06	24,14	25,38
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	-1,9	1,5	2,7	3,7	3,7	3,8	3,8	3,8
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar - \$)	7.277	9.483	10.282	9.850	10.024	10.302	10.664	11.088
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	1,3	1,1	3,5	3,2	2,5	2,2	2,2	2,2
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-6,9	-5,7	-1,4	-2,9	-3,2	-3,2	-2,9	-2,7
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	-	-	-	-	-	-	-	-
Nüfus (milyon)	2,11	2,14	2,16	2,19	2,21	2,24	2,26	2,29

Kaynak: IMF-Ekim 2022

*: Tahmin

Gabon ekonomisi büyük ölçüde petrole dayalıdır. Bu durum, ülke ekonomisini küresel petrol fiyatlarındaki ve üretim kapasitesindeki dalgalanmalara açık hale getirmektedir. Palm yağı, kereste üretimi, balıkçılık ve mineral işleme ekonomide önemli yere sahip olan diğer alanlardır.

Gabon'un eski bir Fransız sömürgesi olması nedeniyle Fransa ile ekonomik, politik ve siyasi bağları güçlü bir şekilde devam etmektedir. Ancak Gabon, Fransız etkisini azaltma ve ticari partnerlerini çeşitlendirme politikası çerçevesinde 2022 yılı Haziran ayında İngiliz Milletler Topluluğu'na katılmıştır.

Ülke, az nüfusu ile diğer Sahra-Altı Afrika ülkelerine kıyasla yüksek kişi başına düşen gelire sahip ülkeler arasındadır. Gabon, 2022 yılında 10.282 dolarlık kişi başına düşen milli gelir ile dünyada 79. sırada yer almaktadır.

2022 yılında cari fiyatlara göre 22,22 milyar dolar olacağı tahmin edilen GSYİH'nın 2023 yılında 21,55 milyar dolar olması beklenmektedir. Gabon, 2022 yılı itibarı ile 196 ülke arasında dünyanın 115. büyük ekonomisidir.

2022 yılında sabit fiyatlara göre %2,7 oranında artması beklenen GSYİH'nın, 2023 yılında %3,7 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Reel GSYİH 2022 yılında artan petrol ve tarım ürünleri ihracatı sayesinde artış göstermektedir. Tarım, sanayi ve turizm sektörleri ve artan iç talep büyümeyi desteklemektedir.

2022 yılında %3,5 olan tüketici fiyatlarına göre yıllık ortalama enflasyon oranının 2023 yılında %3,2 olacağı tahmin edilmektedir.

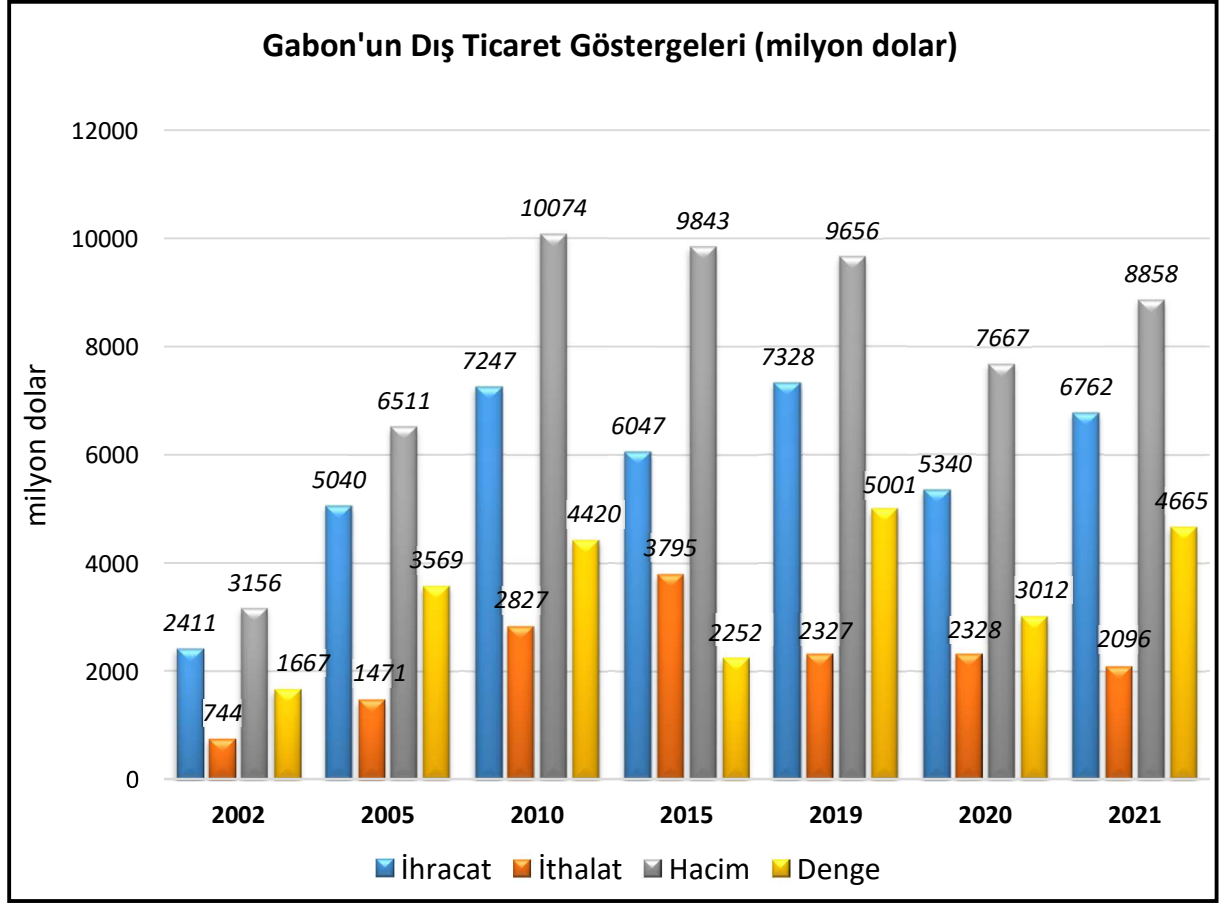
Ülkede 2021 yılı Temmuz ayından itibaren 553,2 milyon dolarlık bir IMF programı (EFF programı) uygulanmaya başlanmış olup, program çerçevesinde ülkenin yapısal bozukluklardan ve düşük büyümeden kaynaklanan ödeme dengesizliklerinin düzeltilmesi hedeflenmektedir.

2022-2024 yılları arasında hükümetin programa bağlı kalması beklenmektedir. IMF tarafından 2022 yılı Haziran ayında söz konusu kredinin 155,29 milyon dolarlık kısmının serbest bırakıldığı bildirilmiştir. IMF açıklamasında COVID-19 salgını sonrası ekonomik toparlanmanın devam ettiği, yükselen petrol fiyatlarıyla birlikte orta vadeli beklentilerin pozitif olduğu belirtilmiştir. Buna rağmen Gabon ekonomisinin hala bir takım riskler taşıdığı ifade edilmektedir. Söz konusu riskler; COVID-19'un yeni ve daha bulaşıcı varyantlarının yayılma olasılığı, Çin'de daha derin bir ekonomik yavaşlama olasılığı, Ukrayna'daki savaşın yoğunlaşması ve 2023 cumhurbaşkanlığı seçimleri yaklaşırken olası toplumsal gerilimler olarak sıralanmaktadır. Petrol gelirlerinin artması ve reformların hızlanmasıyla yurtiçi gelirlerin artabileceği vurgulanan IMF açıklamasında kamu mali yönetimi, yönetim ve iş ortamının geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Gabon, insani gelişmişlik endeksine göre dünyada 191 ülke arasında 112. sıradadır. Ekonomik serbestlik endeksine göre Gabon, dünyada 177 ülke arasında 115. sıradadır. Küresel rekabetçilik açısından dünyadaki 141 ülke arasında Gabon, 119. sıradadır. İş yapma kolaylığı açısından Gabon, dünyada 190 ülke arasında 169. sıradadır.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Kaynak: Trademap (yansıtılmış veriler)¹

Trademap verilerine göre 2021 yılında Gabon, dünya ithalatında 159., dünya ihracatında 101. sıradadır. 2021 yılında ülkenin dünyadan ithalatı %9,9 azalırken, dünyaya ihracatı %26,6 artmıştır. Gabon dış ticaret fazlası veren bir ülkedir. 2021 yılı itibarı ile dış ticaretinde 4,67 milyar dolarlık fazla söz konusudur.

Ülkenin 2021 yılı ihracatında en önemli ürün grupları sırasıyla; mineral yakıtlar, yağlar, metal cevherleri cüruf ve kül, ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü, gemiler ve suda yüzen taşıtlar, hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, demir ve çelik, sanat eserleri, antikalar, bakır ve bakırdan eşya, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, kauçuk ve kauçuktan eşyadır. Gabon, 2021 yılında dünya manganez ihracatından aldığı %29 pay ile dünyanın en önemli ikinci manganez ihracatçısıdır. Ülke, aynı dönemde dünya ham petrol ihracatında %0,5 pay ile 24. sıradadır.

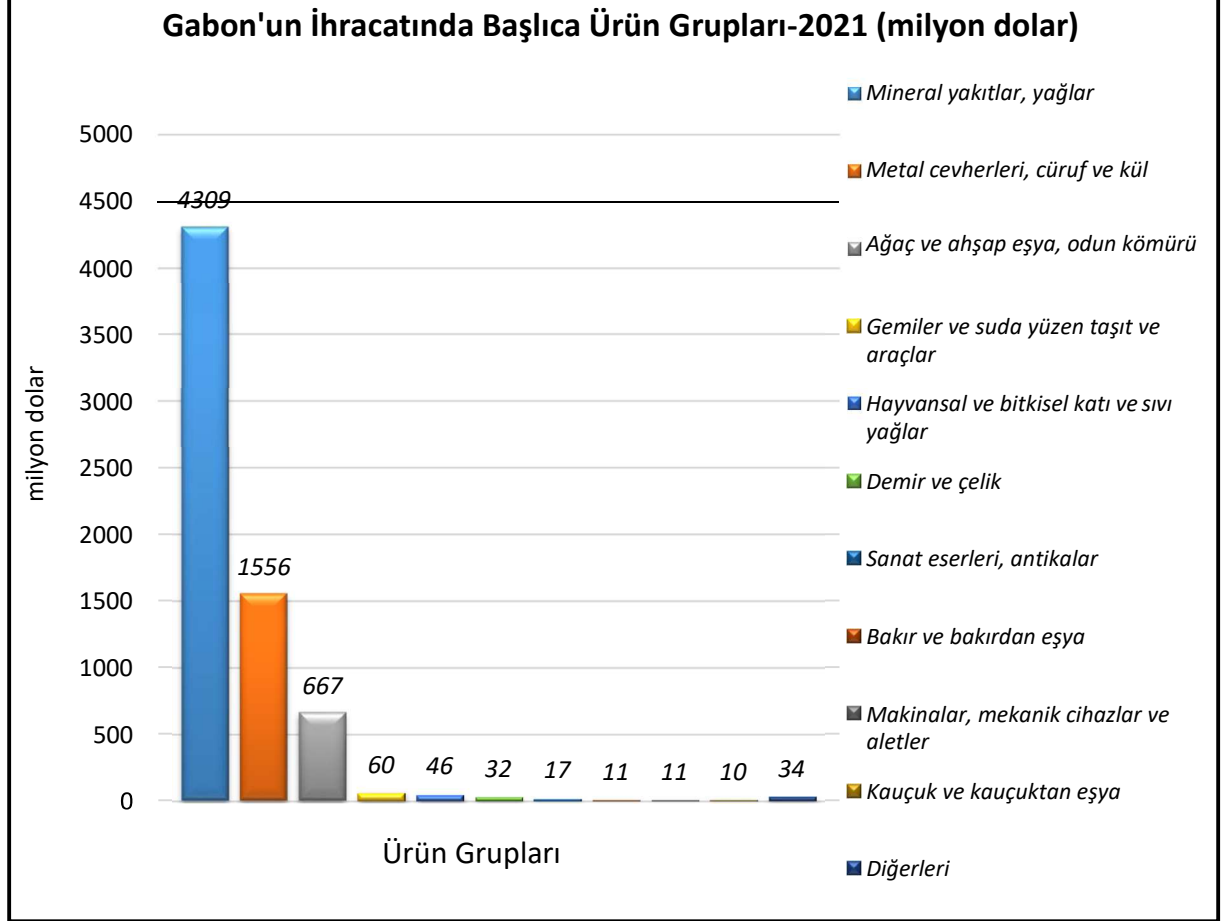
Ülkenin 2021 yılı ithalatında en önemli ürün grupları sırasıyla; makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, elektrikli makina ve cihazlar, etler ve yenilen sakatat, motorlu kara taşıtları, demir veya

¹ Ülke ile ticaret yapan diğer ülkelerin verileri yansıtılarak elde edilen verilerdir.

elikten eşya, gemiler ve suda yuzen taŐıt ve araçlar, hububat, eczacılık urunleri, plastikler ve mamulleri ve mineral yakıtlar, yağlardır.

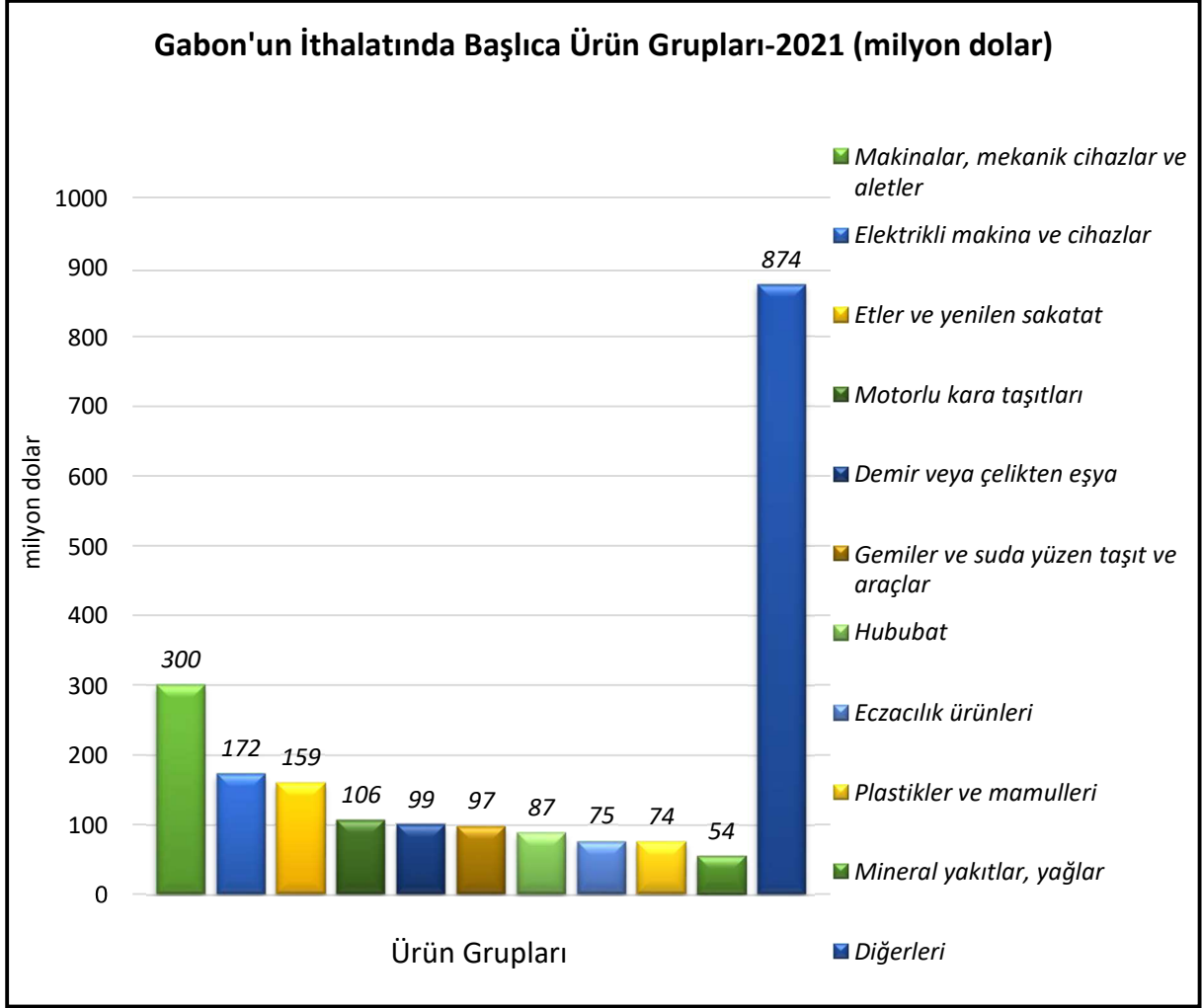
Başlıca Urunler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap (yansıtılmış veriler)

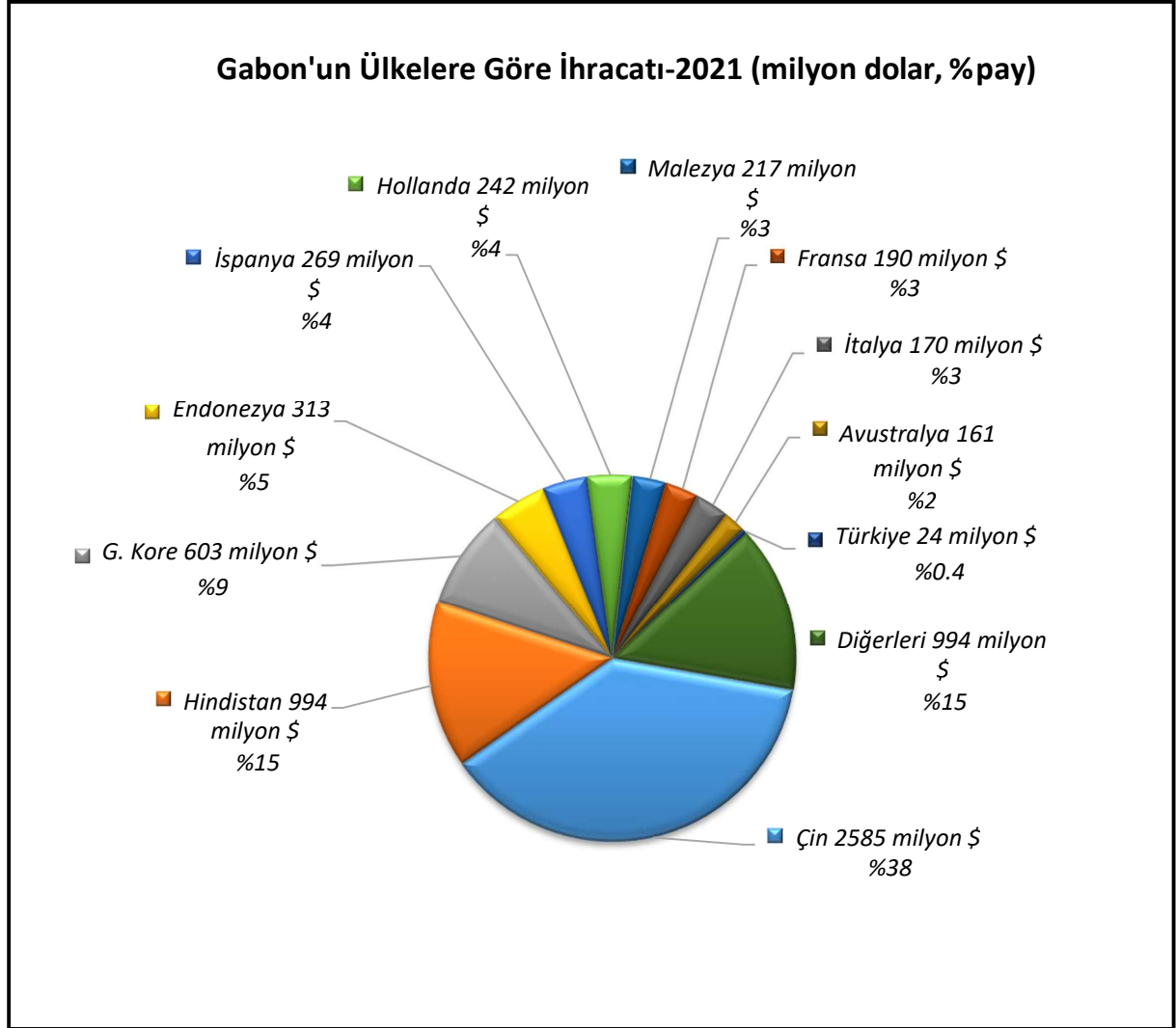
İthalat

Kaynak: Trademap (yansıtılmış veriler)

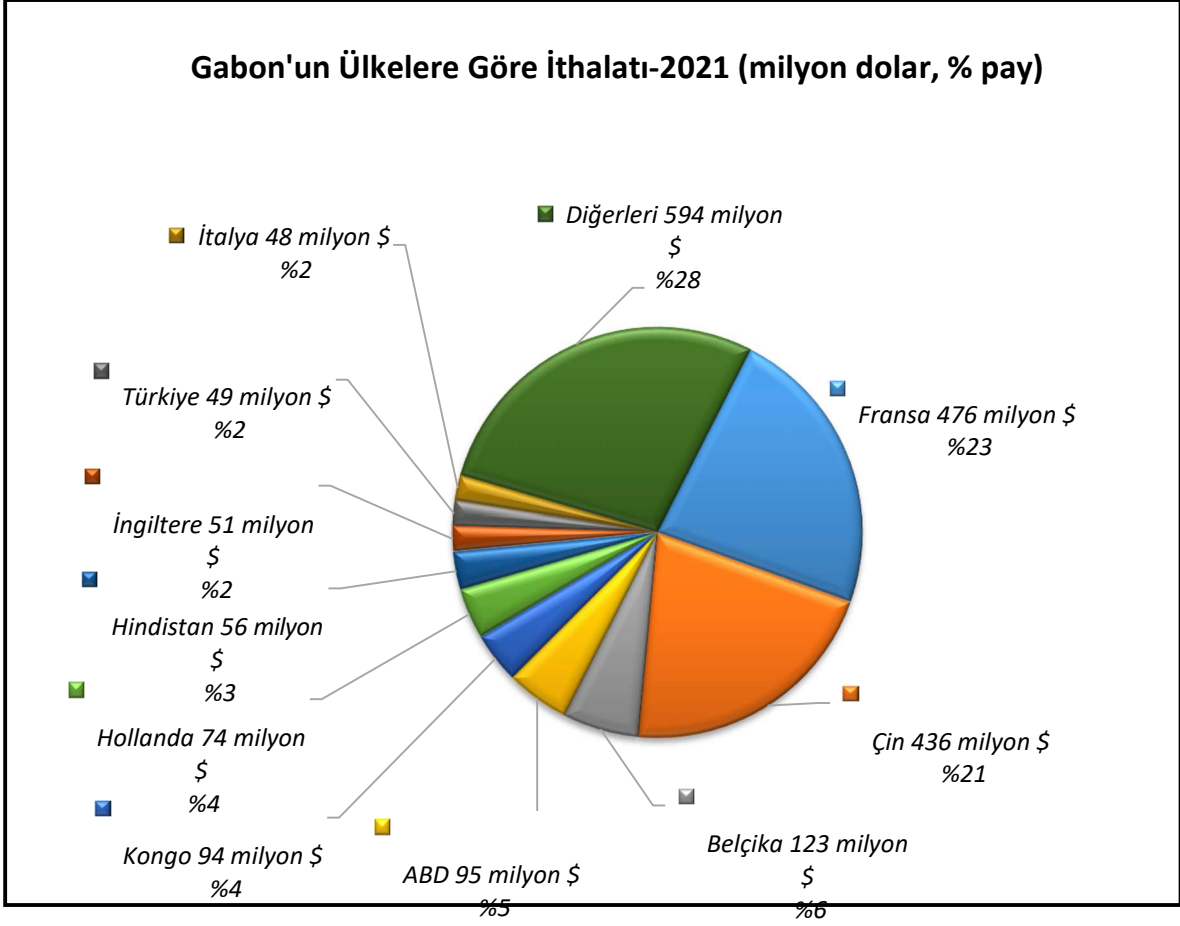
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap (yansıtılmış veriler)

İthalat

Kaynak: Trademap (yansıtılmış veriler)

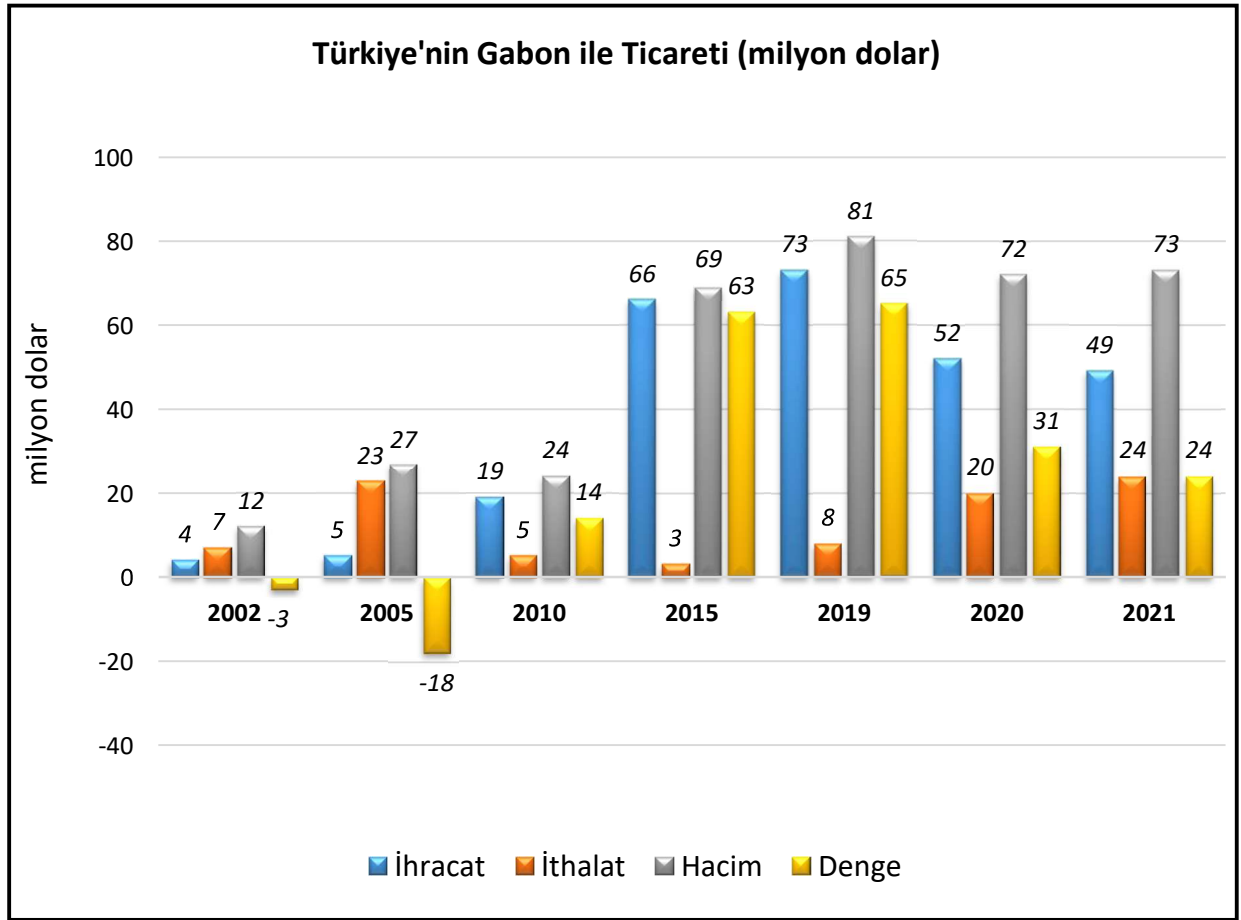
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

UNCTAD verilerine göre 2019-2021 döneminde toplam doğrudan yabancı yatırım miktarı 8 milyar dolar olan Gabon, 2021 yılında 16 milyar dolarlık toplam yabancı sermaye stoku ile dünyada 106. sıradadır.

5. TÜRKİYE İLE TİCARET

Genel Durum

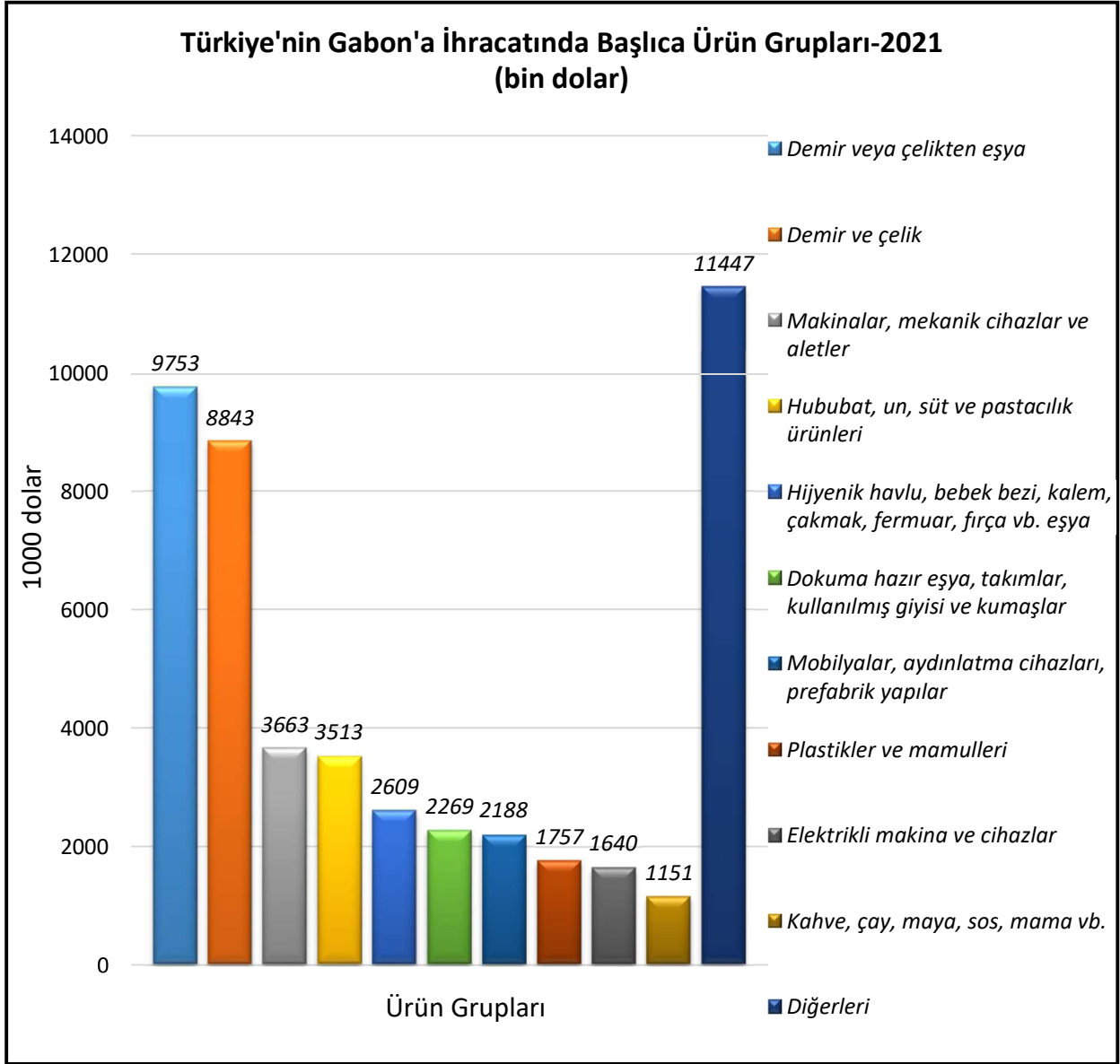
Kaynak: Trademap-Türkiye verileri

2021 yılında Türkiye'nin Gabon'a ihracatı bir önceki yıla göre %5,3 azalarak 48,8 milyon dolar olmuştur. Gabon, 2021 yılında ihracat yaptığımız ülkeler arasında 142. sıradadır. 2021 yılında Türkiye'nin ülkeden ithalatı bir önceki yıla göre %20 artışla 24 milyon dolar olmuştur.

Gabon, 2021 yılında ithalat yaptığımız ülkeler arasında 111. sıradadır. 2021 yılında Gabon ile ticarete Türkiye'nin 24 milyon dolar dış ticaret fazlası verdiği gözlenmektedir.

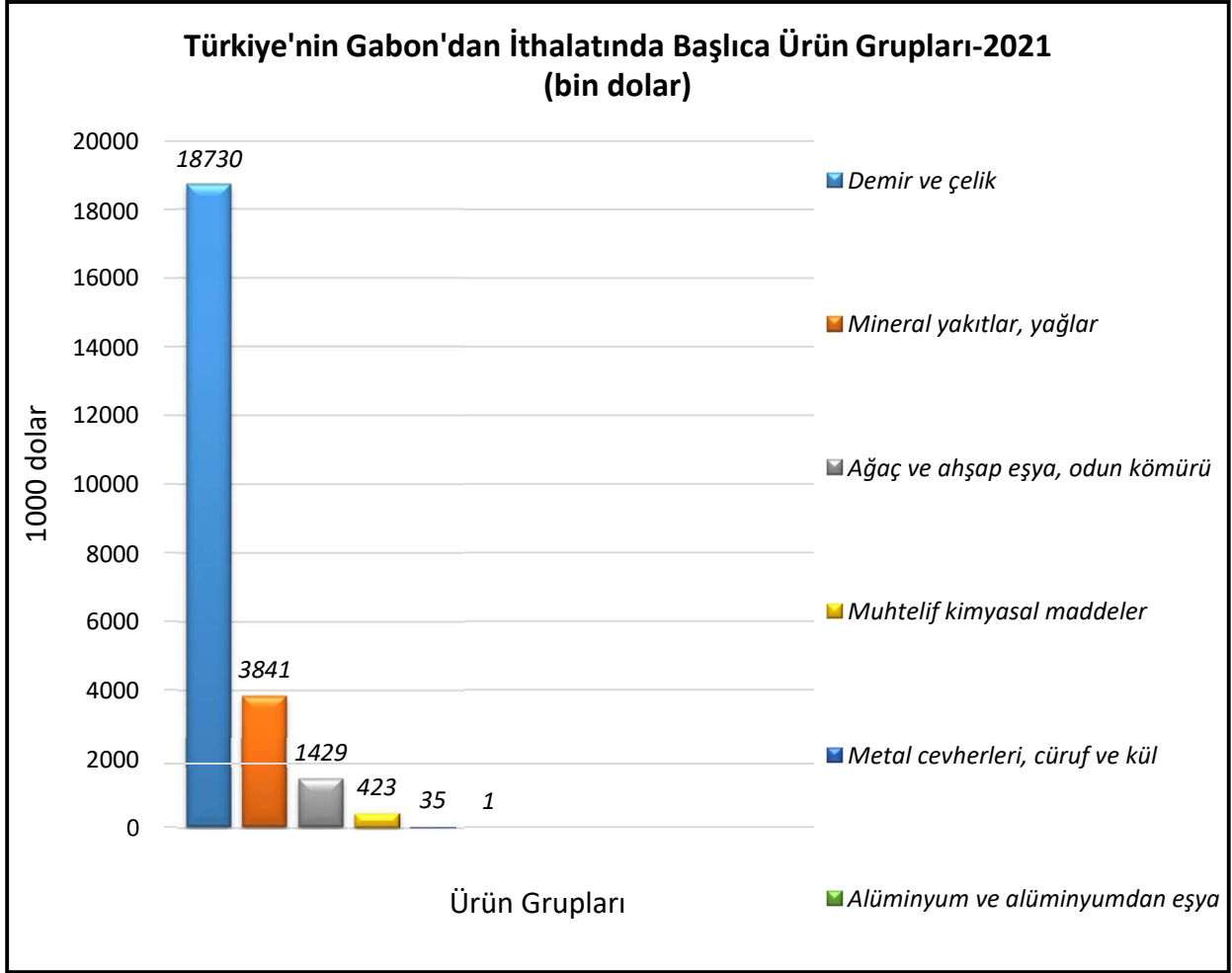

Türkiye'nin Gabon'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Gabon'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

EKLER:**Ek-1: Gabon'un İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			7 328 214	5 339 672	6 761 751	100,0	26,6
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	4 906 565	2 792 095	4 146 478	61,3	48,5
2.	2602	Manganez cevherleri ve konsantreleri	1 459 379	1 390 166	1 555 989	23,0	11,9
3.	4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	389 866	344 468	360 764	5,3	4,7
4.	4408	Kaplama, kontrplak vb. için yapraklar; kalın <= 6mm.	206 196	182 322	242 321	3,6	32,9
5.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	64 523	65 850	138 536	2,0	110,4
6.	8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar ve insan veya yük taşımaya mahsus benzeri gemiler	40 346	15 087	39 540	0,6	162,1
7.	1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	2 929	13 419	39 404	0,6	193,6
8.	4412	Kontrplaklar, kaplamalı levhalar ve benzeri lamine edilmiş ağaçlar	23 007	27 426	36 028	0,5	31,4
9.	7202	Ferro alyajlar	36 791	47 603	31 015	0,5	-34,8
10.	2707	Yüksek sıcaklıkta taşkömürü katranının damıtılmasından elde yağlar ve diğer ürünler	1	2 506	23 848	0,4	851,6
11.	8905	Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb; yüzer havuzlar; yüzerdalabilen sondaj ve üretim platformları	1 930	1 325	20 094	0,3	1416,5
12.	9705	Zooloji, botanik, mineroloji, anatomiye ait veya tarihi, arkeolojik, paleontolojik, etnoğrafik koleksiyon ve örnekler	10	1 949	12 977	0,2	565,8
13.	4409	Şekil verilmiş ağaçlar (lambalanmış, yiv açılmış, set açılmış, şevlenmiş, ortaları (V) şeklinde oluklanmış vb.)	8 351	7 245	12 346	0,2	70,4
14.	4001	Tabii kauçuk, balata, güta-perka, guayül, çıkıl (chicle) vb. tabii sakızlar	15 394	40 534	9 852	0,1	-75,7
15.	4406	Ağaçtan demiryolu, tramvay traversleri	9 265	12 903	9 679	0,1	-25

Kaynak: Trademap (yansıtılmış veriler)²² Ülke ile ticaret yapan diğer ülkelerin verileri yansıtılarak elde edilen verilerdir.

Ek-2: Gabon'un İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			2 327 308	2 327 694	2 096 378	100,0	-9,9
1.	0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	77 764	79 623	97 658	4,7	22,7
2.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	55 609	61 117	59 740	2,8	-2,3
3.	8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar ve insan veya yük taşımaya mahsus benzeri gemiler	35 999	29 481	58 108	2,8	97,1
4.	1006	Pirinç	48 339	81 207	52 393	2,5	-35,5
5.	8704	Esya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	43 504	37 040	40 567	1,9	9,5
6.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	34 685	17 216	35 487	1,7	106,1
7.	1001	Buğday ve mahlut	21 851	25 004	34 460	1,6	37,8
8.	1604	Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızların hülasa ve suları	32 711	36 167	31 907	1,5	-11,8
9.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	28 277	22 272	31 701	1,5	42,3
10.	1901	Malt hülasesi; un, nişasta ve malt esaslı müstahzarlar	28 533	36 482	30 145	1,4	-17,4
11.	8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	29 053	22 886	29 892	1,4	30,6
12.	8431	İş ve Maden Makinelerinin aksam ve parçaları	57 565	26 620	27 503	1,3	3,3
13.	0303	Balıklar (dondurulmuş)	27 130	21 167	24 141	1,2	14,1
14.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	26 280	25 333	23 812	1,1	-6,0
15.	8413	Sıvılar için pompalar (ölçü tertibatı olsun olmasın) ve sıvı elevatörleri	35 969	35 415	22 407	1,1	-36,7

Kaynak: Trademap (yansıtılmış veriler)

Ek-3: Gabon'un Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		7 328 214	5 339 672	6 761 751	100,0	26,6
1.	Çin	4 646 659	3 244 067	2 584 613	38,2	-20,3
2.	Hindistan	150 661	317 126	994 249	14,7	213,5
3.	G. Kore	325 366	164 586	602 912	8,9	266,3
4.	Endonezya	1 917	15 457	312 705	4,6	1923,1
5.	İspanya	79 635	21 343	268 880	4	1159,8
6.	Hollanda	145 173	330 375	242 473	3,6	-26,6
7.	Malezya	186 085	48 042	216 554	3,2	350,8
8.	Fransa	156 488	119 600	189 976	2,8	58,8
9.	İtalya	199 193	50 612	170 087	2,5	236,1
10.	Avustralya	160 812	193 524	160 756	2,4	-16,9
11.	Belçika	96 968	85 299	132 665	2	55,5
12.	Norveç	186 321	116 531	125 425	1,9	7,6
13.	ABD	128 618	83 635	124 517	1,8	48,9
14.	Singapur	377 331	181 256	109 271	1,6	-39,7
15.	Rusya	72 257	41 541	76 556	1,1	84,3
...	...	...	...	...	...	...
22.	Türkiye	8 324	20 376	24 460	0,4	20

Kaynak: Trademap-Yansıtılmış veriler

Ek-4: Gabon'un Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		2 327 308	2 327 694	2 096 378	100,0	-9,9
1.	Fransa	511 984	455 033	475 912	22,7	4,6
2.	Çin	377 262	415 439	436 241	20,8	5
3.	Belçika	142 207	125 314	123 203	5,9	-1,7
4.	ABD	129 329	92 239	95 169	4,5	3,2
5.	Kongo	67 772	230 707	94 170	4,5	-59,2
6.	Hollanda	80 479	85 889	74 156	3,5	-13,7
7.	Hindistan	49 650	52 334	56 149	2,7	7,3
8.	İngiltere	51 845	50 412	50 839	2,4	0,8
9.	Türkiye	73 173	51 575	48 833	2,3	-5,3
10.	İtalya	49 154	42 073	48 037	2,3	14,2
11.	Kamboçya	31 134	43 353	44 752	2,1	3,2
12.	Fas	43 895	52 258	43 825	2,1	-16,1
13.	Almanya	44 007	30 400	40 446	1,9	33
14.	İspanya	44 758	35 229	40 222	1,9	14,2
15.	G. Afrika	38 701	33 370	31 399	1,5	-5,9

Kaynak: Trademap-Yansıtılmış veriler

Ek-5: Türkiye'nin Gabon'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			73 173	51 575	48 833	100,0	-5,3
1.	7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	25 008	3 490	4 208	8,6	20,6
2.	7214	İnşaat demiri	3 212	4 217	3 396	7	-19,5
3.	7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	1 850	1 684	2 841	5,8	68,7
4.	7321	Demir veya çelikten sobalar, mutfak soba ve ocakları, barbekü, mangal, gaz ocakları vb ile bunların aksam ve parçaları	1 420	3 018	2 697	5,5	-10,6
5.	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	2 395	2 470	2 541	5,2	2,9
6.	1902	Makarnalar ve kuskus	2 079	3 520	2 453	5	-30,3
7.	6305	Eşya ambalajında kullanılan torba ve çuval	1 044	465	1 397	2,9	200,4
8.	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	1 681	1 044	1 395	2,9	33,6
9.	2102	Maya	639	690	1 054	2,2	52,8
10.	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	728	934	1 039	2,1	11,2
11.	7311	Demir veya çelikten sıkıştırılmış veya sıvı hale getirilmiş gazlar için kaplar	588	7	1 029	2,1	14600
12.	7305	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular (dikişli, perçinli) (kesitleri daire şeklinde, dış çapı > 406,4 mm)	995	0	1 007	2,1	0
13.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	338	555	885	1,8	59,5
14.	1103	Bulgur, irmik, topak halinde hububat ve pelletler	96	309	799	1,6	158,6
15.	9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	119	314	705	1,4	124,5

Kaynak: Trademap-Türkiye verileri

Ek-6: Türkiye'nin Gabon'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (%, 2020- 2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			8 324	20 376	24 460	100,0	20,0
1.	7202	Ferro alyajlar	6 883	18 570	18 730	76,6	0,9
2.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	0	0	3 841	15,7	0
3.	4408	Kaplama, kontrplak vb. için yapraklar; kalın <= 6mm.	959	1 254	875	3,6	-30,2
4.	3823	Sınai mono karboksilik yağ asitleri, rafinaj mahsulü asit yağları, sınai yağ alkoller	72	276	422	1,7	52,9
5.	4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık > 6 mm	257	198	364	1,5	83,8
6.	4412	Kontrplaklar, kaplamalı levhalar ve benzeri lamine edilmiş ağaçlar	0	57	190	0,8	233,3
7.	2602	Manganez cevherleri ve konsantreleri	82	20	35	0,1	75,0
8.	3824	Dökümhane maçalarına veya kalıplarına mahsus müstahzar bağlayıcılar, kimya ve bağlı sanayide kull. diğer kimyasal ür.	0	0	1	0	0
9.	7604	Alüminyumdan çubuklar ve profiller	0	0	1	0	0

Kaynak: Trademap-Türkiye verileri